

**KENT VE KENT ÇEVRESİ TARIMININ EKONOMİSİ
VE ÇAĞDAŞ KENT YAPISI İLE BÜTÜNLEŞTİRİLMESİ
İZMİR ÖRNEĞİ**

PROJE NO : TOGTAG-3014

TARIM EKONOMİSİ GRUBU

**PROF. DR. OSMAN GÖKÇE
ZİR.YÜK. MÜH. DİLEK YÜCEL ENGİNDENİZ**

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA GRUBU

**PROF. DR. ING. ŞENEL ERGİN
ARŞ. GÖR. MERCAN EFE
ARŞ. GÖR. MEDİHA BURCU SILAYDIN
ARŞ. GÖR. DUYGU ÇUKUR**

**ŞUBAT 2005
İZMİR**

ÖNSÖZ

Tarım, bütün dünyada ve her yönü ile her zaman tartışılan ve de tartışılmaya devam edilecek bir konudur. Çünkü, hiç değilse şimdilik, yaşamak için tarımın alternatifi yoktur. Yerleşim de yani bir anlamda mekan da böyledir. Yaşamak için mekansızlık da düşünülemez.

İşte bu çalışma, bu iki vazgeçilmez bir arada var olabilirliğini ve iç içe ya da yan yana yaşama şansının bulunup bulunmadığını araştırmayı konu edinmiştir. Bütün dünyada üzerinde çok geniş çalışmalar yapılan ve fakat ülkemizde neredeyse hiç ele alınmayan böyle bir konuyu yani kent tarımını çeşitli yönleriyle ve üçüncü büyük ilimiz olan İzmir ili örneği ile bilimsel bir çaba ürünü olarak ortaya koymaya çalışmıştır.

Böyle bir çabada, son yıllarda araştırmacıların karşı karşıya bırakıldıkları akıl almaz özdeksel yoksunluklar nedeniyle adeta can suyu değerindeki TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNİK ARAŞTIRMA KURUMU'NUN desteği nedeniyle, öncelikle bu kurumun yetkililerine minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, ülkesine ve bilime hizmet etmekten başka hiçbir amacı olmadan ve emeklerini esirgmeden bu çalışmayı gerçekleştiren başta Prof. Dr. Şenel ERGİN olmak üzere tüm araştırma ekibine aynı duyarlılıkla minnet ve teşekkürlerimi bildiririm.

Ankete dayalı araştırmalarda en değerli araştırma ögesi deneklerdir. Bu nedenle bir büyük gönül borcum da, bu araştırmada görünürde hiçbir çıkarı olmadan bize zaman ayıran ve soruları sabırla yanıtlayan Sevgili İzmirli Hemşehrilerimedir. Kendilerine sorunsuz bir kentte sorunsuz bir yaşam dilerim.

Bu araştırmada görev alanlar iki ayrı üniversiteden iki ayrı fakültede görevli araştırmacılarıdır. Bilindiği gibi, bu araştırmacılar bağlı buldukları fakülte yetkililerinin izni dışında böyle bir çalışmayı gerçekleştiremezlerdi. Bu nedenle, kendim dahil tüm araştırmacılar adına, bizlere bu izni veren E.Ü. Ziraat Fakültesi Dekanlığı ve Tarım Ekonomisi Bölüm Başkanlığı ile D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi Dekanlığı ve Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Başkanlığının yetkililerine teşekkürler ve saygılar sunarım.

24.Şubat.2005

Prof. Dr. Osman GÖKÇE
Proje Yürütücüsü

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

1.GİRİŞ	1
2. TARIM EKONOMİSİ GRUBU ÇALIŞMALARI	3
2.1. MATERYAL VE METOD	3
2.1.1. Materyal.....	3
2.1.2. Yöntem.....	3
2.2. KENT VE KENT ÇEVRESİ TARIMI (KKÇT) KONUSUNDA KAYNAK BİLGİLER	5
2.2.1. Yurt İçi	5
2.2.2. Yurt Dışı.....	7
2.2.2.1.Tanım.....	8
2.2.2.2. Kent Tarımı ve Kırsal Tarımla Arasındaki Farklılıklar.....	10
2.2.2.3. Tarihçe.....	11
2.2.2.4. Amaç.....	11
2.2.2.5.Günümüzdeki Durum	15
2.2.2.6. Destek Kuruluşları.....	17
2.2.2.7. Yersel Dağılım.....	20
2.2.2.8. Ürün Türleri.....	22
2.2.2.9. Üretim Alanları.....	23
2.2.2.10. Üretim Sistemleri.....	24
2.2.2.11. Ürün Maliyetleri.....	26
2.2.2.12. Ürün Değerlendirme Yolları.....	27
2.2.4.13. Çevre İle İlişkileri.....	27
2.2.2.14. Araştırma ve Yöntem Geliştirme.....	27
2.2.2.15. Yapılan Eleştiriler.....	31
2.2.2.16. Kent Tarımının Sorunları	32
2.3. ARAŞTIRMA BULGULARI	34
2.3.1. Kent Tarımcıları İle Yapılan Anket Bulguları.....	34
2.3.1.1.Üreticilerin sosyal Özellikleri.....	34
2.3.1.2. Üreticilerin Konut Durumu.....	36
2.3.1.3. Üreticilerin İşleri.....	37

	<u>Sayfa No</u>
2.3.1.4. Üretim Alanlarının Mülkiyeti.....	38
2.3.1.5. Kent Tarımı Gelirinin Toplam Gelir İçindeki Payı.....	39
2.3.1.6. İşletme Ekonomisi.....	40
2.3.1.7. Üreticilerin Kent Tarımı İle İlgili Görüşleri	48
2.3.1.8. Testler.....	53
2.3.2. Kentlilerle Yapılan Anket Bulguları	58
2.3.2.1. Sosyal Özellikler.....	58
2.3.2.2. Kentli-Kent Tarımı İlişkisi.....	60
2.3.2.3. Kentlilerin Kent Tarımı Konusundaki Görüşleri.....	62
YARARLANILAN KAYNAKLAR	66
3. ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA GRUBU ÇALIŞMALARI.....	70
3.1.MATERYAL VE YÖNTEM.....	70
3.2. KKÇT VE ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA İLİŞKİLERİ	
KONUSUNDA KAYNAK BİLGİLER.....	71
3.2.1. Kurgu ve Pratikte Kentsel Tarım.....	71
3.2.1.1. Yasal ve Yönetmelik Durum.....	71
a) Yasal Durum.....	71
b)Yönetmelik Durum.....	73
3.2.1.2. Kentsel Tarımın Türkiye’de Kent Planlamaya	
Entegrasyonu.....	80
3.3. ARAŞTIRMA BULGULARI – İZMİR ARAZİ VARLIĞININ	
İNCELENMESİ.....	83
3.3.1. Yapılmış Çalışmalara Göre İzmir Arazi varlığı.....	83
3.3.1.1. Nazım İmar Planlarına Göre Tarım Alanları ve Sektörler.....	83
3.3.1.2. Tarım İl Müdürlüğünün Yaptığı Çalışmalarda Tarım	
Alanlarının Durumu	94
3.3.2. İlçelerde Mevcut Arazi Varlığına Göre Tarım Alanları ve	
Sektörel Değişim.....	107
3.3.3. İzmir İli Kent Nüfusunun Gelişimi ve Yapısı	123
3.4. DEĞERLENDİRME.....	125
3.4.1. Metindeki Çizelgelerin Değerlendirilmesi.....	125

	<u>Sayfa No</u>
3.4.2. Kentsel Tarımın Kent Planlamayla Bütünleştirilmesi Çalışmalarının Değerlendirilmesi.....	128
3.4.3. Genel Değerlendirme.....	131
YARARLANILAN KAYNAKLAR	133
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	134
4.1. TARIM EKONOMİSİ GRUBU ÇALIŞMALARININ SONUÇLARI.....	134
4.1.1. Kaynak Bilgilere Dayalı Sonuçlar.....	134
4.1.2. Alan Çalışmalarından Elde Edilen Sonuçlar.....	135
4.2. ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA GRUBU ÇALIŞMALARININ SONUÇLARI.....	136
4.3. ÖNERİLER.....	137
EKLER.....	139
PROJE ÖZET BİLGİ FORMU.....	150

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Çizelge 1. Örneklemin İlçelere Dağılımı.....	4
Çizelge 2: Kent Tarımı İle Kırsal Tarım Arasındaki Farklılıklar	10
Çizelge 3. Beslenme Yetersizliği İçindeki Nüfusun Bölgelere Ve Yıllara Göre Genel Nüfusa Oranı (%).....	13
Çizelge 4. Kent Tarımı Tahminleri (Dünya-993).....	15
Çizelge 5. Gelecek İçin Kent Tarımı Tahminleri.....	15
Çizelge 6. Kent Tarımında Toplumun, Kentin, Ulusal Ve Uluslar Arası Politikaların Rollerini.....	17
Çizelge 7. Yerel Kent Tarımı Örgütleri.....	18
Çizelge 8. Kent Tarımı Konusundaki Hükümet Örgütleri Örnekleri.....	18
Çizelge 9. Kent Tarımı Konusunda Araştırma Yapan Üniversiteler ve Diğer Kuruluşlardan Örnekler	19
Çizelge 10. Kent Tarımını Destekleyen Uluslararası Örgütlerden Örnekler.....	20
Çizelge 11. KKÇT Hayvancılık İşletmelerinin Bazı Özellikleri	26
Çizelge 12. Kent Tarımı Araştırmalarında Kullanılan Yöntemlerle İlgili Örnekler.....	30
Çizelge 13. Kent Tarımı Üzerine Anket Formu Ve Karşılıklı Görüşme Yöntemleri İle Yapılan Araştırmalardan Örnekler.....	31
Çizelge 14. Üreticilerin Bazı Özellikleri.....	34
Çizelge 15. Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	35
Çizelge 16. Üreticilerin Eğitim Düzeyleri.....	35
Çizelge 17. Üretici Aile Nüfusunun Yaş Ve Cinsiyete Göre Dağılımı.....	35
Çizelge 18. Üreticilerin Sosyal Güvenlik Durumları.....	36
Çizelge 19. Oturulan Konutun Türü	36
Çizelge 20. Oturulan Konutun Mülkiyet Durumu.....	36
Çizelge 21. Oturulan Konutun Kaç Katlı Olduğu ve Oturulan Kat.....	37
Çizelge 22. Üreticilerin Şimdiki İşleri.....	37
Çizelge 23. Üreticilerin Geçmişte Yaptıkları İşler	38
Çizelge 24. Üreticilerin Kent Tarımı ile Uğraşma Süreleri.....	38
Çizelge 25. Üretim Alanının Mülkiyet Durumu.....	39
Çizelge 26. Kent Tarımından Elde Edilen Gelirin Toplam Aile Geliri İçindeki Oranı (%).....	39

Çizelge 27. Üreticilerin Üretim dallarına Göre Dağılımı.....	40
Çizelge 28. Üreticilerin Yetiştirdikleri Bitkisel Ürünler.....	42
Çizelge 29. Yetiştirilen Hayvanlar.....	43
Çizelge 30. Ürününün Değerlendirme ve Satış Şekli.....	43
Çizelge 31. Bitkisel Üretim Alanının Büyüklüğü (m ²).....	43
Çizelge 32. Hayvansal Üretim Alanlarının Büyüklüğü (m ²).....	44
Çizelge 33. Üretilen Hayvansal Ürünler.....	44
Çizelge 34. Kullanılan Girdiler.....	45
Çizelge 35. Kullanılan Girdilerin Temin Yerleri.....	45
Çizelge 36. Üreticilerin İşgücü Kullanımı.....	46
Çizelge 37. Bazı Ürünlerin Dekara Verimleri	46
Çizelge 38. Bazı Ürünlerin Birim Satış Fiyatları.....	47
Çizelge 39. Bazı Ürünlerin Dekar Başına Brüt Üretim Değerleri (TL).....	47
Çizelge 40. Bazı Ürünlerin Dekara Değişken Masrafları (TL).....	48
Çizelge 41. Bazı Ürünlerin Birim Değişken Girdi Maliyetleri (TL).....	48
Çizelge 42. Bazı Ürünlerin Dekara Brüt Marjları (TL).....	48
Çizelge 43. Üreticilerin Kendi Ürünlerini Kırsal Tarım ürünleriyle Karşılaştırması.....	49
Çizelge 44. Üreticilere Göre Kent Tarımının Olumlu Etkileri.....	50
Çizelge 45. Üreticilere Göre Kent Tarımının Olumsuz Etkileri	50
Çizelge 46. Kent Tarımının Olumlu ya da Olumsuz Olmak Üzere İki Seçenekli Değerlendirilmesi.....	50
Çizelge 47. Üreticilerin Kent Tarımı Konusundaki Tutumları (%)	51
Çizelge 48. Üreticilerin Tutum İfadelerine İlişkin Puanlamaları.....	52
Çizelge 49. Oturduğu Evin Yakınındaki Diğer Faaliyetlerden Rahatsızlık Düzeyi.....	52
Çizelge 50. Karşılaşılan Başlıca Sorunlar	53
Çizelge 51. Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Üretim Dalı Seçimleri.....	54
Çizelge 52. Üreticilerin Eğitim Düzeylerine Göre Üretim Dalı Seçimleri.....	54
Çizelge 53. Üreticilerin Cinsiyetlerine Göre Üretim Dalı Seçimleri.....	55
Çizelge 54. Üreticilerin Doğum Yerlerine Göre Üretim Dalı Seçimleri.....	55
Çizelge 55. Üreticilerin Emeklilik Durumlarına Göre Üretim Dalı Seçimleri.....	55
Çizelge 56. Üreticilerin Oturdukları Konutun Türüne Göre Üretim Dalı Seçimleri.....	55

Çizelge 57. Üreticilerin Oturdıkları Konutun Mülkiyetine Göre Üretim Dalı Seçimleri.....	56
Çizelge 58. Üreticilerin Üretim Alanlarının Mülkiyetine Göre Üretim Dalı Seçimleri.....	56
Çizelge 59. Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Ürünlerini Değerlendirme Biçimleri.....	56
Çizelge 60. Üreticilerin Eğitim Düzeylerine Göre Ürünlerini Değerlendirme Biçimleri.....	57
Çizelge 61. Üreticilerin Cinsiyetlerine Göre Ürünlerini Değerlendirme Şekilleri.....	57
Çizelge 62. Üreticilerin Doğum Yerlerine Göre Ürünlerini Değerlendirme Biçimleri.....	57
Çizelge 63. Üreticilerin Emeklilik Durumlarına Göre Ürünlerini Değerlendirme Biçimleri.....	57
Çizelge 64. Kentlilerin Bazı Bireysel Özellikleri.....	59
Çizelge 65. Kentlilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	59
Çizelge 66. Kentlilerin Eğitim Düzeyleri.....	59
Çizelge 67. Kentlilerin Meslekleri.....	60
Çizelge 68. Oturulan Konutun Mülkiyet Durumu.....	60
Çizelge 69. Kentlilerin Bu Adreste Oturma Süreleri.....	60
Çizelge 70. Kent Tarımı Yapan Üreticiyi Önceden Tanıma Durumu.....	61
Çizelge 71. Kent Tarımı Yapan Kişinin Ürününden Alma Durumu.....	61
Çizelge 72. Kentlilerin Satın Aldıkları Ürünler.....	62
Çizelge 73. Kentlilerin Kent Tarımı Ürünlerini Satın Alma Nedenleri.....	62
Çizelge 74. Kentlilerin Kent Tarımı Konusundaki Genel Düşüncesi.....	62
Çizelge 75. Kentlilerin Kent Tarımı Konusundaki Tutumları (%)	63
Çizelge 76. Kentlilerin Tutum İfadelerine İlişkin Puanlamaları.....	64
Çizelge 77. Kentlilerin Kent Tarımı Yapma Eğilimleri	65
Çizelge 78. Kentlilerin İmkancınız Olsaydı Sizde Kent Tarımı Yapmak İster miydiniz Sorusuna Yanıtları.....	65
Çizelge 79. Balçova İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973).....	83

Çizelge 80. Bornova İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973).....	84
Çizelge 81. Buca İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973).....	84
Çizelge 82. Çiğli İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973).....	85
Çizelge 83. Gaziemir İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973).....	85
Çizelge 84. Güzelbahçe İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973).....	86
Çizelge 85. Karşıyaka İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973).....	86
Çizelge 86. Konak İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973).....	87
Çizelge 87. Narlıdere İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973).....	87
Çizelge 88. Balçova İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973).....	88
Çizelge 89. Bornova İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1989).....	88
Çizelge 90. Buca İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1989).....	89
Çizelge 91. Çiğli İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1989).....	89
Çizelge 92. Gaziemir İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1989).....	90
Çizelge 93. Güzelbahçe İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1989).....	90
Çizelge 94. Karşıyaka İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1989).....	91
Çizelge 95. Konak İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1989).....	91

Çizelge 96. Narlıdere İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1989).....	92
Çizelge 97. 1973 ve 1989 Nazım İmar Planlarının İlçelere Göre Sektörel Değişim Oranlarının Karşılaştırılması (%).....	92
Çizelge 98. 1973 ve 1979 Nazım İmar Planlarının Sektörlere Toplam Dağılımı.....	92
Çizelge 99. 1973 ve 1989 Nazım İmar Planlarının İlçelere Göre Toplam Sektörel Değişim Durumunun Toprak Kabiliyeti Sınıflamasına Dağılımının Karşılaştırılması (%).....	94
Çizelge 100. İzmir İli İl Merkezinde 1982-1996 Yılları Arasında Yerleşim Alanlarındaki Toplam Artışın Arazi Kullanım Şekillerine Göre Dağılımı (ha).....	94
Çizelge 101. İzmir İlinde 1985-1996 Yılları Arası Köy Hizmetleri 16. Bölge Müdürlüğü'ne Arazilerin Tarım Dışı Bırakılması İçin Yapılan Başvuruların Kullanım Yetenek Sınıflarına Göre Dağılımı (da).....	95
Çizelge 102. 1985-1996 Yılları Arasında İzmir İlçelerinin Yerleşim Alanlarındaki da. Olarak Alansal Artışları	95
Çizelge 103. İzmir İli Ve İlçelerinde 1985-1996 Yılları Arasında Tarım Dışı Kullanıma Çıkarılması İstenen Arazilerin Kullanım Yetenek Sınıflarına Göre Dağılımı (da)	96
Çizelge 104. İzmir İli Sınırlarında Yer Alan İlçelerin 1982 Yılı Etütlerine Göre Arazi Varlıklarının Kullanım Yetenek Sınıfları Dağılımı (ha).....	97
Çizelge 105. İzmir Büyükşehir Kent Bütünü 1995 Yılı Tarım Arazisi Dağılımı (ha).....	97
Çizelge 106. İzmir Büyükşehir Kent Bütünü 1998 Yılı Tarım Arazisi Dağılımı (ha).....	98
Çizelge 107. İzmir Büyükşehir Kent Bütünü 2001 Yılı Tarım Arazisi Dağılımı (ha).....	98
Çizelge 108. Arazi Kullanma Kabiliyet Sınıflarının İlçelere Göre Dağılımı.....	100
Çizelge 109. İlçelere Göre Bugünkü Arazi Kullanma Durumu.....	101
Çizelge 110. İlçelere Göre Arazilerin Tarımsal Potansiyellerinin Sınıflandırılması (ha).....	102
Çizelge 111. Bugünkü Arazi Kullanma Şekillerinin İzmir İli'nde Toprak Kabiliyet Sınıflarına Dağılımı.....	103
Çizelge 112. Bugünkü Arazi Kullanma Şekillerinin Merkez İlçe Toprak Kabiliyet Sınıflarına Dağılımı.....	104
Çizelge 113. Bugünkü Arazi Kullanma Şekillerinin Bornova İlçesi Toprak Kabiliyet Sınıflarına Dağılımı.....	105

Çizelge 114. Bugünkü Arazi Kullanma Şekillerinin Karşıyaka İlçesi Toprak Kabiliyet Sınıflarına Dağılımı.....	106
Çizelge 115. İlçelerin Bugünkü Arazi Kullanımının Üzerinde Oluştığı Toplam Tarım Alanı (ha)	108
Çizelge 116. Balçova İlçesi'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha).....	109
Çizelge 117. Bornova İlçesi'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha).....	110
Çizelge 118. Buca İlçesi'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha).....	111
Çizelge 119. Çiğli İlçesi'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha).....	112
Çizelge 120. Gaziemir İlçesi'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha).....	113
Çizelge 121. Güzelbahçe İlçesi'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha).....	114
Çizelge 122. Karşıyaka İlçesi'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha).....	115
Çizelge 123. Konak İlçesi'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha).....	116
Çizelge 124. Narlıdere İlçesi'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha).....	117
Çizelge 125. İzmir İli'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha).....	118
Çizelge 126. Balçova İlçesine Göre Sektörel Durumun Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (ha)	120
Çizelge 127. Bornova İlçesine Göre Sektörel Durumun Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (ha)	121
Çizelge 128. Buca İlçesine Göre Sektörel Durumun Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (ha)	121
Çizelge 129. Çiğli İlçesine Göre Sektörel Durumun Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (ha)	121
Çizelge 130. Gaziemir İlçesine Göre Sektörel Durumun Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (ha)	122
Çizelge 131. Güzelbahçe İlçesine Göre Sektörel Durumun Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (ha)	122
Çizelge 132. Karşıyaka İlçesine Göre Sektörel Durumun Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (ha)	122
Çizelge 133. Konak İlçesine Göre Sektörel Durumun Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (ha)	123
Çizelge 134. Narlıdere İlçesine Göre Sektörel Durumun Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (ha)	123

Sayfa No

Çizelge 135. İzmir Kent Bütünü İlçelerinin Yıllara Göre Şehir Nüfusu Dağılımları.....124

Çizelge 136. İlçelere Göre 2000 Yılı Göç Nüfusları.....124

GRAFİK LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Grafik 1. Üreticilerin Kent Tarımı İle Uğraşma Sürelerinin Dağılımı.....	38
Grafik 2. Üretim Alanlarının Mülkiyet Durumlarının Dağılımı.....	39
Grafik 3. Kent Tarımından Elde Edilen Gelirin Toplam Gelir İçindeki Dağılımı.....	40
Grafik 4. Üretim Dallarının Dağılımı.....	41
Grafik 5. Üreticilerin İşgücü Kullanımının Dağılımı.....	46
Grafik 6. Kentlilerin Üreticileri Tanıma Durumlarının Dağılımı.....	61
Grafik 7. Kentlilerin Kent Tarımı Ürünlerinden Alma Durumlarının Dağılımı.....	61
Grafik 8. Kentliler ve Kent Tarımcılarının Tutum İfadelerine İlişkin Puanlamaları.....	64
Grafik 9. 1995 ve 2001 Yılları Arasında Tarım ve Sebze Alanı Arasında Azalma.....	99
Grafik 10. İzmir Metropolitan İlçeler ile Diğer İlçelerin Tarım Arazisi Durumu (ha).....	99
Grafik 11. 1984 ve 1986 Yılları Arasında İlçelerin Yapılaşma Durumları.....	107
Grafik 12. Yapılaşmadan Önceki Durumlarına Göre İlçelerin Tarım Toprakları.....	108
Grafik 13. Balçova İlçesi'nin Yıllara Göre Yapılaşma Durumu.....	109
Grafik 14. Bornova İlçesi'nin Yıllara Göre Yapılaşma Durumu.....	110
Grafik 15. Buca İlçesi'nin Yıllara Göre Yapılaşma Durumu.....	111
Grafik 16. Çiğli İlçesi Yıllara Göre Yapılaşma Durumu.....	112
Grafik 17. Gaziemir İlçesi Yıllara Göre Yapılaşma Durumu.....	113
Grafik 18. Güzelbahçe İlçesi Yıllara Göre Yapılaşma Durumu.....	114
Grafik 19. Karşıyaka İlçesi Yıllara Göre Yapılaşma Durumu.....	115
Grafik 20. Konak İlçesi Yıllara Göre Yapılaşma Durumu.....	116
Grafik 21. Narlıdere İlçesi Yıllara Göre Yapılaşma Durumu.....	117
Grafik 22. İlçelerin Tarım Arazileri Üzerinde Yapılaşma Durumu.....	118
Grafik 23. Toplam Yapılaşmanın Tarım Arazileri Üzerine Dağılımı.....	119
Grafik 24. İzmir İli'nin Yıllar İtibari ile Yapılaşma Durumu.....	119
Grafik 25. İlçelerin Yapılaşması Sonrası Bugüne Kalan Tarım Arazisi Miktarı.....	120

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1. Kamu Yönetiminin Yapısı.....74

EKLER LİSTESİ

Ek 1. Üretici Anket Formu.....140

Ek 2. Kentli Anket Formu.....147

ÖZET

Kent ve kent çevresi tarımı (KKÇT), üç bininci yılların üzerinde en çok konuşulacak tarımı olarak değerlendirilmekte ve dünyada çok geniş bir biçimde tartışılmaktadır. KKÇT ülkemiz kentlerinde de yaygın olarak uygulanmaktadır. Buna karşın, ülkemizde bu konuda neredeyse hiçbir çalışma bulunmamaktadır.

Bu boşluğu belirli oranda doldurmak amacı ile yola çıkılan bu çalışmada, geniş bir kaynak taraması yapılmış ve konu ile ilgili olarak bugüne dek üretilmiş bilgiler ülkemiz literatürüne kazandırılmıştır. Diğer yandan, İzmir İli ölçeğinde kayıtsal ve anket yöntemi ile alansal verilere ulaşılarak KKÇT konusunda özgün bilgiler üretilmiştir.

Buna göre, KKÇT'nin amacı kentsel gıda güvenliği, düşük gelirli kentlilere gelir katkısı, sağlıklı ürün üretimi, istihdama katkı ve ruh sağlığına hizmet olarak bildirilmekte ve 2005 yılında dünya besin üretiminin %30, kentsel besin tüketiminin de %50'sinin KKÇT yolu ile sağlanacağı ileri sürülmektedir. Bu bağlamda, karşıt görüşler olmakla birlikte, çağdaş kent planlaması içerisinde de KKÇT'nin de yer alması gerektiği belirtilmektedir.

Diğer yandan İzmir ilinde kent tarımcılığının, çok yaygın ve fakat dağınık bir biçimde yapıldığı, biraz önce açıklanan KKÇT amaçları bakımından önemli bir konuma sahip olduğu ve buna karşın bir çok sorunlarının da bulunduğu anlaşılmıştır. Ayrıca kentin, giderek tarım alanlarını tarım dışı kullanımlarla yok ettiği ve bu nedenle farklı bir kent planlama anlayışına gereksinim olduğu sonucuna da ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler : Kent tarımı, amaç dışı arazi kullanımı, besin güvenliği, kent planlaması.

ABSTRACT

The Economy of Urban and Peri-Urban Agriculture and its Integration with Modern Urban Structure: Izmir Case

Urban and Peri-Urban Agriculture (UPUA) is a widely discussed in the world and is claimed to be the hottest topic of debate of the third millenium. UPUA has been widely practiced also Turkey. However, there are almost no studies on this topic in our country.

With the purpose to partially fill this gap, a wide literature survey is performed and and knowledge-base for this topic is made available to Turkish reserachers. Also unique information and findings are presented on UPUA based on record-based data and field data from surveys obtained from the example of Izmir, Turkey.

Based on the results, purposes of UPUA are reported to be urban food safety, income generation for low-income group in urban areas, healthy food supply, increase in employment rate, increase in morale and phycological health. It is claimed that in 2005, 30% of all food production and 50% of food consumption in urban areas will be supplied via UPUA. For these reason, although there is opposition, it is apparent that UPUA must be one of the factors considered in modern city planning.

On the other hand, findings of the research show that, UPUA is widely but scatteredly practised in Izmir. In addition, it is deduced that UPUA is important in Izmir for the purposes mentioned above, however there are many problems in UPUA activities. Finally, it is found out that agricultural land is being destroyed by using them for non-agricultural purposes and that a new understanding for city planning is needed.

Keywords: Urban Agriculture, Land misuse, Food Safety, Urban Planning

1.GİRİŞ

Kent ve kent çevresi tarımı (KKÇT) kentleşmenin tarihi kadar eskidir (UNDP, 1996). Ancak, tarım kırsal kesim ve köylülükle özdeşleştirildiği için, bu konu son yıllara kadar yöneticilerin ve araştırmacıların gündemine girmemiştir. Dolayısıyla da, çeşitli kaynaklara göre önemli bir potansiyele sahip olan bu faaliyet alanı kendi haline bırakılmış, örgütlenememiş, sorunlarını duyuramamış ve üzerinde gereken araştırmalar yapılamamıştır (FAO, 1999). Oysa aynı kaynaklarda, KKÇT'nin üç bininci yılların eşiğinde üzerinde en çok konuşulan tarım türü olacağı ve 2005 yılında dünya gıda üretiminin %30'unun kentsel alanlarda üretileceği ileri sürülmektedir. Son yıllarda dünyada, KKÇT'nin kentlerin görünümüne estetik bir değer katacağı, rekreatif kullanıma olanak tanıyacağı, kentlerin gıda ve gelir güvenliklerine katkıda bulunacağı vb nedenlerle kent tarımı-kent planlaması ilişkileri, kırsal alan-kentsel alan ilişkileri, kırsal alan-kentsel alan arasındaki teknoloji transferi, kent tarımının kentin sosyo-ekonomik ve ekolojik yapısına etkileri vb konularda çok sayıda araştırmalar yapılmaktadır.

Diğer yandan, dünya ölçeğinde KKÇT ile ilgili olarak bu tür değerlendirmeler yapılmasına ve etkinliklerde bulunulmasına karşın, ülkemizde bu alanda neredeyse hiçbir çalışma yoktur (GÖKÇE ve Ark., 2000). Oysa, gerek genel bilgi ve gözlemlerden ve gerekse bu alanda çok az sayıda da olsa yapılmış olan çalışmalardan anlaşıldığı kadarı ile ülkemizin çeşitli kentlerinde de yoğun bir KKÇT yapıldığı görülmekte ve bilinmektedir (GÖKÇE, 2003). Buna karşın, daha sonraki bölümlerde yapılacak olan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, bu alanda hala çok önemli bilgi boşlukları bulunmaktadır. Nelerin üretildiği, nerelerde üretildiği, nasıl üretildiği, hangi girdilerin kullanıldığı, ne kadar üretildiği, ürünlerin nasıl pazarlandığı, ne gibi sorunlar yaşandığı, KKÇT'nin ülkemiz için ne gibi olumlu ya da olumsuz sonuçlarının olabileceği vb konularda yeterli ve güvenilir bilgiler yoktur.

Ayrıca, son 20-30 yıldır dünyanın kolayca kavramlaştırılmayan bir değişim ve dönüşüm sürecine girdiği, bu süreçte mekan, kent ve bölge kavramlarının anlamları ve algılama biçimlerinin de değiştiği, bu nedenle kent planlama disiplininin de yeniden ele alınması gerektiği görüşü giderek yaygınlaşmaktadır (TANKUT ve Ark., 2002). Bu bağlamda olmak üzere, planlamanın temel girdisi olan coğrafya ve mekan kalıplarının değiştiği, kentte yeni hak alanlarının ve yeni önermelerin ortaya çıktığı, yeni teknolojiler nedeniyle bireylerin günlük alışılmış işlere ayırdıkları zaman azalırken özel yaşamlarına daha çok zaman ayırma olanaklarının belirlediği, mekansal stratejilerin kuramsal altyapısının ve kentte mevcut arazi kullanım biçimlerinin yeni önceliklere göre ele alınması gerektiği vb düşünceler ortaya atılmaktadır.

Kent, kent planlama, kentsel alan kullanımı, kentsel uğraşlar vb konularda yeni anlayışlar, yeni kavrayışlar ve değişimler yaşanırken kırsal alan, köy, tarım, kırsal ve tarımsal faaliyetler vb konularda da bir çok yenilikler, değişimler ve dönüşümler görülmektedir.

Örneğin, tarımın gelişim süreci üç aşamalıdır. Birinci aşama geçimlik tarım, ikinci aşama ticari tarım ve üçüncü aşama endüstriyel tarım aşamasıdır. Tarım bu süreçte, **köylü aile** işletmeciliğinden çıkıp giderek gerçek bir girişimciliğe ve gerçek bir işletmeciliğe yönelmektedir. Üçüncü aşamada yani endüstriyel tarım aşamasında tarımsal uğraşların bir çokları kentsel uğraşlarla benzerlik göstermektedir. Örneğin kültür mantarcılığı, ahır hayvancılığı, süs bitkiciliği ve hayvancılığı, seracılık, topraksız tarım vb. gibi tarımsal faaliyetler, kent yaşamına uygunluk açısından, bilinen kentsel uğraşlardan pek farklı görülmemektedirler.

Bütün bu olgu ve olaylar, 1970'li yıllardan başlayarak uluslararası gündeme giren KKÇT'nin ülkemiz özelinde de araştırılması ve sorgulanmasının kaçınılmaz olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda olmak üzere, araştırmanın temel amacı KKÇT'nin çağdaş kent kavramı ile bağdaşabilirliğini irdelemek, önbilgilere göre KKÇT konusunda iyi bir örnek olduğu bilinen İzmir İli örneği ile KKÇT'nin üretim olanakları, üretim kısıtları, üretim potansiyeli, pazarlama koşulları vb özelliklerini ortaya koymak, sorunlarını saptamak ve böylelikle bilgi boşluklarını gidermeye çalışarak bu konuda öneriler geliştirmektir. Bu temel amacın yanında KKÇT'nin tanımını, tarihçesini, dünyadaki uygulamalarını, bunların getirilerini ve götürülerini, bu alanda çalışan kuruluşları, bu kuruluşların etkinliklerini ülkemizde de tanıtmak ve kamunun bilgisine sunmak gibi konular da bu çalışmanın amaçları arasındadır.

Ele alınan konu disiplinler arası işbirliğini gerektirdiği için, projelendirme bu bağlamda yapılmış, yürütülmüş ve çalışma da bu kapsamda sunulmuştur. Girişten sonra ikinci bölümde tarım ekonomisi disiplinini ilgilendiren alanda materyal, yöntem, kaynak bildirişleri ve alan anketlerinden elde edilen bulgular verilmiştir. Aynı yaklaşımla ve aynı biçimde, üçüncü bölümde de şehir ve bölge planlama disiplinini ilgilendiren alanda araştırmanın materyali, yöntemi ve kaynak bilgileri verildikten sonra bu alandaki bulgular açıklanmıştır. Dördüncü bölümde de, her iki disiplin alanında elde edilen bilgilerin ve bulguların ışığında, sonuçlar verilmiş ve öneriler dile getirilmiştir.

2. TARIM EKONOMİSİ GRUBU ÇALIŞMALARI

2.1. MATERYAL VE METOD

2.1.1. Materyal

Araştırmanın materyali birincil ve ikincil kaynaklardan elde edilen verilerdir. Önce ikincil kaynak verileri derlenmiştir. Bunlar da iki gruptan oluşmaktadır. Birinci grup basılı ve yayımlanmış yazılı kaynaklardır. Kitaplar, raporlar, broşürler, internet sayfaları vs. bu gruptadır. İkinci grup ise ilgili kurum ve kuruluşların (Belediye, Tarım İl Müdürlüğü, DSİ vs.) kayıtlarıdır.

Birincil kaynak verileri anket yolu ile sağlanmıştır. İzmir imar planı sınırları içerisinde kalan alansal boşluklarda tarımsal faaliyette bulunan bireyler örneklendirilerek üretici anketleri yapılmıştır. Ayrıca, tarımsal faaliyette bulunulan çevrede oturan ve fakat tarımsal faaliyette bulunmayan kentlilerle de anketler yapılmıştır.

2.1.2. Yöntem

1) Veri Toplama Yöntemi : Üretici anket formu üreticinin kendisini, ailesini, üretim olanaklarını, ürün maliyetlerini, üretimlerini ve ürünlerini değerlendirme biçimlerini tanımaya ve KKÇT ile ilgili görüşlerini, kanaatlerini ve yaptıkları iş konusunda karşılaştıkları sorunları saptamaya yönelik sorulardan oluşturulmuştur (Ek 1).

Kentli anket formu ise, çevresinde kent tarımı yapılan ve fakat kendisi kent tarımı yapmayan kentlilerin kent tarımı ile ilgili görüş, düşünce, tutum ve davranışlarını öğrenmeye dönük sorulardan oluşturulmuştur (Ek 2).

Araştırmanın evreni, İzmir imar planı sınırları içerisinde tarımsal üretimde bulunan tüm bireylerle bu faaliyetlerin yapıldığı çevrede oturan tüm kentlilerdir. Anketler, bu evren örneklendirilerek, örneğe çıkan bireylerle yapılmıştır.

Üreticilerin örnek hacmi, sonsuz ya da sınırsız popülasyonlar için örnek hacmini veren

$$n = \frac{S^2 \cdot t^2}{E^2}$$

formülüne göre hesaplanmıştır. Bu iş, bu araştırmadaki Şehir ve Bölge Planlama Grubu tarafından haritalanan ve listelenen Bornova ilçesinin kent içi tarım alanlarının istatistiklerinden yararlanarak yapılmıştır. Buna göre, Bornova ilçesi kent içi tarım parsellerinin sayısı 1711, ortalama parsel büyüklüğü 1943.0 m² ve standart sapma (S) da 4055.10'dur. Dolayısıyla, yukarıdaki formülde S² yerine 4055.10'nun karesi ve E² yerine de %20'lik bir hata ile 151009.96 rakamı kullanılmıştır. Bu yolla tüm İzmir için 418 adetlik bir üretici örnekleme bulunmuştur. Bu örneklem, İzmir ili kent içi ilçelerinin tarımsal alan büyüklüklerine göre oransal olarak dağıtılmış ve denekler de tesadüf sayıları cetvelinden yararlanarak belirlenmiştir (Çizelge 1).

Diğer yandan, kentli anketleri de kendisi ile anket yapılan her üreticinin tarımsal üretim yapmayan komşuları arasından birer kişi ile olmak üzere 418 adet anket olarak kararlaştırılmıştır. Böylece yapılması öngörülen anket sayısı toplam 836 olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 1. Örneklem İnceleme Dağılımı

İlçeler	Kent İçi Tarım Alanı		Örneklem
	ha	%	
Bornova	3 500	23	98
Balçova	584	4	16
Buca	4 390	29	122
Çiğli	2 129	14	59
Gazimir	267	2	7
Güzelbahçe	2 474	16	69
Karşıyaka	511	3	14
Konak	593	4	17
Narlidere	552	4	15
Toplam	15 000	100	418

2) Değerlendirme Yöntemi : Bu araştırmada hem **niceliksel** ve hem de **niteliksel** özellikli veriler toplanmıştır. Niceliksel veriler için değerlendirme yöntemi, çeşitli sayısal değerlendirme yöntemleridir. Bunlar arasında ortalamalar, yüzdeler, varyasyonlar, Khi-kare testleri sıkça kullanılmıştır. Ekonomik değerlendirmelerde brüt marj ve yalnızca değişken girdilere dayalı bir maliyet hesabı yapılmıştır. Çünkü, kent tarımı düzenli tarım işletmeleri olmadığı için, yönetim giderleri ve sabit masrafları saptamak mümkün olmamıştır. Niteliksel veriler için tutum ölçeklerinden Likert Ölçeği ile değerlendirmeler yapılmıştır.

2.2. KENT VE KENT ÇEVRESİ TARIMI (KKÇT) KONUSUNDA KAYNAK BİLGİLER

2.2.1. Yurt İçi

Yapılan **yurt içi kaynak** taramasında, KKÇT ile ilgili olarak ülkemizde çok az sayıda yayın ve etkinlik olduğu görülmüştür. Bunlar şunlardır :

- 1) Bunlardan ilki bir bildiridir (GÖKÇE ve Ark. , 2000). **“Tarımda Yeni Ufuklar : Kent ve Kent Çevresi Tarımı”** başlığını taşıyan ve Türkiye 4. Tarım Ekonomisi Kongresi’ne sunulan bu çalışmada KKÇT’nin tanımı, tarihçesi ve önemi üzerinde kaynak bilgiler verilmiş, İzmir ili Bornova ilçesinde yalnızca 20 denekle yapılan bir alan çalışmasının bulguları açıklanmış ve sonuçta Türkiye’de KKÇT’nin hem kamu kesiminde ve hem de sivil toplum örgütleri biçiminde örgütlenmeleri önerisinde bulunulmuştur.
- 2) AÇIKSÖZ de **“Kentsel Tarım Kavramı ve Önemi”** konusunda bir makale yayınlamıştır (AÇIKSÖZ, 2001). Bu çalışmada da tanım, kentlerde tarıma uygun mekanlar ve kent tarımının kent halkına katkıları konuları yazılı kaynaklara dayalı olarak açıklanmıştır.
- 3) **“İzmir Kenti Örneğinde Kent Küçük Bahçeleri Planlama Olanakları Üzerine Araştırmalar”** ve **“Ülkemizdeki Kent Küçük Bahçe Parklarının Yeterlilikleri ve Geliştirme Olanakları üzerine Bir Araştırma”** başlıklı yüksek lisans tezleri ile **“Ülkemizde Kent Küçük Bahçe Parklarının Gelişimi Üzerine Bir Araştırma”** başlıklı makale de, konuya rekreasyon açısından yaklaşmakta ve alansal gözlemlere dayalı olarak bazı öneriler getirmektedir. (KILIÇ, 1995-ÖZKAN ve Ark., 1996-BALKAN, 2004). Örneğin, Almanya’daki 1 milyona karşılık Türkiye’de yalnızca 3285 adet bahçe bulunduğundan bahisle bu bahçelerin her isteyene yetecek kadar çok sayıda olması ve bahçe faaliyetleri ile ilgili aşırı sınırlandırmaların kaldırılması istenmektedir. Aslında, 1850’lerde Almanya’da başlayan ve ülkemizde 1980’li yıllarda ortaya çıkan küçük bahçe, halk bahçesi, kent bahçesi, hobi bahçesi, küçük kent bahçesi vb adlarla anılan bu tür etkinliğin temel amacı tarımsal üretim ve ekonomi değildir (ÖZKAN, 2001). Ancak, bu etkinlik sonucunda belirli bir tarımsal üretim de ortaya çıkmaktadır. Kanımızca bu tür etkinliği **rekreatif kent tarımı** olarak tanımlamak uygun olur.
- 4) **“Daha Yaşanabilir Yerleşmeler Arayışında Kentsel Tarım”** başlıklı makalede, kentsel tarımın olanak ve dar boğazları konusu işlenmiş ve kent imar planları ile kentsel tarımın birleştirilmesi üzerine kaynaklara dayalı bilgiler verilmiştir (KOÇ, 2003).
- 5) **“Kentsel Tarım ve Şehir Planlamaya Entegrasyonu”** başlıklı yüksek lisans tezi de konuya kent planlaması açısından yaklaşmış olup bu alandaki yasal boşlukların doldurularak KKÇT’nin ülkemizde de geliştirilmesi ve **“yeşil dokularla tanımlı yeni bir kent anlayışı ve formunun”** oluşturulması önerilerini getirmektedir (EFE, M., 2003).
- 6) **“Gıda Güvenliği, Kent ve Kent Çevresi Tarımı”** başlığı ile yayınlanan bir makalede de, yazılı kaynaklara dayalı olarak, kent tarımının gıda güvenliği açısından önemi açıklanmış, Türkiye’de kent tarımının uygulanabilirliği irdelenmiş ve KKÇT konusunda araştırmalar yapılması önerilmiştir (GÖKÇE, 2003).

- 7) “Ankara’da Kentsel Tarım kapsamında Atatürk Orman Çiftliğinin Günümüz Koşullarında Yeniden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma” konulu doktora tezi de kent tarımı özelliklerinin tanımlanması açısından önemli bir çalışmadır (AÇIKSÖZ, 2001). Kentler içinde kalan ya da özellikle bırakılan blok tarım alanlarının tarımsal amaçlı kullanımında neler yapılabileceği ya da nasıl davranılacağı konularında ipuçları vermektedir.
- 8) Tarımın geniş tanımı içerisinde ormancılık da katılabildiğine göre, kent ormanı ve ormancılığı kavramlarının KKÇT ile belirli bir ilgisinin olduğu da düşünülebilir. Nitekim, kent ormancılığı tanımları içerisinde **meyve ağaçlarının bulunduğu alanlar da** sayılmaktadır (COŞKUN-VELİOĞLU, 2004). Ülkemizde kent ormancılığı konusunda yapılmış bir çok çalışma bulunmaktadır. Bunların üzerine, 9-11 Nisan 2004 Tarihinde **I. Ulusal Kent Ormancılığı Kongresi** gerçekleştirilmiştir. Bu kongrede kent ormancılığının sınırları çizilmeye çalışılmış ve konu çeşitli yönleri ile tartışılmıştır (Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği ve Diğerleri, 2004).
- 9) Merkezi Düzce’de bulunan ve İstanbul’da iki ayrı yerde şubesi olan Ulaşılabilir Yaşam Derneği kent tarımı ile ilgili etkinliklerde de bulunmaktadır. Bu bağlamda olmak üzere, kent tarımı konusunda ve bir “**Kent tarımı Projesi**” çerçevesinde İstanbul’da uygulama çalışmaları yürütmektedir (www.uyd.org.tr). Bu projenin hedefleri şöylece özetlenmektedir :
- a- Teorik ve uygulamalı eğitimler aracılığı ile istihdam sorununa yeni, alternatif ve sürdürülebilir modeller geliştirmek,
 - b- Geliştirilen modellerin cinsiyetler arasında sosyal ve ekonomik eşitliğe katkı sağlanmasında örnek olmasını garanti altına almak (kadınlar ve göç etmiş kadınlar öncelikli olarak),
 - c- Ürün değerlendirme yöntemlerinde ekonomik ve uygulanabilir alternatifler aracılığı ile gelir seviyesi düşük kişi ve ailelerin, yaşam ve beslenme standartlarının yükseltilmesine katkıda bulunmak,
 - d- Kent alanındaki doğal atıkların kompostlama sistemi ile yeniden kullanımını sağlamak, böylelikle hem kamuoyunda kentsel çevre bilincinin oluşmasına katkıda bulunmak hem de tarımsal açıdan gerekli girdilerin bir kısmını (gübre) ekonomik yöntemlerle üretmek,
 - e- Gelir seviyesi düşük ve/veya işsiz vatandaşlarla, yerel yetkililer arasında etkin bir uyum ve işbirliğini sağlayacak fırsatlar yaratmak,
 - f- Uluslar arası alanda kent tarımının istihdam ve gıda güvenliği sorunlarının çözümünde sağladığı olanakların Türkiye’de bu sorunlara yönelik çözüm arayışını sürdüren tüm resmi ve sivil kurumlar ile değerlendirilerek geliştirilebilmesinin zeminini yaratmak,
 - g- Kentsel alanda kullanılmayan işlevsiz arazilerin toplum yararına ve çevre sağlığına olumlu katkılar sağlayacak biçimde değerlendirilmesini sağlamak.

“Toplum Temelli” yöntemle sürdürüldüğü bildirilen projenin etkinlikleri de şöyle sıralanmıştır :

- a- Proje ekibi ve iştirakçi kurumlara dönük kapasite geliştirme eğitimleri,
- b- Hedef grup ile kompost eğitimi ve kompostlama çalışmaları,
- c- Teorik ve uygulamalı organik tarım teknikleri eğitimi,

- d- Ulusla arası uzmanların ve konuyla ilgili tüm kurumların katıldığı 5 günlük bir seminer,
- e- Üretilen ürünlerin işleme ve değerlendirme çalışmaları,
- f- Örgütlenme çalışmaları kapsamında hedef grup ile birlikte kooperatif kurulması,
- g- Ürünlerin sürekli olarak satışının gerçekleştirileceği ilişkilerin kurulması,
- h- Kent Tarımına dönük literatür çalışması yapılması.

Projeyi aşağıdaki kuruluşlar desteklemektedir :

- ETC/RUAF - Hollanda ,
- CSA Learning Center – ABD,
- Gürpınar Belde Belediyesi,
- Trakya Üni. Ziraat Fakültesi
- Büyük Çekmece Tarım İlçe Müdürlüğü.

2.2.2. Yurt Dışı

Yurt dışı kaynak taramasında, yurt içinin tersine, KKÇT'yi çeşitli yönleri ile ele alan çok sayıda yayın bulunmaktadır. Bu konuda oldukça kapsamlı bir bibliyografya da yayınlanmıştır (SIDA-ETC, 2003). IDRC (International Development Research Centre, Ottawa, Canada), TUAN (The Urban Agriculture Network, Washington DC, United States), FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome, Italy) ve ASC (African Studies Centre, Leiden, The Netherlands)'nin katkıları ile hazırlanan bu dev eser 17 bölümden ve 804 sayfadan oluşmaktadır. Her bölümün başında bir uzman tarafından hazırlanmış bir sunum metni de bulunmaktadır.

Bu eserde Kent Tarımının Etkileri ana başlığı altında şu bölümler vardır :

- 1) Besin ve Beslenme Güvenliği, Sunum: Daniel Maxwell (CARE, East Africa Regional Management Unit, Nairobi, Kenya).
- 2) Ekonomi, Sunum: Rachel Nugent (National Institutes of Health, Bethesda, United States).
- 3) Kent Ekolojisi, Sunum: Tjeerd Deelstra and Maaïke van den Biggelaar (International Institute for the Urban Environment, Delft, The Netherlands).
- 4) Toplum Gelişmesi, Sunum: Henk de Zeeuw (ETC-RUAF, Leusden, the Netherlands).
- 5) Sağlık ve Çevresel Riskler, Sunum: Karen Lock (London School of Hygiene and Tropical Medicine, London, the UK) and Henk de Zeeuw (ETC-RUAF, Leusden, The Netherlands).
- 6) Cinsiyet, Sunum: Alice Hovorka (Clark University, Worcester, United States).

Eserin ikinci ana başlığı Kent Tarımı Biçimleri olup alt başlıklar şöyledir :

- 1) Besi Hayvancılığı, Sunum: Hans Schiere and Gera den Dikken (IAC, Wageningen, the Netherlands).
- 2) Bahçecilik, Sunum: Hubert de Bon (CIRAD-AVRDC, Hanoi, Vietnam).
- 3) Kent Ormancılığı, Sunum: Guido Kuchelmeister (Tree City, Illertissen, Germany).
- 4) Kent Akuakültürü, Sunum: Stuart Bunting and David C. Little (Institute of Aquaculture, Stirling, Scotland).

Bir diğer ana başlık da Özel Konular olup bunlar da şunlardır :

- 1) Kent Tarımında Atık Su Kullanımı, Sunum: Martin Strauss (EAWAG/SANDEC, Duebendorf, Switzerland).
- 2) Kent Tarımında Atık Organiklerin Kullanımı, Sunum: Nadine Dulac (WASTE, Gouda, the Netherlands).
- 3) Kent Tarımı ve Arazi Planlaması, Sunum: Axel Drescher (University of Freiburg, Freiburg, Germany).
- 4) Araştırma veYöntem Geliştirme, Sunum: Arturo Perez Vazquez and Simon Anderson (Wye College, London, UK).
- 5) Yayım, Pazarlama ve Kredi Hizmetleri, Sunum: Henk de Zeeuw (ETC-RUAF, Leusden, The Netherlands).
- 6) Kent-Kır İlişkileri, Sunum: René van Veenhuizen (ETC-RUAF, Leusden, The Netherlands).

Gerek bu bibliyografya ve gerekse çok zengin olan diğer yurt dışı kaynaklardan edinilen bilgiler çeşitli alt başlıklar altında aşağıda özetlenerek sunulmuştur :

2.2.2.1.Tanım

KKÇT konusunda henüz herkes tarafından kabul edilmiş ortak bir tanım yoktur. Özde birbirine benzeyen pek çok tanım bulunmaktadır. Konunun anlaşılabilirliğini artırmak için aşağıda geniş bir tanım listesi verilmeye çalışılmıştır :

- 1) Kentsel tarım, kent içinde ve yakın çevresindeki toprak ve su kaynakları üzerinde yoğun üretim yöntemleri uygulayarak, kent için yaşam stokları ile ürün elde etmek ve tüketicilerin günlük taleplerini olabildiğince karşılamak amacıyla yakıt ve besin üreten, işleyen ve pazarlayan bir endüstridir (UNDP₁, 1996).
- 2) Kent ve kent çevresi kapsamına giren toprak ya da sularda, çoğunlukla belde, kent ve büyük kentlerde yaşayanların günlük gereksinimleri doğrultusunda doğal kaynakları ve kentsel atıkları kullanarak ve geri dönüştürerek, yoğun üretim teknikleri uygulayarak, çok çeşitli bitkisel ve hayvansal ürünler çerçevesinde gıda maddesi ve yakacak üreten, işleyen ve pazarlayan bir endüstridir (MOUGEOT, 2000).
- 3) Kent ve kent çevresinde, kentlilerin diğer gereksinimlerini de karşılamada kullandıkları toprak, su, işgücü, enerji vb kaynakları kullanarak kentlilerce yapılan tarımsal etkinliklerin tümüdür (UNDP, 1997).
- 4) Kent ve kent yönetimini bağlayan yasalar çerçevesinde yapılan bir çiftçiliktir. Kent tarımı kent sınırları içerisinde ve fakat daha çok dış semtlerde yapılır. Sınırları bellidir. Ancak kent çevresi tarımının dış sınırını tam olarak tanımlamak güçtür (ALDİNGTON, 1997).
- 5) Halkın beslenmesini iyileştirmek, insanlara iş ve gelir sağlamak, atık suyun ve katı atıkların geri dönüşümüyle çevre sağlığını korumak için yapılan gıda üretimi, hayvancılık, ormancılık ve akuakültür faaliyetleridir (AGUILA, 2004).
- 6) Kent ve kent çevresindeki arazi ve suda yoğun üretim tekniklerini kullanarak, çoğunlukla kasaba ve şehirlerdeki tüketicilerin günlük ihtiyaçlarını karşılamak için gıda üreten, işleyen ve pazarlayan bir endüstridir (CROPPER, 1996).
- 7) Kent ya da kasaba arazilerinde doğrudan kent pazarı ya da öz tüketim için gıda üretimidir. Ürünler genellikle üreticiler ve ortakları tarafından işlenir ve pazarlanırlar. Yol kenarlarında, demiryolu hattı boyunca, avluda, çatıda, boş endüstriyel alanlarda, okul sahalarında ve diğer kurumların boş alanlarında yapılan bitkisel ve hayvansal üretimi

kapsar. Ayrıca, kent içindeki meyve bahçeleri, bağları ve caddeler, avlular ve nehir boylarındaki ağaçları da içine alır. Kentteki organik atıkları kullanır (ZEEUW, 1998).

- 8) Kent tarımı, büyük kent merkezinde tarımsal ürünlerin üretim, dağıtım, satış ve tüketimiyle ilgili ticari ve ticari olmayan girişimlerdir (FORSTER, 2003).
- 9) Kent arazisi çevresinde ekim, dikim, hayvancılık, ormancılık ve akuakültür faaliyetlerini kapsayan gıda ve gıda dışı ürünler üretimidir (FROJMOVIC, 1996).
- 10) Ticari bahçecilik ortak projelerinden küçük ölçekli hobi bahçeciliğine kadar bütün seviyelerde meyve ve sebze yetiştiriciliği, hayvancılık ve arıcılık gibi besin maddeleri üretiminin bütün biçimlerini kapsayan bir faaliyettir (GARNETT, 1996).
- 11) Kent yöneticilerinin tarım dışı kullanımlar için ayırdığı kentsel alanlarda gıda ürünleri üretimidir (MBIBA, 1991).
- 12) Kent çevresinde yapılan bir çiftçilik tekniği olup genellikle devlet tarafından planlanmamış ve yönetilmemiş bir etkinliktir. Varsıl kentlilerin avlularındaki ve kent arazisinin genişlemesiyle kent arazisine dahil olmuş alanlardaki çiftçilikten farklı olarak, işsizlerin ve düşük gelirli olanların gıda üretimine hizmet eder (MWANGI, 1996).
- 13) Kent sınırları içindeki avlularda, çatılarda, ortak alanlarda ve kullanılmayan kamusal alanlarda yapılan gıda üretimidir. Genelde küçük ölçekli ticari gıda üretimi işlemlerini de kapsar. Ormancılık ve balıkçılık kapsam dışıdır (NUGENT, 1997).
- 14) Kent arazisi ve çevresinde gıda ve gıda dışı bitki, ağaç ve hayvan ürünleri üretimidir (OECD, 1998).
- 15) Kentlerin içinde ya da çok yakınında, hem üreticilerin kendilerinin ve hem de o kentteki başkalarının gıda tüketimleri için bitki ve hayvan yetiştiriciliğinin bazı formlarını içeren bir faaliyettir (REES, 1997).

Bu tanımlar şöylece sınıflandırılabilir (SMITH ve Ark. , 2004) :

- 1) Tanımların bir kısmı, kent pazarı ve pazarlama kolaylığı dikkate alınarak yapılmıştır. Kırsal tarımdan farklı belirtilmemiştir. Yalnızca üretim yerinin farklılığı ise tanım için yeterli değildir.
- 2) Tanımların bir başka kısmı, üretim sistemlerinin yoğunluğu ve kent atıklarının kullanımına göre yapılmıştır. Bunlar da eksiktir. Çünkü bazı kent tarımı biçimleri az yoğun ve bazı işletmeler de yalnızca kimyasal gübreler kullanıyorlar ve kent atıkları kullanmıyorlar.
- 3) Tanımların bazıları da, tarım ve kent arasında kaynakların ve ürünlerin akışı esasına göre yapılmıştır. Bu akış, tarımsal ve tarımsal olmayan kullanımlar arasında rekabet ve tamamlamayı yaratmaktadır. Kent tarımının özelliğinin ortaya çıkarması açısından bu tanımlar daha uygun tanımlar olarak görülebilir.
- 4) Diğer bazı tanımlamalar da, kentin yönetsel sınırlarına dayandırılmıştır. Kentin çok yakın çevresinde bulunan ve fakat belediyelerin çeşitli yetki ve kararlarına tabi olan ve muhtemelen de kentin daha çok yayılacağı alanlar bu tanımlamalara esas olmuştur. Bunlar daha çok operasyonel ve analitik olmayan tanımlardır.

Kent içi tarımı, kent çevresi tarımı ve kent tarımı kavramları arasındaki ayrımlar yazarlara göre değişmektedir. Örneğin, bazılarının göre kent tarımı kent içi ve kent çevresi tarımını içine almaktadır. Bazı tanımlarda da kent çevresi tarımı kent içi ve kent çevresi tarımını kapsar biçimde görülmektedir. Diğer bazı tanımlarda da kent tarımı kent içi tarımı olarak açıklanmaktadır. Bazen de, kent tarımı ile kent çevresi tarımı arasındaki farklılık, tarım ile kent arasındaki fonksiyonel ilişkilerin varlığına ya da yokluğuna göre açıklanmıştır.

Tanımların bazıları tarım sözcüğünün içerdiği etkinlikleri üretim etkinlikleri, ticaret, işleme, bitkisel üretim, hayvansal üretim, besinsel üretim ve besinsel olmayan üretim biçiminde ifade etmişlerdir.

Kent kavramının kendisi de tartışmalı bir kavram olup çok çeşitli biçimlerde tanımlanmaktadır (GÖKÇE, 1997). Üstelik kent, kent çevresi ve kırsal alan arasındaki sınırlar da belirsizdir. Kırsal alanın nerede bittiği, neresinin kent ve neresinin kent çevresi sayılacağı, sınırların nasıl çizileceği çok da açık değildir. Dahası, tarımın tanımı konusunda da tam bir görüş birliği yoktur. Durum böyle olunca, kent tarımı tanımının çok değişik biçimlerde yapılmış olması olağan bir sonuç sayılmalıdır.

2.2.2.2. Kent Tarımı ve Kırsal Tarımla Arasındaki Farklılıklar

Kent tarımı kavramına biraz daha açıklık getirmek amacıyla, bilinen tarım yani kırsal kesimlerde yapılan tarım ile kent tarımı arasındaki farklılıklar konusuna değinmek yararlı olacaktır. Bu konu ile ilgili olarak Çizelge 2 verilmiştir.

Çizelge 2: Kent Tarımı İle Kırsal Tarım Arasındaki Farklılıklar

Kent ve Kent Tarımının Özellikleri	Kır ve Kırsal Tarımın Özellikleri
Kent ve kent dışında oturanların davranışları birbirinden farklıdır	Kent dışı üretimi ekonomik açıdan şehirden bağımsızdır
Farklı tipte insanlar bulunur	Nüfus yoğunluğu kent nüfusundan düşüktür.
Farklı aktiviteler bulunur	Arazi-alan mevcudu daha fazladır
Kent kavramı birçok farklı milliyete göre değişir	Doğal kaynaklar daha fazladır
Yarı zamanlı bir iştir	Tam zamanlı bir iştir
Kent teknolojileri kent dışı teknolojilerinden farklıdır	Kent dışı teknolojileri kent teknolojilerinden farklıdır
Kent tarımcılarının bilgi düzeyleri farklıdır	Kent dışı tarımcılarının bilgi düzeyleri farklıdır
Kent tarımı yaklaşımları farklıdır	Kent dışı tarımı yaklaşımları farklıdır
Kent tarımı kent dışı tarımından daha az ticaridir	Kent dışı tarımı kent tarımından daha fazla ticaridir
Şehirleşmiştir	Araziler şehirleşme tehdidi altındadır
Altyapı ve yapılaşma kentte daha fazladır	Altyapı ve yapılaşma kent dışında daha azdır
Banka, okul vb. hizmetler daha fazladır	Hizmetler daha azdır
Arazi kullanımı kent dışından farklıdır	Arazi kullanımı kentte farklıdır
Politikalar, teşvik ediciler ve caydırıcılar kent dışından farklıdır	Politikalar, teşvik ediciler ve caydırıcılar kentten farklıdır
Pazara giriş daha kolaydır	Pazara giriş daha zordur
Hava kalitesi daha düşüktür	Hava kalitesi daha iyidir
Arazi ve işgücü masrafları daha yüksektir	Arazi ve işgücü masrafları daha düşüktür
Geçimlik üretim esastır	Pazara yönelik üretim esastır
Yönetim stratejileri kent dışından farklıdır	Yönetim stratejileri kentten farklıdır
Küçük ölçekte, az miktarda ve düşük değerli ürünler üretilmektedir	Yoğun, pazara yönelik ve yüksek değerli ürünler üretilmektedir
Kentteki düşük gelirli insanların geçimlerini sürdürmek için yaptıkları bir faaliyettir	Sermaye piyasalarına girmeye hazır bireylerin ve grupların faaliyetleridir

Kaynak :Drescher and Laquinta, 1999

2.2.2.3. Tarihçe

Yapılan bazı araştırmalar kent tarımını İnka, Aztek ve Maya toplumlarına dayandırmaktadır. Meksika’da yapılmış bir çalışmada da Pre-Olmec vadisinde günümüzden 4000 yıl önce kurulmuş zamanın görkemli kentlerinde kent tarımı yapıldığı sonucuna varılmıştır. Roma imparatorluğu ve eski Yunanistan’ın gelişmiş kentlerinde zeytinyağı ve keçi sütü gereksiniminin %100’ne yakınının kentlerde üretildiği kayıtlara dayalı olarak bildirilmektedir. Özellikle kolonizasyon döneminde yeni kurulan kentlerin gıda güvenliğinin de kent tarımı yolu ile sağlandığı açıklanmaktadır (UNDP₁, 1996).

Eski kentlerdeki KKT ile ilgili olarak yapılmış bir çok çalışmada ilginç örnekler verilmektedir (MOUGEOT, 1994) : Örneğin, M. Ö. 4000 yıllarında Uruk’un 50 bin nüfuslu kentinde kent alanının üçte birinin hurma ağaçları ile kaplı olduğu ; Neolitik Mısır Knossos’ta buğday, mercimek, keçi, koyun, domuz vs üretimlerin kent içinde yapıldığı ; M. Ö. 1500 yıllarında Pers İmparatorluğu Thebes kentinde üzüm, elma, nar, badem vs bahçelerinin bulunduğu ve su tanklarında ördek yetiştirildiği ; M. Ö. 100 yıllarında Roma’da kentlerin meyve bahçeleri içerisine gömülü bulunduğu ; Kuzey Amerika’da M. S. 1050-1250 yıllarında Missisipi, Ohio, Tennessee ve Arkansas vadilerine bağlı bir çok kentte bahçivanlık faaliyetlerinde bulunulduğu bildirilmektedir.

Kent tarımı konusunda daha düzenli çalışmalar 1970’li yıllara gelindiğinde başlamıştır. Özellikle, Ortadoğu ve Afrika lkelerinde karşılaşılan gıda temini sorununun zm için bölgesel planlar oluşturulması ve Kongo, Zaire, Kamerun, Kenya vb. lkelerde başarılı uygulamaların ortaya çıkması bu döneme rastlar. Bu dönemde örgütlenmeler de başlamıştır. Örneğin Kanada’da, 1978 yılında Kent itileri rgt adı altında bir ilk örgüt kurulmuştur. Daha sonra ABD, İngiltere, Arjantin, Brezilya ve Rusya gibi ülkelerde de örgütler ve st örgütler ortaya çıkmıştır (UNDP₁, 1996).

1980’li yılların başından itibaren bu konuda uluslar arası destek çalışmaları hız kazanmıştır. FAO ve UNDP konunun önemine dikkatleri çekmiştir. Kent tarımı ile ilgili çalışmalar çoğaldıkça, bilgi alışverişinin uluslar arası düzeyde sağlanabilmesi için 1992 yılında Washington’da TUAN (The Urban Agricultural Network) kurulmuştur. Bu kuruluşun amacı, dünyanın çeşitli yerlerinde yapılan çalışmaları izlemek, sonuçları tek bir merkezde toplamak ve bu sonuçları ilgililere duyurmaktır.

Kent tarımına uluslar arası kimlik kazandıran en önemli olay ise 1996 yılında İstanbul’da (Türkiye) toplanan Habitat II’dir (UNDP₂, 1996).

Günümüzde, kent tarımı ile ilgili çalışmaları bir çatı altında toplamak üzere 1999 yılında 5 yıllık bir proje çerçevesinde Hollanda’da (DGIS) ve Kanada’da (IDRC) yerleşmiş olan Resource Centre of Urban Agriculture and Forestry (RUAF) adındaki örgüt önemli etkinliklerde bulunmaktadır. Bu etkinlikler 5 dalda yapılmaktadır. Bunlar araştırma ve eğitim, bilgilendirme, politika, parasal destek ve teknik destektir.

2.2.2.4. Amaç

KKT’nin yandaşı ve savunucusu durumunda olan ve bu konuda ulusal ve uluslar arası düzeyde çeşitli etkinliklerde bulunan FAO, RUAF, IDRC vb kuruluşların konu ile ilgili

yayınları tarandığında, kent tarımının amaçlarının özetle şunlar olduğu anlaşılmaktadır (www.fao.org – www.ruaf.org - www.idrc.ca) :

1) Gıda güvenliğine katkı : Kent tarımında üretimin hedef kitlesi o kentin insanlarıdır. Bu insanlara kısa ve ucuz yoldan taze gıda maddesi sağlamak kent tarımının amaçlarındandır. Ayrıca bu, kentli tüketiciler için bir besin garantisidir. Çünkü, dünyada gıda güvenliği çok önemli bir sorundur.

Daha öncesini bir kenara bırakırsak, gıda güvenliği ile ilgili en önemli gelişme 1943 yılında 44 hükümet başkanının Virginie (Etats-Unis)'da toplanarak gıda ve tarım için sürekli bir örgüt kurulması konusundaki angajmanlarıdır. Bu girişimin bir sonucu olarak 16 Ekim 1945 yılında Food And Agriculture Organization Of The United Nations (FAO) kurulmuş olup daha sonraki gelişmeler şöyledir :

FAO, 1960 yılında açlığa karşı hükümetler dışı bir destek sağlamak için bir kampanya başlattı ve Roma'da 1974 yılında dünya besin konferansında, dünya gıda güvenliği üzerinde uluslar arası bir angajmanı önerdi. 1981 yılında 150 ülke 16 ekimi **birinci dünya gıda günü** olarak kutladı. FAO, düşük gelirli ve gıda açığı bulunan ülkeleri dikkate alarak, 1994 yılında gıda güvenliği için özel bir program başlattı. Kasım 1996'da 186 hükümet ya da devlet başkanının katılımı ile **World Summit Food** toplandı. Açlığa karşı, 1997 yılında **TeleFood** kampanyası başlatıldı ve bütün dünyada 500 bin kişilik bir topluluğa ulaşıldı. Pestisid ve diğer tehlikeli kimyasal maddelerin ticareti konusunda 1998 yılında bir konvansiyon kabul edildi. Son olarak da, 10-13 Haziran 2002'de 179 ülkenin katılımı ile **World Food Summit : five years later** toplandı ve 2015 yılına kadar bugün var olan aç insan sayısını yarıya düşürmeye karar verdi.

Açlıkla mücadele ve besin güvenliği konusunda FAO'nun çabaları ve etkinlikleri çok önemli olmakla birlikte bu alandaki tek örnek değildir. FAO dışında, FAO'dan önce ve şimdi de bu konuda hem ulusal devletler ve hem de binlerce sivil toplum örgütleri çok çeşitli çabalar göstermekte ve çok çeşitli etkinliklerde bulunmaktadır. Özellikle sivil toplum örgütleri yalnızca kendi ülkelerinde değil uluslar arası düzeyde de faaliyet göstermektedirler. Her devletin ve her kuruluşun dolaylı ya da doğrudan, birbirinden bağımsız ya da işbirliği içinde, ulusal ya da uluslar arası düzeyde bu konuda yürüttüğü çalışmalar ciltler dolusu kitaplara sığmayacak kadar çoktur. Ancak, bugün gelinen nokta hiç de iç açıcı değildir :

a) Açlık devam ediyor. FAO'nun en son tahminlerine göre bütün dünyada 840 milyon insan besin yetersizliği çekmektedir. Dünya Gıda Zirvesi-1996'da , 2015 yılında beslenme yetersizliği çeken nüfusu yarı yarıya indirmek biçiminde seçilen hedefin ilk beş yılda ulaşılması gereken noktasının çok gerisinde kaldığı anlaşılmıştır (FAO, 2003).

b) Açlık geri kalmış ülke vatandaşlarını vuruyor. FAO'nun 840 milyon olarak saptadığı beslenme yetersizliği çeken insanların 799 milyonu az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde, 30 milyonu geçiş aşamasındaki ülkelerde ve yalnızca 11 milyonu da gelişmiş ülkelerde yaşamaktadır. Ayrıca, bu nüfusun 508 milyonu Asya ve Pasifik ve 196 milyonu da Afrika Sahra Ülkeleri'nde bulunmaktadır (Çizelge 3). Türkiye'de de nüfusun %8.4'ünün yoksulluk sınırının altında olduğu bildirilmektedir (DPT, 2003).

Çizelge 3. Beslenme Yetersizliği İçindeki Nüfusun Bölgelere Ve Yıllara Göre Genel Nüfusa Oranı (%)

Bölge	1969-71	1979-81	1990-92	1996-98
Sahra Ülkeleri	34	37	35	34
Yakın Doğu ve Kuzey Afrika	25	9	8	10
Doğu ve Güneydoğu Asya	43	29	17	13
Güney Asya	38	38	26	23
Latin Amerika ve Karaipler	19	13	13	11
Gelişmekte olan bölgelerin tümü	37	29	20	18

Kaynak : <http://www.fao.org/docrep/meeting/003/Y0147f/Y0147f00.htm>

c) Açlık çocukları vuruyor. Beslenme yetersizliği içinde olan 840 milyon insanın 174 milyonu 5 yaşından küçük çocuklardır. Gelişmekte olan ülkelerdeki 5 yaşından küçük çocuk ölümlerinin de %54'ü kötü beslenmeden kaynaklanmaktadır (FAO, 2003).

d) Açlık giderek kentleri de vuruyor. Bugün, günlük mutfak harcaması kişi başına 1 doların altında olan yoksul insanların %70'i kırsal kesimde yaşamaktadır. Ancak, 205 yılında kent nüfusunun kır nüfusunu geçeceği tahmin edilmektedir. Böylelikle, yakın geçmişe kadar kırsal yaşamla eş anlamlı tutulan yoksulluk ve yetersiz beslenme de giderek kentlere kaymaktadır. Son 30 yılda ikiye katlanan kent nüfusunda yoksulluk artış oranının %76 olduğu bildirilmektedir (FAO, 1999)

e) Açlığın temel nedenlerinden birisi dağıtım sorunudur. Eğer üretilen tüm gıda tüm insanlara eşit bir biçimde dağıtılabilsen kişi başına 2760 kalori düşecekti (MOUGET, 2000). Bu hiç de kötü bir rakam değil. Ancak böyle bir dağıtım gerçekleştirilememektedir. Satın alma gücü ile desteklenmeyen bir üretim açlık konusunda beklenen yararı sağlayamamaktadır. Dünya Bankası verilerine göre, tüm dünyada 1.2 milyar insan yani nüfusun %22'sinin geliri günlük 1 dolardan daha azdır.

f) Besin güvenliği kadar besin sağlığı sorunu da gündemdeki yerini koruyor. Bilimsel ve teknik gelişmelere ve belirli bir çok iyileştirmelere karşın gıda kaynaklı hastalıklar sürüp gidiyor. FAO, besin sağlığını gerçekleştirebilmek için bir strateji geliştirdi. Strateji ulusal, uluslar arası ve hem ulusal hem de uluslar arası olmak üzere bazı kurallara dayanmaktadır. Besin kaynaklı riskler genel olarak biyolojik, kimyasal ve fiziksel olarak karşımıza çıkıyor. Bu risklerin önlenmesinde ya da azaltılmasında kamuya, çiftçilere, sanayicilere, sektörde bulunan diğer girişimcilere ve tüketicilere olmak üzere çiftlikten sofraya kadar sistem içindeki tüm aktörlere görevler düşmektedir. Ayrıca, bu konuda yapılması gereken etkinlikler gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasında da farklılıklar göstermektedir.

FAO'ya göre, tüketiciler için sağlıklı ve besleyici besin sağlama stratejisinin temel kuralları şunlardır :

Uluslar arası düzeyde :

- Besinlere bağlı sağlık risklerinin tanımlanması, değerlendirilmesi ve yönetimi.
- Sağlıklı besin ve beslenme üzerine bilgilendirme.
- Bölgesel ve küresel periyodik forumlar organizasyonu.
- Besin maddeleri, hayvanlar ve bitkilerin sağlığı konusunda küresel bir yaklaşım.

- Etkinlikler arası iletişim sisteminin sağlanması.
- Tüm besin zincirini kapsayan iyi uygulamalar.
- Besinlere bağlı riskler konusunda uluslar arası çabuk uyarı.
- Kapasite geliştirilmesi için uluslar arası teknik ve para yardımı.

Ulusal düzeyde :

- Kapasite geliştirilmesi.
- Etkili ve tüm denetimleri yapacak kurumsal sistemlerin oluşturulması.
- Besin tüketimi ve tüketici duyarlılığı modellerinin değerlendirilmesi.
- Uzun dönemde besin zinciri teknolojilerini uygunlaştırılması.
- Bağlı alt yatırımların yapılması.

Hem ulusal ve hem de uluslar arası düzeyde :

- Kapasite geliştirilmesi ve alt yatırımlar için kaynakların harekete geçirilmesi.

İşte, KKÇT'nin böyle bir görünüm içerisinde olan gıda güvenliği sorununa önemli katkıları olacağı ileri sürülmektedir.

2) Düşük gelirli aileler için ek gelir sağlama : Kentler giderek düşük gelirli insanlarla dolmaktadır. İş bulma umudu ile kırsal kesimden kentlere göç eden insanların önemli bir kısmı hiç iş bulamamakta ve bir kısmı da çok düşük gelirlerle çalışmaktadırlar. Kent tarımının, işte bu insanlar için ek bir gelir kaynağı olabileceği düşünülmektedir. Üstelik bu insanlar, kırsal kesimden kente yeni geldikleri için tarımsal faaliyetlere de yabancı değildir.

Verilen bilgilere göre, örneğin Dar es Salaam'daki kent çiftçilerinin tarımdan elde ettikleri gelirler gelirlerinin %67'sini oluşturmaktadır (MOUGEOT, 1994). Özellikle, gelirlerinin en büyük payını gıda harcamalarına ayıran düşük gelirli kentli aileler, kendi ürettiklerini tüketerek, ürün pazarlamaksızın bile, bir gelir artışı etkisini yaşamaktadırlar.

3) Sağlıklı ürün üretimi : Kentte yapılan üretimin daha kolay denetlenebileceği ve aşırı kimyasal kullanımlarının daha kolay önlenilebileceği düşünülmektedir. Ayrıca, gıdaların uzun mesafelere taşınmasından kaynaklanan bozulmalar da olmayacaktır.

Ancak, kent tarımının daha sağlıklı ürün üretebileceği savı hemencecik kabul edilebilir bir sav gibi gözükmemektedir. Çünkü hem hava, su, toprak gibi yetiştirme ortamı kentte kırsal kesime oranla daha temiz değildir ve hem de çoğu durumda denetimsiz olan kentli yetiştiricilerin sağlıklı ürün için daha özenli davranacaklarının garantisi yoktur.

4) İstihdama katkı : Biraz önce de belirtildiği gibi, özellikle gelişmekte olan ülkelerde kırsal kesimden kentlere doğru akın akın göç olmaktadır. Ancak, bu ülkelerde sanayi ve diğer iş alanları da yeterince gelişmediği için, kente gelen bu insanlar arasında büyük bir işsizlik yaşanmaktadır. Kent tarımının bir istihdam alanı yaratarak bu soruna belirli oranda katkıda bulunacağı varsayılmaktadır.

Örneğin, 1990'larda yaklaşık 150 milyon insanın kent tarımında işçi olarak iş bulduğu ve bu rakamın 2005 yılında 400 milyona çıkacağı ileri sürülmektedir (SMİT, 1996).

5) Ruh sağlığına hizmet : Kentlerde yaşayan insanlar büyük bir stres içindedirler. Kentlerde yapılabilecek tarımsal faaliyetlerin bu stresin hiç değilse bir kısmını bertaraf edeceği

öngörülmektedir. Bu nedenle, kent tarımcılarına **kentin peyzaj besleyicileri** benzetmesinde bulunmaktadır. Kanımızca bu doğru bir öngördür.

Bu sayılanların dışında, kent tarımının veriminin daha yüksek olduğu ve kentsel atıkların değerlendirilmesinde önemli bir fırsat yaratacağı da ileri sürülmektedir. Bilindiği üzere, geri dönüştürme konusunda WHO, FAO ve UNDP gibi kuruluşlarca uluslar arası bir çok proje yürütülmektedir.

2.2.2.5. Günümüzdeki Durum

Kentlerin gelişim sürecinde köylerin büyüyerek kasabalaşması, kasabaların kentleşmesi ve kentlerin büyük kentlere dönüşmesi ile temel kırsal üretim alanının yani tarımın da belirli bir oranda kent içinde kalmasını sonuçlandırmış olabileceği ve bu gelişimin izlerinin az ya da çok yoğunlukta olmak üzere yer yer ve zaman zaman görülebileceği olağan bir durum olarak kabul edilebilir. Ancak, bugünkü KKÇT'nin bu olağanlığın sınırlarını taşıdığı ve günümüzde, aşağıda açıklanmaya çalışılacak çeşitli nedenlerle ve farklı bölgelerde farklı düzeyde olmak üzere, oldukça yoğunlaştığı ileri sürülmektedir.

Bildirildiğine göre, 1970'lerden itibaren KKÇT konusunda neredeyse bir yayın patlaması görülmekte ve bu yayınlar daha çok da gelişmiş ülkelerde yapılmaktadır (EFE; 2003). Yine bildirildiğine göre, 1990'larda dünya işlenmemiş gıda maddesi üretiminin yaklaşık 1/7'si ve sebze üretiminin 1/3'ü kentlerde üretilmekte ve bu rakamların 2005'te sırası ile 1/4 ve 1/2 olacağı tahmin edilmektedir (SMİT, 1996). Aynı kaynak, 1990'lardaki dünya nüfusunun aktif olarak 800 milyonunun KKÇT ile uğraştığını ve bunların 600 milyonunun öz tüketim ve 200 milyonunun da pazar için üretim yaptığını bildirmektedir (Çizelge 4 ve 5).

Çizelge 4. Kent Tarımı Tahminleri (Dünya-993)

Aktif olarak çalışan nüfus		800 milyon
Pazarlama için üretenler		200 milyon
Üretim ve işlemede çalışanlar		150 milyon
Katılımcılar	Ailelerin %15-70'i	Kent ailelerinin yaklaşık 1/3'ü
Üretim	Tüketimin %10-90'ı (Sebze yumurta, et/balık)	Genel tüketimin yaklaşık 1/3'ü
Arazi Kullanımı	Kent alanının %20-60'ı (zirai kullanımındaki araziler)	Kent bölgelerinin 1/3'ünden fazlası

Kaynak : SMİT (1996)

Çizelge 5. Gelecek İçin Kent Tarımı Tahminleri

	1990	2005
Dünya besin üretimindeki payı	1/7-1/5	1/4-1/3
Şehirlerdeki sebze, et, balık, süt ürünleri tüketimindeki payı	1/3	1/2
Kent çiftçilerinin sayısı	200 milyon	400 milyon

Kaynak : SMİT (1996)

Konu ile ilgili çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Örneğin bir yandan, geçen 15-20 yıl içerisinde kent tarımının küresel olarak kent nüfusundan ve ülke ekonomilerinden daha hızlı geliştiği savı ileri sürülürken diğer yandan da politikacılar ve yöneticiler kent tarımının

ilerlemenin mi yoksa gerilemenin mi bir işareti olduğunu sorguluyorlar ve kent tarımcılarının da ekonomik ve sosyal yapıda kararlılığın mı yoksa kararsızlığın mı bir unsuru olduğu konusunda kuşkuları belirtiyorlar.

Nitekim, KKÇT'nin gelişme seyri ile ilgili örnekler incelendiğinde, kent tarımının az gelişmiş, yeni bağımsızlığını kazanmış genç ve kapitalist ekonomiye sahip ülkelerde geliştiği görülüyor ve kırsal göçün bu olguyu körükleyebileceği akla geliyor.

Ancak, bunun tersi gözlemler de bulunmakta ve örneğin kent çiftçilerinin kente yeni gelenlerden değil uzun süredir kentte ikamet edenlerden oluştuğu ve yalnızca yoksullar değil bütün gelir gruplarının kent tarımı ile uğraştığı da bildiriliyor. Buradan yola çıkarak da kent tarımının geliştirilmesi çabalarının sürdürülmesi ve bu konuda Çizelge 6'da verilen stratejinin benimsenmesi dile getiriliyor ve şu görüşler ileri sürülüyor :

- Kentleşme hızla sürüyor.
- Düşük yoğunluklu şehirler çiftçilik için elverişliliği artırıyor.
- PC ve internet sayesinde haberleşme kolaylaştı ve pazarlama olanakları gelişti.
- Teknoloji transferi sayesinde kırsal tarımla rekabet şansı ve sağlanan gelir artıyor.
- Atık değerlendirme teknolojisi gelişti.
- “Atık yiyecektir” konsepti dünyaca kabul edildi.
- “Gıda güvenliği” sosyal güvenliğin temeli olarak kabul edildi.
- Dernekler ve ortaklıklar gelişmelerini sürdürdü.
- Kadınların rolleri erkeklerin rollerinden daha hızlı gelişmeyi sürdürdü.
- Demokrasiye geçiş yeni pazarların açılmasını sürdürdü.
- Şehir planlaması ve yönetimi çevresel ve kentsel hareketlerle birleşerek sağlıklı kentler kuruldu

Çizelge 6. Kent Tarımında Toplumun, Kentin, Ulusal Ve Uluslar Arası Politikaların Rollerini

Görevler	Sorumlular			
	Toplum	Kent	Ulusal Politika	Global Politika
Araştırma, doküman	*	*	*	*
Arazi temini	*	*	*	
Eğitimle bütünleştirme	*	*	*	*
Yayın ve kredi hizmetleri	*	*	*	*
Ortaklıkların kurulması	*	*	*	*
Gıda güvenlik hedefleri	*	*		
Atık yönetimi ile bütünleştirme	*	*		
Desteklemeler	*	*		
Çevresel güçlendirme	*	*	*	*
Politika oluşturma		*	*	
Bilgilendirme hizmetleri		*	*	*
Düzenleme		*	*	
Çalışanların ve halkın güvenliği		*	*	
Yasaların uygulanması			*	
Araştırma			*	*
Vergi indirimleri		*	*	
Model kodlar/Standartlar geliştirilmesi			*	*
Halkın yetkilendirilmesi			*	
Ulusal ve bölgesel işbirliği			*	*

Kaynak : SMIT (1996)

2.2.2.6. Destek Kuruluşları

KKÇT ile ilgili olarak ulusal ve uluslar arası düzeyde faaliyet gösteren bir çok örgüt bulunmaktadır. Konuya gösterilen ilginin derecesini belirtmek açısından bu konuda kısa bazı bilgiler verilecektir.

Bu örgütlerden bir kısmı yerel sivil örgütlerdir ve yerel düzeyde etkinliklerde bulunmaktadır. Bunlarla ilgili kısa bir bilgi Çizelge 7’de verilmiştir.

Çizelge 7. Yerel Kent Tarımı Örgütleri

Örgütün Adı	Bulunduğu Ülke	Amacı
Kent Gıda Vakfı (UFF)	Filipinler	500 küçük baş hayvan üreticisine kümes sağlamak
SODEM	Şili	Ev bahçeciliği ile uğraşanları eğitmek ve model bahçeler oluşturmak
Undugu	Kenya	Gıda güvenliği ve yatırımı için kent tarımını desteklemek
CET	Şili	Kent tarımı konusunda yayım yapmak
Peru Mujer	Peru	Düşük gelirli kadınlar için ortak bahçeler kurmak ve onları eğitmek
Grupo de Enstudios	Meksika	Kent tarımcılarına teknik yardımda bulunmak
Kinshasa Farmer Cooperative	Zaire	Kent tarımına girdi, arazi ve pazarlama kolaylığı sağlamak
Indonesia National Agronomists Association	Endonezya	Bilgilendirmek ve hükümette lobi faaliyeti yapmak

Kaynak :SMIT (1996)

Bu örgütlerden bir kısmı da hükümet örgütleridir. Bunlarla ilgili örnekler de Çizelge 8’de verilmiştir.

Çizelge 8. Kent Tarımı Konusundaki Hükümet Örgütleri Örnekleri

Adı	Yeri	Amacı
Mexico City Water Authority	Meksika	Kent çevresi tarımının sulama yönetimi
Calcutta Port Auth.	Kalküta	Kümesler için yer temini
Indonesia Hwy Auth.	Endonezya	ROW alanlarının kent çiftliklerine kiralanması
Jakarta Water Auth.	Cakarta	
Elec. Authorities Municipality	Kanada	Kent seracılığını geliştirme
Municipalities	Münih	Atık havuzlarında balık yetiştiriciliği
Municipalities	Cakarta, Mexico City, Buenos Aires	Kent tarımı acentalığı kurulması
US military	USA	Çiftliklere arazi kiralanması
Nat’l Government	Arjantin ve Peru	Kent tarımı ulusal acentaları kurulması
Nat’l Government	Panama, Tanzanya ve Zambiya	Kent tarımını desyekleyen yasaların çıkarılması
Nat2l Government	İtalya, Çin, Japonya, Singapur, Hollanda	Kent tarımı politikaları geliştirmek ve bu konuda acentalar kurulması
Nat’l Government	Malawi ve Tanzanya	Kent tarımı için kaynak yaratılması

Kaynak : SMIT (1996)

Bir diğer ilgili kuruluşlar da araştırma kuruluşlarıdır. Bunlarla ilgili bilgiler de Çizelge 9’da verilmiştir.

Çizelge 9. Kent Tarımı Konusunda Araştırma Yapan Üniversiteler ve Diğer Kuruluşlardan Örnekler

Adı	Yeri	Konusu
Sokoine Ü.	Tanzanya	6 kentte 2 yıllık alan araştırması
AIT	Bangkok, Tayland	Yoğun tarım teknikleri
Philippines Ü.	Filipinler	Mikro çiftlikler üzerinde araştırmalar
Centre pour le Dev't de L'Hort.	Senegal	Kent sebzeçiliğinin geliştirilmesi araştırmaları
AVRDC	Tayvan	Doğu Asya ve Afrika'da şehir bahçeciliği ve ev halkı bahçeleri araştırması
CIPES	Peru	Su kullanım, akuakültür ve bahçe tarımı
CANELO	Şili	Şehir tarımı teknolojilerinde dokuz araştırma projesi
Mazingira Inst	Kenya	Altı kentte kent tarımı araştırması
Univ. of Cairo	Mısır	Plastik tünellerde bahçe tarımı
Centro Las Gaviotas	Kolombiya	Düşük gelirli kalabalık toplumlar için su kültürü ile bitki yetiştiriciliği
Makerere Univ	Uganda	Kent tarımı üzerine araştırma ve incelemeler
Botanical Garden	Endonezya	Küçük ölçekli kent tarımcılarının gübre kullanımları üzerine araştırmalar

Bu sayılanların dışında uluslar arası çeşitli destek örgütleri de bulunmaktadır. Bunlarla ilgili örnek liste Çizelge 10'da görülmektedir.

Çizelge 10. Kent Tarımını Destekleyen Uluslararası Örgütlerden Örnekler

Adı	Yeri	Konusu
FAO & IDRC	Latin Amerika	Yeni bölgesel ağ desteği
FAO	Senegal	Destekli ürün ıslahı projesi
UNDP ve FAO	Latin Amerika	Destekli fakir halk kasabalarında su kültürü ile bitki yetiştiriciliği projesi
UNDP/WB	Uluslararası	Su kullanımı, balıkçılık ve sulama programları
UNICEF	Uluslararası	Ev halkı ve topluluk bahçeleri politika incelemeleri
United Nations University	Uluslararası	1980'lerde Gıda-Enerji programlarının kuruluşu
UN/CHS	Tanzanya	Açık alanda çevresel girişim olarak kent tarımı desteği
NRI/ODA, UK	Tanzanya	Kent merkezi ve çevresinde sebze üretimi ve eğitimi
IDRC (Kanada)	Uluslararası	Kent tarımı incelemeleri, fonları ve araştırma projeleri
USA GTZ (Almanya)	Filipinler ve Tayland	1980'lerde kent tarımının MEREK programlarında desteklenmesi
ID (USA)	Meksika ve Tanzanya	Balıkçılık, gübreleme ve sebzeçilik proje destekleri
Italian Government	Arjantin	Topluluk bahçeleri destekleri
SIDA (Sweden)	Mozambik ve Etiyopya	1980'lerde kent tarımı için sağlanan destekler
JICA (Japonya)	Filipinler	Kent tarımı ve pazarlama destekleri
Taiwan Government	Panama	Tayvan'da kent tarımı destekleri ve destek sağlayan kuruluşlar
Inter-American Foundation	Şili	Şehir bahçeciliği programları destekleri
Ford Foundation	Nairobi	NGO ve Undurgu Derneğinin destekleri
Oxfam	Peru	NGO ve Peru'daki destekler
Save the Children	Amerika	Yerel bahçecilik destekleri
CARE International	Haiti	Kent tarımı girişimlerinin teşviki

2.2.2.7. Yersel Dağılım

Yapılan kaynak taramasında, KKÇT'nin dünyanın çok çeşitli ülkelerinde ve kentlerinde yayıldığı görülmüştür. Örneğin Avrupa'da Paris, Londra, Berlin, Atina, Roma ; Amerika'da New York, Rio de Jenerio, Lima, Mexico City, Vancouver ; Afrika'da Lusaka, Mupato, Kampala, Morogoro ; Asya'da Beyrut, Hong Kong, Pekin vs. gibi kentlerde kent tarımının yapıldığı ve bu konuda yayımlar olduğu ortaya çıkmıştır. Bunlarla ilgili bir örnek liste aşağıda verilmiştir :

- 1) Yue-Man Yeung (Hong Kong, Çin Üniversitesi), Examples of Urban Agriculture in Asia adlı çalışmasında kentsel gelişimin metropoliten alanlarda yoğunlaştığı Asya'da gıda temini ve dağıtımında önemli sorunlar yaşandığını ve kent tarımının özellikle savaş hallerinde gıda güvenliğinin çözümü konusunda çok iyi bir yol olduğunu bildirmekte ve KKÇT yapan bazı kentlerin isimlerini vermektedir (YEUNG, 1985).
- 2) Camillus J. Sawio (University of Dar es Salaam), Urban Agriculture in East & Central Africa : Record, Capacities and Opportunities adlı çalışmasında Ksangani (Zaire) kentinde KKÇT'nin yapıldığını ve kent tarımcılarının %32.6'sının öz tüketim, %0.3'ünün ticari ve %64.4'ünün de hem öz tüketim ve hem de ticari amaçlarla üretim yaptıklarını bildirmektedir.. Aynı çalışmada, Kenya'da kent tarımında işçiliğin %56'sını kadınların yaptığı da açıklanmaktadır.
- 3) Jac Smit, Urban Agriculture's Increasing Role in Sustainable Agriculture başlıklı raporunda KKÇT yapılan çok sayıda kent adı bildirmekte ve kent tarımının sürdürülebilirlik açısından kırsal tarımdan daha avantajlı olduğunu ve bunun nedenlerinin de tüketiciye yakınlıktan kaynaklandığını açıklamaktadır. Ayrıca, ABD Ulusal Bahçecilik Birliği'nin Amerika'daki kentli ailelerin %30'unun herhangi bir şekilde kent tarımı yaptığını açıkladığı da raporda yer alıyor.
- 4) Ce'sar Jaramilla, The Economics of Urban Agriculture başlıklı yayınında, yoksul kentli tüketicilerin harcamalarının %60-80'inin gıda harcamaları olduğuna ve bu nedenle de kentlerde öz tüketim için gıda üretiminin önemine değindikten sonra kent tarımının iş olanakları da yarattığını, Dar Es Salaam (Tanzanya)'da çalışanların %20'sinin kent tarımında çalıştığını ve bu kentte kent tarımcısının yıllık ortalama karının, asgari ücretle çalışan bir kişinin yıllık kazancının 1.6 katı olduğunu bildirmektedir.
- 5) James Petts de Londra'da yaklaşık 30 bin kişinin kent tarımında çalıştığını ve yıllık 7.460.000 ton sebze üretildiğini açıklamaktadır.
- 6) R.A. Nugent, sebze üretiminin Katmandu'da %30'u, Hong Kong'da %45'i, Karachi'de %50'si ve Shanghai'da da %85'inin kent tarımı ile üretildiğini bildirmektedir.
- 7) Verilen bir diğer bilgiye göre, bütün dünyada üretilen toplam etin %34'ü ve yumurta üretiminin de yaklaşık %70'i kent çevresi tarımı ile üretilmektedir.
- 8) KKÇT'nin yersel dağılımını, gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler başlıkları altında toplayan bir çalışmaya göre, gelişmiş ülkeler için şu örnekler verilmektedir (EFE, 2003) :
 - a) Polonya'da kentli ailelerin %28'i kent tarımı yapmakta, b) Hollanda'da kent tarımı üretimi toplam tarımsal üretimin yaklaşık %33'ünü oluşturmakta, c) Saray Bosna'da KKÇT çok hızlı bir gelişim göstermekte, d) New York'ta 1000 ve Boston'da 400 adet halk bahçesi bulunmakta, e) Berlin'de kent alanlarının %15'i kent tarımı için kullanılmakta, f) Zürih'te, rekreasyonel bahçecilik çok yaygın bir kentli uğraşısı biçiminde ortaya çıkmakta, g) 1973 OPEC bunalımından sonra başlayan Montreal halk bahçeciliği çeşitli kuruluşlarca desteklenmekte ve her yıl biraz daha gelişmektedir.

Gelişmekte olan ülkeler için verilen örnekler şöyledir :

a) Arjantin’de yaklaşık 400 000 sebze bahçesi bulunmakta ve Ulusal Tarım Teknolojisi enstitüsü bu bahçelere teknik yardım vermekte, b) Çin Shanghai’de kent tarımı belediye yönetiminde kent ekonomisine entegre olmuş durumda ve Berjing kent içi domuz çiftlikleri giderek yaygınlaşmakta, c) Brezilya Belem’de kent sebzeçiliği yoksul halkın en temel gelir kaynağını teşkil etmekte ve San Juan Miraflores’te kent atık sularıyla tanklarda balık yetiştirilmekte, d) Costa Rico’da, Eğitim Bakanlığı Gıda ve Beslenme Birimi desteğiyle 1500 kent içi bahçede tarım yapılmaktadır.

Az gelişmiş ülkeler için de şu bilgiler verilmektedir :

Bu ülkeler için gıda temini ve beslenme en önemli sorun durumundadır. Bu sorun kentlerde çok şiddetli bir biçimde yaşanmaktadır. Temel olarak bu nedenle de KKÇT bu ülkelerde çok daha ayrıcalıklı bir yere sahip bulunmakta, araştırma kurumları konunun çeşitli yönleriyle ilgili araştırmalar yapmakta ve yerel yönetimler dahil bir çok kuruluştan yoğun bir destek görmektedir. Ethiopia, Kenya, Tanzania, Uganda, Lesotho, Botswana vs gibi Afrika ülkelerinde çok sayıda KKÇT örnekleri bulunmaktadır.

2.2.2.8. Ürün Türleri

Gerçekte, kent tarımı işlevleri, ticariliği ya da gayri ticariliği, aktörleri, sermayesi, hukuksal durumu, felsefesi vs açısından olduğu gibi üretilen ürünler açısından da kırsal tarımdan epeyce farklıdır (MOUGEOT ve Ark. , 2004).

En çok üretilen ürünler sebzelerdir. Lahana, pırasa, ıspanak, fasulye, turp, soğan, maydanoz, roka, tere, nane vb. gibi türler başta gelmektedir. Meyvelerden üzüm, mandarin, portakal ve yöreye uygun diğer meyveler ikinci sırada yer almaktadır. Meyveler içerisinde, en yaygın olanı asma üzümdür. Mantar önemli bir yer tutmaktadır. Her türlü fidancılık, özellikle kaplı fidan ve fidecilik yoğun olarak yapılan üretimlerdir. Çok az da olsa topraksız tarım örnekleri ile de karşılaşmıştır. Hayvansal üretim alanında her türlü süs hayvancılığı, kuşçuluk, kümes hayvancılığı, süt hayvancılığı ve havuz balıkçılığı öne çıkmaktadır.

KKÇT’de sebzeçiliğin temel bir etkinlik alanı olması şu nedenlere bağlanmaktadır (MOUSTIER VE Ark. , 2004) :

- a) Kente yakınlık nedeniyle bu ürünlerin katma değerinin daha yüksek olması.
- b) Sebze üretiminin çok büyük bir kapital ve danışmanlık gerektirmemesi.
- c) Sebze kültürü dönüşüm süresinin kısıllığı.
- d) Sebze tüketiminin kentlere uygunluğu.
- e) Taze sebze ticaretinin çok büyük bir kapital gerektirmemesi,
- f) Sebze tüketiminin sürekliliğine karşı kırsal kesim üretiminin kesintililiği ve bu gereksinimi kent tarımının karşılayabilme şansına sahip olması.

Kent sebzeçiliğinin güçlükleri de şöylece belirtilmektedir (MOUSTIER, 1997) :

- a) Üretim riski.
- b) Arazi güvensizliği.
- c) Kurumsal kabul eksikliği.

- d) Toprak, su ve hava kirliliği.
- e) Hırsızlık ve tahribat.
- f) Bitki sağlığı tehdidi.
- g) Geçici ve dengesiz arz.
- h) Talep esnekliğinin yüksekliliği.
- i) Saplık riski.

Kent tarımı için sebzeçilikten sonra hayvancılık en uygun bir üretim dalı olarak görülmektedir (FALL ve Ark. , 2004). Örneğin Batı Afrika'da, kentlerin gelişmesi ile sığır, koyun ve kümes hayvanları yetiştiriciliğinin gerilemediği ve tersine yaygınlaştığı bildirilmektedir.

Aynı kaynağa göre, hayvan yetiştiriciliğinin olumsuzlukları, güçlükleri ve avantajları da şunlardır :

Olumsuzluklar :

- a) hayvanların çıkardıkları gürültü, kaza ve koku.
- b) Hayvan atıklarının birikmesi ve toprak üstü ve toprak altı sularını kirletmesi.
- c) reticiler ve tüketiciler için patojenler dolayısı ile sağlık riskleri doğurması.
- d) Kentin yeşil alanlarının hayvanlar tarafından tahribi.

Güçlükler :

- e) Alan yetersizliği ve yer kiralarnın ya da fiyatlarının yüksekliliği.
- f) Su fiyatlarının yüksekliliği.
- g) Besin ve veteriner ürünleri fiyatlarının yüksekliliği.
- h) İthalat rnlerinin düşüklüğü.
- i) İlaç kullanımına bağlı riskler.

Avantajlar :

- a) Girdi ve ürün akışı için ulaşım kolaylığı.
- b) Ticari sirkülasyon kolaylığı.
- c) Elektrik olanağı.
- d) İşgücü teminindeki kolaylık.

2.2.2.9. Üretim Alanları

Özellikle, kaplı fidanlar için balkonlar, teraslar çok kullanılan alanlar olarak görülmektedir. Konutların bahçeleri, boş arsalar, yerleşime açılmamış alanlar vb kent boşlukları kullanılmaktadır. Hayvancılık daha çok bağımsız birimlerde yapılmaktadır.

Yapılan araştırmalarda kullanılan alanların kk alanlar olduğu görülmektedir. Örneğin Brazzaville'de 700 metrekarenin altında (TORREİLLES, 1989), Banqui'de ortalama 1500 metrekare (DAVID, 1992), Bissau'da 760-900 metrekare arasında (DAVID et MOUSTIER, 1993), Dar es Salam'da ortalama 500 metrekare (JACOBI et al., 2000) ve Bhaktapur'da da 3000-5000 metrekare arasında olduğu bildirilmektedir.

KKT'de toprak temininin çok önemli bir sorun olduğu bilinmektedir. Bu sorun, PGU-RUAF tarafından 3-22 Kasım 2003'te düzenlenen bir elektronik konferansta çok sayıda katılımcılar tarafından tartışılmıştır (RUAF, 2003). Buna göre, KKT konusunda toprak teminini

sınırlandıran çok sayıda etmen bulunmakta olup bu sorunu hafifletebilmek için şu stratejiler güdülmelidir :

- a) Mevsimlik kullanımlar için kamusal ya da yarı kamusal topraklardan yararlanılmalıdır. Bunun için bu tür araziler konusunda yeterli bilgilere sahip olunmalı, envanter yapılmalı, bir toprak bankası oluşturulmalı ve bu konuda yasal düzenleme yapılmalıdır. Çünkü, kent tarımının yasal olmayan statüsü toprak temini sorununun çözümünü güçleştirmektedir.
- b) Özel mülkiyetteki topraklar üzerinde bahçecilik yapılmasını kolaylaştırıcı önlemler alınmalıdır. Örneğin, tarımda kullanılan bu tür arazilerin vergisi indirilmelidir.
- c) Kent tarımı bölgeleri sürekliliği sağlamak için sınırlandırılmalı ve kent planlaması ile bütünleşme sağlanmalıdır.

2.2.2.10. Üretim Sistemleri

Üretim sistemi denince akla gelenler arazi temini, girdilerin akışı, kültürel takvim, rotasyonlar, teknik süreçler, üretim amacı, işletme tipleri vb konulardır. Genel olarak söylemek gerekirse, çok çeşitli teknikler uygulanmaktadır. Yararlanılan girdiler biriktirilen yağmur suları gibi örneklerden tutun da uygun kaplarda çürütülen organik ev artıklarına kadar çeşitli değişiklikler göstermektedir. Kafes sistemleri, mini seralar, kaplı üretim teknikleri, damlama sulamaları, sisleme sulamaları vb pek çok teknik kullanılmaktadır. Son zamanlarda ekolojik tarım teknikleri de bu yelpazeye katılmıştır.

Özele inildiğinde, üretim sistemlerini bitkisel ve hayvansal üretim dallarına göre sınıflandırarak vermek daha uygun olur. Bitkisel üretim sistemleri ile ilgili literatür bilgiler şöylece özetlenebilir (MOUSTIER ve Ark., 2004 :

Gerçekte, KKÇT üretim sistemlerinin analizi, geniş anlamdaki kent sistemleri nedeniyle, güç ve sınırlıdır. İşletme teknikleri ve uygulama sonuçları çok değişkendir. Özellikle toprak ve su kaynaklarında olmak üzere fiziksel girdiler ve kredi girdileri ve ticarileşme koşulları bakımından ortaya çıkan vergi ya da harçlar farklılıklar göstermektedir.

Örneğin, kent tarımcılarının çoğu, kullanımları kendi yetki ve kararlarına bağlı olmayan topraklar üzerinde üretim yapmaktadırlar. Arazi kullanımı ise bir çok ülkede baskı altındadır. Bu durum üretim ve gelir farklılaşmasını doğuran nedenlerden birisi olmaktadır. Kültür seçimi, alan gereksinimi arttıkça tehlikeye girmekte ve bu da üretim tekniklerini olumsuz yönde etkilemektedir. Islah edilmiş tohum, gübre, pestisid, fide vb girdiler kullanımında temin ve fiyat sorunları ile sıkça karşılaşılıyor ve yine bu da istenilen tekniğin kullanımını aksatıyor.

Organik üretim girdileri içerisinde evsel atıklar, bira fabrikası posası, mezbaha artıkları, balıkxane artıkları, yer fıstığı kabukları vb çok çeşitli artıklar bulunmaktadır. KKÇT yapılan bir çok kentlerde organik artıkların toplanması ve dağıtılması yaygın bir zanaat haline gelmiştir. Ancak, yine de evsel ve endüstriyel artıkların fiyatlandırılması, miktarı, düzenli akışı, insan ve çevre için doğurduğu riskler vb konular yoğun üretim tekniklerinin kullanımını engellemektedir.

Diğer yandan, özellikle yağışlı dönemlerde paraziter baskılar ve böcek saldırıları ileri ve yoğun bir mücadele tekniği gerektirmekte ve fakat bu şans her zaman bulunamamaktadır.

Kültürel takvim ve rotasyonlar konusunda da çok değişik örneklerle karşılaşmaktadır. Bu sonuç, üretim kısıtlayıcılarının hem çok sayıda ve hem de az denetlenebilir özellikte olmasından kaynaklanmaktadır.

Tohumun tipi (selekte edilmiş ya da üreticinin kendisinin ürettiği), kültür tipi, dikim yoğunluğu, dikim biçimi (tam alan, yastık, karık vs.), kültürel karışım, kullanılan mineral gübre miktarı, kullanılan organik gübrenin tipi ve miktarı, fitosaniter işlemler, sulama sıklığı, işgücü kullanımı vb üretim sürecindeki teknikler konusunda da çok çeşitlilik hakimdir.

Aynı şekilde, toprağın büyüklüğü ve statüsü, işletmecinin yaşı ve cinsiyeti, işletmeci ailenin büyüklüğü, işgücünün özelliği, ticarileşme düzeyi vb işletme tipi değişkenleri de çok çeşitlilik göstermektedir.

KKÇT’de hayvansal üretim sistemleri şöylece özetlenebilir (FALL ve Ark., 2004) :

Hayvancılık sistemlerinin tipolojisini ortaya koymak için başvurulan tanımlayıcı ölçütler genelde şunlardır :

- İşletmenin yapısal özellikleri (alansal büyüklük, faydalı alan, su kaynağı, aydınlanma, yapılar, hayvan varlığı, aile işgücü, ücretli işgücü vs).
- İşletmenin integrasyon düzeyi (yalnızca hayvancılık, hayvansal ağırlıklı karışık işletme, teknik ve ekonomik açıdan tam bir bütünleşme içinde olan karışık işletme, bitkisel ağırlıklı karışık işletme).
- Hayvansal üretimin özellikleri (tek bir ürün üreten işletme, birden çok ürün üreten işletme).
- Hayvan varlığının özellikleri (cinsler, ırklar, beslenme sistemleri, sağlık konuları vs).
- Yetiştirici özellikleri (yaş, eğitim, köken vs).

Bu ölçütler çerçevesinde yapılan araştırmalardan seçilen bir örnek Çizelge 11’de verilmiştir.

Çizelge 11. KKÇT Hayvancılık İşletmelerinin Bazı Özellikleri

Değişkenler	Özellikler	Dağılım %'si
İşletme yaşı	Yeni (2 yıldan az)	31
	Eski (3-6 yıl)	36
	Çok eski (7+ yıl)	33
Tipi	Aralıklı (yılın %30-90'ı)	45
	Sürekli (bütün yıl)	55
İş yaşamı içinde tarımın yeri	Temel iş	39
	İkinci iş	61
İş başında bulunma süresi	Haftada en çok 2 gün	30
	“ 3-6 gün	14
	Bütün hafta	56
Ücretli çalıştırma durumu	Ücretli çalışmıyor	23
	1 kişi çalışıyor	36
	2-9 kişi çalışıyor	41
Hayvancılık yapısının (ahır, ağıl vs) alanı	106 m ² 'den az	33
	107-390 m ²	33
	391 m ² 'den çok	34
Hayvancılık dışı tarımsal etkinliklerin varlığı	Var	50
	Yok	50

Kaynak : ARBELOT ve Ark. 1997

2.2.2.11. Ekonomisi

Kent ve kent çevresi tarımı ile ilgili kaynak taramasında en az kaynak bulunan ve bilgi boşluğu görülen konuların başında ekonomik konular gelmektedir.

Kaynak bilgilere göre, KKÇT'nin ekonomik etkileri ile ilgili ilk makale OECD tarafından 1972 yılında yayınlanmış, 1990'lara kadar da çok az yayın yapılmış ve bu arada Toronto, Havana, Berlin, Quito, Bangkok, Nairobi gibi bir seri uluslar arası konferanslar düzenlenmiştir (NUGENT, 2003). Bu konuda yapılan araştırmaların çoğunluğu gözlemlere dayalı örnek araştırmalar niteliğinde olmuştur. Bazı araştırmalarda istatistiksel yöntemler kullanılmış ve çizelgeler düzenlenmiştir. Başka bazı araştırmalarda da temel veri kaynaklarına dayalı değerlendirmeler yapılmıştır (UNDP, 1996-NUGENT, 1999).

KKÇT'nin ekonomisi ile ilgili çalışmaların aşağıdaki başlıklar altında incelenmesinin uygun olacağı ileri sürülmektedir (MOUGEOT, 1999) :

- Ürün işlenmesi ve ticareti,
- Üretim ve pazarlama koşulları,
- Üretimde entegrasyon,
- Karar alma,
- Tüketim piyasaları,
- Nakit akışı.

Ayrıca, fayda/masraf analizlerinde girdi ve çıktı unsurları olarak aşağıdaki başlıkların üzerinde durulması önerilmektedir :

Girdiler : Arazi, su, işgücü, araç-ekipman, enerji, çevre bozulma değeri, sağlık riski, kimyasallar.

Çıktılar : Ürün, çeşitlilik, dolaylı ekonomik değer, gıda güvenliği, çevresel faydalar, sağlık yararları.

Çalışmalar gıda güvenliği, elde edilen gelir, öz tüketim, yüksek gıda fiyatlarından korunma ve istihdam alanlarında yoğunlaşmıştır. Ancak, bu çalışmalar sonuçların karşılaştırılmasına yeterince olanak vermemektedir. Çünkü çok çeşitli yöntemler kullanılmakta, çok çeşitli amaçlar güdülmekte, çok karmaşık bir yapı üzerinde çalışılmakta ve doğru veri toplama gücü bulunmaktadır. Buna karşın, bir çok araştırmacı bu konuda çalışmaktadır. Özellikle karar alıcılara yardımcı olabilecek bilgiler üretilmesi gerekmektedir (NUGENT, 2003).

2.2.2.12. Ürün Değerlendirme Yolları

Başlıca iki yolla değerlendirilmektedir. Bunlardan birincisi öz tüketim yoludur. Diğeri de satış yoludur. Yalnız öz tüketim için üretim yapanlar var, hem öz tüketim ve hem de piyasa için üretim yapanlar var. Bunlar arasındaki oranlar çeşitli yerlerde ve çeşitli şekillerdedir.

2.2.4.13. Çevre İle İlişkileri

Bu konuda kaynaklar farklı bildirişlerde bulunmaktadır. Kent ve kent çevresi tarımının çevreye olumlu etkilerinden söz eden kaynaklar olduğu gibi bazı çevresel kaygılardan söz eden kaynaklar da vardır.

FAO-ETC/RUAF tarafından 21 Ağustos 2000 tarihinde “KKÇT, Sağlık ve Kent Çevresi” konusunda düzenlenen elektronik konferansın sonuç raporuna göre KKÇT’ye bağlı sağlığa değgin risk kategorileri şöylece sıralanmaktadır (RUAF, 2000) :

- a) Tarımsal etkinliklerin getirdiği patojen ajanların insan hastalıklarını yayması riski. Örneğin, sulanan ortamlarda yoğunlaşan sivrisineğin sıtmayı yaygınlaştırması olasılığı.
- b) Kültürlerin ya da içme suyunun tarımda kullanılan kimyasal atıklarla bulaşıklı olma riski.
- c) Kirli toprak, kirli su ya da kirli havadan kaynaklanan ağır metallerin kültürlere girmesi riski.
- d) Yetiştirme, ürünlerin işlenmesi ya da tüketilmesi sırasında evcil hayvanlardaki hastalıkların insana geçmesi riski.
- e) Ürünlerin, üretimden sonra uygunsuz ve iyi havalandırılmamış koşullarda işenmesi, satılması vb nedenlerle insan hastalıkları doğurması riski.
- f) Çalışanlar için diğeri mesleki riskler.

2.2.2.14. Araştırma ve Yöntem Geliştirme

Kent tarımı araştırma ve geliştirme yöntembilimi çeşitli kaynaklara göre şöylece özetlenebilir (VAZQUEZ-ANDERSON, 2003) :

Tarımın kentlerde sürdürülebilirliği açısından araştırma ve geliştirme çalışmalarının önemi büyüktür. Bu nedenle, bu işin yöntemlerinin tartışılması da önem taşır.

Bu konuya iki yönlü bir yaklaşım düşünülebilir. Bunlardan birincisi **aktör yönelimli** diğeri de **eylem yönelimli** yaklaşımlardır. Bu yaklaşımlardan her birisi de **bütüncül ve sistemsel** ya da **nicel ve nitel analizler** yöntemlerini kullanabilirler.

Bilindiği gibi, bütüncül ve sistemsal yöntemler çok disiplinli ve disiplinler arası özellik taşırlar. Bu yöntemlerin kullanılması da, çeşitli disiplinlerden elemanların katıldığı karışık araştırmacı grupların oluşturulmasını gerekli kılar.

Diğer yandan, nicel ve nitel bilgiler de farklı özelliklerde olup toplanma yöntemleri de farklılıklar gösterir. Anketler, incelemeler, röportajlar, katılımcı uygulamalar vb bu bilgilerin toplanmasında kullanılabilir.

Kent tarımı araştırma yöntemlerini incelerken, kent tarımının **çabuk değişirliğini ve karmaşıklığını** dikkate alarak, durum analizlerinde diyalektik bir yaklaşım içinde olmak gerekir. Ayrıca, kent tarımı gelişiminin daha çok **pratiğe dayalı olduğunu ve öncü olan kırsal tarımdan yararlanma** şansının bulunduğunu da unutmamak gerekir.

Bu kısa açıklamalar bağlamında kent tarımında sıkça kullanılan araştırma yöntemleri şunlardır :

1) Sosyal Araştırma Yöntemleri : Kent tarımı-gıda güvenliği, kent tarımı-beslenme ilişkileri ve kent tarımında karar verme vb konularda inceleme, anket, röportaj vb yöntemler kullanılmaktadır. Sosyal yöntemler kent tarımı araştırmacılığına önemli katkılarda bulunmuştur. Bu yöntemler de kendi aralarında şöylece sınıflandırılmaktadır :

a) Katılımcı Yöntemler : Özellikle nitel ve tümevarım tekniklerine dayalıdır. Bu teknikler yeni durumlara uyum sağlayabiliyor. Kent tarımı çalışmalarında, halkın merkezi rolünün ortaya çıkarılmasında yararlı oluyor. Harcamaların belirlenmesi, Hızlı Kırsal Tahmin yapılması vb konularda çoğunlukla bu yöntem seçiliyor.

b) İnceleme ve Görüşme : İstatistiksel olmayabilir. Ancak, pek çok işletmeyi inceleme ve işletmecilerle karşılıklı görüşme bir araştırma yöntemi olarak yararlı olmaktadır.

c) Örnek Olay:Seçilmiş bir örneği ayrıntılı bir biçimde incelemektir. Sonuçları genelleştirilemez. Ancak ele alınan örneğin olumlu ya da olumsuz yanlarından dersler çıkarılabilir.

d) Cins Analizi :Bu metodolojinin amacı, kent tarımıyla ilgili cins sorunlarının genel görünümüne ilişkin nitel ve nicel bir araç sağlamaktır . Bu tür analizle, cins dinamikleri anlaşılmalı ve belgelenmeye çalışılır.

e) Tarihsel Analiz : Bu yöntemle farklı kaynaklardan elde edilen bilgilerin sentezlenmesine çalışılır ve olayın geçmişi incelenir.

2) Ekolojik Araştırma Yöntemleri : Tarımsal çeşitliliğin önemini ve gıda üretimine katkısını belirlemek için kullanılmaktadır. Tarımsal biyoçeşitlilik için **Simpson İndeksi** ve **Shannon-Wiener İndeksi** kullanılmaktadır. Ayrıca, **Ekolojik Ayak İzi** (footprint) yöntemi ile arazilerin kentleşmeden nasıl etkilendiği belirlenmeye çalışılmaktadır.

3) Ekonomik Araştırma Yöntemleri : Üretimin ticarileştiği durumlarda verim, maliyet, fiyat vb konularda ve uygun veriler elde edilebildiği oranda ekonomik bazı analizler yapılmaktadır. Ayrıca, öz tüketim için üretim yapıldığı durumlarda da aile bütçesine katkı düzeyi, gıda harcamalarındaki değişimler vb konular üzerinde yapılan araştırmalarda ekonomik yöntemlere başvurulmaktadır.

Piyasa dışı mallar için de **Hedonic Teknik, Seyahat Maliyeti Tekniği ve Koşullu Değerlendirme Tekniği** kullanılmaktadır.

4) Biyofizik Araştırma Yöntemleri : Örneğin böcek, toprak vb araştırmalarda bu yöntemler kullanılmaktadır.

5) Çevresel Araştırma Yöntemleri : Kirlilik analizleri için kimyasal yollara başvurulur. Kent planlaması-çevre ilişkileri için katılımcı ve danışmacı yöntemler seçilebilir.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere kent tarımı araştırmalarında diğer bilim dallarının da kullandığı çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bunları üç temel sınıfta toplayabiliriz. Bunlar **a) anket yöntemleri, b) katılımcı yöntemler ve c) eko-ekolojik yöntemlerdir**. Bir örnek olsun diye, uygulamada çeşitli araştırmacılarca kullanılan yöntemler konusunda 2 adet çizelge verilmiştir (Çizelge 12-13).

Yukarıda anlatılanlar ve bu örnekler incelendiğinde, kent tarımının pek çok disiplini içermesi, çok çeşitlilik ve karmaşıklık göstermesi nedeniyle kendine özgü yeni yöntemlere gereksinim gösterdiği düşünölmektedir.

Çizelge 12. Kent Tarımı Araştırmalarında Kullanılan Yöntemlerle İlgili Örnekler

Kaynak	Anket Formu	Karşılıklı Görüşme	Örnek Olay	Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler	Katılımcı Teknikler
Chaplowe, 1998	X	X			
Molongo, 1997	X	X			
May and Rogerson, 1995	X				X
Floquet, 1999	X	X			X
Maxwell et al., 1998	X				
Maxwell, 1995	X		X		
Jansen et al., 1996	X				
Smith and Tevera, 1997	X				
Lourence- Lindell, 1995	X	X			
Obosu- Mensah, 1999		X		X	
Ezedina- Chukuezi, 1999	X				
Moskow, 1999		X			
Mlozi, 1997		X			
Lynch, 1994	X	X			
Menon and Lee-Smith, 1993	X				
Prudencio, 1994	X				
Muller, 1998		X			
Gockowski, 1998	X				
Siegmund- Schultzea, 1998	X				
Gertel and Samir, 2000	X	X			
Nugent, 2000	X		X		

Kaynak :VAZQUEZ-ANDERSON, 2003.

Çizelge 13. Kent Tarımı Üzerine Anket Formu Ve Karşılıklı Görüşme Yöntemleri İle Yapılan Araştırmalardan Örnekler

Çalışmanın Amacı	Kaynak
Londra'nın kent dışı mahallelerindeki farklı yapılaşma sıklığında kullanılan kent bahçelerini belirlemek	Mackintosh and Wibberley, 1952
Zambia, Lusaka'da kent tarımının farklı iki tipi üzerine bilgi edinmek (küçük bahçeler ve avlu önünde)	Sanyal, 1985
Güney Afrika'da kent tarımının durumunu incelemek	May and Rogerson, 1995
Araştırmacılar, katkıda bulunanlar ve uygulayıcılar ile görüşerek, araştırmalar ve gelişme projeleri üzerine bir görüş sağlamak	Gura, 1995
Kent dışı tarımın bitki yetiştirme sistemi ve geliri üzerinde politika değişikliklerinin etkisini ortaya koymak	Jansen et al., 1996
Hayvancılığın neden olduğu çevresel bozulmayı değerlendirmek	Molongo, 1997
Zimbabve, Harare'de hane halkı gıda üretimini değerlendirmek	Smith and Tevera, 1997
Havana'da gıda güvenliği açısından popüler kent bahçelerini incelemek	Chaplowe, 1998
Ev halkının gıda güvenliği ve beslenme durumu üzerinde kent tarımının olumlu etkisini test etmek	Maxwell et al., 1998
Şehirde süt sığırcılığının çevre için zararlı etkilerini incelemek (Dar es Salaam)	Mlozi, 1997
Kenye'da kavramsal ve sosyo – ekonomik yönden kent tarımının özelliklerini analiz etmek	Menon and Lee-Smith, 1993
Merkezi ve çevresel durumda koyunculuk yapan ve yapmayan küçük işletmelerin sorunları, amaçları ve sosyo-ekonomik durumları üzerine veri toplamak	Siegmund- Schultzea, 1998
Toplumda bahçelerin etkilerini ve kent bahçelerinin beslenmeye katkılarını belirlemek	Moskow, 1999
Lagos ve Port Harcourt'da (Nijerya) ticari sebze üretimini tanımlamak ve kent tarımında işletme kaynaklarının karlılığını belirlemek	Ezedinma and Chukuezi, 1999

Kaynak :VAZQUEZ-ANDERSON, 2003.

2.2.2.15. Yapılan Eleştiriler

Bu eleştiriler şöylece özetlenebilir (UNDP, 1996) :

- Kent tarımı, evlerin ve kuruluş binalarının bitişiğindeki küçük bahçelerdir. Bir tarımsal üretim işi değildir. Bu bahçeler tarım dışı amaçlar için oluşturulur ve kullanılır.
- Kent tarımı geçici bir faaliyettir. Bazı zorlukların ve zorlamaların geçici süreler için ortaya çıkardığı bir olgudur. Bu olguyu, tarım gibi temel özellikleri bilinen çok eski ve köklü bir üretim sektörünün bir parçasıymış gibi değerlendirmek yanlış olur.
- Kent tarımı marjinal ve az verimli bir faaliyettir. Bir ekonomik faaliyet özelliği göstermez. Kırsal tarımın ya da gerçek tarımın bir alternatifiymiş gibi algılamak yanlış olur.
- Kent tarımı hijyenik değildir. Yoğun nüfus ortamı içerisinde yürütülebilecek bir faaliyet değildir.
- Kent tarımı insan sağlığı dışındaki çevresel kaygılar açısından da sakıncalıdır.
- Kent tarımı estetik değildir.

2.2.2.16. Kent Tarımının Sorunları

Yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, KKÇT konusunda çok sorun bulunmaktadır. Bu sorunları bazı kaynaklar 1) sağlık sorunları, 2) çevre sorunları, 3) sosyal sorunlar, 4) kent yönetimi ile ilgili sorunlar, 5) kaynak kullanımı ile ilgili sorunlar ve 6) estetik olumsuzluk sorunları olarak sınıflandırmıştır (UNDP, 1996). Daha başka kaynaklarda daha farklı sınıflandırmalar da bulunmaktadır. Burada, ortaya çıkan sorunların başlıcaları aşağıdaki gibi özetlenmiştir :

1) Sorunlardan birincisi, **kent tarımının ticaret, sanat, sanayi vb. faaliyetler gibi kentsel uğraşlardan sayılmaması ve bazı yasal engellerle karşılaşmasıdır.**

Örneğin, Türkiye’de belediye ile ilgili yasalar kent içerisinde hayvan yetiştiriciliği konusunda bazı yasaklamalar getirmektedir. Yine örneğin, Sürdürülebilir Büyüme ve Eşitlik İçin İkinci Uluslar Arası Belediye Başkanları Toplantısı (The Second International Colloquium of Mayors on Governance for Sustainable Growth and Equity)’nda bazı belediye başkanları kent tarımına izin verme konusunda tereddütlü olduklarını, kent tarımının kentlerin gelişmesini engelleyebileceğini, belediyelerin kent tarımı için kaynak ve destek sağlayamayacağı vb olumsuz görüşleri sürmüşlerdir (FAO, 1999).

Bugün bu görüş ve uygulamalar tüm belediyeciler ya da diğer ilgililer tarafından paylaşılmamakla birlikte, bunların kent tarımının önündeki en önemli engeller olduğu da açık bir gerçektir. Kent tarımı henüz ve yeterince **kent planlaması** içinde düşünülmemektedir. Yani **kent tarımı kentlerde kaçak ve göçmen bir işçi gibidir.** Varlığına göz yumulur, varlığı kabul edilmez; kendisinden yararlanılır, ama hakkı verilmez.

2) Birinci soruna da bağlı ya da onunla ilişkili olan bir başka sorun, **kent tarımının örgütsüzlüğü ve sahihsizliğidir.**

Daha önce de belirtildiği üzere, kent tarımı bütün dünyada ve çeşitli dallarda hiç de küçümsenemeyecek bir üretim gerçekleştirmektedir. Buna karşın, hiçbir kamu kuruluşu bu faaliyetlere sahip çıkmamakta, destek vermemekte ve ilgilenmemektedir. Tarım bakanlıkları “orası kent ve ben bu işe karışmam” mantığı ile hareket etmekte, yerel yönetimler de “o iş bir tarım işidir, tarım bakanlığı o işle ilgilensin” düşüncesi içerisinde bulunmaktadırlar. Yani **kent tarımı cami ile kilise arasında kalmış mensubiyeti belirsiz bir kişi gibidir.**

Şimdilik kent tarımı ile ilgili örgütler hemen hemen yalnızca sivil toplum örgütleridir. Bu örgütlerse daha çok entelektüel çevrelerce kurulmuş örgütlerdir. Kent tarımcıları çoğunlukla bu örgütler içerisinde yer almamaktadır. Aslında, kent tarımcıları köylülere göre daha ileri olmakla birlikte, yine de diğer kentli uğraş sahipleri gibi kendi kendilerine etkin bir örgütlenme gerçekleştirebilecek, yardımlaşma sağlayabilecek yetenek ve olanaklardan yoksundurlar. Örneğin **danışmanlık hizmetleri, yayım hizmetleri ve parasal destek ya da kredi hizmetleri** verebilecek bir örgütlenmeyi kurabilecek durumda değildirler. Dolayısıyla, destek ve tavsiye kuruluşlarının oluşturulması yönünde öneriler ileri sürülmektedir (BELANTSI ve Ark., 1999).

2) Önemli görülen bir diğer sorun da, **kent tarımı girdilerinin pahalılığıdır.** Köydeki çiftçiler elektrik, su, vergi, harç vb konularda birtakım indirimlerden yararlanırlar. Kentteki iş sahipleri de benzer biçimde bazı avantajlı ayrıcalıklara sahiptir. Örneğin, daha

ucuz elektrik kullanırlar. Oysa, kentteki tarımcılar hiçbir indirimden yararlanmazlar. Çünkü kentteki tarımsal üretim, üretim sayılmaz. Akıl almaz gürültülerle ve havaya zehirli gazlar bırakarak çalışan bir kaynak atölyesi, bu atölyeden daha az bir alanda çevreye güzel kokular yayarak kaplı gül fidanı üreten bir kent tarımcısından daha üstün tutulur.

- 3) **KKÇT’de temel girdi olan toprağın düzenli ve yeterli bir biçimde sağlanamaması en temel girdi güçlüğüdür.** Bu güçlüğü yenmek için bazı yazarlarca üreticilerin bu konuda yasal bir güvenceye kavuşturulmasını savunmaktadırlar (MOUSTIER ve Ark. , 2004).
- 4) Bilinen bir gerçektir ki kent tarımı dar alanlarda yapılan ve yapılacak olan bir tarımdır. Oysa tarımsal araştırmalar, daha çok geniş tarım alanlarına dönük bilgiler üretmektedir. **Optimum işletme büyüklüğü, yeter işletme büyüklüğü** vb saf bir tarım işletmesine dönük olarak yapılan araştırmalar ve bulgular kent tarımı gibi kendine özgü koşulları olan tarımsal faaliyetler için her zaman kullanılamamaktadır. Kent tarımı konusunda çok çeşitli bilgi boşluklarının bulunduğu ve tarımsal araştırmacıların bu konuya yeterince ve gereğince eğilmedikleri düşünülmektedir.

2.3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırma bulguları iki ana başlık altında açıklanmıştır. Bunlardan birincisi kent tarımcıları ile yapılan anketlerden elde edilen ve ikincisi de tarım yapmayan ve fakat oturduğu çevrede tarım yapılan kentlilerle gerçekleştirilen anketlerden elde edilen bulgulardır.

2.3.1. Kent Tarımcıları İle Yapılan Anket Bulguları

Yöntem bölümünde açıklandığı biçimde hesaplanan örneklem 418 denekti. Ancak, alan çalışması sırasında, planlarda tarım alanı olarak gösterilen bazı parsellerin yapılaşmış olduğu görüldü ve buralarda anket yapılamadı. Yedeklere başvurulması halinde de bu engelin aşılacağı durumlarla karşılaşıldı ve dolayısıyla 3 eksiği ile 415 anket yapıldı. Bu 415 denekten elde edilen bulgular aşağıda alt başlıklar altında verilmiştir.

2.3.1.1. Üreticinin Sosyal Özellikleri

Üreticilerin yaş, eğitim, cinsiyet, medeni durum, doğum yerleri ve sosyal güvenlikleri ile ilgili bilgiler Çizelge 14, 15, 16, 17 ve 18’de verilmiştir.

Çizelge 14. Üreticilerin Bazı Özellikleri

Yaş (Yıl)	Maksimum	81.00
	Ortalama	47.67
	Minimum	19.00
	S	11.66
Eğitim (Yıl)	Maksimum	16.00
	Ortalama	7.73
	Minimum	0
	S	3.18
Cinsiyet	Kadın	60
	Erkek	355
	Toplam	415
Doğum Yeri	Köy	131
	Kent	233
	Kasaba	51
	Toplam	415
Medeni Hali	Hiç Evlenmemiş	26
	Evli	362
	Eşi ölmüş	24
	Boşanmış	3
	Toplam	415

Çizelge 15. Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları	Sayı	%
20 yaş altı	1	0.24
21-30	16	3.86
31-40	81	19.52
41-50	150	36.14
51-60	141	33.98
60 yaş üstü	26	6.27
Toplam	415	100.00

Çizelge 16. Üreticilerin Eğitim Düzeyleri

Eğitim Durumu	Sayı	%
Eğitimsiz	18	4.34
İlkokul	212	51.08
Ortaokul	62	14.94
Lise	92	22.17
Üniversite	31	7.47
Toplam	415	100.00

Çizelge 17. Üretici Aile Nüfusunun Yaş Ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Yaş Grupları	Cinsiyet	Toplam Nüfus	Ortalama Nüfus	Toplam İçindeki Payı (%)
0-6 Yaş	Kadın	89	0.21	4.50
	Erkek	83	0.20	4.20
	Toplam	172	0.41	8.70
7-14 Yaş	Kadın	153	0.37	7.74
	Erkek	145	0.35	7.34
	Toplam	298	0.72	15.08
15-49 Yaş	Kadın	679	1.64	34.36
	Erkek	674	1.62	34.11
	Toplam	1353	3.26	68.47
50-64 Yaş	Kadın	62	0.15	3.14
	Erkek	67	0.16	3.39
	Toplam	129	0.31	6.53
65 +	Kadın	9	0.02	0.46
	Erkek	15	0.04	0.76
	Toplam	24	0.06	1.21
Genel Toplam	Kadın	992	2.39	50.20
	Erkek	984	2.37	49.80
	Toplam	1976	4.76	100.00

Çizelge 18. Üreticilerin Sosyal Güvenlik Durumları

Emeklilik Durumu	Sayı	%
Emekli değil	321	77.35
Bağ-Kur emeklisi	10	2.41
Emekli sandığı emeklisi	24	5.78
SSK emeklisi	60	14.45
Toplam	415	100.00

Bu çizelgelerden de anlaşılacağı gibi, İzmir kent tarımcılarının yaş ortalaması 47.67 olup 30 yaşından büyük üreticilerin oranı %95.91, 40 yaşından büyük üreticilerin oranı %76,39 ve 50 yaşından büyük üreticilerin oranı da %62.27'dir. Buna göre, İzmir kent tarımcılarının yaşlı sayılabilecek bir nüfustan oluştuğu söylenebilir.

Üreticilerin eğitim durumuna bakıldığında, ortalama eğitimin 7.73 yıl gibi oldukça yüksek düzeyde bulunduğu, %22.17'sinin lise ve %7.47'sinin de üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Ayrıca, üretici aileler çekirdek aile tipinde olup ortalama hane nüfusu 4.76'dır.

Diğer yandan, üreticilerin %22.65'inin çeşitli kurumlardan emekli olduğu anlaşılmakta ve dolayısıyla KKÇT'de emeklilerin önemli bir yeri bulunduğu ortaya çıkmaktadır.

2.3.1.2. Üreticilerin Konut Durumu

Oturulan konutla KKÇT arasında bağlantı olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, üreticilere oturdukları konutla ilgili sorular yönetilmiş ve alınan yanıtlar Çizelge 19, 20 ve 21'de verilmiştir.

Çizelge 19. Oturulan Konutun Türü

Konutun Türü	Sayı	%
Müstakil	302	72.77
Apartman	113	27.23
Toplam	415	100.00

Çizelge 20. Oturulan Konutun Mülkiyet Durumu

Mülkiyet	Sayı	%
Kendisinin	348	83.86
Kiralık	44	10.60
Ailesinin	22	5.30
Belirtmemiş	1	0.24
Toplam	415	100.00

Çizelge 21. Oturulan Konutun Kaç Katlı Olduğu ve Oturulan Kat

Oturulan Konutun Kat Sayısı			Üreticinin Oturduğu Kat		
Kat	Sayı	%	Kat	Sayı	%
1	188	45.30	1	285	68.67
2	128	30.84	2	79	19.04
3	35	8.43	3	18	4.34
4	31	7.47	4	12	2.89
5	11	2.65	5	13	3.13
6	8	1.93	6	3	0.72
7	5	1.20	7	2	0.48
8	5	1.20	8	2	0.48
9	2	0.48	9	-	-
10	1	0.24	10	-	-
11	1	0.24	11	1	0.24
Toplam	415	100.00	Toplam	415	100.00

Verilen çizelgelerden de anlaşılacağı gibi, kent tarımcılarının büyük çoğunluğu (%72.77) bağımsız evlerde oturmakta ve oturduğu evlerin mülkiyeti kendilerine ait (%83.86) bulunmaktadır. Ayrıca, çok katlı konutlarda oturanların da yine büyük çoğunluğu (%68.67) en alt katta oturmaktadır. Buradan, nedenleri tartışılabilir olmakla birlikte, tarımsal ürün üreticilerinin konut tercihlerinin bağımsızlık arayışı yönünde olduğu ya da tarımsal üretim faaliyetlerinin daha çok bağımsızlık gerektirdiği sonucu çıkarılabilir.

2.3.1.3. Üreticilerin İşleri

Üreticilerin şimdi yapmakta oldukları, geçmişte yaptıkları işler ve kent tarımındaki deneyim süreleri ile ilgili veriler Çizelge 22, 23 ve 24 ve Grafik 1’de verilmiştir.

Buna göre, kent tarımı dışında başka bir işi olmayan üreticilerin oranı %59.76 olup geriye kalanı tarım yanında çeşitli işler de yapmaktadırlar. Bu çeşitli işler incelendiğinde, bunların daha çok dar gelirli olanların çalıştığı işler olduğu anlaşılmaktadır.

Üreticilerin geçmişte yaptığı işler incelendiğinde de, kent tarımcılarının kökenlerinin büyük oranda (%52.05) tarımcılık olduğu görülmektedir.

Çizelge 22. Üreticilerin Şimdiki İşleri

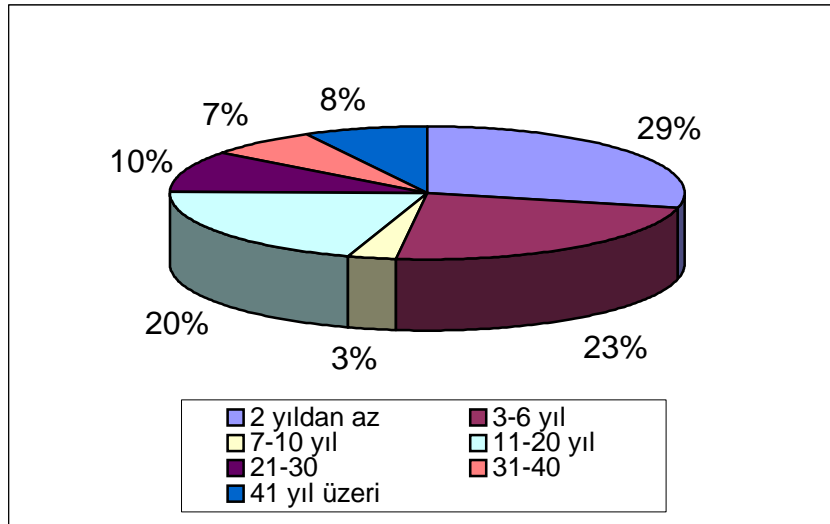
Yapılan iş	Sayı	%
Tarım	248	59.76
Zanaatkar	13	3.13
Esnaf	15	3.61
Emekli	43	10.36
Ev hanımı	22	5.30
Memur	18	4.34
İşçi	9	2.17
Serbest Meslek	33	7.95
Diğerleri	14	3.37
Toplam	415	100.00

Çizelge 23. Üreticilerin Geçmişte Yaptıkları İşler

Yapılan iş	Sayı	%
Tarım	216	52.05
Zanaatkar	15	3.61
Esnaf	18	4.34
Emekli	-	-
Ev hanımı	24	5.78
Memur	47	11.33
İşçi	35	8.43
Serbest Meslek	44	10.60
Diğerleri	16	3.86
Toplam	415	100.00

Çizelge 24. Üreticilerin Kent Tarımı ile Uğraşma Süreleri

Yıl	Sayı	%
2 yıldan az	119	28.68
3-6	97	23.37
7-10	12	2.89
11-20	84	20.24
21-30	42	10.12
31-40	29	6.99
41 yıl üzeri	32	7.71
Toplam	415	100.00

Grafik 1. Üreticilerin Kent Tarımı İle Uğraşma Sürelerinin Dağılımı

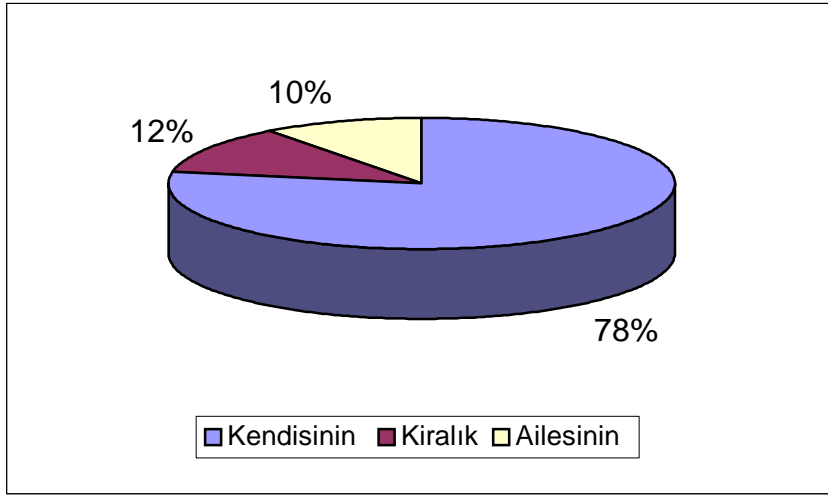
2.3.1.4. Üretim Alanlarının Mülkiyeti

Kent tarımında en önemli sorunlardan birisi üretim alanı bulma sorunudur. Bu konuda İzmir'deki üreticilerin üretim alanlarının mülkiyetinin kime ait olduğu öğrenilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bilgiler Çizelge 25'te verilmiştir.

Buna göre, İzmir kent tarımcıları çok büyük oranda kendi mülkiyetinde bulunan arazilerde üretim yapmaktadırlar. Arazilerin %77.83'ü üreticilerin kendi mülkiyetinde ve %10.36'sı da ailelerinin mülkiyetindedir. Kiralık araziler yalnızca %11.81 oranındadır (Grafik 2).

Çizelge 25. Üretim Alanının Mülkiyet Durumu

Mülkiyet	Sayı	%
Kendisinin	323	77.83
Kiralık	49	11.81
Ailesinin	43	10.36
Toplam	415	100.00

Grafik 2. Üretim Alanlarının Mülkiyet Durumlarının Dağılımı

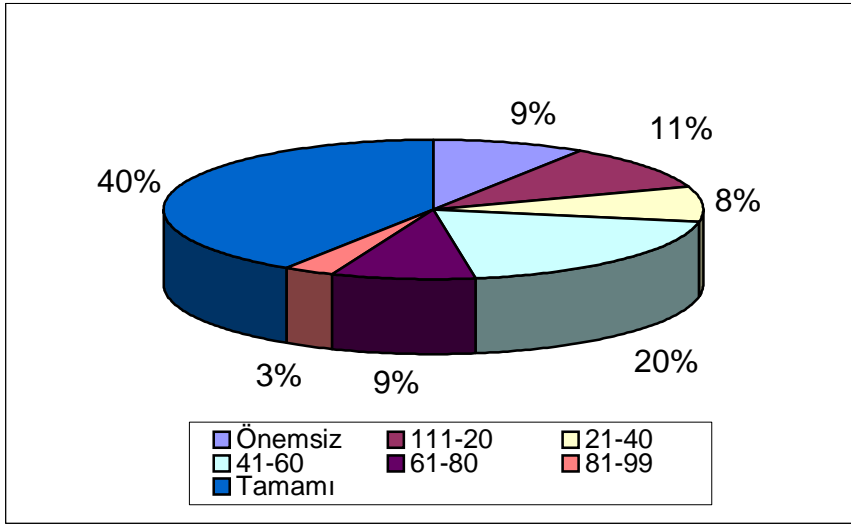
2.3.1.5. Kent Tarımı Gelirinin Toplam Gelir İçindeki Payı

Kent tarımcılarının genelde düşük gelirli kentli ailelerden oluştuğu ve kent tarımının bu açıdan da önemli görüldüğü, daha önce çeşitli kaynaklara dayalı olarak bildirilmiştir. Bu durumun İzmir örneğinde nasıl olduğunu anlamak için üreticilere toplam aile gelirleri içerisinde kent tarımının payının ne olduğu sorulmuş ve alınan yanıtlar Çizelge 26'da verilmiştir.

Bu çizelgeye göre, aile gelirinin %80'inden daha çoğunu kent tarımından sağlayan üreticilerin oranı %43.85'tir. Yani İzmir örneğinde de kent tarımı düşük gelirli aileler için önemli bir gelir kaynağı özelliğini taşımaktadır (Grafik 3).

Çizelge 26. Kent Tarımından Elde Edilen Gelirin Toplam Aile Geliri İçindeki Oranı (%)

Toplam Gelire % Oranı	Üretici Sayısı	Üretici %'si
Önemsiz	38	9.16
1-20	44	10.60
21-40	33	7.95
41-60	82	19.76
61-80	36	8.68
81-99	13	3.13
100	169	40.72
Toplam	415	100.00

Grafik 3. Kent Tarımından Elde Edilen Gelirin Toplam Gelir İçindeki Dağılımı

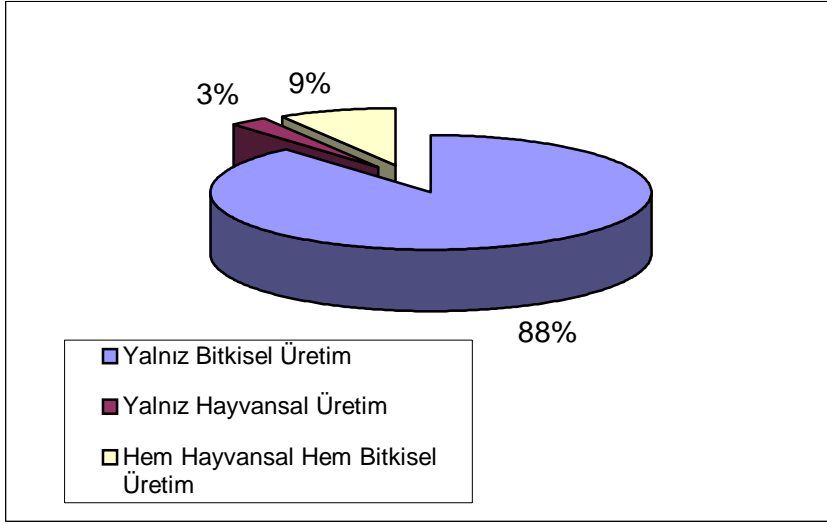
2.3.1.6. İşletme Ekonomisi

Çizelge 27’de üretilen ürünlerin üretim dallarına göre dağılımı görülmektedir. Çizelgeden de anlaşılacağı üzere, üreticilerin büyük çoğunluğu (%88.67) yalnızca bitkisel üretim yapmaktadır. Yalnızca hayvansal üretim yapanların oranı %2.65 ve hem bitkisel hem de hayvansal üretimde bulunanların yani karışık işletmelerin oranı da %8.68’dir (Grafik 4).

Diğer yandan, bitkisel üretim dalında sebzeçilik en başta (%43.61) yer almakta ve bunu sırasıyla meyvecilik(%16.39), karışık bitkisel (%14.94) ve süs bitkiciliği (%13.73) üretimleri izlemektedir.

Çizelge 27. Üreticilerin Üretim dallarına Göre Dağılımı

Üretim Dalları	Üretici Sayısı	Üretici %’si
Yalnız Bitkisel Üretim (1)	368	88.67
Yalnız sebze üretimi	181	43.61
Yalnız meyve üretimi	68	16.39
Yalnız süs bitkisi üretimi	57	13.73
Karışık bitkisel üretim	62	14.94
Yalnız Hayvansal Üretim (2)	11	2.65
Hem Hayvansal Hem Bitkisel Üretim (3)	36	8.68
Toplam (1+2+3)	415	100.00

Grafik 4. Üretim Dallarının Dağılımı

Çizelge 28 bitkisel ürünlerin ayrıntılı dağılımını göstermektedir. En başta maydanoz (%25.06) olmak üzere 28 çeşit sebze üretilmektedir. Maydanozu sırası ile marul (%23.61), domates (%23.37), roka (%19.04), soğan (%13.98) ve biber (12.77) izlemektedir. En az üretilen sebzeler ise kabak (0.24), havuç (%0.24), kavun (%0.24) ve karnabahardır (%0.72).

Meyveler grubunda 11 adet meyve bulunmaktadır. En çok üretilen meyveler mandarin (%19.76), erik (%8.67), zeytin(%7.71) ve en az üretilen meyveler de badem (%0.24), elma (%1.69) ve portakaldır (%1.69).

Diğer yandan, süs bitkileri de önemlice bir yer tutmaktadır. Bölgesel süs bitkileri içinde karanfil başta gelmektedir (%9.40).

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere kent sebzeçiliği çoğunlukla, sürekliliği daha kolay sağlanabilecek , daha az toprakla üretim yapılabilecek türlere yönelmiş bulunmaktadır.

Çizelge 28. Üreticilerin Yetiştirdikleri Bitkisel Ürünler

Ürünler	Sayı	%
Sebzeler		
Maydanoz	104	25.06
Marul	98	23.61
Domates	97	23.37
Roka	79	19.04
Soğan	58	13.98
Biber	53	12.77
Patlıcan	38	9.16
Tere	35	8.43
Ispanak	31	7.47
Lahana	21	5.06
Dere otu	21	5.06
Pırasa	17	4.10
Turp	15	3.61
Nane	14	3.37
Pazı	13	3.13
Sarımsak	13	3.13
Mısır	11	2.65
Pancar	10	2.41
Fasulye	8	1.93
Hıyar	7	1.69
Kereviz	7	1.69
Semiz otu	6	1.45
Bamya	6	1.45
Enginar	6	1.45
Karnabahar	3	0.72
Kabak	1	0.24
Havuç	1	0.24
Kavun	1	0.24
Meyveler		
Mandarin	82	19.76
Erik	36	8.67
Zeytin	32	7.71
Nar	22	5.30
Üzüm	22	5.30
İncir	22	5.30
Limon	20	4.82
Ayva	17	4.10
Portakal	7	1.69
Elma	7	1.69
Badem	1	0.24
Süs bitkileri		
Karanfil	39	9.40
Kasım patı	20	4.82
Gerbera	15	3.61
Gül	10	2.41
Hüsnü Yusuf	7	1.69
Krizantem	4	0.96
Şebboy	2	0.48
Yer örtücü	1	0.24
Diğer	9	2.17
Toplam	415	

Hayvansal üretimle ilgili veriler Çizelge 29’da özetlenmiştir. En çok tavukçuluk (%8.67) ve inekçilik (%7.71) yapılmaktadır. Yalnızca 7 kişinin koyunculuk, 5 kişinin kuşçuluk ve 1 kişinin de arıcılık yaptığı saptanmıştır.

Çizelge 29. Yetiştirilen Hayvanlar

Hayvan Türü	Üretici Sayısı	Üretici %’si
İnek	32	7.71
Koyun	7	1.69
Tavuk	36	8.67
Kuş	5	1.20
Arı	1	0.24
Toplam	415	

Ürünlerin değerlendirilmesi ile ilgili veriler Çizelge 30’da verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi, kent tarımcılarının yalnızca öz tüketim için üretim yapanları küçük bir oranı (%11.33) oluşturmakta, yalnızca satış için üretim yapanların oranı (%38.31) oldukça yüksek bir düzeyde bulunmakta ve en büyük grubu da hem öz tüketim ve hem de piyasa için üretim yapanlar (%50.36) oluşturmaktadır.

Çizelge 30. Ürünün Değerlendirme ve Satış Şekli

Ürün Değerlendirme Şekli	Sayı	%
Yalnız Öztüketim	47	11.33
Yalnız Ticari	159	38.31
Öztüketim+ Ticari	209	50.36
Toplam	415	100.00
Ürünü Satış Şekli		
Yalnız toptan satıyor	115	31.25
Yalnız perakende satıyor	82	22.28
Hem toptan hem perakende satıyor	171	46.47
Toplam	368	100.00

Bitkisel üretim alanlarının büyüklükleri de Çizelge 31’de verilmiştir. Konut bahçelerinin ortalama büyüklüğü 651.50, konuttan bağımsız alanların ortalama büyüklüğü 6586.46 ve seraların ortalama büyüklüğü de 1565.41 metrekaredir.

Konuttan bağımsız alanların sayısal oranı (%66.51) ve bu alanların ortalama büyüklüğü (6586.46 metrekare) dikkate alındığında, İzmir kent tarımı bitkisel üretiminin büyük çoğunluğunun konuttan bağımsız alanlarda gerçekleştiği görülmektedir.

Çizelge 31. Bitkisel Üretim Alanının Büyüklüğü (m²)

Üretim Yeri	Maksimum	Ortalama	Minimum
Konut Bahçeleri	1150	651.50	150
Konuttan Bağımsız Alanlar	60000	6586.46	1000
Sera	3000	1565.41	800

Hayvansal üretimin yapıldığı yerler incelendiğinde de, bunların daha çok bağımsız evlerin bitişiğinde ya da uzağında kendilerine özgü mekanlarda yapıldığı anlaşılmakta ve bu yerlerin büyüklükleri de kümeslerde ortalama 8.22 , sığır ahırlarında 78.50, koyun ağıllarında 56.65 ve damlarda 115.00 metrekare olduğu görülmektedir (Çizelge 32).

Çizelge 32. Hayvansal Üretim Alanlarının Büyüklüğü (m²)

Üretim Yeri	Maksimum	Ortalama	Minimum
Kümes	10	8.22	5
Ahır	100	78.50	30
Ağıl	100	56.65	20
Dam	180	115.00	50

Üretilen hayvansal ürünler Çizelge 33'de verilmiştir. Çizelgeden de görüleceği gibi, en çok üretilen hayvansal ürün yumurta olup (%8.43) bunu sırasıyla süt (%7.23) ve et (%2.17) izlemektedir. Burada en dikkat çekici husus, hayvancılık üretimi içinde kırsal kesimde neredeyse hiç yer almayan kuşçuluğun kent tarımında azımsanamayacak bir oranda (%1.20) yer almasıdır.

Çizelge 33. Üretilen Hayvansal Ürünler

Ürün	Üretici Sayısı	Üretici %'si
Süt	30	7.23
Et	9	2.17
Yumurta	35	8.43
Yün	2	0.48
Kuş	5	1.20
Bal	1	0.24

Birden çok yanıtı bir soru olup oranlama toplam üretici sayısına (415) göreler.

Kullanılan girdilerle ilgili bilgiler Çizelge 34'de verilmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere, kent tarımında temel girdiler topraktan sonra su, gübre, elektrik, ilaç, tohum ve fidedir. Bu durum üretim maliyetlerinde karşılaşılan darboğazları da açıklamaktadır. Su ve elektrik en çok kullanılan kentsel girdi olduğu için maliyetleri en çok bunların fiyatlarının etkilemesi kaçınılmaz bir sonuçtur.

Diğer yandan, kent tarımı gibi dar alan tarımına en çok uyabilecek olan fidan ve fide üretiminin bir girdi olarak satın alınması da dikkat çekicidir. Anketlerden fide satın alan üreticiler incelendiğinde, bunların çoğunun öz tüketim için üretim yapan mikro üreticiler olduğu görülmüştür.

Çizelge 34. Kullanılan Girdiler

Girdi	Üretici Sayısı	Üretici %'si
Su	398	95.90
Gübre	295	71.08
Elektrik	211	50.84
İlaç	156	37.59
Tohum	96	23.13
Fidan-fide	79	19.04
İp	72	17.35
Naylon	71	17.11
Kasa	63	15.18
Torf	61	14.70
Sepet	60	14.46
Viol	59	14.22
Saksı	53	12.77
Hayvan yemi	47	11.33
Mazot	46	11.08
Teneke	21	5.06
Çuval	19	4.58
Mil	6	1.45

Birden çok yanıtı bir soru olup oranlama toplam üretici sayısına (415) göredir.

Bir dikkat çekici bulgu da Çizelge 35'de görülmektedir. Girdilerin nerelerden sağlandığını gösteren bu çizelgede, kent ve köy tarımının belirli bir yardımlaşma içerisinde olduğu da anlaşılmaktadır. Çizelgeye göre, kent üreticilerinin %22.17'si köylerden girdi temin etmektedirler.

Çizelge 35. Kullanılan Girdilerin Temin Yerleri

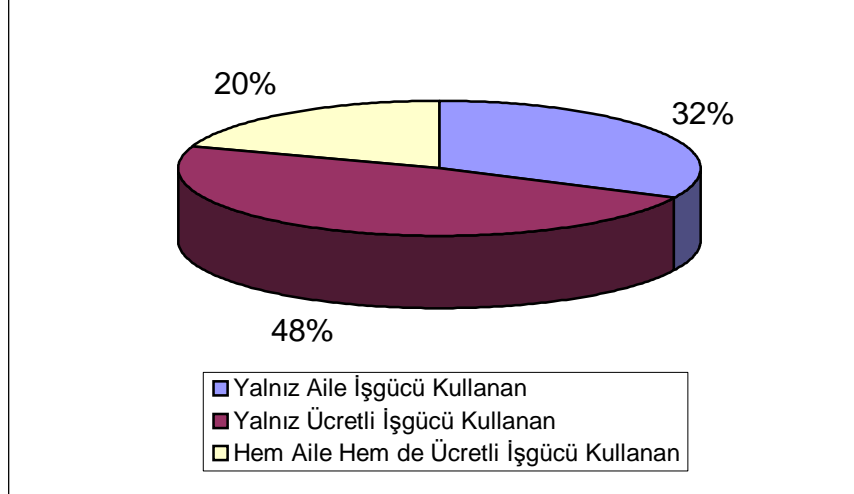
Temin Yeri	Sayı	%
Kooperatif	168	40.48
Bayi	149	35.90
Civar Köylerden	92	22.17
Kendisi	45	10.84
Komşusu	28	6.75
Firmalar	16	3.86
Veteriner	12	2.89
Toptancı	9	2.17
Mezat	4	0.96

Birden çok yanıtı bir soru olup oranlama toplam üretici sayısına (415) göredir.

Çizelge 36 incelendiğinde, üreticilerin yarıya yakınının (%47.95) ücretli işgücü kullandığı anlaşılmaktadır. Yalnız aile işgücü ile yetinenlerin oranı ise %32.29'dur. Geriye kalanı da (%19.76) hem aile ve hem de ücretli işgücü kullanan işletmelerdir (Grafik 5). Ücretli işgücü kullanım oranının bu denli yüksek çıkması İzmir'in hem sürekli ve hem de mevsimlik göç alması ve bu nedenle de işgücü temin olanaklarının elverişli olmasına bağlanabilir.

Çizelge 36. Üreticilerin İşgücü Kullanımı

İşgücü Kullanımı	Sayı	%
Yalnız Aile İşgücü Kullanan	134	32.29
Yalnız Ücretli İşgücü Kullanan	199	47.95
Hem Aile Hem de Ücretli İşgücü Kullanan	82	19.76
Toplam	415	100.00

Grafik 5. Üreticilerin İşgücü Kullanımının Dağılımı

Buraya kadar açıklanan bulgulardan da anlaşılacağı üzere, İzmir İli kent tarımı hemen her açıdan son derecede tek düze olmayan karışık bir yapıya sahiptir. Bu nedenle de, ileri düzeyde güvenilir ekonomik analizler yapma olanağı bulunamamıştır. Bu böyle olmakla birlikte, güven sınırları içerisinde bazı ekonomik değerlendirmeler de yapılabilmektedir.

Bunlardan birincisi verimle ilgilidir. Çizelge 37’de bazı ürünlerin dekara verimleri bulunmuştur. Bu çizelgede dikkati çeken önemli bir husus, verimle ilgili varyasyon aralığının çok geniş olmasıdır. Örneğin domateste en düşük verim 1500 kg ve en yüksek verim de bunun yaklaşık 4 misli olan 5650 kg dır.

Çizelge 37. Bazı Ürünlerin Dekara Verimleri

Ürün	Dekara Verim			Üretim Dönemi
	Minimum	Ortalama	Maksimum	
Maydanoz	2800 demet	4150 demet	6000 demet	Üç Aylık Dönemler Halinde
Marul	3660 adet	7180 adet	10000 adet	Üç Aylık Dönemler Halinde
Domates	1500 kg	5650 kg	7500 kg	Nisan – Temmuz
Biber	3500 kg	6700 kg	8000 kg	Mart – Ağustos
Ispanak	850 kg	1153 kg	1500 kg	Üç Aylık Dönemler Halinde
Pırasa	600 kg	1050 kg	1500 kg	Mayıs – Kasım
Enginar	5000 adet	7350 adet	8500 adet	Ağustos – Nisan
Mandarin	1000 kg	3300 kg	4000 kg	Ekim – Ocak
Zeytin	1100 kg	2255 kg	3900 kg	Eylül – Aralık
Karanfil	17000 dal	39560 dal	100000 dal	Nisan – Kasım
Kasım patı	35 demet	44 demet	50 demet	Mayıs – Kasım

Ekonomik değerlendirmeler konusunda 5 çizelge daha verilmiştir. Bunlar ürünlerin satış fiyatları Çizelge 38, dekara brüt üretim değerleri Çizelge 39, dekara değişken masraflar Çizelge 40, sabit masraflar dikkate alınmaksızın hesaplanan maliyetler Çizelge 41 ve brüt marjlar Çizelge 42'dir

KKÇT konusunda daha ileri düzeylerde ekonomik analizler yapabilmek için seçilmiş ürünler ve seçilmiş işletmeler temelinde işletme analizlerine gitmek gerektiği düşünölmektedir. Ayrıca, bu analizlerin anket verileri yerine periyodik gözlemlere dayanması ve katılımcı araştırma yöntemi ile yapılması uygun olacaktır.

Çizelge 38. Bazı Ürünlerin Birim Satış Fiyatları

Ürün	Fiyat		
	Minimum	Ortalama	Maksimum
Maydanoz	10 000 TL/adet	73 600 TL/adet	150 000 TL/adet
Marul	100 000 TL/adet	462 110 TL/adet	600 000 TL/adet
Domates	150 000 TL/kg	355 500 TL/kg	550 000 TL/kg
Biber	300 000 TL/kg	535 000 TL/kg	1 000 000 TL/kg
Ispanak	100 000 TL/kg	325 156 TL/kg	500 000 TL/kg
Pırasa	250 000 TL/kg	621 100 TL/kg	1 000 000 TL/kg
Enginar	1 000 000 TL/adet	1 125 000 TL/adet	1 250 000 TL/adet
Mandarin	200 000 TL/kg	381 151 TL/kg	530 000 TL/kg
Zeytin	300 000 TL/kg	1 105 320 TL/kg	1 800 000 TL/kg
Karanfil	200 000 TL/dal	280 350 TL/dal	350 000 TL/dal
Kasım patı	10 000 000TL/demet	12 236 650TL/demet	15 000 000 TL/demet

Çizelge 39. Bazı Ürünlerin Dekar Başına Brüt Üretim Değerleri (TL)

Ürün	Brüt Üretim Değeri		
	Minimum	Ortalama	Maksimum
Marul	366 000 000	3 317 949 800	6 000 000 000
Domates	225 000 000	2 008 575 000	4 125 000 000
Biber	1 050 000 000	3 584 500 000	8 000 000 000
Pırasa	150 000 000	652 155 000	1 500 000 000
Enginar	5 000 000 000	8 268 750 000	10 625 000 000
Mandarin	200 000 000	1 257 798 300	2 120 000 000
Zeytin	330 000 000	2 492 496 600	7 020 000 000
Karanfil	3 400 000 000	11 090 646 000	35 000 000 000
Kasım patı	3 500 000 000	5 384 126 000	7 500 000 000

Çizelge 40. Bazı Ürünlerin Dekara Değişken Masrafları (TL)

Ürün	Değişken Masraflar		
	Minimum	Ortalama	Maksimum
Marul	217 000 000	955 235 000	1 952 050 000
Domates	212 556 667	1 285 660 000	1 992 550 000
Biber	913 582 100	1 859 500 000	2 453 750 000
Pırasa	137 112 000	357 500 000	856 250 000
Enginar	1 975 000 000	2 968 500 000	3 895 750 000
Mandarin	158 666 667	715 333 333	1 168 257 000
Zeytin	375 450 000	1 228 322 500	2 855 000 000
Karanfil	1 155 500 000	3 152 500 000	8 937 500 000
Kasım patı	1 353 350 000	2 566 666 667	3 896 500 000

Çizelge 41. Bazı Ürünlerin Dekara Değişken Girdi Maliyetleri (TL)

Ürün	Maliyet		
	Minimum	Ortalama	Maksimum
Marul	59 290	132 682	195 205
Domates	141 704	169 068	265 673
Biber	261 023	277 537	306 719
Pırasa	228 520	340 476	570 833
Enginar	395 000	403 878	458 324
Mandarin	158 667	216 768	292 064
Zeytin	341 318	544 711	732 051
Karanfil	67 971	79 689	89 375
Kasım patı	3 866 714	5 833 333	7 793 000

Çizelge 42. Bazı Ürünlerin Dekara Brüt Marjları (TL)

Ürün	Brüt Marj		
	Minimum	Ortalama	Maksimum
Marul	149 000 000	2 365 296 467	4 047 950 000
Domates	12 443 333	1.053.340.000	2 132 450 000
Biber	136 417 900	1 725 000 000	5 546 250 000
Pırasa	12 888 000	294 655 000	643 750 000
Enginar	3 025 000 000	5 300 250 000	6 729 250 000
Mandarin	41 333 333	542 464 967	951 743 000
Zeytin	- 45 450 000	1 264 174 100	4 165 000 000
Karanfil	2 244 500 000	7 938 146 000	26 062 500 000
Kasım patı	2 146 650 000	2 817 459 333	3 603 500 000

2.3.1.7. Üreticilerin Kent Tarımı İle İlgili Görüşleri

Bu grup sorulardan ilki, üreticilerin kendi ürünlerini kırsal tarım ürünleri ile çeşitli açılardan daha iyi, daha kötü ve aynı seçeneklerine göre değerlendirilmesini istemekteydi. Üreticilere 10 adet ürün özelliği verilmiştir. Her bir özellik için daha iyi, daha kötü ya da aynı yanıtlarından birisini seçmesi istenmiştir. Buna göre,

- Satış fiyatında daha iyi, daha yüksek satış fiyatını,
- Maliyette daha iyi, daha düşük maliyeti,
- Verimde daha iyi, daha yüksek verimi,
- Kimyasal kullanımında daha iyi, daha az kimyasal kullanımını,
- Tazelikte daha iyi, daha tazeyi,
- Sağlığa uygunlukta daha iyi, daha sağlıklıyı,
- Girdi temininde daha iyi, daha kolay girdi teminini,
- Çevre sağlığında daha iyi, çevreye daha az zarar vermeyi,
- Ürünün satışında daha iyi, daha yüksek fiyatla satışı ve
- Elde edilen gelirden daha iyi, daha yüksek geliri ifade etmekteydi.

Bu soruya alınan yanıtlar Çizelge 43’de verilmiştir.

Çizelge 43. Üreticilerin Kendi Ürünlerini Kırsal Tarım ürünleriyle Karşılaştırması

Değişkenler	Daha iyi		Aynı		Daha kötü		Toplam Üretici	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Satış Fiyatı	99	23.86	268	64.58	48	11.57	415	100.00
Maliyet	71	17.11	225	54.22	119	28.67	415	100.00
Verim	54	13.01	287	69.16	74	17.83	415	100.00
Kimyasal Kullanımı	96	23.13	244	58.80	75	18.07	415	100.00
Tazelik	172	41.45	241	58.07	2	0.48	415	100.00
Sağlığa Uygunluk	141	33.98	267	64.34	7	1.69	415	100.00
Girdi Temini	156	37.59	212	51.08	47	11.33	415	100.00
Çevre Sağlığı	118	28.43	293	70.60	4	0.96	415	100.00
Ürünün Satışı	133	32.05	228	54.94	54	13.01	415	100.00
Elde Edilen Gelir	63	15.18	262	63.13	90	21.69	415	100.00
Genel	1103	26.58	2527	60.89	520	12.53	4150	100.00

Üreticilere, kent tarımının olumlu ve olumsuz etkilerinin neler olduğuna değin olarak sorulan bir soruya verdikleri yanıtlar Çizelge 44’de görülmektedir. Bu soruya deneklerin %58.80’i yanıt vermemiştir. Yanıtların %22.41’i ürettikleri ürünün taze ve sağlıklı olduğu, %17.35’i daha ucuz olduğu ve %5.78’i de görünümünün daha güzel olduğu biçimindedir. Bu yanıtlarla Çizelge 43’de verilen yanıtların uyum içinde olduğu görülmektedir.

Çizelge 44. Üreticilere Göre Kent Tarımının Olumlu Etkileri

Etkiler	Yanıt Sayısı	Yanıt %'si
Cevap vermeyen	244	58.80
Taze ve sağlıklı ürün	93	22.41
Daha ucuz ürün	72	17.35
Görüntü güzelliği	24	5.78
Yeşil alan katkısı	9	2.17
İstihdam katkısı	7	1.69
Tarımsal üretime katkısı	3	0.72
Tarım alanlarının korunması	2	0.48
Olumsuz yapılaşmayı engellemesi	2	0.48
Hava temizliğine katkısı	2	0.48
Hoş koku yaratması	2	0.48
Toplam	415	100.00

Kent tarımının olumsuz etkileri konusunda üreticilerin %42.41'i yanıt vermemiş, %57.11'i olumsuz bir etki olmadığını bildirmiş ve yalnızca %0.48'i ilaçlama zararı olduğunu dile getirmiştir (Çizelge 45). Olumlu ya da olumsuz gibi ikili bir değerlendirmede ise üreticilerin %86.99'u kent tarımını olumlu ve %13.01'i de olumsuz olarak değerlendirmişlerdir (Çizelge 46).

Çizelge 45. Üreticilere Göre Kent Tarımının Olumsuz Etkileri

Etkiler	Yanıt Sayısı	Yanıt %'si
Cevap vermeyen	176	42.41
Olumsuz etkisi yok	237	57.11
İlaçlar çevreye zarar veriyor	2	0.48
Toplam	415	100.00

Çizelge 46. Kent Tarımının Olumlu ya da Olumsuz Olmak Üzere İki Seçenekli Değerlendirilmesi

Düşüncesi	Sayı	%
Olumlu	361	86.99
Olumsuz	54	13.01
Toplam	415	100.00

Araştırmada **likert ölçeğinden** yararlanılarak üreticilerin ve kentlilerin kent tarımı ile ilgili tutumları da ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bilindiği gibi tutumlar, bireylerin bir nesne ya da nesnelere grubuna ilişkin güdüsel, heyecansal, bilişsel, algısal süreçlerinin az çok sürekli bir organizasyonu olduğundan, davranışları açıklayıcı bir değişken olarak görülmekte ve bu nedenle de tutumların ölçülmesi önem taşımaktadır. Tutumlar davranışların arkasındaki hazırlık halidir. Her zaman tutumla davranış arasında birebir bir ilişki olmamakla birlikte bir insanın tutumlarının bilinmesi sayesinde, gelecekteki davranışlarının ölçülebileceği varsayımında bulunmaktadır (GÖKÇE, 1993 -BİLGİN, 1995).

Likert tutum ölçeğinde yer alan ifadeler 7'li bir ölçeğe göre cevaplandırılmaktadır. Her sorunun yanında; Tamamen Katılıyorum – Katılıyorum - Kararsızım – Bilmiyorum – Kararsızım – Katılmıyorum - Tamamen Katılmıyorum şeklinde bir cevap şıkları bulunmaktadır. Burada kararsızım seçeneği olumlu yönde ve olumsuz yönde olmak üzere iki şekilde değerlendirilmektedir. Tutumun şiddeti uçlara doğru gidildikçe artmakta veya azalmaktadır.

Belirlenen obje karşısında bireylerin ne ölçüde olumlu tutumlara sahip oldukları öğrenilmek isteniyorsa, o obje ile ilgili tüm tutum ifadeleri, tamamen katılıyorum seçeneği 3 puan, tamamen karşıyım seçeneği ise -3 puan olmak üzere 3, 2, 1, 0, -1, -2, -3 ifadeleri ile puanlanır. Puanlama bittikten sonra, cevapların ölçek değerleri toplanarak, her bir kişi için ortalama puan elde edilir.

Üreticilere daha önceden uzmanlar tarafından hazırlanan 5'i olumlu 5'i olumsuz olmak üzere toplam 10 tutum ifadesi verilmiştir. Alınan yanıtlar Çizelge 47'de her bir tutum ifadesi için üretici görüşlerinin %'si olarak verilmiştir. Buna göre, örneğin "Oturduğum çevrede tarım yapılabilir" şeklindeki tutum ifadesine üreticilerin %41.5'i tamamen katılıyorum, %47.4'ü katılıyorum, %1.1'i (olumlu yönde) kararsızım, %2.9'u (olumsuz yönde) kararsızım, %5.1'i katılmıyorum, %1.8'i ise tamamen karşıyım şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Çizelge 47. Üreticilerin Kent Tarımı Konusundaki Tutumları (%)

Tutum İfadeleri	Görüşler						
	1	2	3	4	5	6	7
Oturduğum çevrede tarım yapılabilir.	41.5	47.4	1.1	-	2.9	5.1	1.8
Kent içi yeşil alan miktarını arttırmaktadır.	52.9	40.1	2.9	-	0.7	3.3	-
Taze ve ucuz gıda sağlamaktadır.	46.8	44.9	3.8	1.9	1.5	1.1	-
İş imkanları oluşturmaktadır.	31.9	44.1	9.6	3.0	3.7	7.0	0.7
Tarım arazilerinin korunmasına yardımcı olmaktadır.	32.7	37.9	12.6	7.8	2.2	5.6	1.1
Çevre sağlığını tehdit etmektedir.	-	0.4	2.6	8.1	5.6	37.8	45.6
Kentin su, elektrik vs. gibi kaynaklarına ortak olmaktadır.	4.1	28.1	3.3	5.9	6.3	29.6	22.6
Koku kirliliği yaratmaktadır.	1.9	1.1	1.9	-	0.4	43.7	51.1
Gürültü yaratmaktadır.	2.6	1.1	-	-	-	40.0	56.3
Görüntü kirliliği yaratmaktadır.	3.7	0.7	1.1	0.4	2.2	29.6	62.2

1-Tamamen Katılıyorum, 2-Katılıyorum, 3-Kararsızım, 4-Bilmiyorum, 5-Kararsızım, 6-Katılmıyorum, 7-Tamamen Katılmıyorum

Üreticilerin kent tarımı ile ilgili ne ölçüde olumlu tutumlara sahip oldukları öğrenilmek istendiğinden, öncelikle kent tarımı ile ilgili olumlu ve olumsuz tutum ifadeleri belirlenip, olumlu ifadeler 3,2,1,0,-1,-2,-3 ve olumsuz ifadeler ise -3,-2,-1,0,1,2,3 şeklinde

puanlandırılmıştır. Çizelge 48’de üreticilerin her bir tutum ifadesine verdikleri ortalama puanlar verilmiştir.

Kent tarımı konusunda olumlu düşünen bir üreticinin alabileceği maksimum puan 30’dur. Yani tüm tutum ifadelerine olumlu görüş belirtildiği takdirde 30 puan alınabilecektir. Buna göre, üreticilerin geneli için hesaplanan olumluluk düzeyi 30 puan üzerinden 19.89 puan olarak bulunmuştur.

Çizelge 48. Üreticilerin Tutum İfadelerine İlişkin Puanlamaları

Tutum İfadeleri	Ortalama Puan
Oturduğum çevrede tarım yapılabilir.	2.02
Kent içi yeşil alan miktarını arttırmaktadır.	2.35
Taze ve ucuz gıda sağlamaktadır.	2.30
İş imkanları oluşturmaktadır.	1.73
Tarım arazilerinin korunmasına yardımcı olmaktadır.	1.70
Çevre sağlığını tehdit etmektedir.	2.14
Kentin su, elektrik vs. gibi kaynaklarına ortak olmaktadır.	0.61
Koku kirliliği yaratmaktadır.	2.31
Gürültü yaratmaktadır.	2.39
Görüntü kirliliği yaratmaktadır.	2.34
Toplam Puan	19.89
Maksimum Puan	30.00

Üreticilerden, kent tarımı ile diğer bazı kentsel faaliyetleri, kentlilere verebileceği rahatsızlık düzeyleri bakımından, karşılaştırmaları istenmiştir. Bu iş 10 kademeli bir ölçü cetveli ile yapılmıştır. Elde edilen bulgular Çizelge 49’da verilmiştir. Buna göre, en yüksek rahatsızlığı fabrikalar vermekte (10 üzerinden 5), daha sonra kahvehane, seyyar satıcı ve tamirhaneler gelmekte (10 üzerinden 2), bu grubu kasaplar izlemekte (10 üzerinden 1) ve en sonunda da hiç rahatsızlık vermeyen bakkal, lokanta ve tarım gelmektedir.

Çizelge 49. Oturduğu Evin Yakınındaki Diğer Faaliyetlerden Rahatsızlık Düzeyi

Faaliyetler	Rahatsızlık Düzeyi										
	En az										En çok
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Bakkal	■										
Kahvehane			■								
Lokanta	■										
Seyyar satıcı			■								
Tarım	■										
Fabrika						■					
Tamirhane			■								
Kasap		■									
Diğer	■										

Üreticilerin kent tarımı ile ilgili olarak karşılaştıkları sorunlar Çizelge 50’de özetlenmiştir. Buna göre, üreticilerin büyük çoğunluğu (%63.37) bir sorun belirtmemişlerdir. Belirtilen sorunlar arasında ise ürün fiyatlarının düşüklüğü (%21.93) ve girdi fiyatlarının yüksekliği (%17.35) gelmektedir.

Çizelge 50. Karşılaşılan Başlıca Sorunlar

Sorunlar	Üretici Sayısı	Üretici %'si
Cevap vermeyen	263	63.37
Ürün fiyatlarının düşük olması	91	21.93
Girdi fiyatlarının yüksek olması	72	17.35
Su temini ve kalitesi ile ilgili sorunlar	36	8.67
Egzoz gazları ve toz ürünü etkiliyor	21	5.06
Çevreden izinsiz girenlerin olması	5	1.20
Hava şartları	2	0.48
Ürün çeşitlendirmesi yapılamaması	1	0.24

Birden çok yanıtlı bir soru olup oranlama toplam üretici sayısına (415) görelerdir.

2.3.1.8. Testler

Üreticilerin çeşitli özellikleriyle bazı üretimsel özellikler arasındaki ilişkiler aranmış ve test edilmiştir. Sonuçlar da çizelgeler biçiminde verilmiştir. Bunlar şunlardır :

- Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Üretim Dalı Seçimleri (Çizelge 51).
- Üreticilerin Eğitim Düzeylerine Göre Üretim Dalı Seçimleri (Çizelge 52).
- Üreticilerin Cinsiyetlerine Göre Üretim Dalı Seçimleri (Çizelge 53).
- Üreticilerin Doğum Yerlerine Göre Üretim Dalı Seçimleri (Çizelge 54).
- Üreticilerin Emeklilik Durumlarına Göre Üretim Dalı Seçimleri (Çizelge 55).
- Üreticilerin Oturdukları Konutun Türüne Göre Üretim Dalı Seçimleri (Çizelge 56).
- Üreticilerin Oturdukları Konutun Mülkiyetine Göre Üretim Dalı Seçimleri (Çizelge 57).
- Üreticilerin Üretim Alanlarının Mülkiyetine Göre Üretim Dalı Seçimleri (Çizelge 58).
- Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Ürünlerini Değerlendirme Biçimleri (Çizelge 59).
- Üreticilerin Eğitim Düzeylerine Göre Ürünlerini Değerlendirme Biçimleri (Çizelge 60).
- Üreticilerin Cinsiyetlerine Göre Ürünlerini Değerlendirme Biçimleri (Çizelge 61).
- Üreticilerin Doğum Yerlerine Göre Ürünlerini Değerlendirme Biçimleri (Çizelge 62).
- Üreticilerin Emeklilik Durumlarına Göre Ürünlerini Değerlendirme Biçimleri (Çizelge 63).

Bu çizelgelerden de anlaşılacağı üzere ;

- Daha yaşlı üreticilerin daha çok bitkisel üretimi yeğlediği,
- Daha çok eğitimi olan üreticilerin daha çok bitkisel üretimi yeğlediği,
- Üretim dalı seçiminde cinsiyetin önemli olmadığı,
- Kent doğumluların daha çok bitkisel üretimi yeğlediği,
- Emeklilerin daha çok karışık işletmelere yöneldiği,
- Oturulan konut türünün üretim dalı seçiminde etkili olmadığı,

- Kent tarımının daha çok kendi evlerinde oturanlarca yapıldığı ve
- Üretim alanı mülkiyetinin üretim dalı seçiminde etkili olmadığı ortaya çıkmıştır.

Yine bu çizelgelerden de anlaşılacağı gibi ;

- 60 yaşın üstü ve 30 yaşın altında olan üreticilerin daha çok öz tüketim için üretim yaptıkları,
- Yüksek öğretimli ve hiç eğitimi olmayan üreticilerin daha çok öz tüketim için üretim yaptıkları,
- Cinsiyetin ürün değerlendirme üzerinde etkili olmadığı,
- Köylü ve kasaba doğumluların yani sonradan kente yerleşenlerin daha çok öz tüketim için üretimde buldukları ve
- Emekli olmayanların daha çok ticari üretim yaptıkları görülmektedir.

Çizelge 51. Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Üretim Dalı Seçimleri

Üretim Dalı Yas Grupları	Bitkisel Üretim	Bitkisel + Hayvansal Üretim	Toplam
30 yaş altı	9	8	17
31 – 41 yaş arası	63	18	81
41 – 50 yaş arası	140	10	150
51 – 60 yaş arası	133	8	141
60 yaş üstü	23	3	26
Toplam	368	47	415

Sd:4, p<0.05, χ^2 : 38.919

Çizelge 52. Üreticilerin Eğitim Düzeylerine Göre Üretim Dalı Seçimleri

Üretim Dalı Eğitim Grupları	Bitkisel Üretim	Bitkisel + Hayvansal Üretim	Toplam
Eğitimsiz	4	14	18
İlkokul	191	21	212
Ortaokul	56	6	62
Lise	88	4	92
Üniversite ve üstü	29	2	31
Toplam	368	47	415

Sd:4, p<0.05, χ^2 : 84.935

Çizelge 53. Üreticilerin Cinsiyetlerine Göre Üretim Dalı Seçimleri

Üretim Dalı	Bitkisel Üretim	Bitkisel + Hayvansal Üretim	Toplam
Kadın	51	9	60
Erkek	317	38	355
Toplam	368	47	415

Sd:1, $p>0.05$, χ^2 : 0.331

Çizelge 54. Üreticilerin Doğum Yerlerine Göre Üretim Dalı Seçimleri

Üretim Dalı	Bitkisel Üretim	Bitkisel + Hayvansal Üretim	Toplam
Köy	110	21	131
Kent	218	15	233
Kasaba	40	11	51
Toplam	368	47	415

Sd:2, $p<0.05$, χ^2 : 13.759

Çizelge 55. Üreticilerin Emeklilik Durumlarına Göre Üretim Dalı Seçimleri

Üretim Dalı	Bitkisel Üretim	Bitkisel + Hayvansal Üretim	Toplam
Emekli	76	18	94
Emekli Değil	292	29	321
Toplam	368	47	415

Sd:1, $p<0.05$, χ^2 : 7.407

Çizelge 56. Üreticilerin Oturdıkları Konutun Türüne Göre Üretim Dalı Seçimleri

Üretim Dalı	Bitkisel Üretim	Bitkisel + Hayvansal Üretim	Toplam
Müstakil	265	37	302
Apartman	103	10	113
Toplam	368	47	415

Sd:1, $p>0.05$, χ^2 : 0.948

Çizelge 57. Üreticilerin Oturdıkları Konutun Mülkiyetine Göre Üretim Dalı Seçimleri

Üretim Dalı Oturulan Konutun Mülkiyeti	Bitkisel Üretim	Bitkisel + Hayvansal Üretim	Toplam
Kendisinin	323	25	348
Kiralık	31	13	44
Ailesinin	13	9	22
Toplam	367	47	414

Sd:2, $p < 0.05$, χ^2 : 39.577

Çizelge 58. Üreticilerin Üretim Alanlarının Mülkiyetine Göre Üretim Dalı Seçimleri

Üretim Dalı Üretim Alanının Mülkiyeti	Bitkisel Üretim	Bitkisel + Hayvansal Üretim	Toplam
Kendisinin	291	32	323
Kiralık	43	6	49
Ailesinin	34	9	43
Toplam	368	47	415

Sd:2, $p > 0.05$, χ^2 : 4.638

Çizelge 59. Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Ürünlerini Değerlendirme Biçimleri

Yas Grupları	Ürünü Değerlendirme Şekli	Yalnız Öztüketim Yapanlar	Yalnız Ticari Üretim Yapanlar	Öztüketim + Ticari Üretim Yapanlar	Toplam
30 yaş altı		1	3	13	17
31 – 41 yaş arası		8	19	54	81
41 – 50 yaş arası		15	69	66	150
51 – 60 yaş arası		12	61	68	141
60 yaş üstü		11	7	8	26
Toplam		47	159	209	415

Sd:8, $p < 0.05$, χ^2 : 44.399

Çizelge 60. Üreticilerin Eğitim Düzeylerine Göre Ürünlerini Değerlendirme Biçimleri

Ürünü Değerlendirme Şekli	Yalnız Öztüketim Yapanlar	Yalnız Ticari Üretim Yapanlar	Öztüketim + Ticari Üretim Yapanlar	Toplam
Eğitimsiz	4	5	9	18
İlkokul	12	51	149	212
Ortaokul	10	49	3	62
Lise	15	43	34	92
Üniversite ve üstü	6	11	14	31
Toplam	47	159	209	415

Sd:8, $p < 0.05$, χ^2 : 98.973

Çizelge 61. Üreticilerin Cinsiyetlerine Göre Ürünlerini Değerlendirme Şekilleri

Ürünü Değerlendirme Şekli	Yalnız Öztüketim Yapanlar	Yalnız Ticari Üretim Yapanlar	Öztüketim + Ticari Üretim Yapanlar	Toplam
Kadın	8	22	30	60
Erkek	39	137	179	355
Toplam	47	159	209	415

Sd:2, $p > 0.05$, χ^2 : 0,301

Çizelge 62. Üreticilerin Doğum Yerlerine Göre Ürünlerini Değerlendirme Biçimleri

Ürünü Değerlendirme Şekli	Yalnız Öztüketim Yapanlar	Yalnız Ticari Üretim Yapanlar	Öztüketim + Ticari Üretim Yapanlar	Toplam
Köy	12	36	83	131
Kent	18	98	117	233
Kasaba	17	25	9	51
Toplam	47	159	209	415

Sd:4, $p < 0.05$, χ^2 : 46.645

Çizelge 63. Üreticilerin Emeklilik Durumlarına Göre Ürünlerini Değerlendirme Biçimleri

Ürünü Değerlendirme Şekli	Yalnız Öztüketim Yapanlar	Yalnız Ticari Üretim Yapanlar	Öztüketim + Ticari Üretim Yapanlar	Toplam
Emekli	29	30	35	94
Emekli Değil	18	129	174	321
Toplam	47	159	209	415

Sd:2, $p < 0.05$, χ^2 : 46.368

2.3.2. Kentlilerle Yapılan Anket Bulguları

Oturduğu çevrede tarım yapılan, bu etkinlikten bilgisi olan ve fakat kendisi tarım yapmayan kentlilerin kent tarımına bakış açılarının saptanması için, bu iş için düzenlenmiş bir anket formuna göre yapılan anketlerden elde edilen bulgular bu bölümde özetlenmiştir.

Bu anketler için de 418 deneklik bir örneklem öngörülmüştü. Ancak, a) paftalarda açık alan olarak gösterilen alanların sonradan yapılaşmış olması ve b) her kent tarımı yapılan çevrede öngörülen uygun denek bulunamaması nedeniyle 295 anket gerçekleştirilebilmiştir. Bu 295 anketin de 17'si ön incelemede anket kusurları taşıdığı için kullanılmamıştır. Dolayısıyla aşağıdaki bulgular 278 ankete dayalı olarak elde edilen bulgulardır. Aslında, bir kentin yalnızca bir kesiminin görüş ve düşüncelerini yansıtmak için, benzer çalışmalarla karşılaştırıldığında, 278 deneklik bir örneklemin oldukça büyük bir örneklem olduğu anlaşılacaktır.

2.3.2.1. Sosyal Özellikler

Kent tarımı yapılan çevrede oturan kentlilerin yaş, eğitim, hane halkı sayısı ve doğum yerleri Çizelge 64, 65 ve 66'da verilmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere, bu özellikler açısından kent tarımcıları ile komşuları arasında büyük bir benzerlik bulunmaktadır. Örneğin,

• yaş	kent tarımcılarında	47.67	kentlilerde	39.29,
• eğitim	“ “	7.73 yıl	“	7.42 yıl,
• hane halkı sayısı	“ “	4.76	“	4.04 ,
• köy doğumlu	“ “	%31.57	“	%38.49,
• kent doğumlu	“ “	%56.14	“	%51.8 ve
• kasaba doğumlu	“ “	%12.29	“	%7.19' dur.

Diğer yandan, bu bulgular kent tarımının, kent nüfusunun yaklaşık yarısının kente sonradan yerleştikleri semtlerde yapıldığını da göstermektedir.

Çizelge 64. Kentlilerin Bazı Bireysel Özellikler

Yaş (Yıl)	Maksimum	64.00
	Ortalama	39.29
	Minimum	19.00
	S	10.53
Eğitim (Yıl)	Maksimum	15
	Ortalama	7.42
	Minimum	3
	S	3.28
Cinsiyet	Kadın	142
	Erkek	136
	Toplam	278
Doğum Yeri	Köy	107
	Kent	151
	Kasaba	20
	Toplam	278
Hane Halkı Sayısı	Maksimum	8.00
	Ortalama	4.04
	Minimum	2.00
	S	1.91

Çizelge 65. Kentlilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları	Sayı	%
20 yaş altı	7	2.52
21-30	68	24.46
31-40	81	29.14
41-50	81	29.14
51-60	34	12.23
60 yaş üstü	7	2.52
Toplam	278	100.00

Çizelge 66. Kentlilerin Eğitim Düzeyleri

Eğitim Durumu	Sayı	%
Eğitimsiz	-	-
İlkokul	169	60.79
Ortaokul	18	6.47
Lise	68	24.46
Üniversite	23	8.27
Toplam	278	100.00

Kendileri ile anket yapılan kentlilerin en büyük çoğunluğunu (%37.77) ev hanımları oluşturmakta ve bunu sırasıyla serbest meslek sahipleri (%12.95), esnaf (%11.87) ve emekliler (%11.15) izlemektedir (Çizelge 67).

Çizelge 67. Kentlilerin Meslekleri

Yapılan iş	Sayı	%
Zanaatkar	3	1.08
Esnaf	33	11.87
Emekli	31	11.15
Ev hanımı	105	37.77
Memur	23	8.27
İşçi	6	2.16
Öğrenci	22	7.91
Serbest Meslek	36	12.95
Diğerleri	19	6.83
Toplam	278	100.00

Kentlilerin %36.33'ü kendi evlerinde, %21.94'ü ailesinin evinde ve %41.73'ü de kirada oturmaktadır (Çizelge 68). Buradan da anlaşılacağı üzere, aynı semtte oturan tarımcı olmayan kentlilerle tarımcı olan kentliler arasında konut sahibi olmak açısından önemli bir fark vardır. Daha önce de belirtildiği gibi, kent tarımcıları daha çok (%83.86) kendi evlerinde oturan kentlilerden oluşmaktadır.

Çizelge 68. Oturulan Konutun Mülkiyet Durumu

Mülkiyet	Sayı	%
Kendisinin	101	36.33
Kiralık	116	41.73
Ailesinin	61	21.94
Toplam	278	100.00

Çevrelerinde yapılan kent tarımını yeterince tanıyıp tanımadıklarını test etmek üzere kentlilere bu adreste ne zamandan beri oturdukları sorulmuş ve ortalama 7.87 yıl bulunmuştur (Çizelge 69). Çevrede olup bitenleri değerlendirmek için bu sürenin yeterli olabileceği düşünülmektedir.

Çizelge 69. Kentlilerin Bu Adreste Oturma Süreleri

	Oturma Süresi (Yıl)
Maksimum	20.00
Ortalama	7.87
Minimum	2.00

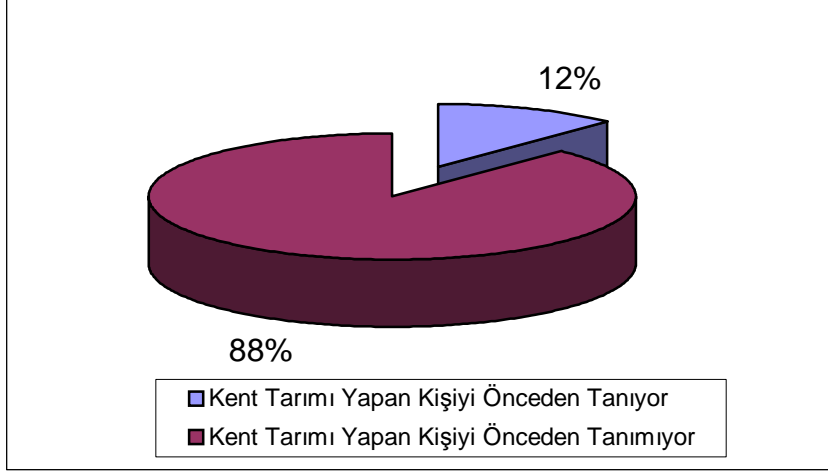
2.3.2.2. Kentli-Kent Tarımı İlişkisi

Bir önceki bölümde bazı özellikleri açıklanan kentlilerin çevrelerinde yapılan kent tarımı ile ilişkilerini açıklamak üzere kentlilere çeşitli sorular yöneltilmiştir.

Bu sorulardan ilki kent tarımcılarını kentlilerin önceden tanıyıp tanımadıkları ile ilgiliydi. Bu soruya alınan yanıtlar Çizelge 70'de verilmiştir. Buna göre, kentlilerin üreticileri önceden tanıma oranı oldukça düşüktür (%12.23) (Grafik 6).

Çizelge 70. Kent Tarımı Yapan Üreticiyi Önceden Tanıma Durumu

Tanıma Durumu	Denek Sayısı	Denek %'si
Kent Tarımı Yapan Kişiyi Önceden Tanıyor	34	12.23
Kent Tarımı Yapan Kişiyi Önceden Tanımıyor	244	87.77
Toplam	278	100.00

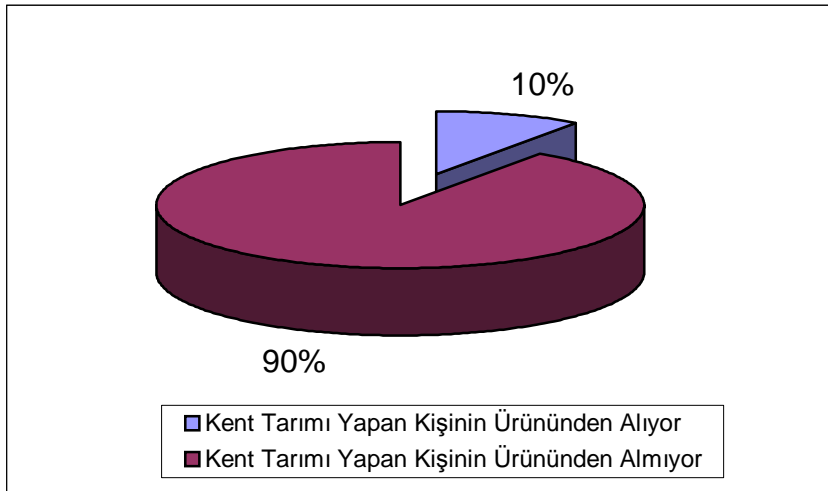

Grafik 6. Kentlilerin Üreticileri Tanıma Durumlarının Dağılımı

Kentlilerin çevrelerinde üretilen bu ürünlerden satın alma durumunu ortaya koymak için sorulan sorulara alınan yanıtlar Çizelge 71 ve 72’de verilmiştir. Çizelgelerden de anlaşılacağı üzere, kentlilerin bu ürünlerden satın alma düzeyi de oldukça düşük olup (%9.71) satın alınan ürünlerin başında da domates (%40.74) bulunmaktadır.

Çizelge 71. Kent Tarımı Yapan Kişinin Ürününden Alma Durumu

Ürünü Alma Durumu	Denek Sayısı	Denek %'si
Kent Tarımı Yapan Kişinin Ürününden Alıyor	27	9.71
Kent Tarımı Yapan Kişinin Ürününden Almıyor	251	90.29
Toplam	278	100.00

Grafik 7. Kentlilerin Kent Tarımı Ürünlerinden Alma Durumlarının Dağılımı

Çizelge 72. Kentlilerin Satın Aldıkları Ürünler

Ürünler	Sayı	%
Domates	11	40.74
Biber	4	14.81
Mandarin	3	11.11
Yeşillik	3	11.11
Zeytin	3	11.11
Karnabahar	1	3.70
Fasulye	1	3.70
Patates	1	3.70
Süt	4	14.81
Yumurta	3	11.11

Birden çok yanıtli bir soru olup oranlama tüm satın alanlara (27) göre yapılmıştır.

Kent tarımı ürünlerini tercih edenlerin temel nedenleri bu ürünlerin daha taze (%59.26), daha ucuz (%44.44) ve daha kolay ulaşılabilir (%18.52) olmasıdır (Çizelge 73).

Çizelge 73. Kentlilerin Kent Tarımı Ürünlerini Satın Alma Nedenleri

Nedenler	Denek Sayısı	Denek %'si
Daha Taze Olması	16	59.26
Daha Ucuz Olması	12	44.44
Temininin Daha Kolay Olması	5	18.52

Birden çok yanıtli bir soru olup oranlama satın alanların tümü (27) üzerinden yapılmıştır.

2.3.2.3. Kentlilerin Kent Tarımı Konusundaki Görüşleri

Kent tarımcıları ile ilgili olarak yapılan testlere benzer biçimde kentlilerin de kent tarımı konusundaki görüşleri test edilmiştir.

Bu testlerden birincisi olumlu-olumsuz bağlamında yapılmıştır (Çizelge 74). Buna göre, Kent tarımına tanık olan ve fakat kendisi tarım yapmayan kentlilerin %71.94'ü kentte tarım yapılmasını olumlu, geriye kalan %28.06'sı da olumsuz bulmaktadır.

Çizelge 74. Kentlilerin Kent Tarımı Konusundaki Genel Düşüncesi

Düşüncesi	Denek Sayısı	Denek %'si
Olumlu	200	71.94
Olumsuz	78	28.06
Toplam	278	100.00

Bu testlerden bir diğeri Likert testidir. Buna göre, Çizelge 75'de her bir tutum ifadesi için kentlilerin görüşlerinin % olarak dağılımı, Çizelge 76'da ise kentlilerin bu tutum ifadelerine verdikleri cevaplar yardımıyla hesaplanan ortalama puanlar görülmektedir. Bu ortalama puanların hesaplanmasında; daha önce de yapıldığı gibi kent tarımı ile ilgili olumlu ve olumsuz tutum ifadeleri belirlenmiştir. Olumlu ifadeler 3,2,1,0,-1,-2,-3 ve olumsuz ifadeler ise -3,-2,-1,0,1,2,3 şeklinde puanlandırılmıştır.

Kent tarımı konusunda olumlu düşünen bir kentlinin alabileceği maksimum puan, tüm tutum ifadelerine olumlu görüş belirttiği takdirde 30 olabilecektir. Buna göre, kentlilerin geneli için hesaplanan olumluluk düzeyi 30 puan üzerinden 11.37 olarak bulunmuştur. Yani, kentliler burada belirlenen tutum ifadeleri bağlamında olmak üzere, kent tarımını olumlu bulmamaktadırlar.

Bu sonuçla bir önceki sonucun çeliştiği apaçık görülmektedir. Bir önceki testte deneklerden kent tarımı konusunda olumlu ya da olumsuz olmak üzere toptan bir görüş belirtilmesi istenmiştir. Denekler, konuyu ayrıntılıca düşünmeden “**Bırak o da yaşasın**” der gibi öylesine bir yanıt vermiş olabilirler. Oysa, Likert testinde deneklere konuyu irdeleme olanağı verilmiş ve denekler de “ Ben bunları düşünmemiştim. Şimdi durum başka oldu” der gibi birincisi ile ters düşen bir tutum içine girmiş olabilirler.

Çizelge 75. Kentlilerin Kent Tarımı Konusundaki Tutumları (%)

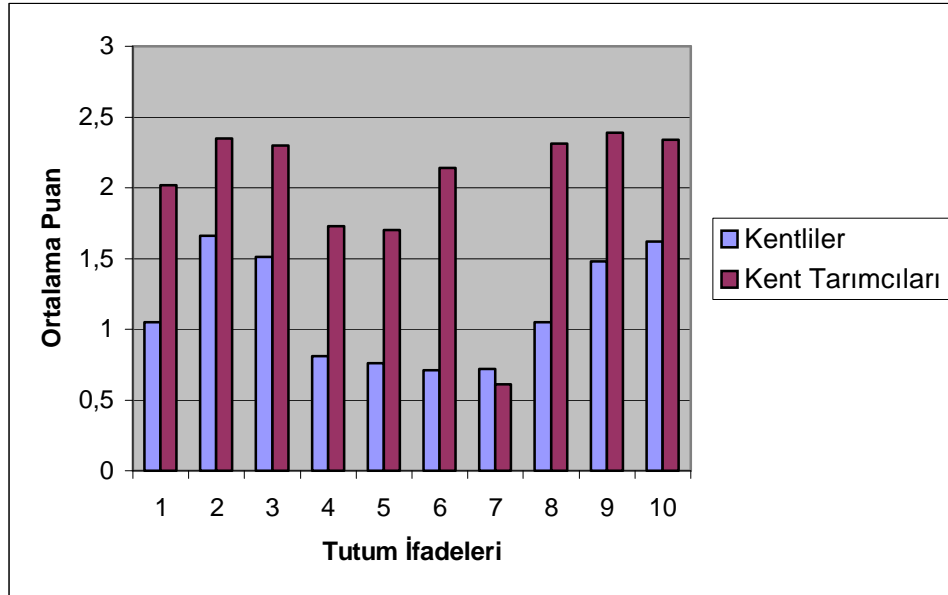
Tutum İfadeleri	Görüşler						
	1	2	3	4	5	6	7
Oturduğum çevrede tarım yapılabilir.	40.3	25.2	2.5	-	1.1	25.9	5.0
Kent içi yeşil alan miktarını arttırmaktadır.	37.1	43.2	0.7	3.2	0.4	14.7	0.7
Taze ve ucuz gıda sağlamaktadır.	37.8	37.8	2.2	2.5	0.7	18.3	0.7
İş imkanları oluşturmaktadır.	29.5	17.3	13.3	10.1	5.8	23.0	1.1
Tarım arazilerinin korunmasına yardımcı olmaktadır.	28.4	14.4	11.9	16.5	9.0	19.1	0.7
Çevre sağlığını tehdit etmektedir.	10.4	18.3	4.3	6.1	3.2	32.0	25.5
Kentin su, elektrik vs. gibi kaynaklarına ortak olmaktadır.	4.0	19.8	6.5	15.1	5.8	21.9	27.0
Koku kirliliği yaratmaktadır.	8.3	18.0	3.6	-	1.8	37.1	31.3
Gürültü yaratmaktadır.	5.8	12.6	0.4	-	3.6	45.7	32.0
Görüntü kirliliği yaratmaktadır.	5.8	9.0	0.4	-	3.6	49.3	32.0

1-Tamamen Katılıyorum, 2-Katılıyorum, 3-Kararsızım, 4-Bilmiyorum, 5-Kararsızım, 6-Katılmıyorum, 7-Tamamen Katılmıyorum

Çizelge 76. Kentlilerin Tutum İfadelerine İlişkin Puanlamaları

Tutum İfadeleri	Ortalama Puan
Oturduğum çevrede tarım yapılabilir.	1.05
Kent içi yeşil alan miktarını arttırmaktadır.	1.66
Taze ve ucuz gıda sağlamaktadır.	1.51
İş imkanları oluşturmaktadır.	0.81
Tarım arazilerinin korunmasına yardımcı olmaktadır.	0.76
Çevre sağlığını tehdit etmektedir.	0.71
Kentin su, elektrik vs. gibi kaynaklarına ortak olmaktadır.	0.72
Koku kirliliği yaratmaktadır.	1.05
Gürültü yaratmaktadır.	1.48
Görüntü kirliliği yaratmaktadır.	1.62
Toplam Puan	11.37
Maksimum Puan	30.00

Grafik 8’de kentliler ve kent tarımcılarının verilen tutum ifadelerine ilişkin ortalama puanları verilmiştir. Grafikte de görüldüğü gibi kent tarımı ile uğraşanların kent tarımına bakış açıları kentlilerden daha olumludur.

Grafik 8. Kentliler ve Kent Tarımcılarının Tutum İfadelerine İlişkin Puanlamaları

Söz konusu testlerden üçüncüsü de, kentlilere rahatsızlık verebileceği düşünülen ve içinde tarım da bulunan bir grup kentsel faaliyetlerin değerlendirilmesi ile ilgilidir. Tarım yapmayan deneklere bir faaliyet seti sunulur ve bu faaliyetlerden duydukları rahatsızlık düzeyini 0-10 arasında bir notla değerlendirmeleri istenmiştir. Verilen notların ortalamaları hesaplanmış ve Çizelge 77’de verilmiştir.

Buna göre, tarım yapmayan kentli denekler, verilen faaliyet seti içerisinde en çok fabrikalardan rahatsız olmaktadır (10 üzerinden 8 düzeyinde). Bakkal ve lokanta da kentlileri

hiç rahatsız etmemektedir (10 üzerinden 0 düzeyinde). Kentliler tamirhanelerden 6, kasap ve seyyar satıcılardan 3 ve tarım ve kahvehanelerden 2 düzeyinde rahatsızlık duymaktadırlar.

Çizelge 77. Kentlilerin Oturduğu Evin Yakınındaki Diğer Faaliyetlerden Duydukları Rahatsızlık Düzeyleri

Faaliyetler	Rahatsızlık Düzeyi											
	En az											En çok
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Bakkal	■											
Kahvehane			■									
Lokanta	■											
Seyyar satıcı				■								
Tarım			■									
Fabrika									■			
Tamirhane							■					
Kasap				■								
Diğer	■											

Diğer yandan, deneklere olanakların olması durumunda kendilerinin de kentte tarım yapmak isteyip istemedikleri sorulmuş ve alınan yanıtlar Çizelge 78’de verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı üzere, bu soruya deneklerin yalnızca % 19.42’si evet yanıtı vermiştir.

Çizelge 78. Kentlilerin Kent Tarımını Yapma Eğilimleri

Yanıtlar	Sayı	%
Evet	54	19.42
Hayır	224	80.58
Toplam	278	100.00

YARARLANILAN KAYNAKLAR

AÇIKGÖZ, S., Kentsel Tarım Kavramı ve Önemi, Ekin Dergisi, Türk-Koop Yayını, Ankara, (2001), Ss:30-33.

AÇIKGÖZ, S., Ankara'da Kentsel Tarım Kapsamında Atatürk Orman Çiftliğinin Günümüz Koşullarında Yeniden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, (2001), Ss:130.

AGUİLA (Red Agriculture Urbana Investigaciones Latinoamerica), <http://www.idrc.ca/efp/aguila> (2004).

ALDINGTON, T., A Urban and Peri-urban Agriculture: Some Thoughts on the Issue, In Land, Reform, Land Settlement and Cooperatives, 1977/2, Paolo Groppo, (1977), Pp: 43-44.

ARBELOT, B., FOUCHER, H., DAYON, J.F., MISSOUHOU, A., Typologie des Aviculteurs Dany la Zone des Cap-Vert au Senegal, Revue d'élevage et Medecine Veterinaire des Days Trropicaux, 50 (1), Senegal, (1997), Pp:75-83.

BALKAN, D. S., Ülkemizdeki Kent Küçük Planlarının Yeterlilikleri ve Geliştirme Olanakları Üzerine Bir Araştırma, (Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, (2004), Ss:128.

BELANTSI, R., TORREILLES, J.C., Appui au Development Appricole Periurbaine au Congo, In:Moustier P., et al. (e'd), Agriculture Pe'riurbaine en Afrique Subsaharienne, Martpeillers, France, Cirad, (1999), Pp:29-43.

BİLGİN, N., Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar, Sistem Yayıncılık, İstanbul, (1995), Ss:173.

COŞKUN, A., VELİOĞLU, N., Kent Ormanı Tanımı ve Hukuksal Boyutu, I. Ulusal Kent Ormancılığı Kongresi, Ankara, (2004), Ss: 19-33.

CROPPER, J., A Revegetating Residential Squatter and Other Marginal Communities on the Slopers of Trinidad East – West Corridor, @UWI Workshop on Urbanisation and Urban Policy in the Caribbean, (1996), Pp:346-351.

DAVID O., Diagnostic de l'Approvisionnement de Bangui en Legumes, Montpellier, Esat, France, (1992), Pp:162.

DAVID, O., MOUSTIER, P., Systemes Marachaires Approvisionnement Bissau: Ressultats des Enquetes (15/12/92-15/07/93), Document de l'Unite de Recherche en Economie des Fillieres n.7, Montpellier, France, Cirad, (1923), Pp:101.

DPT, Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, (2003), <http://www.ekutup.dpt.gov.tr>.

EFE, M., Kentsel Tarım ve Şehir Planlamaya Entegrasyonu, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, (2003).

FAO, Appenduce: Declaration du Sommet Mondial de l'Alimentation: Cinq Ans Apres , (2003), <http://www.fao.org>.

FAO, Agriculture Urbaine et Periurbaine, Quinzieme Session 25-29 Janvier, Rome, (1999), <http://www.fao.org>.

FALL, A., DIAO, M.B., BASTIANELLI, A., NIANGO, A., La Gestion Concertee et Durable des Filieres Animales Urbaines, Development Durable de l'Agriculture Urbaine en Afrique Francophone, CIRAD/IDRC, Olanrewaju B., Ottawa, Canada, (2004), Pp:115-141.

FORSTER, T.E., A The Role of the Living Landscape as an Element of Sustainability in Asion, Cities During the 21st Century, (2003), <http://www.cityfarmer.org/Asiancities>.

FROJMOVIC, M., Urbain Agriculture in Canada: A Survey of Municipal Initiatives in Canada and Abroad, Feeding People Series Report 16, Canada, (1996).

GARNETT, T., A Farming in The City: The Potential of Urban Agriculture, The Ekolojist 26 Nov-Dec, (1996), Pp:299-307.

GÖKÇE, O., Kent ve Kent Çevresi Tarımı, Ekin Dergisi, Türk-Koop Yayını, Sayı:24, Ankara (2003), Ss:46-53.

GÖKÇE, O., DURMAZ, S., ÇİFTÇİ, K., Tarımda Yeni Ufuklar: Kent ve Kent Çevresi Tarımı, Türkiye IV. Tarım Ekonomisi Kongresi, Tekirdağ, (2000).

GÖKÇE, O., Köy Toplumbilimi , Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Yayın No:20/3, İzmir, (1997), Ss:246.

GÖKÇE, O., Köy toplumbilimi II, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Yayın No:32, İzmir, (1993), Ss:159.

JACOBI, P., AMEND, J., KIANGO, S., Urban Agriculture in Dar es Salam: Providing an Indispensable part of the Diet, Feldafing, Allemagne, Des-Etc, (2000), Pp:257-283.

KILIÇ., H., İzmir Kenti Örneğinde Kent Küçük Bahçeleri Planlama Olanakları Üzerine Araştırmalar, (Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, (1995).

Kırsal Çevre ve Ormancılık Araştırma Derneği, I. Ulusal Kent Ormancılığı Kongresi Bildirileri, Ankara, (2004), Ss:573.

KOÇ, H., Daha Yaşanabilir Yerleşmeler Arayışında Kentsel Tarım, Planlama Dergisi TMMBO Şehir Plancıları Odası Yayını 2003/1, Ankara (2003), Ss. 34-40.

MBIBA, B., A Clasisificaton and Description of Urban Agriculture in Harare, Development Southern Africa , 21 February, Volume 12, No:1, (1991).

MOUGEOT., L.J.A., MOUSTIER, P., Introduction, Development Durable de l'Agriculture Urbaine en Afrique Francophone, CIRAD/IDRC, Olanrevaju B., Ottawa, Canada, (2004), Pp:11-23.

MOUGEOT., L.J.A., Urban Agriculture: Definition, Presence, Potentials and Risks, Deutsche Stiftung Fuer Internationale Entwicklung (DSE), Feldafing, Germany, (2000).

MOUSTIER, P., MOUBBELE, M., HUAT,J., Gestion Concertee et Durable des Filieres Maraicheres Urbanies, Developpement Durable de l'Agriculture Urbaine en Afrique Francophone, CIRAD/IDRC, Olanrewaju B., Ottawa, Canada, (2004), Pp:79-94.

MOUSTIER, D., DAVID, O., Etudes de Cas de la Dynamique des Maraichage Periurbain en Afrique Subsaharienne, FAO Documet N-DT/ 02/ 96, Rome, Italie, (1997), Pp:36.

MWANGI, A., FOEKEN, D., A Urban Agriculture, Food Security and Nutrition in Low Income Areas in Nairobi, African Urban Quarterly 11, Volume 11, No:2-3, (1996), Pp:170-179.

NUGENT, R.A., Economic Impact of Urban and Periurban Agriculture, Bibliography on Urban Agriculture, SIDA-ETC, Leusden, Netherlands, (2003), Pp:130-170.

NUGENT, R.A., Measuring the Sustainability of Urban Agriculture, for Hunger-proof Cities: Sustainable Urban Food Systems, Publications IDRC, Ontario, Canada, (1999), Pp:95-99.

NUGENT, R., A The Significance of Urban Agriculture, City Farmer, (1998), <http://www.cityfarmer.org>.

OECD, OECD Macrothesaurus for Information Processing in the Field of Economic and Social Development, 5 th Edition, Paris, (1998).

ORUÇKAPTAN, A., Kent Ormancılığı Nedir?, Evrensel Gazetesi, Ankara, (09.04.2004).

ÖZKAN, B., KAPLAN, A., ASLAN, N., KILIÇ, H., Ülkemizde Kent Küçük Bahçe Parklarının Gelişimi Üzerine Bir Araştırma, Ekoloji Çevre Dergisi, Sayı:Nisan , İzmir, (1996), Ss:18-21.

ÖZKAN, B., Kentsel Rekreyasyon Alan Planlaması, Özel Çoğaltma, Bornova, İzmir, (2001), Ss:76.

REES, W., A Why Urban Agriculture, Notes for the IDRC Development Forum on Cities, City Farmer, (1997), <http://www.cityfarmer.org> .

RUAF, L' Agriculture Urbaine et Periurbaine, La Sante et l'Environnement Urbaine, Document de Discussion Pour la Conference Electronique de FAO-ETC/RUAF sur l'Agriculture Urbaine et Periurbaine, 21 Aout-30 Septemre, (2000), <http://www.ruaf.org/conferences/info-market/econf-papers/paper2-f.doc>.

RUAF, Optimisation De L'Utilisation Des Terres Pour Une Agriculture En Millien Urbaine, Conference Electronique, Organisee Par PGU-RUAF, 3-22 Novembre, (2003), <http://www.ruaf.org/conferences/accees-ressources/french-version/documents/proceedings-french-short>.

SIDA (Swedish International Development Agency), ETC Urban Agriculture Programme, Bibliography on Urban Agriculture, Luesden , The Netherlands, (November 2001, Ubdated March 2003), Pp:804.

SMİT, J., Urban Agriculture, Progress and Prospect; 1975-2005, International Development Research Centre Cities, Feeding People Series Report, 18, Canada, (1996), Pp:19.

SMİT, O., MOUSTER, P., MOUGEOT, L.J.A., FALL, A., Development Durable de l'Agriculture Urbaine en Afrique Francone, CIRAD/IDRC, Olanewaju B., Ottawa, Canada, (2004), Pp:173

TANKUT, G., ÇALIŞKAN, O., LEVENT, T., ZORLU, F., Yeni Ufuklara: Kentler, TÜBİTAK Bilim Teknik Dergisi, Sayı: Aralık 2002 , Ankara, (2002), Ss: 15

TORREİLLES, J.C., Itinéraires Techniques de Saison Seche et Strategies des Maraichers de Baraza Ville, Congo, Montpellier,, France (1989), Pp:102

UYD (Ulaşılabilir Yaşam Derneği), Kent Tarımı Projesi, (2005), <http://www.uyd.org.tr>.

UNDP₁, Urban Agriculture, Food, Jobs and Sustainable Cities, Habitat II, Vol:1, New York, (1996), Pp:302.

UNDP₂, The Next Millennium: Cities For People in a Globalizing World, Marmaris Round Table, Marmaris Turkey, April 19-21 1996, www.undp.org/ods/pdfs/the-next-millennium.pdf .

UNDP, Urban and Peri-urban Agriculture, The Second Internatioal Colloquium of Majors on Governance for Sustainable Growith and Equity, New York, (1997), Pp:10.

VAZGUEZ, A. P., ANDERSON, S., Research and Development Methodology, Bibliography on Urban Agriculture, Sida-ETC, Leusden-Netherlands, (2003), Pp:616-618.

YUE-MAN, Y., Examples of Urban Agriculture in Asia, United Nation University, Food and Nutrition Bulletin, Volume 9, No:2, Tokyo, (1987).

ZEEUN, H., A Integrating Agriculture into Urban Planning and Action: Some Options for Cities, (1998), <http://www.ruaf.org>.

3. ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA GRUBU ÇALIŞMALARI

3.1. MATERYAL VE YÖNTEM

Kent ve kent çevresi tarımının ülkemiz koşullarına göre tanımlanabilmesi için öncelikle ülkemizdeki yasal ve yönetsel durum irdelenmiştir. Ayrıca, Şehir Planlamada resmi onay süreci açısından önemli olan “temel arazi kullanım ve arazi sahiplik sınıflaması” kodları da detaylı olarak incelenmiş ve Kent ve Kent Çevresi Tarımının değinilen onay sürecine nasıl dahil edilebileceği konusunda (**öneri temel arazi kullanım ve arazi sahiplik sınıflaması**) geliştirilmiştir.

Diğer taraftan, ülkemizde kent ve kent çevresi tarımının uygulama alanlarının belirlenmesi amacıyla örnek alan olarak seçilen İzmir Kent Bütününde tarım alanları araştırması yapılmıştır. Bu alanlar, kent ve kent çevresi tarımı için potansiyel alanlar olarak görüldüğünden, tarım alanları ile ilgili bilgi edinme konusunda başvurulabilecek kurumlardan biri olan İzmir Tarım İl Müdürlüğü ile görüşülmüştür. Proje kapsamında, Tarım İl Müdürlüğü'nün 1984-1986 yılları arasında hazırladığı 1/25000 ölçekli Toprak Kabiliyeti Paftası baz alınmış ve mevcut tarım arazilerine ait veriler güncelleştirilmeye çalışılmıştır. Tarım İl Müdürlüğü'nün adı geçen yıllar arasında yapmış olduğu çalışmaların sonuçları (veriler 2001 yılında basılmıştır) incelenmiş; ancak kent bütünündeki her alanın toprak kabiliyet sınıflamasını içermediğinden pafta yeterli bulunmamıştır. Çünkü, özellikle İzmir'in ilk yerleşim merkezi olan Konak İlçesi'nde ve diğer ilçelerde yapılaşma 1984 yılından önce başladığından müdürlüğün hazırladığı 1/25 000 ölçekli paftalarda bu alanların toprak kabiliyet sınıfları bilinmemektedir. Dolayısıyla, nazım imar planlarının alana ilişkin sektörel kararlarının alansal büyüklükleri ölçülürken toprak kabiliyeti sınıfı belli olmayan alanlar “X” ile tanımlanmıştır.

Çalışmayı yönlendiren diğer unsurlar, 1973 yılında yapılan Nazım İmar Planı ve 1989 yılında bu planın revize edilmesiyle oluşan 1989 Yılı Revizyon Nazım İmar Planıdır. Bu planlar Tarım İl Müdürlüğü'nün yapmış olduğu toprak kabiliyet sınıflaması paftasıyla karşılaştırılarak her bir sektörün kaçınıcı sınıf tarım arazisi üzerinde planlandığı saptanmış ve büyüklükleri ölçülmüştür. Daha sonra iki plan arasında alansal büyüklüklerin değişimi açısından karşılaştırmalar yapılmıştır. Diğer taraftan, bu planların bugünkü arazi kullanım örüntüsünde ne ölçüde gerçekleştiğini görmek için İzmir Büyükşehir Belediyesi'nden elde edilen 1/10 000 ölçekli İzmir Şehir Rehberi, Tarım İl Müdürlüğü'nün yapmış olduğu 1/25 000 ölçekli toprak kabiliyet sınıflaması paftasıyla aynı ölçeğe getirilerek karşılaştırılmış ve arazi kullanım biçimleri ölçülmüş ve çizelgeler haline getirilmiştir.

Kent ve kent çevresi tarımının İzmir Büyükşehir Kent Bütününde nerelerde bulunduğuna ilişkin istenen bilgilere (proje kapsamında birlikte çalışılan Tarım Ekonomisi Bölümü tarafından gerek duyulan bilgilere) ulaşılabilmesi için Kent Bütününde yer alan 9 metropoliten ilçe belediyesi ile görüşülmüştür. Her bir ilçeden mevcut tarım alanlarının yerlerine ilişkin bilgiler, belediyelerin numarataj bölümündeki görevlilerin ve/veya şehir plancılarının yardımıyla farklı ölçeklerdeki (1/1000 veya 1/5000) paftalardan 1/ 25 000 ölçekli paftaya aktarılarak ve gerektiğinde araziye çıkılarak saptanmıştır. Tarım ekonomisi bölümü anketörlerinin tarım alanlarının yerlerini arazide kolaylıkla bulabilmeleri için, tarım alanlarının çevresindeki yollar, sokak numaraları, cadde/sokak isimleri bu bilgilere eklenerek paftalara işlenmiştir. Yine istenen bu bilgiler kapsamında, İzmir Büyükşehir Kent bütünü

yıllara göre nüfus değişimleri de 1980-2000 yılları arasında Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE)'den alınmıştır.

3.2. KKÇT VE ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA İLİŞKİLERİ KONUSUNDA KAYNAK BİLGİLER

Kentlerin tarihi kadar eski olan kentsel alanlardaki tarımsal etkinlik, bilinen adıyla kentsel tarım, ülkemiz için yeni bir kavram olmakla birlikte, dünyada 1970'li yıllarda çeşitli örgütler kapsamında incelenmeye ve geliştirilmeye başlanmıştır. Bu etkinliklerin ülkemizde tanımlı hale getirilmesi ve mevcut şehir planlama resmi onay sürecine yerleştirilebilmesi için ülkemizin mevcut yasal ve yönetsel durumunun incelenmesi gerekmektedir.

3.2.1. Kurgu ve Pratikte Kentsel Tarım

Kent karar alma ve (sosyal, ekonomik ve idari) yönetim merkezi olduğundan bünyesinde barındırdığı kurumsal yapının işlerliği önemlidir. Çünkü bu işlerlik kentin bugünü ve geleceğine yönelik fonksiyonları da işler kılmaktadır. Ancak, kentin bu yasal ve yönetsel yapısı pratikteki uygulamalarda yalnızca ekonomik yapıyı ön plana çıkarmakta ve dolayısıyla kurumsal yapı ve kent aktörleri ekonomik açıdan daha kârlı olana yönelmektedir. Kentin bugünü ve geleceği açısından bu kurgu içerisinde kentsel tarımın uygulanabilirliği ile ilgili olarak, aktörlerin ve uygulamaya koydukları yasaların incelenmesi gerekmektedir. Bu durum hem yasal hem de yönetsel açılardan aşağıda ayrıntılı olarak verilmiştir.

3.2.1.1. Yasal ve Yönetsel Durum

a) Yasal Durum

Tarım ve yerleşim alanları ile ilgili olarak yasal durumun incelenmesiyle kentlerin nasıl büyüdüğünü ve biçimlendiğini görmek mümkündür. Böylece kentsel büyümede tarım arazilerine yaklaşım ve yasaların bu kapsamda tutumu da ortaya çıkar. Öncelikle bağlayıcı ilk unsur olarak ülkemizin de dahil olduğu uluslararası sözleşmeler önemlidir.

1) Uluslararası Sözleşmeler

Kent yönetim sisteminde, dahil olunan uluslararası antlaşmalar gereğince bir yapılanma oluşturulmalıdır. Uluslararası sözleşmeler, “Anayasamızın 90/5 maddesine göre, kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasa'ya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaz” (Kalelioğlu ve Özkan, 2000, s. xv). Dolayısıyla:

- Antlaşmalar iç hukukun bir parçasıdır;
- İç hukukta kendiliğinden uygulanabilir, ayrıca düzenleme yapılmasına gerek yoktur;
- Anayasaya aykırı oldukları söylenemeyeceği gibi, Anayasa'ya aykırı olsalar dahi uygulanırlar;
- Kendisinden önce çıkan yasaya aykırılığı nedeni ile uygulanmaması, Anayasa'nın getirdiği sisteme ters düşer;
- Antlaşmaların yasa değerinde olduğunu söylemek, bu antlaşmaların yasa ile değiştirilebileceği anlamına gelmez. Antlaşmalar ulusal hukuk kurallarından üstündür, yargıda özellikle ve öncelikle uygulanması gerekir.

Bu uluslararası sözleşmelerden Türkiye'nin dahil olduğu ve toprak ve tarım yapısına ilişkin olanlar; 1972 Stockholm - Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı Stockholm Deklarasyonu, 1972 Paris - Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme, 1992 Strasbourg - Avrupa Kentsel Şartı, Rio Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı Rio Deklarasyonu'dur.

2) Ulusal Yasalarımız

7116 sayılı yasa, 1958 Yılı'nda çıkarılmıştır. Bu yasa ile sağlıksız ve hızlı kentleşmenin yarattığı sorunlara çözüm getirmek amacıyla İmar ve İskan Bakanlığı kurulmuştur. Ancak 2000'li yıllarda olmamıza karşın, sağlıksız ve hızlı kentleşme hâlâ planlamanın önemli sorunlarının başında gelmektedir.

775 sayılı Gecekondu Yasası, 30 Temmuz 1966 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yasa, gerçekte plansız ve sağlıksız kentleşme sonucunda ortaya çıkan, imar ve yapı işlerini düzenleyen mevzuata ve mevzuatın genel hükümlerine uyulmadan yapılan ve adına gecekondu bölgeleri dediğimiz konut alanlarını ıslah ve tasfiye etmeyi ve bu alanların yeniden yapılmasını engellemeyi amaçlamıştır. Ancak yeniden gecekondu yapımını engelleyemediği gibi tarım ve kamu alanlarının kaybına da bir çözüm getirememiştir.

Daha önceki yasalarda da olduğu gibi bu yasanın bağışlayıcı hükümleri kalıcı sonuçlar vermemiş, gecekondu yasallaşmış, bu durum yeni gecekonduların yapımını özendirmiştir. 775 sayılı yasa, sorunu yalnızca bir barınma sorunu olarak ele almış olduğundan sorunları çözme olasılığının yüksek olduğunu söylemek mümkün değildir.

Ancak, bu yasa kapsamında gecekonduyun imar planlarında benimsenmiş olması durumu, aynı zamanda bu alanlarda kentsel tarımın önerilebilme potansiyelini de taşımaktadır. Şöyle ki, ağırlıklı olarak gecekondu alanlarında yaşadığı varsayılan düşük gelir gruplarına planlı bir biçimde önerilecek kentsel tarım, bu alanlarda yaşayanlara yeni bir gelir alanı yaratırken diğer yandan sosyal donatı (açık ve yeşil alanlar) gereksinimini giderecektir. Bu sayede sosyal donatı alanları oluşturmak için belediye bütçesine yeni bir maliyet yaratılmamış olacaktır.

1164 sayılı Arsa Ofisi Yasası, 1969 Yılı'nda yürürlüğe girmiş; konut, sanayi, turizm bölgeleri ve kamu alanları için devlete arazi ve arsa sağlamak üzere İmar ve İskan Bakanlığı'na bağlı Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü'nün kurulmasını sağlamıştır. Bu müdürlüğün, sağladığı arsa ve arazileri bakanlıkça saptanacak şartlara uygun olarak planlayıp ihtiyaç sahiplerine vermeye olanak sağlayıcı bir yükümlülüğü olduğu yine yasada belirtilmiştir. Yasanın yönetmeliğinde konut, sanayi ve turizm alanlarıyla diğer kamusal alanlar için planlanması öngörülen sahaların saptanılarak, tapu dairelerine bildirilmesi hükmü bulunmasına rağmen toprağın yapısal özelliklerine ilişkin bir koşul, dolayısıyla tarım arazilerinin bir başka amaçla kullanılmasını engelleyici bir hüküm bulunmamaktadır.

Kentsel tarımın uygulanması için kent içindeki tarım alanlarının korunması gerekmektedir. Dolayısıyla yasada değinilen açığın giderilmesi gerekmektedir.

2985 sayılı Toplu Konut Yasası, 10.07.1984 tarihinde 17396 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe giren 2487 sayılı yasanın ilerleyen tarihlerde yürürlükten kaldırılması ile 03.02.1984 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yeni yasanın 4. maddesinde toplu konutlar için belirlenecek alanın valilikler tarafından saptanacağına ilişkin bir yenilik yapılmış, ancak yine tarım arazilerinin korunmasına ilişkin bir hüküm getirilmemiştir.

Kentsel tarım bağlamında 1164 sayılı yasa için belirtilenler, 2487 sayılı yasa için de geçerlidir.

Tüm bu yasaların dışında kent içerisinde imar mevzuatına aykırı olarak yapılan yapıların da (2981 sayılı yasanın 3290 sayılı uygulama yönetmeliğinde tanımlanmıştır) imara uygun hale getirilmesi, bir diğer deyişle meşrulaştırılması amacıyla çıkarılan yasalar bulunmaktadır. Bunlar aşağıda verilmiştir.

2805 Sayılı Yasa, yürürlüğe giriş tarihinden önce imar ve gecekondur mevzuatına aykırı olarak inşa edilmiş ve inşa halindeki bütün yapılar hakkında uygulanacak işlemleri düzenlemek ve bu işlemlere ilişkin başvuru, saptama, değerlendirme, uygulama ve duyuru esaslarını ve ilgili diğer hususlar belirtilmek amacıyla 21 Mart 1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Gerçekte 2805 sayılı yasa ile sorunların Anayasanın özel mülkiyete ait hükümlerinin ışığı altında çözümlenmesi amaçlanmış; milli servetin korunmasına ilişkin önemli tedbirler getirilmiştir. Ancak yasanın uygulama sürecinde, korunacak ve ıslah edilecek yapılar kümesi içinde yer alan ve imar planı olan yerler içinde imar mevzuatına aykırı olarak yapılmış yapıların bağışlama işlemleri sadeleştirilmiş; imar planı olmayan yerlerdeki yapıların bağışlanması karmaşık ve uzun tutulmuştur. Bu kapsamda imar mevzuatına aykırı inşa edilen yapıların hukuki işlem görmesindeki gecikmeler, yasal erke olan güveni sarsmakta ve değinilen yönde oluşan eğilimlerin artmasına ve hatta bu eğilimlerin tarım alanlarına sıçramasına neden olmaktadır.

2981 Sayılı Yasa, imar ve gecekondur mevzuatına aykırı inşa edilmiş ve edilmekte olan tüm yapılara uygulanacak olan işlemleri düzenlemek amacıyla 8 Mart 1984 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yasa, gecekonduya hızla tapu verme hedefindedir. İlk bakışta imar affı ile kaçak yapılardan alınamamış vergi ve harçları devlete kazandırmak gibi önemli bir gerekçe, hızla tapu vermeyi haklı gösterebilir. Ancak, bu tür aflar yasalara saygılı olanların hukuk düzenine güvenini sarsacağı gibi birkaç yılda birkaç af çıkarılmasının yolunu açarak vergi ve harçlarla sağlanacak yararları azaltacaktır.

Kente ilişkin bu yasal çerçevenin dışında kırsal alanla ilişkili yasalar da çıkarılmıştır. Kentsel alan çevresinde yer alan tarım alanlarının korunabilmesi açısından önemli olan bu yasalar, 1972 Yılı'nda yürürlüğe giren **1617 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Ön Tedbirler Yasası**, 1973 Yılında yürürlüğe giren **1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Yasası**, **1918 sayılı yasa**, **3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Yasası**'dır.

b)Yönetmelik Durum

Modernizmin kent planlama anlayışıyla kentlerini planlamaya çalışan Türkiye, gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi planlama süreci ve planın sonuçları açısından sorunlar yaşamaktadır. Planlamada rol alan kişi ve kurumların birden çok olması ve rollerinin net olmaması bu sorunları ağırlaştırmaktadır. Planlamada etkin olan veya süreci etkileyen durum aşağıda anlatılmıştır.

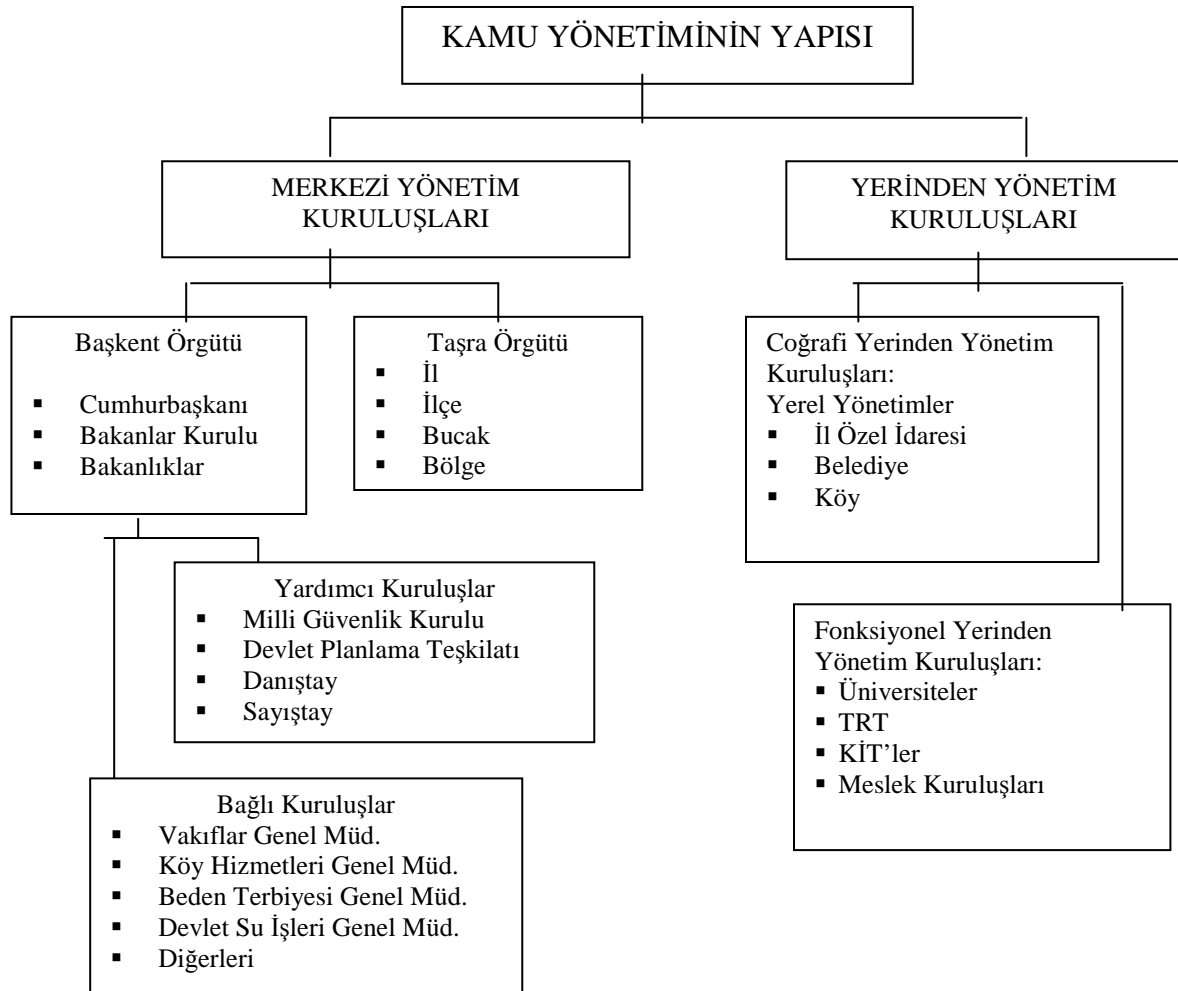
1) Yerel Yönetimler

1982 Anayasası'nın 123. maddesinde "idarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esasına dayanır" hükmü yer almaktadır. Bu hükümlerle yerinden yönetim ilkesinin uygulandığı ve kamu tüzel kişiliğine sahip olan yerel yönetimler, merkezi yönetimden ayrılmıştır. Merkezi yönetim, yerinden yönetimi, hiyerarşi düzeni içinde denetleyemez. Ancak, genel idare politikası, merkezi yönetim tarafından bilinmektedir ve hizmetler arasında uyumsuzluk çıkmasını önlemek amacıyla merkezi yönetim, "idari vesayet" yetkisine dayanarak yerinden yönetimi denetlemektedir. "Yerinden yönetim, yetki genişliğine dayanan, merkezi yönetime göre daha güçlü bir yönetim biçimidir. Yerinden yönetimde, yönetimin gücünü elinde bulunduran kişi ya da organ, kendiliğinden yürütme, ilgili karar alma ve uygulama yetkisine sahiptir" (Toprak, 2001, s.13).

İdari yerinden yönetim, uygulamada hizmet ve coğrafya gibi alanlara ayrılmaktadır. Türkiye'de coğrafi bakımdan belirli bir alanda, topluluğun ortak ve yerel gereksinimlerini karşılamak üzere kurulan yerinden yönetim birimleri: il özel idareleri, belediyeler ve köylerdir.

Aşağıda kamu yönetiminde yer alan kurum ve kuruluşlara ilişkin Çizelge yer almaktadır.

Şekil 1. Kamu Yönetiminin Yapısı

(Kaynak: Eryılmaz, 2001, s.84)

Görüldüğü gibi, kamu yönetimi çok aktörlü ve hiyerarşik bir yapıdadır. Ancak, bu çok aktörlülüğün mevcuttaki işlerliği kolaylaştırması beklenirken, uygulamada bunun tersi yaşanmaktadır.

2) İl Özel İdareleri

Yeni bir il kurulduğu zaman, vali, il genel meclisi ve il daimi encümeni organları ile merkezi yönetimin taşra teşkilatı oluşturulmaktadır ve bu teşkilat, 78. madde gereğince bir ilde olan/olması ihtimal hizmetleri yerine getirmektedir. Merkezi yönetimin önemli bir parçası olan il özel idareleri, tarımsal eylemlerin gelişmesi için gerekli her şeyi yapmakla görevlidir (78/4). Dolayısıyla, il içerisinde kentsel alanlardaki tarımsal etkinliklerden de sorumludur. Diğer bir deyişle, tarımın gelişmesi için bu alanları korumanın gerekliliği göz önüne alınacak olursa, kentsel alanlarda yer alan tarım alanlarını saptamak ve bu konu için gerekli her şeyi yapmakla sorumlu tutulabilir.

3) Büyükşehir Belediyeleri

Büyükşehir belediye yönetiminin hukuki statüsünü ve hizmetlerinin planlanarak etkin bir biçimde yürütülmesini sağlamak amacıyla 1984 tarihinde 3030 sayılı yasa yürürlüğe girmiştir. Kanunun 4/1 maddesinde, büyükşehirlerde, o kentin adıyla bir “Büyükşehir Belediyesi”nin, Büyükşehir içindeki ilçelerde ise ilçelerin adını taşıyan “ilçe belediyeleri”nin kurulacağı belirtilmiştir. Merkez ilçeler de ayrı ilçeler sayılmaktadır. Büyükşehir Belediye Meclisi, Büyükşehir Belediye Encümeni ve Büyükşehir Belediye Başkanı şeklinde üç temel bölümden oluşan büyükşehir belediyelerinin ilgili yönetmeliğinin 38. maddesinde, büyükşehir belediye meclisinin görevlerinden biri “Büyükşehir plan, program ve bütçesini görüşüp karara bağlamak” olarak belirtilmiştir (Ayrıntılı bilgi için bkz. Toprak, Yerel Yönetimler 2001, İzmir). Ancak büyükşehir belediye başkanı, meclis kararlarını inceleyip aynen veya değiştirerek onaylayabileceği gibi meclise tekrar görüşmek üzere de gönderebilir (3030, md.42).

Bu bağlamda, belediye başkanının kişisel tercihleri ve ideolojik bağlantıları da yönlendirici etkenler olarak devreye girebilmektedir. Tarım gibi önemli bir sektörün büyükşehir belediyelerinin plan ve programlarında yer alması için biraz daha bağlayıcı düzenlemelere gereksinim vardır. Örneğin, Büyükşehir belediyelerinin ilçe belediyeleriyle birlikte temel hizmetler konusunda birlikte sorumluluk aldığı:

- temel kentsel altyapı hizmetleri olarak yeşil alanlar ve parklar konuları kapsamında,
- diğer sosyal ve kültürel hizmetler bölümünde yer alan yaşlılara ve çocuklara bakım ve yardıma yönelik hizmetler kapsamında

yapılması gerekli işlerin netleştirilmesi, çözüm olabilir.

Çünkü, ülkemize henüz kavram olarak giren kentsel tarım, bir çok dünya ülkesinde yeşil kuşak ve kentsel yeşil alanların bir parçası olarak ele alınıp, bu yöndeki uygulamalara etkinlik kazandırılırken, bir taraftan da rehabilitasyon aracı olarak yaşlılara ve suç önleme aracı olarak çocuklara yönelik olarak geliştirilmektedir. Belirtilen kapsamda kentsel tarıma etkinlik kazandırılması ve planlarda yer vermeye çalışılması durumunda konu, Büyükşehir belediyelerinin de sorumluluğu altına girecektir.

4) Belediyeler

Belediye, kent yönetiminde ve kentsel hizmetlerde etkin olan yerel yönetim birimidir. İlgili olduğu 1580 sayılı belediye kanunu, 1930 yılında yürürlüğe girmiştir. Büyükşehir belediyeleri için yukarıda değinilenler, belediyeler için de geçerlidir.

5) Mahalle Yönetimleri

Kent planlama çalışmalarında, kentin sosyal ve kültürel yapısına / kimliğine ilişkin bilgiler sunması bakımından günümüzün en küçük ve yönetsel birimi sayılan mahalle ve onun yönetim biçimi önemlidir.

“Mahalle ve mahalle halkının fiilen temsilcisi durumunda ve merkezi yönetime ilişkin görevleri yanında kent yönetimine ilişkin görevleri de üstlenebilecek konumda olan mahalle yönetimleri, kent yönetimine ilişkin ‘etkin katılım’, ‘çoğulculuk’, ‘temsil’ ve ‘halk denetimi’ şeklinde özetlenebilecek demokratik ilkelerin pratiğinin yapılabileceği en uygun toplumsal ve yönetsel birimler olarak dikkat çekmektedir” (Palabıyık, 2000, s.7).

Mahalle yönetimleri, tarihsel-geleneksel nitelikleriyle sadece yerleşim alanı değil, kültür, dayanışma ve yönetim birimi olma özellikleriyle günümüze kadar gelen yerel unsurlardır. Tanımlar bir taraftan yerel-kültürel ilişkileri içerirken diğer taraftan bir küçük yerleşim alanının yönetim birimini içermektedir.

Mahalleyi, belediye sınırları içerisinde yer alan, organları mahalle halkı tarafından seçimle oluşturulan, kendisine verilmiş yasal görevlerle birlikte fiilen mahallenin temsilcisi olma özelliğinden dolayı mahalle ve mahalle halkıyla ilgili bir çok işlevi yerine getiren en küçük kentsel, toplumsal ve yönetsel birim olarak tanımlamak mümkündür.

T.C. Anayasasının 127. maddesinde mahalli idareler, il, belediye veya köy halkının mahalli ortak gereksinimlerini karşılamak üzere kuruluş esasları ve seçmenleri kanunda belirtilen kamu tüzel kişileridir, denmektedir.

4541 sayılı kanunda, mahalle yönetimi belde hizmetlerinin güdülmesinde idareye yardımcı bir kuruluş olarak öngörülmektedir. Mahalleyi temsil etmekle ve mahalle halkının istek ve şikayetlerini ilgili merkezi ve yerel yönetim kuruluşlarına iletmekle görevli olan mahalle yönetiminde, mahalle muhtarı da memur olarak kabul edilmektedir.

Bilindiği gibi muhtar, yaşadığı çevre ve bu çevrede yaşayan insanlar hakkında daha fazla bilgisi olduğu ve yine bu çevreye olan bağlılığına dayanarak, hizmet vermek istediği gerekçesiyle mahalle sakinleri tarafından önceden belirli bir konumda görüldüğünden yine aynı kişiler tarafından bu memuriyet seviyesine getirilir. Bu kapsamda, merkezi yönetimin taşra teşkilatı olarak çevresel değerlere ve mahallenin taleplerine bağlıdır. “Dolayısıyla mahallenin sosyo-ekonomik kaygılarla tarımsal etkinliklerde bulunması konusunda olası talebinin yanında olacak ve bu talebi merkezi yönetime bildirecektir. Aslında bir kentin gelecek senaryosu, o kentin en küçük birimi olan mahalle(li)nin o geleceğe nasıl uyabileceği ile daha doğrusu değinilen geleceği nasıl kurguladığı ile ilişkilidir. Mahalle ve kentine yabancı planların uygulamada karşılaştığı güçlükler, değinilen gerçeğin göz ardı edilmesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, merkezi yönetimin etkinliğinde mahalle yönetiminin büyük önem taşıdığını söylemek mümkündür” (Efe, 2003, s. 99) .

6) Merkezi Yönetim ve İl Müdürlükleri

İl müdürlükleri de yerel yönetimler kadar hatta daha büyük bir etkiyle merkezi yönetim ve onun kent içi aktörleri olarak kentin işlevi ve oluşumunda önemli rol oynamaktadır. Bu durum aşağıda anlatılmıştır.

7) Bayındırlık İl Müdürlüğü

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın ildeki temsilcileri olan il müdürlükleri, bakanlığın görevlerini illerde uygulayan birimlerdir.

14.12.1983 tarihinde 18251 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe giren, ancak 19.11.1986 tarihinde 3322 sayılı kanunun 4. maddesi ile değiştirilen yönetmelik ile ülkenin alt yapı ihtiyacını karşılamak üzere:

- kamu yapılarının inşaatı ile esaslı onarımlarının yapılması veya yaptırılması,
- yapı malzemesi, deprem araştırma, afet uygulaması hizmetleri ile inşaatlarının yapımı,
- bağlı ve ilgili kuruluşlara kendi kuruluş kanunları ile verilmiş iş ve hizmetlerin yürütülebilmesi için

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı kurulmuş, teşkilat ve görevlerine ait esaslar/düzenlemeler yapılmıştır.

Yönetmeliğin 2. maddesi (08.06.1984 tarihinde yürürlüğe giren Kanun Hükmünde Kararnamenin (KHK) 209/2 maddesi ile değişmiştir), Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın görevlerini tanımlamıştır (Milli Savunma Bakanlığı'nın inşaat milli ve Nato alt yapı hizmetleri ile Ulaştırma Bakanlığı'na bağlı genel müdürlüklere kanunlarla yapım yetkisi verilmiş olan özel ihtisas işleri hariç).

Bu görevlerden bir tanesi, **İl Özel İdarelerine ait yapı ve tesisleri yapmak veya yaptırmaktır**. Dolayısıyla müdürlük, kentsel tarıma yönelik olarak il özel idarelerinin talep edeceği/gereksinebileceği yapı ve tesisleri kurarak, yine bu kapsamda işleri kolaylaştırıcı/yardımcı bir rol üstlenebilecek olası bir hiyerarşi için uygun görünmektedir. Planlama sürecindeki etkin yapısı bu durumu kolaylaştıracaktır.

8) Çevre İl Müdürlüğü

Çevre Bakanlığı'nı ilde temsil eden kurum, yine adı geçen bakanlığın görev ve sorumluluklarını bakanlığın da bağlı olduğu yasa ile ilde yerine getirmektedir. Dolayısıyla, Çevre İl Müdürlüğü de 2872 Sayılı Çevre Kanunu ve Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği ile kentsel tarım konusunda önemli kurumlardan biri olarak değerlendirilmelidir.

8132 sayılı Resmi Gazete ile 11.08.1983 tarihinde yürürlüğe giren 2872 Sayılı Çevre Kanunun amacı, bütün vatandaşların ortak varlığı olan çevrenin korunması, iyileştirilmesi; kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılması ve korunması; su, toprak ve hava kirlenmesinin önlenmesi; ülkenin bitki ve hayvan varlığı ile doğal ve tarihsel zenginliklerinin korunması yolu ile bugünkü ve gelecek kuşakların sağlık, uygarlık ve yaşam düzeyinin geliştirilmesi ve güvence altına alınması için yapılacak düzenlemeleri ve alınacak önlemleri, ekonomik ve sosyal kalkınma hedefleriyle uyumlu olarak belirli hukuki ve teknik esaslara göre düzenlemektir (Madde 1). Arazi ve kaynak kullanım kararlarını veren ve proje değerlendirmesi yapan yetkili kuruluşlar, kalkınma çabalarını olumsuz yönde etkilememeyi dikkate alarak çevrenin korunması ve kirlenmesi hedefini gözetirler (Madde 3).

Ancak görüldüğü gibi ana hedef kalkınma olduğundan, pratikteki uygulamalarda kalkınma eğilimi ağırlığını korurken, çevre kaynaklarının korunamadığı bilinmektedir. Oysa Madde 3’de tanımlandığı biçimiyle, “kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılması ve korunması” söz konusudur.

Gerçekleştirmeyi planladıkları faaliyetler sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler bir **Çevresel Etki Değerlendirme Raporu** hazırlarlar. Bu raporda çevreye yapılabilecek tüm etkiler göz önünde bulundurularak çevre kirlenmesine sebep olabilecek atık ve artıkların ne şekilde zararsız hale getirilebileceği ve bu hususta alınacak önlemler belirtilir (Madde 10).

Kentsel Tarım bağlamında, kentsel atıkların kent içinde işlenerek tarımsal etkinliklerde kullanılması çevre il müdürlüğünün sorumluluğunda tutulabilir.

24609 sayılı Resmi Gazete ile 10.12.2001 tarihinde yürürlüğe giren Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliğinin amacı: alıcı ortam olarak toprakların kirlenmesinin önlenmesi ve kirliliğin giderilmesi için gerekli tedbirlerin alınması esaslarını sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde ortaya koymaktır (Madde 1).

Yönetmelik, toprak kirliliğine neden olan faaliyetler ile tehlikeli maddeler ve atıkların toprağa deşarjı, atılması, sızması ve evsel nitelikli endüstriyel atık suların arıtılması sonucu ortaya çıkan arıtma çamurlarının ve kompostun toprakta kullanılmasıyla ilgili teknik, idari esasları ve cezai yaptırımları kapsar (Madde 2). Bu kapsamda kentsel tarım, çevre kanunun bünyesinde ele alınabileceği gibi toprak kirliliğinin kontrolü yönetmeliği kapsamında da ele alınabilir.

Bakanlığın koordinasyonunda, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Orman Bakanlığı, mahallin en büyük mülki idare amiri ve belediyeler, Madde 11 ile tanımlanan görevlerini pratikte il içerisinde yer alan ve imar planlarına da giren büyük tarım alanları için uygulamaktadır. Ancak belirtilen görevler, yeni bir görevlendirme oluşturmaya gerek olmaksızın kentsel tarıma yönelik olarak da kullanılabilir.

9) Devlet Su İşleri

“Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, 28.02.1954 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, 25.12.1953’te 8592 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Devlet Su İşleri ve Görevleri hakkındaki 6200 sayılı yasa ile kurulmuştur” (DSİ, II Bölge Müd. Tan. Kitapçığı). Kurum, yerüstü ve yeraltı sularının zararlarını önlemek ve bunlardan çeşitli yönlerden faydalanmak amacıyla Bayındırlık Bakanlığı’na bağlı olarak çalışmaktadır.

Kurumun görev ve sorumlulukları yukarıda belirtilen yasanın 2. maddesinde tanımlanmıştır. Bu görevlerden bir tanesi de şehir ve kasabaların içme suyu ve kanalizasyon projelerini tetkik ve tasdik edip tartışmaktır. Kentsel tarım göz önüne alınırsa bu görev kapsamında, Devlet Su İşlerine yeni görevler düşmektedir. Bilindiği gibi her ne kadar imar planlarına eklenmemiş olsa da bugün ülkemizin kentsel alanlarında tarımsal etkinlikler yapılmakta ve bu bağlamda bir çok evin bahçesi şebeke suyu ile sulanmaktadır. Dolayısıyla içme suyunun bu şekilde kullanılması, kıt bir kaynak olan suya niceliksel ve niteliksel zarar vermektedir. Oysa,

değınilen etkinlik alanları için yeni sulama projeleri üretme, atık su arıtma ve bu suyu yine tarımsal etkinlikler için kullanma görevi Devlet Su İşlerine aittir.

10) Tarım İl Müdürlüğü

Müdürlük, şehirlerin tarım alanlarının saptanması, korunması ve bu alanların istatistik verilerinin oluşturulması ile görevlidir. 3161 ve 3202 sayılı kanunlar uyarınca tarım alanlarına ilişkin kararlar alan kurumun, kurum içi bazı yönetmelikleri bulunmaktadır.

Tarım Alanlarının Tarım Dışı Amaçla Kullanılmasına Dair Yönetmelik; 11 Mart 1989 tarih ve 20105 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Her ne kadar tarım alanlarını koruyormuş gibi görünse de bazı durumlarda tarım alanlarının kaybını meşrulaştırmaktadır:

Çevre Düzeni Planları, Bölge Planları ve Nazım İmar Planlarında tarım alanı olarak gösterilen arazilerin **başka maksatla** kullanılması için yapılacak plan değişikliklerinde Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün sorumlu olduğunu belirten yasa, daha öncede belirtildiği gibi "başka maksat" ifadesi ile tarım alanlarının tarım dışı amaçla kullanılabilmesinin yolunu açmaktadır. I, II, III ve IV. sınıf tarım arazilerini koruma altına alan yönetmelik, 8. Maddesi ile Bakanlar Kurulu tarafından turizm alanı ve turizm merkezi ilan edilen yerlerde yalnızca I ve II. sınıf tarım arazilerini koruma altına alıp, diğer tarım arazilerini ıslah edilmek yerine yapılaşmaya açılabileceğini belirtmektedir. Yine aynı koşullarda eğitim, sağlık, konut, sanayi, karayolu, akaryakıt istasyonları ve alışveriş merkezleri gibi kentsel kullanımlar için de tarım arazilerini tarım dışı kullanıma açmaktadır.

Dolayısıyla birinci sektör olan tarımın devamlılığı ve bu devamlılığa destek olacak kentsel tarım için yasada değınilen açıklıklar giderilmelidir.

Tarım Alanlarının Tarım Dışı Amaçla Kullanılmasına Dair Yönetmelikte Değışiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik; 11.07.1994 tarihinde, 21987 sayılı Resmi Gazete İle yürürlüğe giren yönetmelik, yukarıda verilen yönetmeliğin 6. Maddesine değışiklik getirmektedir.

İlk yönetmelikte doğal afetler dışında, kazı-dolgu vb. eylemler ile tahrip edilen araziler üzerindeki talepler uygun görülmezken, değışiklik ile kazı-dolgu vb. eylemlerle tahrip edilen arazinin bozulmayan kısmı üzerinde toprak etütleri düzenlenerek, tarım dışı amaçla kullanılıp kullanılmayacağına yönetmeliğin karar vereceği; toprak durumunun saptanamadığı durumlarda ve dikili alanlarda kesme veya sökme yapılarak arazinin mevcut kullanma şekli bozulduktan sonra izin talebinde bulunulması halinde toprak etüt raporunun düzenlenemeyeceği belirtilmiştir.

Görüldüğü gibi yönetmelik, araziye çeşitli etkenlerle zarar verildikten sonra başka bir anlatımla, arazi elden çıktıktan sonra tarım dışı amaçla kullanımına izin vermektedir. Ancak, diğer tarım arazileri (III ve IV dahil), kentsel yapılaşmaya açılmaktadır. Dolayısıyla, yukarıda söylenenler bu yönetmelik için de geçerlidir.

11) Turizm İl Müdürlüğü

Turizm Bakanlığı'nın ildeki temsilcisi olan müdürlük, bakanlıkta alınan kararların kent içerisinde uygulanmasıyla görevli olup, yapılması gerekli araştırmaları da aynı kapsamda yürütmekte ve denetlemektedir.

Kamu ve tarım arazileri ile ilgili olarak yönlendirici yasa ve yönetmelik aşağıda verilmiştir.

2634 Sayılı Turizm Teşvik Kanunu, 1982 yılında başlayan süreç son halini 1991 yılında almıştır. İlk bakışta yasada bu denli çok değişikliğin olması, her bir dönem için farklı ekonomik kaygıların taşınmış olması ihtimalini göstermektedir. Bu durum kendisini 8. maddede de hissettirmektedir: Taşınmaz malların turizm amaçlı kullanılmasına değinilmiş ve hazineye ait olan yerler ile ormanların ilgili kuruluşlarca Turizm Bakanlığı'na tahsis edileceği belirtilmiştir. Burada verimli tarım alanları hariç cümlesinin olmaması, bu alanların getirisi kısa vadeli olabilecek ekonomik uğraşlar için bile kullanılması riskini taşımaktadır. Kanun, gelişmekte olan hemen her ülkenin yaptığı gibi kapsamlı olarak, turizm uygulama ve geliştirilmesine değinmiş, kamu ve tarım arazilerinin kent içerisinde korunmasına ilişkin yaptırımları göz ardı etmiş, özellikle bina ve yönetim ölçeğinde yasaklar getirmiştir. 8. maddede de görüldüğü gibi orman alanlarını bile kullanım kapsamına almıştır. Oysa ormancılık, dünyanın pek çok ülkesinde önemli kentsel tarım faaliyetleri arasında yer almaktadır.

Kamu Arazisinin Turizm Yatırımlarına Tahsisi Yönetmeliği ise son halini 1989 yılında almıştır. Altı bölümden oluşan yönetmeliğin amacı, 2634 sayılı kanunun 8. maddesinin hükümlerinin uygulanmasına ilişkin yöntem ve şartları belirtmektir.

Bu yönetmelik, günümüz kentlerinde izlenen büyüme politikasını, turizmde uygulamayı amaçlayan 2634 sayılı yasanın işlerliğini açıklamaktadır ve yasanın da yaptığı gibi tarım arazilerini korumayı öngören bir hüküm getirmemiştir.

12) İller Bankası

1933 tarihli 2301 sayılı kanunla kurulan Belediyeler Bankasının devamı olan İller Bankası, 1945 tarihli ve 4759 sayılı İller Bankası Kanunuyla, belediyelerin yanında özel idareleri ve köyleri de kapsayan yeni bir teşkilatlanma ile kurulmuştur.

“İller Bankası, İl Özel İdareleriyle, belediye ve köy idarelerinin ve bu idarelerin kuracakları birliklerle adı geçen idarelere bağlı tüzel kişiliğe sahip olan veya olmayan ve katma bütçeli idare ve kurumların imar işleriyle ilgili konularla uğraşmak ve bütün işlemlerinde özel hukuk hükümleriyle bu kanuna bağlı olmak üzere kurulmuştur. Bankanın merkezi Ankara'dadır (4759, md. 1). İller Bankası, yerel yönetimlerin bankası niteliğindedir” (Toprak, 2001, s.175). İller Bankasının faaliyetleri kentsel tarımın ülkemizde işlerlik kazanması durumunda belediyelere ve mahalle yönetimlerine bu kapsamda mali destek sağlayabileceğini göstermektedir.

3.2.1.2. Kentsel Tarımın Türkiye’de Kent Planlamaya Entegrasyonu

Bugüne kadar, daha çok bilinen ve kullanılan arazi kullanım sınıflamaları (kronolojik sıra ile):

- Rauf Beyru tarafından önerisi hazırlanan arazi kullanım sınıflaması,
- Bayındırlık Bakanlığı'nın kullandığı arazi kullanım sınıflaması,
- İller Bankası'nın kullandığı arazi kullanım sınıflamasıdır.

“Mevcut Temel Arazi Kullanış ve Sahiplik Sınıflaması Kodları göz önüne alındığında Bayındırlık Bakanlığı'nın kullandığı arazi kullanım sınıflaması kodlarının esnekliği ve güncellenebilirliği gözlenmektedir. Diğer taraftan, planlama sürecindeki önemli rolü ve etkinliği dolayısıyla Bayındırlık Bakanlığı tarafından kullanılmakta ve kullandırılmakta olan

bir sınıflamadan türetilmiş/geliştirilmiş bir arazi kullanım ve sahiplik sınıflaması kod önerisinin benimsenebilirliği daha kolay olacaktır. İller Bankasının da **merkez ticaret dağılımı** dışındaki tüm kullanımlarda, Bayındırlık Bakanlığının kullandığı arazi kullanım ve sahiplik sınıflamasını kullandığı bilinmektedir. Tüm bu etkenler göz önüne alınarak öneri temel arazi kullanım ve sahiplik sınıflaması kodları, adı geçen kod sisteminin güncelleştirilmesiyle oluşturulmaya çalışılmıştır.

Kentsel tarım ve kent çevresi tarımını kapsar nitelikte düzenlenmesi önerilen ‘Temel Arazi Kullanış ve Sahiplik Sınıflaması’ kodları, yine Bayındırlık Bakanlığının 8 no’lu kod başlığına (bu başlık altında yer alan madencilik çıkarılarak, 8 no’lu kodun eski adı olan “kaynak üretim ve çıkarımı” başlığı altında uygun bir kodla gösterilmesi gereklidir) uyarlanmıştır:

8. Kentsel Tarım ve Kent Çevresi Tarımı

81. Tarım İlgili Servisler

811. Ağıl ve Ahır Hayvancılığı ve İlgili Servisler

812. Arıcılık Faaliyetleri ve İlgili Servisler

813. Tavşancılık Faaliyetleri ve İlgili Servisler

82. Ormancılık Faaliyetleri ve İlgili Servisler

83. Balıkçılık Faaliyetleri ve İlgili Servisler

84. Kentsel Tarım ve Kent Çevresi Tarımına Kaynak Sağlamakta Kullanılan Alanlar

841. Eysel katı ve sıvı atık biriktirme ve dönüştürme alanları

842. Pazarlama Alanları” (Efe, 2003, ss.168-169)

Önerinin Uygulanabilirliğinin İrdelenmesi

“Kentsel tarım ve kent çevresi tarımı, bugün dünyada farklı ülkelerde farklı biçimlerde yapılmaktadır. Uygulamanın ülkemizin kent planları kapsamına girebilmesi ve sürecin daha etkin ve hızlı olabilmesi için, ülkemizde tarım ve hayvancılık kapsamında yapılmakta olanlar ve yapılabilecekler göz ardı edilmemelidir (örneğin domuz yetiştiriciliği ve domuz eti tüketimi yok denecek kadar azdır). Dolayısıyla önerinin ülkemizde yapılan etkinlikler doğrultusunda hazırlanmış olması uygulamayı kolaylaştırabilir bir unsurdur.

Bayındırlık Bakanlığının kullandığı sınıflamada;

9. İşlenmeyen arazi ve su alanları

91. İşlenmeyen ve kullanılmayan arazi

Kod sınıflamasında, 8 kod sınıfında da orman alanlarına değinilmiş olmasına karşın “ticari olmayan orman alanları hariç” tanımlaması kullanılmış ve orman alanlarının ekonomik getirisi ile kullanım biçimi ayrı ayrı iki kod sınıfında düşünülmüştür. Dolayısıyla, önerinin uygulanabilirliği ve kod sınıfının daha anlamlı olabilmesi için 9 kod sınıfından orman alanlarının çıkarılması gereklidir.

Kentsel tarım ve kent çevresi tarımının sınıflamada sadece isim olarak kalmayıp uygulamaya geçmesi (hatta bu sınıflamada kabulü) merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasındaki işlerlik ve hiyerarşide yukarıda değinilen eksikliklerin giderilmesine de bağlıdır. Diğer taraftan, yine yukarıda değinildiği gibi il özel idareleri ve bayındırlık bakanlığı arasında ve diğer etkin kurumlar arasında uygulanabilir görev ve yetki paylaşımları da, öneri sınıflamanın planlamaya geçmesinde önemli noktalardır.

Görüldüğü gibi aslında kentsel tarım ve kent çevresi tarımının ülkemiz kent planlama sürecine eklenmesi, hazır koşulların değiştirilmeye gerek olmaksızın geliştirilmesiyle; sınıflamanın ülkemiz tarım faaliyetlerine uygun olmasıyla rahatlıkla uygulanabilir durumdadır” (Efe, 2003, ss. 169-170).

3.3. ARAŞTIRMA BULGULARI – İZMİR ARAZİ VARLIĞININ İNCELENMESİ

Kentsel tarım adıyla nitelendirilen faaliyet, buraya kadar anlatılanlar doğrultusunda bugüne kadar bilinen tarım anlayışına ve kullanımına uymamaktadır. Ancak, farklı getiri ve gerekçelerle kent içerisinde bir uygulama alanıdır. Bu uygulama alanı İzmir Büyük Kent Bütünü kapsamında incelenmiştir.

3.3.1. Yapılmış Çalışmalara Göre İzmir Arazi Varlığı

İzmir ili Tarım toprağına ilişkin çalışmalar, şehir planlama açısından nazım imar planlarında, tarım sektörü açısından ise Tarım İl Müdürlüğü'nün yaptığı çalışmalarda görülmektedir. Bu çalışmalar ana başlıklar halinde detaylı olarak aşağıda anlatılmıştır.

3.3.1.1. Nazım İmar Planlarına Göre Tarım Alanları ve Sektörler

İzmir Kent Bütününde bugüne kadar bilinen iki önemli nazım imar planı, 1973 ve bu planın revize edilmesiyle oluşan 1989 yıllarına ait olan planlardır. Adı geçen bu planların sektörlere ilişkin verdikleri alansal büyüklüklerin toprak kabiliyeti sınıflamasına dağılımları aşağıdaki Çizelgelerde verilmiştir. Ölçümler, 1/25 000 ölçekli nazım imar planı paftaları üzerinden yapılmıştır. Bu ölçümlerde konut dışındaki tüm sektörlerin alansal büyüklükleri mevcudun ve bu mevcuda öneri ile eklenmek istenilen öneri gelişme alanlarının büyüklükleri toplamı olarak ölçülmüştür. Bununla birlikte 1973 ve 1989 yılları imar planlarının sektörel dağılımında görülen büyüklük farklılıklar (artma veya azalmalar) 1973 yılı planının uygulanıp uygulanmamasıyla ilişkilidir. Birer arazi kullanım örüntüsü olmalarına rağmen sektör niteliği taşımadıklarından dolayı, kamu alanları, askeri alanlar, açık-yeşil alanlar (fuar, rekreasyon alanları, vb.) liman bölgesi, havaalanları, mezarlık alanları ve orman alanları ölçülmemiştir.

1.1973 Planı

Çizelge 79. Balçova İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973)

Sektörler		Toprak Kabiliyeti (ha)									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X	Top.
Konut	Mevcut	-	-	-	50	-	-	24	-	-	88
	Gelişme	37,5	-	-	37,5	-	-	-	-	-	75
Eğitim		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sağlık		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sanayi		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Tarım		519	-	-	62,5	-	-	-	-	-	581,5
Ticaret		-	-	-	28	-	-	-	-	-	28
Turizm		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Toplam		556,5	0	0	178	0	0	24	0	14	772,5

X: Toprak Kabiliyeti Bilinemeyen Alan

Çizelge 80. Bornova İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973)

Sektörler		Toprak Kabiliyeti (ha)									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X	Top.
Konut	Mevcut	56,3	-	-	50	-	42,2	98,5	-	248	495
	Gelişme	273	-	-	140	-	-	-	-	14	427
Eğitim		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sağlık		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sanayi		139	-	-	62,5	-	-	7,5	-	57,5	266,5
Tarım		-	84	-	1403	-	-	-	-	-	1487
Ticaret		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Turizm		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Toplam		468,3	84	0	1655,5	0	42,2	106	0	319,5	2675,5

X: Toprak Kabiliyeti Bilinemeyen Alan

Çizelge 81. Buca İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973)

Sektörler		Toprak Kabiliyeti (ha)									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X	Top.
Konut	Mevcut	-	56,3	81,3	-	-	13	-	-	268,8	419,4
	Gelişme	278	-	130	334	-	-	-	-	117	859
Eğitim		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sağlık		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sanayi		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Tarım		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Ticaret		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Turizm		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Toplam		278	56,3	211,3	334	0	13	0	0	385,8	1278,4

X: Toprak Kabiliyeti Bilinemeyen Alan

Çizelge 82. Çiğli İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973)

Sektörler		Toprak Kabiliyeti (ha)									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X	Top.
Konut	Mevcut	-	-	9,3	-	-	128	15,6	-	56,3	209,2
	Gelişme	26,5	53	62,5	-	-	339	-	-	18,8	499,8
Eğitim		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sağlık		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sanayi		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Tarım		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Ticaret		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Turizm		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Toplam		26,5	53	71,8	0	0	467	15,6	0	75,1	709

X: Toprak Kabiliyeti Bilinemeyen Alan

Çizelge 83. Gaziemir İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973)

Sektörler		Toprak Kabiliyeti (ha)									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X	Top.
Konut	Mevcut	-	56	-	-	-	-	-	-	-	56
	Gelişme	62,5	237,5	56	174	-	100	-	-	-	630
Eğitim		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sağlık		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sanayi		-	69	61	22	-	75	15,7	-	-	242,7
Tarım		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Ticaret		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Turizm		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Toplam		62,5	362,5	117	196	0	175	15,7	0	0	928,7

X: Toprak Kabiliyeti Bilinemeyen Alan

Çizelge 84. Güzelbahçe İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973)

Sektörler		Toprak Kabiliyeti (ha)									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VII	X	Top.
Konut	Mevcut	-	-	34,3	-	-	-	-	-	-	34,3
	Gelişme	-	-	50	-	-	-	-	-	-	50
Eğitim		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sağlık		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sanayi		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Tarım		494	-	165,6	-	-	-	-	-	-	659,6
Ticaret		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Turizm		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Toplam		494	0	249,9	0	0	0	0	0	0	743,9

X: Toprak Kabiliyeti Bilinemeyen Alan

Çizelge 85. Karşıyaka İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973)

Sektörler		Toprak Kabiliyeti (ha)									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X	Top.
Konut	Mevcut	53	-	-	-	-	98,4	25	-	661	837,4
	Gelişme	53	-	-	-	-	57,8	250	-	26,5	387,3
Eğitim		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sanayi		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tarım		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ticaret		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Turizm		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam		106	0	0	0	0	156,2	275	0	687,5	1224,7

X: Toprak Kabiliyeti Bilinemeyen Alan

Çizelge 86. Konak İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973)

Sektörler		Toprak Kabiliyeti (ha)									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X	Top.
Konut	Mevcut	48,8	-	45	18,8	-	38,8	117	-	986	1254,4
	Gelişme	-	-	18	-	-	62,5	53	-	30	163,5
Eğitim		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sağlık		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sanayi		11	-	32,5	-	-	-	37,5	-	-	81
Tarım		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Ticaret		-	-	-	-	-	-	-	-	229,6	229,6
Turizm		-	-	-	-	-	-	-	-	1245,6	0
Toplam		59,8	0	95,5	18,8	0	101,3	207,5	0	2491,2	1728,5

X: Toprak Kabiliyeti Bilinemeyen Alan

Çizelge 87. Narlıdere İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1973)

Sektörler		Toprak Kabiliyeti (ha)									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X	Top.
Konut	Mevcut	25	-	-	-	-	-	-	-	-	25
	Gelişme	56,3	-	-	-	-	-	118,8	-	-	175,1
Eğitim		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sağlık		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sanayi		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Tarım		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Ticaret		17,2	-	-	-	-	-	-	-	-	17,2
Turizm		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Toplam		98,5	0	0	0	0	0	118,8	0	0	217,3

X: Toprak Kabiliyeti Bilinemeyen Alan

1. 1989 Planı

Çizelge 88. Balçova İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1989)

Sektörler		Toprak Kabiliyeti (ha)									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X	Top.
Konut	Mevcut	43,8	-	-	79,7	-	-	30	-	14	167,5
	Gelişme	11,9	-	-	-	-	10,9	117,2	-	-	140
Eğitim		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sağlık		6,3	-	-	-	-	-	-	-	-	6,3
Sanayi		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Tarım		875	-	-	-	-	-	-	-	-	875
Ticaret		42	-	-	32,9	-	-	-	-	-	74,9
Turizm		29,6	-	-	-	-	-	-	35,9	114	179,5
Toplam		1008,6	0	0	112,6	0	10,9	183,1	0	128	1443,2

X: Toprak Kabiliyeti Bilinemeyen Alan

Çizelge 89. Bornova İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1989)

Sektörler		Toprak Kabiliyeti (ha)									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X	Top.
Konut	Mevcut	505	-	42	130	-	552	120	-	248	1597
	Gelişme	47	-	-	114	-	-	-	-	10,9	171,9
Eğitim		85,9	37,5	-	193,8	-	-	7,8	-	29,7	354,7
Sağlık		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sanayi		142	-	45,3	50	-	348,4	-	-	-	585,7
Tarım		50	-	-	429,7	-	32,5	123,4	-	-	635,6
Ticaret		207,8	-	1,6	362,5	-	14	29,7	-	67,2	682,8
Turizm		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Toplam		1037,7	37,5	88,9	1280	0	919,9	280,9	0	408,9	4027,7

X: Toprak Kabiliyeti Bilinemeyen Alan

Çizelge 90. Buca İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1989)

Sektörler		Toprak Kabiliyeti (ha)									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X	Top.
Konut	Mevcut	215,6	56,3	375	243,8	-	13	31,3	-	268,8	1203,8
	Gelişme	-	22	-	77	-	-	-	-	55	154
Eğitim		-	-	-	75	-	-	-	-	-	75
Sağlık		-	-	6,3	-	-	-	-	-	-	6,3
Sanayi		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Tarım		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Ticaret		31	-	-	31	-	-	-	-	50	112
Turizm		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Toplam		246,6	78,3	381,3	426,8	0	13	31,3	0	373,8	1551,1

X: Toprak Kabiliyeti Bilinemeyen Alan

Çizelge 91. Çiğli İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1989)

Sektörler		Toprak Kabiliyeti (ha)									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X	Top.
Konut	Mevcut	-	-	9,3	-	-	128	119	-	56,3	312,6
	Gelişme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Eğitim		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sağlık		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sanayi		56	131	-	-	-	781	-	-	-	968
Tarım		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Ticaret		-	48,5	-	-	-	39	-	-	12,5	100
Turizm		-	-	-	-	-	-	51,6	-	-	51,6
Toplam		56	179,5	9,3	0	0	948	170,6	0	68,8	1432,2

X: Toprak Kabiliyeti Bilinemeyen Alan

Çizelge 92. Gaziemir İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1989)

Sektörler		Toprak Kabiliyeti (ha)									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X	Top.
Konut	Mevcut	-	56	31	128	-	69	-	-	-	284
	Gelişme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Eğitim		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sağlık		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sanayi		-	75	-	-	-	-	-	-	-	75
Tarım		-	53	-	-	-	-	-	-	-	53
Ticaret		28	181	-	6,3	-	31,3	6,3	-	56	308,9
Turizm		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Toplam		28	365	31	134,3	0	100,3	6,3	0	56	720,9

X: Toprak Kabiliyeti Bilinemeyen Alan

Çizelge 93. Güzelbahçe İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1989)

Sektörler		Toprak Kabiliyeti (ha)									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X	Top.
Konut	Mevcut	131	-	34,3	-	-	37,5	-	-	-	202,8
	Gelişme	-	-	281	-	-	-	-	-	-	281
Eğitim		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sağlık		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sanayi		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Tarım		431	-	-	-	-	-	-	-	-	431
Ticaret		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Turizm		23	-	-	-	-	-	-	-	-	23
Toplam		585	0	315,3	0	0	37,5	0	0	0	937,8

X: Toprak Kabiliyeti Bilinemeyen Alan

Çizelge 94. Karşıyaka İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1989)

Sektörler		Toprak Kabiliyeti (ha)									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X	Top.
Konut	Mevcut	123	250	-	-	-	381	300	-	742	1796
	Gelişme	-	33	-	-	-	3,7	23	-	-	59,7
Eğitim		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sağlık		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sanayi		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Tarım		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Ticaret		81	283	-	-	-	6,3	7,8	-	101	479,1
Turizm		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam		204	576	0	0	0	391	330,8	0	843	2334,8

X: Toprak Kabiliyeti Bilinemeyen Alan

Çizelge 95. Konak İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1989)

Sektörler		Toprak Kabiliyeti (ha)									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X	Top.
Konut	Mevcut	48,8	575	45	122	-	573	455	-	986	2804,8
	Gelişme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Eğitim		-	-	-	-	-	-	-	-	6,3	6,3
Sağlık		-	-	-	-	-	-	-	-	6,3	6,3
Sanayi		-	-	-	-	-	-	-	-	33	33
Tarım		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Ticaret		114	114	25	-	12,5	-	-	28	680	859,5
Turizm		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Toplam		162,8	600	45	134,5	0	573	483	0	1711,6	3709,9

X: Toprak Kabiliyeti Bilinemeyen Alan

Çizelge 96. Narlıdere İlçesine Göre Sektörel Değişimin Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (1989)

Sektörler		Toprak Kabiliyeti (ha)									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X	Top.
Konut	Mevcut	81	-	-	-	-	-	63	-	-	144
	Gelişme	56	-	-	-	-	-	-	-	-	56
Eğitim		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sağlık		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sanayi		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Tarım		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Ticaret		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Turizm		11	-	-	-	-	-	-	-	-	11
Toplam		148	0	0	0	0	0	63	0	0	211

X: Toprak Kabiliyeti Bilinemeyen Alan

Her iki imar planlarının sektörel değişimlerinin (artma ya da azalma) ilçelere göre dağılımları aşağıdaki Çizelgelerde verilmiştir.

Çizelge 97. 1973 ve 1989 Nazım İmar Planlarının İlçelere Göre Sektörel Değişim Oranlarının Karşılaştırılması (%)

İlçeler	Sektörler							
	Konut		Eğitim	Sağlık	Sanayi	Tarım	Ticaret	Turizm
	Mevcut	Gelişme						
Balçova	90,3	86,7	-	630	-	50,5	167,5	17950
Bornova	222,6	-59,7	35470	-	119,7	-57,3	11200	-
Buca	187	-82,1	7500	630	-	-	11200	-
Çiğli	49,4	-100	-	-	96800	-	10000	5160
Gazimir	407,1	-100	-	-	-69,1	5300	30890	-
Güzelbahçe	491,3	462	-	-	-	-34,7	-	2300
Karşıyaka	114,5	-84,5	-	-	-	-	47910	-
Konak	123,5	-100	630	630	-59,3	-	274,3	-
Narlıdere	476	-68	-	-	-	-	-100	-94,9

1973 ve 1989 Nazım İmar Planlarının sektörlere toplam dağılımı aşağıdaki Çizelgede verilmiştir.

Çizelge 98. 1973 ve 1989 Nazım İmar Planlarının Sektörlere Toplam Dağılımı (ha)

Nazım Plan	Konut		%	Eğitim	%	Sağlık	%	Sanayi	%	Tarım	%	Ticaret	%	Turizm	%	Toplam
	Mevcut	Gelişme														
1973	3418,7	3266,7	28,0	0	0	0	0	590,2	26,0	2728,1	57,0	274,8	10,0	0	0	10278,5
1989	8512,5	862,6	72,0	43,6	100,0	18,9	100,0	1661,7	74,0	1994,6	43,0	2617,2	90,0	265,1	100,0	15976,2
Toplam	11931,2	4129,3	100,0	43,6	100,0	18,9	100,0	2251,9	100,0	4722,7	100,0	2892,0	100,0	265,1	100,0	26254,7

1973 ve 1989 Nazım İmar Planlarının sektörel dağılım toplamalarının toprak kabiliyet sınıflamasına dağılımları aşağıdaki Çizelgede verilmiştir.

1973 ve 1989 Nazım İmar Planları Sektörel Dağılım Toplamalarının Toprak Kabiliyet Sınıflarına Dağılımı (ha)

Tarım Arazisi	1973	%	1989	%
I-IV	5767,7	56,0	8272,0	61,0
Diğer	4510,8	44,0	8096,6	49,0
Toplam	10278,5	100,0	16368,6	100,0

Çizelge 99. 1973 ve 1989 Nazım İmar Planlarının İlçelere Göre Toplam Sektörel Değişim Durumunun Toprak Kabiliyeti Sınıflamasına Dağılımının Karşılaştırılması (%)

İlçeler	Toprak Kabiliyeti (%)						
	I	II	III	IV	V	VI	VII
Balçova	81,2	-	-	-36,7	-	1090	662,3
Bornova	121,6	-55,3	8890	-25,7	-	-2079,9	165
Buca	-11,3	39,8	80,5	27,8	-	-100	3130
Çiğli	111,3	238,7	13430	-	-	102,9	993,6
Gaziemir	-55,2	-2,6	-73,5	-31,5	-	-42,7	-59,9
Güzelbahçe	18,4	-	26,1	-	-	3750	-
Karşıyaka	92,5	57600	-	-	-	150,3	20,2
Konak	172,2	60000	-52,9	615,4	-	465,6	132,7
Narlidere	50,3	-	-	-	-	-	-49,9

3.3.1.2. Tarım İl Müdürlüğünün Yaptığı Çalışmalarda Tarım Alanlarının Durumu

Yasal durumun kesin belirleyici olmaması kentsel gelişme isteğinin her geçen gün fizik mekanda konumlanma isteği sonucunda, 1985-1996 yılları arasında tarım dışı kullanıma açılması istenen arazilerin toprak kabiliyetine göre dağılımı aşağıda verilmektedir.

Çizelge 100. İzmir İli İl Merkezinde 1982-1996 Yılları Arasında Yerleşim Alanlarındaki Toplam Artışın Arazi Kullanım Şekillerine Göre Dağılımı (ha)

Toprak Kabiliyeti	Kullanım Biçimleri								
	Kuru	Sulu	Zeytin	Bağ	Bahçe	Mera	Funda	Orman	Toplam
I	450	87	95	230	359	-	-	-	1221
II	1927	-	294	-	-	-	-	-	2221
III	244	-	677	194	-	-	-	22	1137
IV	125	389	93	-	59	-	832	37	1535
VI	108	-	211	-	-	2179	81	126	2705
VII	-	-	66	-	-	2672	168	-	2906
Toplam	2854	476	1436	424	418	4851	1081	185	11725
%	%24.3	%4.0	%12.2	%3.6	%3.5	%41.3	%9.2	%1.5	100

Kaynak: Ziraat Yük. Müh. Ali Rıza Duran doktora tezi, 1998, s. 85

Yine aynı yıllar içerisinde 16. Bölge Müdürlüğü'ne yapılan başvurular ile tarım dışına çıkarılması istenen araziler de aşağıda verilmektedir:

Çizelge 101. İzmir İlinde 1985-1996 Yılları Arası Köy Hizmetleri 16. Bölge Müdürlüğü'ne Arazilerin Tarım Dışı Bırakılması İçin Yapılan Başvuruların Kullanım Yetenek Sınıflarına Göre Dağılımı (da)

Yıllar	Toprak Kabiliyeti				Toplam
	I-IV	%	Diğer	%	
1985	14740	16	10242	9	24982
1986	3237	4	3849	3	7086
1987	8065	9	6219	5	14284
1988	2913	3	6635	6	9548
1989	3282	3	6288	5	9570
1990	4145	4	16647	14	20792
1991	1768	2	4520	4	6288
1992	22484	24	8133	7	30617
1993	8521	10	12479	11	21000
1994	8896	10	20104	17	29000
1995	8428	9	7291	6	15719
1996	5919	6	15762	12	21681
Toplam	92398	100	118169	100	210567

Kaynak: Ziraat Yük. Müh. Ali Rıza Duran doktora tezi, 1998, s. 75

Yapılaşmalar bir istek olarak kalmamakta fizik mekana yansımaktadır. Aşağıda 1985-1996 Yılları arasında ilçelerin yapılaşma durumları verilmiştir:

Çizelge 102. 1985-1996 Yılları Arasında İzmir İlçelerinin Yerleşim Alanlarındaki Artışlar (da)

İlçeler	(1985) Yerleşim Alanı	(1996) Yerleşim Alanı	Artış (da)	Artış (%)
Aliağa	2.890,0	7.220,0	4.330,0	150,0
Bayındır	1.180,0	2.080,0	900,0	76,0
Bergama	2.181,0	8.750,0	6.569,0	301,0
Bornova	7.270,0	46.600,0	39.330,0	541,0
Çeşme	2.130,0	19.110,0	16.980,0	797,0
Dikili	1.420,0	10.420,0	9.000,0	633,0
Foça	640,0	1.961,0	1.321,0	206,0
Karaburun	250,0	1.090,0	840,0	336,0
Kemalpaşa	340,0	1.161,0	821,0	241,0
Kınık	850,0	1.550,0	700,0	82,0
Kiraz	330,0	750,0	420,0	127,0
Menderes	830,0	1.080,0	350,0	48,0
Menemen	940,0	1.950,0	1.010,0	107,0
Ödemiş	4.400,0	11.030,0	6.630,0	151,0
Seferihisar	800,0	2.380,0	1.580,0	198,0
Selçuk	1.060,0	3.550,0	2.490,0	235,0
Tire	2.556,0	5.756,0	3.200,0	125,0
Torbalı	1.468,0	7.868,0	6.400,0	436,0
Urla	1.470,0	3.070,0	1.600,0	109,0
Merkez	51.050,0	168.300,0	117.250,0	230,0
TOPLAM	83.955,0	305.676,0	221.721,0	264,0

Kaynak: Ziraat Yük. Müh. Ali Rıza Duran doktora tezi, 1998, s. 77

Bu artışın arazi kabiliyet sınıflarına göre dağılımları ise aşağıdaki Çizelgede verilmektedir:

Çizelge 103. İzmir İli ve İlçelerinde 1985-1996 Yılları Arasında Tarım Dışı Kullanıma Çıkarılması İstenen Arazilerin Kullanım Yetenek Sınıflarına Göre Dağılımı (da)

İLÇELER	I	II	III	IV	VI	VII	VIII	TOPLAM
Aliağa	1616	714	1676	199	1694	10018	483	16400
Bayındır	14	19	81	3	45	74	103	339
Bergama	99	2360	1180	272	261	1894	1822	7888
Beydağ	-	-	-	-	-	1905	1724	3629
Bornova	703	260	331	381	559559	533	29	2796
Çeşme	35	2726	874	2290	1370	3235	357	10887
Dikili	31	1126	950	728	681	3630	1507	8653
Foça	124	437	491	1231	5	3109	18	5415
Karaburun	50	14	67	2112	2364	857	1563	7027
Kemalpaşa	8771	14063	5401	3275	1310	1626	144	34590
Kınık	-	-	172	-	815	1340	362	2689
Kiraz	30	30	48	11	-	-	-	119
Menderes	88	633	682	1021	572	4083	73	7152
Menemen	2676	660	1760	1550	4095	1147	428	12316
Ödemiş	509	993	629	483	264	211	21	3110
Seferihisar	358	304	838	771	829	1424	51	4575
Selçuk	142	43	416	272	7387	866	-	9126
Tire	145	75	568	121	144	2109	47	3209
Torbalı	2266	2986	4600	1772	3664	170	33	15491
Urla	79	1158	2865	2346	2831	25425	701	35405
Merkez	232	557	1485	1320	4905	6480	101	15080
TOPLAM	17967	29158	25114	20158	33795	70136	9567	205896

Kaynak: Ziraat Yük. Müh. Ali Rıza Duran doktora tezi, 1998, s. 73'den düzenlendi

Çizelgede verilen değerlerde görüldüğü gibi alansal artışın %57'si tarım alanlarının tarım dışı amaçla kullanılmasına dair yönetmeliğin korumaya çalıştığı I, II, III ve IV. sınıf tarım arazileri üzerinde yaşanmıştır.

Özellikle kuru tarım, sulu tarım ve zeytinlik alanlarının ağırlıklı olarak yapılaşması ve bu tip arazilerin yapılaştıktan sonra geri getirilemeyeceğinin bilinmesi durumun önemini göstermektedir.

Çizelge 104. İzmir İli Sınırlarında Yer Alan İlçelerin 1982 Yılı Etütlerine Göre Arazi Varlıklarının Kullanım Yetenek Sınıfları Dağılımı (ha)

İLÇELER	Toprak Kabiliyeti								TOPLAM
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Aliağa	3022	2908	3471	4080	-	10654	16939	882	41956
Bayındır	9178	5850	1685	301	-	3417	27558	967	48956
Bergama	13855	9667	12710	8587	-	30367	74976	1910	152072
Bornova	1167	172	328	5291	-	4967	8405	1553	21883
Çeşme	619	2220	1088	1734	-	8376	15125	314	29476
Dikili	3509	4690	4781	2978	-	6794	30444	582	52778
Foça	864	1722	3846	488	-	3359	13806	358	24443
Karaburun	612	693	465	527	-	6725	33987	1265	44274
Kemalpaşa	8516	7808	4248	2762	-	4697	42345	1941	72317
Kınık	7138	2734	5654	1115	-	11766	24954	391	53752
Kiraz	3566	1921	990	2171	-	1854	46236	1060	57798
Menemen	6280	4544	6700	8775	-	13197	17090	2118	58704
Ödemiş	18136	8821	9831	3495	-	3720	75080	3698	122781
Seferihisar	2410	1912	1493	3212	-	5876	22064	344	37311
Selçuk	2637	869	1624	911	433	5478	14491	1305	27748
Tire	15607	3980	2560	1752	-	5270	43847	1724	74740
Torbalı	9033	12158	6901	4966	-	6529	22003	2308	63898
Urla	2555	4063	5766	2736	-	10004	43853	1224	70201
Merkez	6557	17342	9651	9572	59	21834	72762	8027	145830
TOPLAM	115261	94074	83792	65454	492	164884	645963	31971	1201891

Kaynak: Ziraat Yük. Müh. Ali Rıza Duran doktora tezi, 1998, s.72

Tarım İl Müdürlüğü'nün istatistik saptamaları sonucunda İzmir Büyükşehir Kent Bütünü'nde 1995, 1998 ve 2001 Yılları'na göre tarım arazisi dağılımları Çizelge 105, Çizelge 106 ve Çizelge 107'de verilmektedir.

Çizelge 105. İzmir Büyükşehir Kent Bütünü 1995 Yılı Tarım Arazisi Dağılımı (ha)

İLÇELER	Tarım Arazisi										
	Tarla alanı	Sebze alanı	Çiçek alanı	Bağ alanı	Meyve alanı	Narenciye alanı	Zeytin alanı	Kavaklık alanı	Nadas alanı	Tarım elverişli bos arazi	TOPLAM TARIM ALANI
BALÇOVA	-	164	50	10	7	202	150	-	-	1	584
BORNOVA	532	184	4	450	645	19	1.384	-	-	282	3.500
BUCA	2.705	110	3	210	125	-	700	-	-	537	4.390
ÇİĞLİ	1.437	134	-	15	33	2	1	-	-	507	2.129
GAZİEMİR	160	2	-	-	2	-	28	-	-	75	267
GÜZELBAHÇE	533	147	30	130	75	115	1.200	-	-	244	2.474
KARŞIYAKA	5	13	-	-	56	9	220	-	-	208	511
KONAK	56	33	-	325	97	-	75	1	-	6	593
NARLIDERE	3	39	25	4	56	215	150	1	-	59	552
TOPLAM	5.431	826	112	1.144	1.096	562	3.908	2	-	1.919	15.000

Kaynak: İzmir Tarım İl Müdürlüğü

Çizelge 106. İzmir Büyükşehir Kent Bütünü 1998 Yılı Tarım Arazisi Dağılımı (ha)

İLÇELER	Tarım Arazisi										
	Tarla alanı	Sebze alanı	Süs bitkileri alanı	Bağ alanı	Meyve alanı	Narenciye alanı	Zeytin alanı	Kavaklık alanı	Nadas alanı	Tarıma elverişli boş arazi	TOPLAM TARIM ALANI
BALÇOVA	-	112	64	10	5	202	130	-	-	27	550
BORNOVA	334	117	-	402	181	15	1.030	-	15	570	2.664
BUCA	1.750	89	-	100	140	-	714	-	20	450	3.263
ÇİĞLİ	1.500	56	-	7	7	-	1	-	-	410	1.981
GAZİEMİR	90	7	-	-	-	-	90	-	-	58	245
GÜZELBAHÇE	733	85	32	163	14	135	1.000	-	-	225	2.387
KARŞIYAKA	8	19	-	1	16	7	220	-	-	175	446
KONAK	42	32	-	365	31	-	66	-	10	75	621
NARLIDERE	-	30	11	2	16	219	100	-	-	10	388
TOPLAM	4.457	547	107	1.050	410	578	3.351	-	45	2.000	12.545

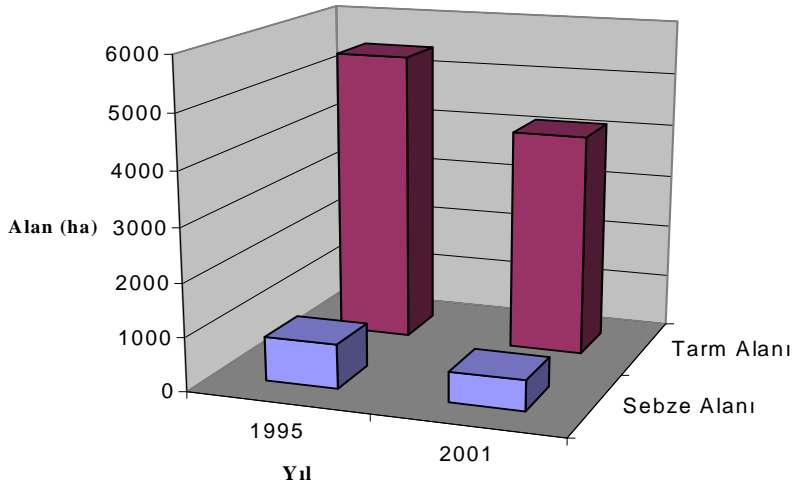
Kaynak: İzmir Tarım İl Müdürlüğü**Çizelge 107.** İzmir Büyükşehir Kent Bütünü 2001 Yılı Tarım Arazisi Dağılımı (ha)

İLÇELER	Tarım Arazisi										
	Tarla alanı	Sebze alanı	Süs Bitkileri alanı	Bağ alanı	Meyve alanı	Narenciye alanı	Zeytin alanı	Kavaklık alanı	Nadas alanı	Tarıma elverişli boş arazi	TOPLAM TARIM ALANI
BALÇOVA	-	99	60	10	5	185	130	-	-	61	550
BORNOVA	317	126	-	265	160	-	700	-	2	1.094	2.664
BUCA	1.775	122	-	125	127	-	550	-	10	554	3.263
ÇİĞLİ	1.180	50	-	6	6	-	1	-	-	738	1.981
GAZİEMİR	97	10	-	-	-	-	115	-	-	23	245
GÜZELBAHÇE	746	84	32	164	13	120	600	-	-	628	2.387
KARŞIYAKA	7	15	-	-	12	5	100	-	-	307	446
KONAK	29	30	-	365	29	-	60	-	20	88	621
NARLIDERE	-	26	11	2	11	220	90	-	-	28	388
TOPLAM	4.151	562	103	937	363	530	2.347	-	32	3.521	12.545

Kaynak: İzmir Tarım İl Müdürlüğü

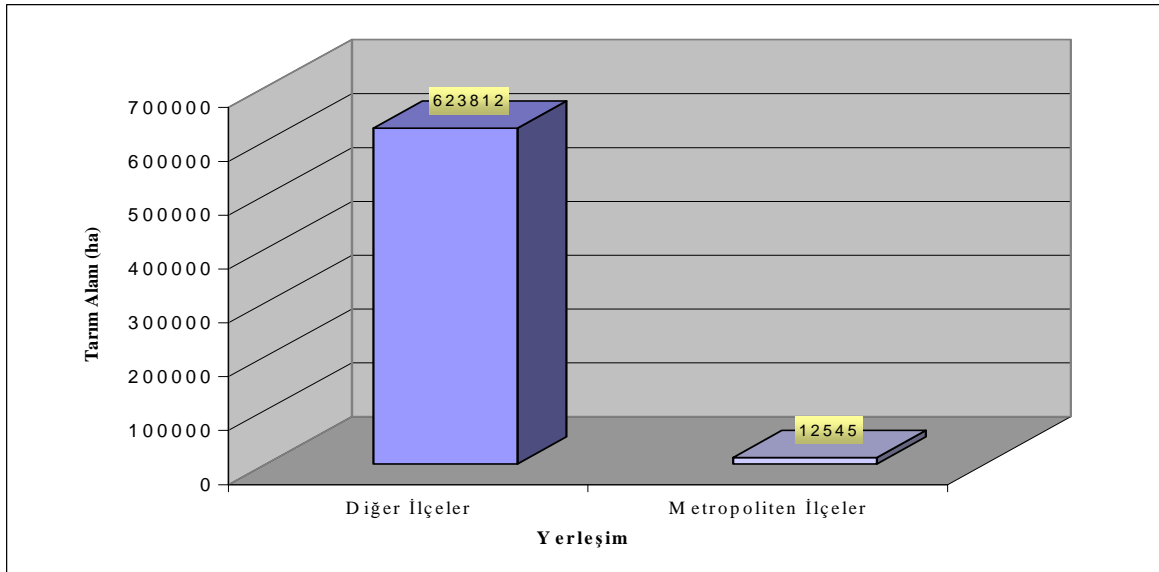
Özellikle tarla alanı ve sebze alanında giderek azalmanın görülmesi, tarım arazilerini tarım dışı kullanma isteğinin eyleme dönüştüğünü göstermektedir. 1995 Yılı'nda 5431 ha olan tarla alanı 2001 Yılı'nda 1280 ha (%24) azalarak 4151 ha; yine 1995 Yılı'nda 826 ha olan sebze alanı ise 264 ha (%31) azalarak 562 ha'a düşmüştür. Elbette bu durum toplam tarım alanına da yansarak %16'lık bir kayba neden olmuştur. Azalma aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 9. 1995 ve 2001 Yılları Arasında Tarım ve Sebze Alanı Arasında Azalma

Çizelge 107’de görüldüğü gibi İzmir İl bütününde tarıma uygun arazi 358 581 ha olup (2001 yılı kullanımının ilk dört sınıf tarım arazisi olduğu varsayımıyla), 2001 Yılı itibari ile metropoliten 9 ilçe 12 545 ha ile toplam tarım arazisinin %3’üne sahiptir.

Grafik 10. İzmir Metropolitlen İlçeler ile Diğer İlçelerin Tarım Arazisi Durumu (ha)

Yapılaşmanın yoğun olmasına ve tarım arazileri üzerinde yapılaşmaların görülmesine karşın, metropolitlen ilçelerin bu ölçüde tarım arazilerine sahip olması sevindirici bir durumdur.

1984-1986 yılları arasında Tarım İl Müdürlüğü’nün yapmış olduğu çalışmaların sonuçları aşağıdaki Çizelgelerde verilmektedir.

Çizelge 108. Arazi Kullanma Kabiliyet Sınıflarının İlçelere Göre Dağılımı

Kullanma Şekli	İlçeler																				
	Merkez	Aliğa	Bayındır	Bergama	Bornova	Çeşme	Dikili	Foça	K.Burun	K.Yaka	K.Paşa	Kınık	Kiraz	Menemen	Ödemiş	S.Hisar	Selçuk	Tire	Torbaltı	Urla	Toplam
I	6131	3022	9178	13855	1167	619	3509	864	612	426	8516	7138	3568	6280	10836	2410	2637	15607	9033	2555	115261
II	16885	2908	5850	9667	172	2220	4690	1722	693	457	7808	2734	1921	4544	8821	1912	869	3980	12158	4063	94074
III	9271	3471	1685	12710	328	1088	4781	3846	465	380	4248	5654	990	6700	9831	1493	1624	2560	6901	5766	83792
IV	9142	4080	301	8587	5291	1734	2978	488	527	431	2762	1115	2171	8775	3495	3212	911	1752	4966	2736	65454
Toplam	41429	13481	17014	44819	6958	5661	15958	6920	2297	1694	23334	16641	8648	26299	40283	9027	6041	23899	33058	10520	358581
V	59	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	433	-	-	-	492
VI	15926	10654	3417	30367	4967	8376	6794	3359	6725	5908	4697	11766	1854	10397	3720	5876	5478	5270	6529	10004	164884
VII	61057	16939	27558	74976	8405	15125	30444	13806	33987	11703	42345	24954	46236	17090	75080	22064	14491	43847	22003	43853	645963
Toplam	77042	27593	30975	105343	13372	23501	37238	17165	40712	17611	47042	36720	48090	30287	78800	27940	20402	49117	28532	53857	811339
VIII	5563	882	967	1910	1553	314	582	358	1265	2464	1941	391	1060	2118	3698	344	1305	1724	2308	1214	31971
Toplam	124034	41956	48986	152072	21883	29476	53778	24443	44274	21769	72317	53752	57798	58704	122781	37311	27748	74740	63838	702001	1201891

Çizelge 109. İlçelere Göre Bugünkü Arazi Kullanma Durumu

Kullanma Şekli	İlçeler																				
	Merkez	Aliğa	Bayındır	Bergama	Bornova	Çeşme	Dikili	Foça	K.Burun	K. Yaka	K. Paşa	Kınık	Kiraz	Menemen	Ödemiş	S.Hisar	Selçuk	Tire	Torbali	Urla	Toplam
Tarım Arazileri	34160	10821	27190	58917	4370	7535	17146	10213	4017	2053	21751	15359	10554	27447	49869	5308	8967	31876	31330	12421	391304
K. Tarım (Nadassız)	19057	7165	3191	31926	1001	4345	7959	2489	1153	342	2250	9128	5772	4972	15885	2613	1518	8867	6156	5649	141438
Sulu Tarım	943	450	5348	13249	24	82	4203	4592	56	1082	-	5846	2091	17502	11644	-	2843	11570	15592	291	97408
Yetersiz Sulu Tarım	973	375	4633	-	-	-	180	-	-	-	-	-	2010	-	1535	-	225	2883	1913	84	14811
Bağ (kuru)	3138	174	1434	290	251	-	639	-	455	30	8604	-	-	685	1574	76	270	32	637	1038	19327
Bağ (sulu)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2354	889	100	-	95	-	-	3438
Bahçe (kuru)	1017	258	-	2265	-	-	83	-	-	-	3365	160	-	337	736	-	245	205	114	-	8785
Bahçe (sulu)	178	-	167	-	-	-	-	-	174	-	-	-	-	-	520	10	88	-	-	-	1137
Zeytin	7835	2399	12417	11187	3094	3108	4082	3132	2179	599	7532	225	681	1597	17086	486	3778	8224	6918	5359	101918
Turunçgil	1019	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2023	-	-	-	-	3042
Çayır-Mera	6047	15797	581	18787	2726	13119	13811	6794	21401	11145	148	4493	5574	17106	18195	8057	3191	7904	2566	11117	188558
Çayır Arazisi	5	-	-	68	-	21	37	-	30	-	-	-	-	-	-	25	-	-	-	42	228
Mera Arazisi	6042	15797	581	18719	2726	13098	13774	6794	21371	11145	148	4493	5574	17105	18195	8032	3191	7904	2566	11075	188330
Orman-Funda	76702	15280	20218	72458	13234	8238	21991	7050	17691	4403	48150	33498	40610	11794	51018	22334	14237	33236	27694	43675	583412
Orman Arazisi	35298	1719	14358	53729	5226	76	9268	4070	1016	3320	34033	13316	21359	2872	20559	4920	1908	5146	9136	6612	247941
Fundalık Arazi	41404	13561	5860	18729	8008	8162	12723	2980	16575	1083	14117	20182	19251	8922	30460	17414	12329	28090	18558	37063	345471
Tarım Dışı Arazi	5998	696	722	1279	927	556	431	194	139	3375	621	318	389	918	1874	477	240	944	918	2103	23119
Milli Park	-	-	-	-	-	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30
Yerleşim (yoğun)	4459	520	722	1279	927	304	345	166	139	1671	294	318	389	678	1874	209	192	944	918	358	16706
Yerleşim (az yoğun)	327	8	-	-	-	3	86	7	-	-	143	-	-	-	-	18	-	-	-	46	638
Turistik Alan	171	-	-	-	-	219	-	-	-	-	-	-	-	-	-	250	48	-	-	297	985
Askeri Alan	775	-	-	-	-	-	-	-	-	116	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1402	2293
Hava Alanı	84	-	-	-	-	-	-	-	-	230	-	-	-	240	-	-	-	-	-	-	554
Diğer Araziler	1107	321	246	491	626	-	169	192	1126	113	1647	-	671	555	1877	134	828	780	1390	883	12958
Su Yüzeyi	20	41	-	140	-	28	230	-	-	680	-	84	-	885	147	1	285	-	-	2	2543
Toplam	124034	41956	48956	152072	21883	29476	53778	24443	44274	21769	72317	53752	57798	58704	122781	37311	27748	74740	63898	70201	1201891

Çizelge 110. İlçelere Göre Arazilerin Tarımsal Potansiyellerinin Sınıflandırılması (ha)

İlçeler	Önemli Tarım Arazileri				Diğer Araziler	Genel Toplam
	I. Derece	II. Derece	III. Derece	Toplam		
Merkez	21026	6641	4190	31857	92157	124014
Aliağa	5716	3250	1071	10037	31878	41915
Bayındır	15280	1692	9502	26474	22482	48956
Bergama	29090	6825	10397	46312	105620	151932
Bornova	1258	249	2947	4454	17429	21883
Çeşme	2771	972	2841	6584	22864	29448
Dikili	10818	2918	4002	17738	35810	53548
Foça	5724	1964	2187	9875	14568	24443
Karaburun	1305	395	2168	3868	40406	44274
Karşıyaka	1799	211	269	2279	18810	21089
Kemalpaşa	15482	3620	2789	21891	50426	72317
Kınık	11741	3097	92	14930	38738	53668
Kiraz	6126	793	401	7320	50478	57798
Menemen	23790	1807	775	26372	31447	57819
Ödemiş	30885	7826	5945	44656	77978	122634
Seferihisar	4422	1265	1197	6884	30426	37310
Selçuk	5270	577	3388	9235	18228	27463
Tire	22217	1501	6176	29894	44846	74740
Torbalı	25424	3914	2253	31591	32307	63898
Urla	6238	4717	1780	12735	57464	70199
Toplam	246382	54234	64370	364986	834362	1199348
Su Yüzeyi						2543
İl Toplamı						1201891

Çizelge 111. Bugünkü Arazi Kullanma Şekillerinin İzmir İli'nde Toprak Kabiliyet Sınıflarına Dağılımı

Kullanma Şekli	Arazi Kullanma Kabiliyet Sınıfları										TOPLAM
	I	II	III	IV	Toplam	V	VI	VII	Toplam	VIII	
Tarım Arazileri	112619	87705	69728	34113	304165	-	42158	45981	88139	-	392304
Kuru T. (nadaslı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kuru T. (nadassız)	35729	42092	25280	9234	112335	-	16659	12444	29103	-	141438
Sulu tarım	39045	16914	22539	12803	91301	-	5796	311	6107	-	97408
Yetersiz sulu tarım	7423	5537	1166	426	14552	-	259	-	259	-	14811
Bağ (kuru)	10978	3495	1100	848	16421	-	1231	1675	2906	-	19327
Bağ (sulu)	2202	1041	95	100	3438	-	-	-	-	-	3438
Bahçe (kuru)	2086	3097	928	128	6239	-	1539	1007	2546	-	8785
Bahçe (sulu)	380	392	365	-	1137	-	-	-	-	-	1137
Zeytin	13396	13850	17894	10560	55700	-	16674	30544	47218	-	102918
Turunçgil	1380	1287	361	14	3042	-	-	-	-	-	3042
Çayır-Mera	1873	2497	6649	10908	21927	492	38690	126449	165631	-	187558
Çayır arazisi	-	-	105	-	105	-	42	81	123	-	228
Mera arazisi	1873	2497	6544	10908	21822	492	38648	126368	165508	-	187330
Orman-Funda	262	2975	6889	20050	30176	-	81016	472220	553236	-	583412
Orman arazisi	75	251	2961	5146	8433	-	31720	207788	239508	-	247941
Fundalık arazi	187	2724	3928	14904	21743	-	49296	264432	313728	-	335471
Tarım Dışı Alanlar	507	897	526	383	2313	-	3020	1313	4333	16473	23119
Milli Park	-	-	-	-	-	-	-	30	30	-	30
Yerleşim (yoğun)	-	13	-	33	46	-	14	173	187	16473	16706
Yerleşim (az yoğun)	47	274	92	66	479	-	104	55	159	-	638
Turistik alan	342	94	142	30	608	-	200	177	377	-	985
Sanayi alanı	68	227	274	170	739	-	1159	15	1174	-	1913
Askeri alan	50	289	18	-	357	-	1073	863	1936	-	2293
Hava alanı	-	-	-	84	84	-	470	-	470	-	554
Diğer araziler	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12955	12955
Su yüzeyi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2543	2543
TOPLAM	115261	94074	83792	65454	358581	492	164884	645963	811339	31971	1201891

Çizelge 112. Bugünkü Arazi Kullanma Şekillerinin Merkez İlçe Toprak Kabiliyet Sınıflarına Dağılımı

Kullanma Şekli	Arazi Kullanma Kabiliyet Sınıfları										TOPLAM
----------------	------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--------

	I	II	III	IV	Toplam	V	VI	VII	Toplam	VIII	
Tarım Arazileri	5854	14882	6854	3207	30797	-	1680	1683	3363	-	34160
Kuru T. (nadash)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kuru T. (nadassız)	3069	9811	3797	1654	18331	-	726	-	726	-	19057
Sulu tarım	398	317	228	-	943	-	-	-	-	-	943
Yetersiz sulu tarım	264	709	-	-	973	-	-	-	-	-	973
Bağ (kuru)	943	1260	288	59	2550	-	213	375	588	-	3138
Bağ (sulu)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bahçe (kuru)	122	421	474	-	1017	-	-	-	-	-	1017
Bahçe (sulu)	20	114	44	-	178	-	-	-	-	-	178
Zeytin	887	1583	1836	1480	5786	-	741	1308	2049	-	7835
Turuncgil	151	667	187	14	1019	-	-	-	-	-	1019
Çayır-Mera	18	-	59	614	691	59	441	4856	5356	-	6047
Çayır arazisi	-	-	-	-	-	-	-	5	5	-	5
Mera arazisi	18	-	59	614	691	59	441	4851	5351	-	6042
Orman-Funda	-	1547	2294	5011	8852	-	13805	54045	67850	-	76702
Orman arazisi	-	113	1238	1681	3032	-	5969	26297	32266	-	35298
Fundalık arazi	-	1434	1056	3330	5820	-	7836	27748	35584	-	41404
Tarım Dışı Alanlar	259	456	64	310	1089	-	-	473	473	4436	5998
Milli Park	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yerleşim (yoğun)	-	13	-	10	23	-	-	-	-	4436	4459
Yerleşim (az yoğun)	38	162	52	46	298	-	-	29	29	-	327
Turistik alan	171	-	-	-	171	-	-	-	-	-	171
Sanayi alanı	-	-	12	170	182	-	-	-	-	-	182
Askeri alan	50	281	-	-	331	-	-	444	444	-	775
Hava alanı	-	-	-	84	84	-	-	-	-	-	84
Diğer araziler	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1107	1107
Su yüzeyi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	20
TOPLAM	6131	16885	9271	9142	41429	59	15926	61057	77042	5563	124034

Çizelge 113. Bugünkü Arazi Kullanma Şekillerinin Bornova İlçesi Toprak Kabiliyet Sınıflarına Dağılımı

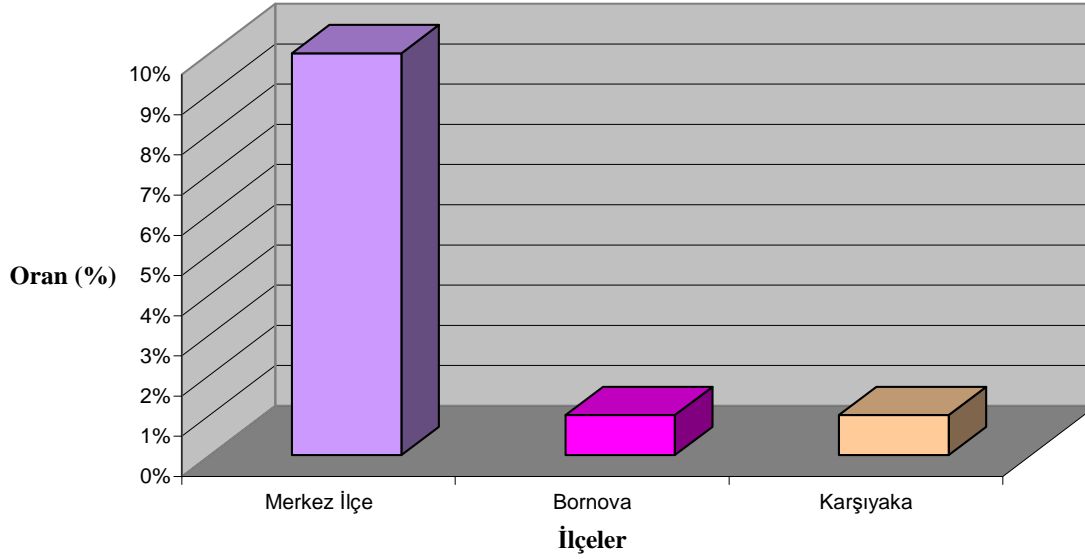
Kullanma Şekli	Arazi Kullanma Kabiliyet Sınıfları										TOPLAM
	I	II	III	IV	Toplam	V	VI	VII	Toplam	VIII	
Tarım Arazileri	-	75	236	2265	3688	-	123	559	682	-	4370
Kuru T. (nadaslı)	923	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kuru T. (nadassız)	24	-	78	-	1001	-	-	-	-	-	1001
Sulu tarım	-	-	-	-	24	-	-	-	-	-	24
Yetersiz sulu tarım	165	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bağ (kuru)	-	-	86	-	251	-	-	-	-	-	251
Bağ (sulu)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bahçe (kuru)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bahçe (sulu)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zeytin	-	75	72	2265	2412	-	123	559	682	-	3094
Turunçgil	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çayır-Mera	-	71	13	66	150	-	833	1743	2576	-	2726
Çayır arazisi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mera arazisi	-	71	13	66	150	-	833	1743	2576	-	2726
Orman-Funda	55	26	79	2960	3120	-	4011	6103	10114	-	13234
Orman arazisi	55	-	-	1406	1461	-	456	3309	3765	-	5226
Fundalık arazi	-	-	79	1554	1659	-	3555	2794	6349	-	8008
Tarım Dışı Alanlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	927	927
Milli Park	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yerleşim (yoğun)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	927	927
Yerleşim (az yoğun)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Turistik alan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sanayi alanı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Askeri alan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hava alanı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diğer araziler	-	-	-	-	-	-	-	-	-	626	626
Su yüzeyi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	1167	172	328	5291	6958	-	4967	8405	13372	1553	21883

Çizelge 114. Bugünkü Arazi Kullanma Şekillerinin Karşıyaka İlçesi Toprak Kabiliyet Sınıflarına Dağılımı

Kullanma Şekli	Arazi Kullanma Kabiliyet Sınıfları										TOPLAM
	I	II	III	IV	Toplam	V	VI	VII	Toplam	VIII	
Tarım Arazileri	345	273	133	431	1182	-	314	557	871	-	2053
Kuru T. (nadaslı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kuru T. (nadassız)	247	95	-	-	342	-	-	-	-	-	342
Sulu tarım	49	-	-	431	480	-	291	311	602	-	1082
Yetersiz sulu tarım	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bağ (kuru)	30	-	-	-	30	-	-	-	-	-	30
Bağ (sulu)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bahçe (kuru)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bahçe (sulu)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zeytin	19	178	133	-	330	-	23	246	269	-	559
Turunçgil	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çayır-Mera	81	67	78	-	226	-	4176	6743	10919	-	11145
Çayır arazisi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mera arazisi	81	67	178	-	226	-	4176	6743	10919	-	11145
Orman-Funda	-	-	-	-	-	-	-	4403	4403	-	4403
Orman arazisi	-	-	-	-	-	-	-	3320	3320	-	3320
Fundalık arazi	-	-	-	-	-	-	-	1083	1083	-	1083
Tarım Dışı Alanlar	-	117	169	-	286	-	1418	-	1418	1671	3375
Milli Park	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yerleşim (yoğun)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1671	1671
Yerleşim (az yoğun)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Turistik alan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sanayi alanı	-	117	169	-	286	-	1072	-	1072	-	1358
Askeri alan	-	-	-	-	-	-	116	-	116	-	116
Hava alanı	-	-	-	-	-	-	230	-	230	-	230
Diğer araziler	-	-	-	-	-	-	-	-	-	113	113
Su yüzeyi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	680	680
TOPLAM	426	457	380	431	1694	-	5908	11703	17611	2464	21769

1984-1986 yılları arasında sahip olunan tarım arazilerinin %10'u Merkez İlçe'de, %1'i Bornova'da ve yine %1'i ise Karşıyaka İlçelerinde görülmüştür.

Grafik 11. 1984 ve 1986 Yılları Arasında İlçelerin Yapılaşma Durumları

3.3.2. İlçelerde Mevcut Arazi Varlığına Göre Tarım Alanları ve Sektörel Değişim

Tarım alanlarının bugünkü durumunun saptanabilmesi için Tarım İl Müdürlüğü'nün 1984-1986 Yılları arasında yapmış olduğu çalışmaların sonuçları (veriler 2001 Yılı'nda basılmıştır) yeterli olmamaktadır. Bu bağlamda, 1973 Yılı'nda yapılan Nazım Planı'nın ve 1989 Yılı'nda bu planı revize eden 1989 Yılı Revizyon Nazım İmar Planı'nın tarım alanları üzerinde vermiş olduğu plan kararları önemlidir. Daha öncede belirtildiği gibi planlar mekanda aynen uygulanamamakta, istenmeyen yapılaşma da tarım alanlarını olumsuz etkilemektedir. Geçmişten bugüne tarım alanları üzerinde gelişen değişim, planlama süreci ve yapılaşma sürecinin ne ölçüde örtüştüğünü ve istenmeyen yapılaşmanın nasıl ve hangi tür topraklar üzerinde gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Çalışmanın diğer bölümlerinde, Tarım İl Müdürlüğü'nün anılan yıllar arasında hazırladığı 1/25 000 ölçekli Toprak Kabiliyeti Paftası baz alınmış ve tarım arazileri verileri güncelleştirilmeye çalışılmıştır.

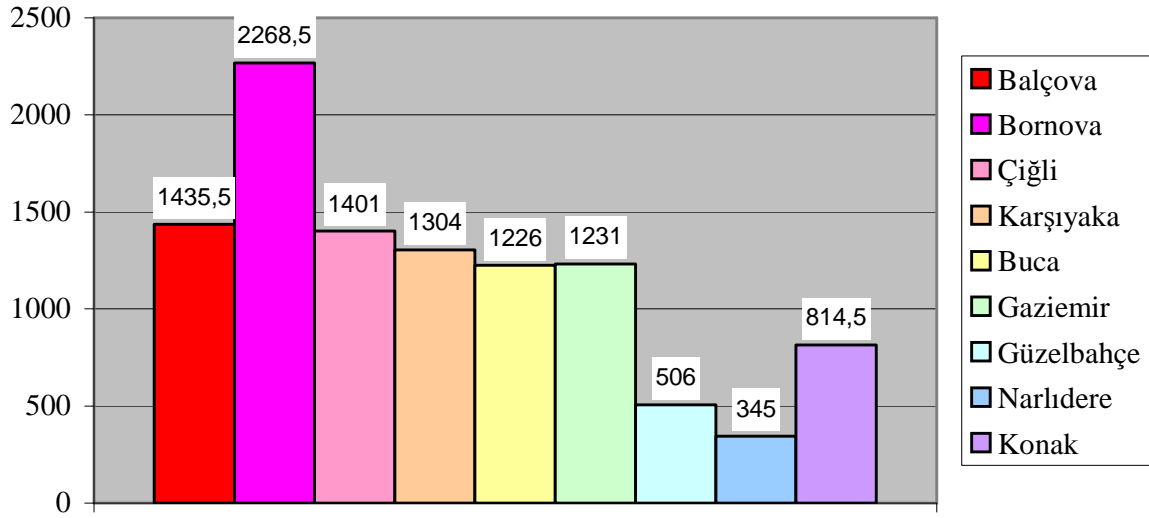
Aşağıdaki Çizelgede 1/25 000 ölçekli Toprak Kabiliyeti Paftasının hazırlandığı yıla ait (bugünün yapılaşması olmadan) toprak sınıflarının ölçümleri bulunmaktadır (Ölçümler aynı pafta üzerinden yapılmıştır).

Çizelge 115. İlçelerin Bugünkü Arazi Kullanımının Üzerinde Oluştığı Toplam Tarım Alanı (ha)

İlçeler	Toprak Sınıfları								Toplam
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Balçova	420	-	-	48	-	-	967,5	-	1435,5
Bornova	550	-	24	835	-	484	375,5	-	2268,5
Buca	210	-	142,5	510	-	115	248,5	-	1226
Çiğli	20	51	50	-	-	592,5	687,5	-	1401
Gaziemir	62	727,5	7	152	-	190	92,5	-	1231
Güzelbahçe	-	-	191	-	-	-	315	-	506
Karşıyaka	250	141,5	45	-	-	115	752,5	-	1304
Konak	182	-	235	33,5	-	237,5	126,5	-	814,5
Narlidere	30	-	-	-	-	-	315	-	345
TOPLAM	1724	920	694,5	1578,5	0	1734	3880,5	0	10531,5

Yukarıdaki Çizelge, ilçelerin yapılaşmadan önce sahip olduğu tarım alanlarının ölçümünü vermektedir. Tüm ilçelerin tarım arazileri toplamında I, II, III ve IV. sınıf tarım arazileri %47'lik bir oran göstermektedir. Bu durumu aşağıdaki grafikte gösterebiliriz.

Grafik 12. Yapılaşmadan Önceki Durumlarına Göre İlçelerin Tarım Toprakları

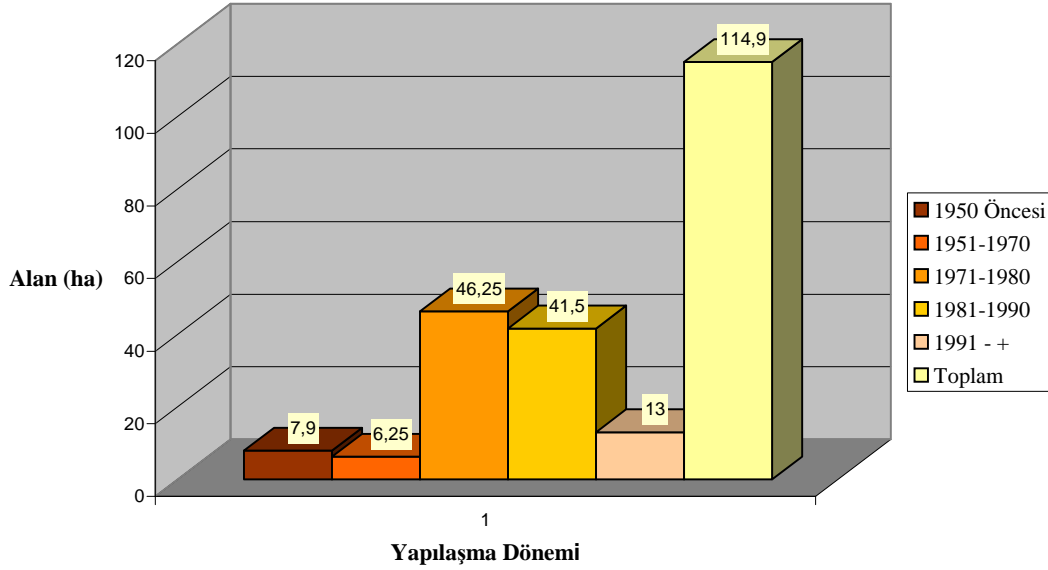
Yapılaşmadan önceki halleriyle böyle bir profil gösteren dokuz metropol ilçenin yıllar itibariyle, toprak sınıfları üzerinde yapılaşma durumları ise aşağıdaki Çizelgelerde verilmektedir (ölçümler 1/25000 ölçekli pafta üzerinde yapılmıştır).

Çizelge 116. Balçova İlçesi'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha)

Yapılaşma Dönemi Toprak Sınıfı	1950 Öncesi	%	1951- 1970	%	1971- 1980	%	1981- 1990	%	1991+	%	TO P.	%
I	1,9	24	-	0	7,5	16	19	46	11,1	85	39,5	34
II	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
III	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
IV	-	0	-	0	32,5	70	10	24	-	0	42,5	37
V	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
VI	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
VII	6	76	6,25	100	6,25	14	12,5	30	1,9	15	32,9	29
VIII	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
TOPLAM	7,9	100	6,25	100	46,25	100	41,5	100	13	100	114,9	100

Balçova İlçesi'nin yıllar arasında yapılaşma durum ve hızları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 13. Balçova İlçesi'nin Yıllara Göre Yapılaşma Durumu

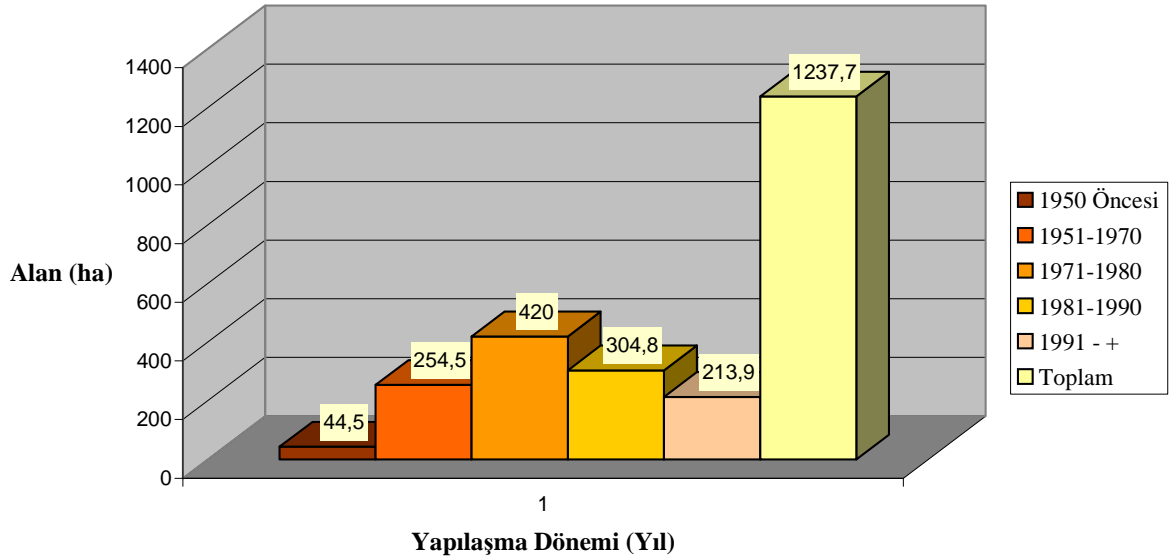
İlçe 1971-1980 yılları arasında hızlı bir yapılaşma göstermiş ve 1991'den sonra büyüme azalmıştır.

Çizelge 117. Bornova İlçesi'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha)

Yapılaşma Dönemi Toprak Sınıfı	1950 Öncesi	%	1951-1970	%	1971-1980	%	1981-1990	%	1991+	%	TOP.	%
I	9,5	21	22	9	210	50	135,5	44	26	12	403	33
II	-	0	15	6	5	1	-	0	-	0	20	2
III	7,5	17	-	0	-	0	-	0	4,2	2	11,7	1
IV	27,5	62	160	63	-	0	112,3	37	134,2	63	434	35
V	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
VI	-	0	-	0	195	47	10	3	32,5	15	237,5	19
VII	-	0	57,5	22	10	3	47	16	17	8	131,5	10
VIII	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
TOPLAM	44,5	100	254,5	100	420	100	304,8	100	213,9	100	1237,7	100

Bornova İlçesi'nin yıllar arasında yapılaşma durum ve hızları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 14. Bornova İlçesi'nin Yıllara Göre Yapılaşma Durumu

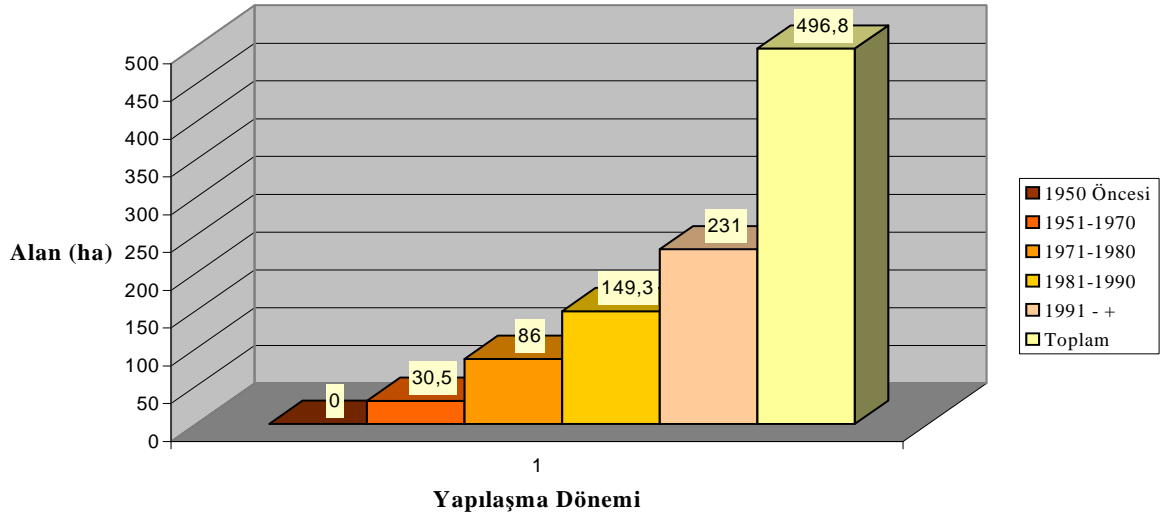
İlçe Balçova İlçesi'nde olduğu gibi (ancak daha büyük alanlarda) en hızlı süreci 1971-1980 yılları arasında yaşamıştır.

Çizelge 118. Buca İlçesi'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha)

Yapılaşma Dönemi Toprak Sınıfı	1950 Öncesi	%	1951-1970	%	1971-1980	%	1981-1990	%	1991+	%	TOP.	%
I	-	0	-	0	7,5	9	72,5	49	53,5	23	133,5	27
II	-	0	-	0	30	35	-	0	23	10	53	11
III	-	0	23	75	20,5	24	59,5	40	55	24	158	31
IV	-	0	7,5	25	28	32	17,3	11	84,5	37	137,3	28
V	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
VI	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
VII	-	0	-	0	-	0	-	0	15	6	15	3
VIII	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
TOPLAM	-	0	30,5	100	86	100	149,3	100	231	100	496,8	100

Buca İlçesi'nin yıllar arasında yapılaşma durum ve hızları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 15. Buca İlçesi'nin Yıllara Göre Yapılaşma Durumu

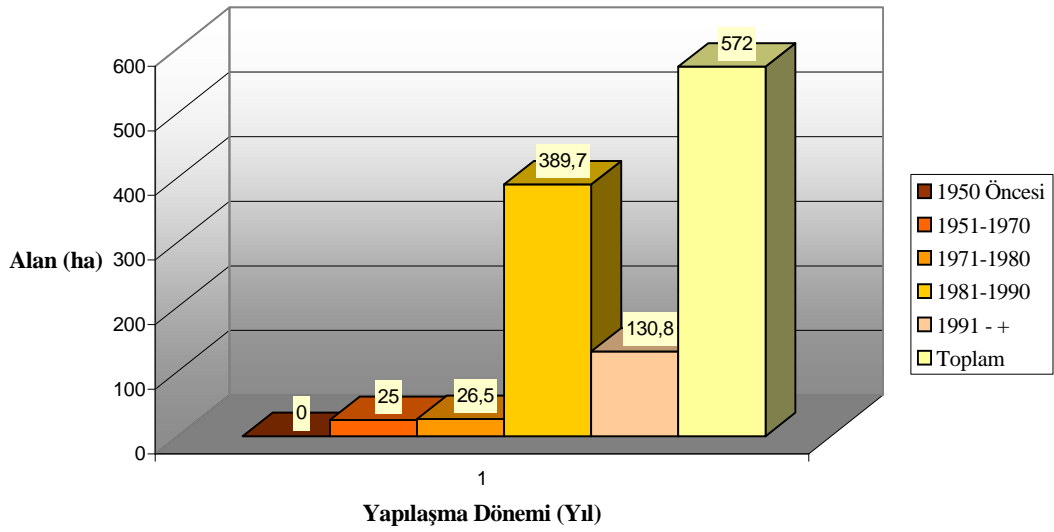
Grafikte de görüldüğü gibi ilçe yapılaşmaya başladığı yıldan günümüze sürekli bir artış ile büyümüştür.

Çizelge 119. Çiğli İlçesi'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha)

Yapılaşma Dönemi Toprak Sınıfı	1950 Öncesi	%	1951-1970	%	1971-1980	%	1981-1990	%	1991+	%	TOP.	%
I	-	0	-	0	-	0	3,7	1	2	1	5,7	1
II	-	0	1	4	2	8	-	0	-	0	3	0,5
III	-	0	-	0	-	0	16,5	4	-	0	16,5	3
IV	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
V	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
VI	-	0	1	4	14,5	55	307,5	79	70	54	393	69
VII	-	0	23	92	10	37	62	16	58,8	45	153,8	26,5
VIII	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
TOPLAM	-	0	25	100	26,5	100	389,7	100	130,8	100	572	100

Çiğli İlçesi'nin yıllar arasında yapılaşma durum ve hızları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 16. Çiğli İlçesi Yıllara Göre Yapılaşma Durumu

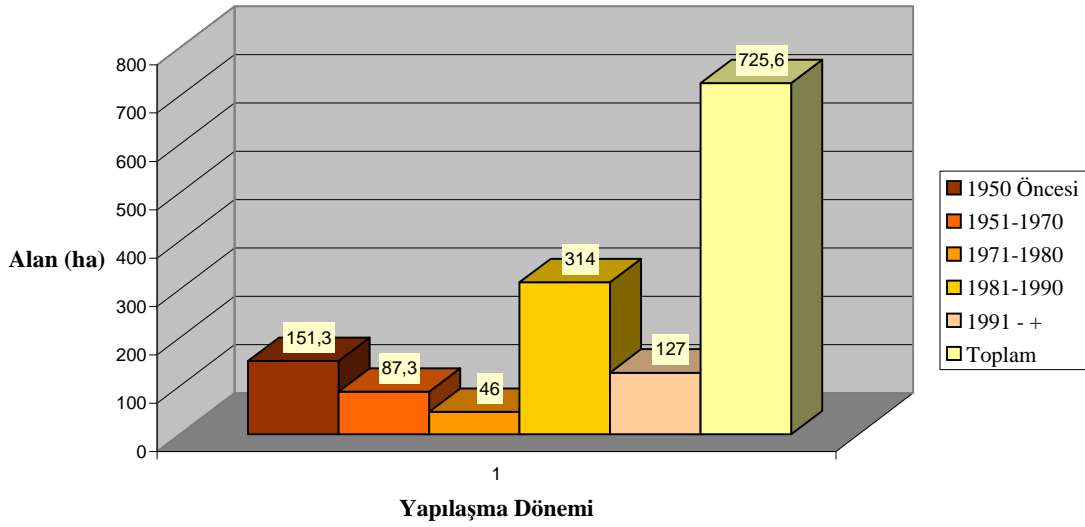
İlçe 1980'li yıllara değin durağan bir büyüme gösterirken bu yıldan sonra büyük bir yapılaşma göstermiştir.

Çizelge 120. Gaziemir İlçesi'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha)

Yapılaşma Dönemi Toprak Sınıfı	1950 Öncesi	%	1951-1970	%	1971-1980	%	1981-1990	%	1991+	%	TO P.	%
I	-	0	-	0	27	59	10	3	10	8	47	6
II	115	76	28,8	33	1,5	3	227,5	72	50,5	40	423,3	59
III	-	0	-	0	6,25	14	45	15	1	1	52,25	7
IV	36,3	24	37,5	42	7,5	16	31,5	11	35,5	28	148,3	20,8
V	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
VI	-	0	21	24	3,75	8	-	0	28,5	22	53,25	7
VII	-	0	-	0	-	0	-	0	1,5	1	1,5	0,2
VIII	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
TOPLAM	151,3	100	87,3	100	46	100	314	100	127	100	725,6	100

Gaziemir İlçesi'nin yıllar arasında yapılaşma durum ve hızları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 17. Gaziemir İlçesi Yıllara Göre Yapılaşma Durumu

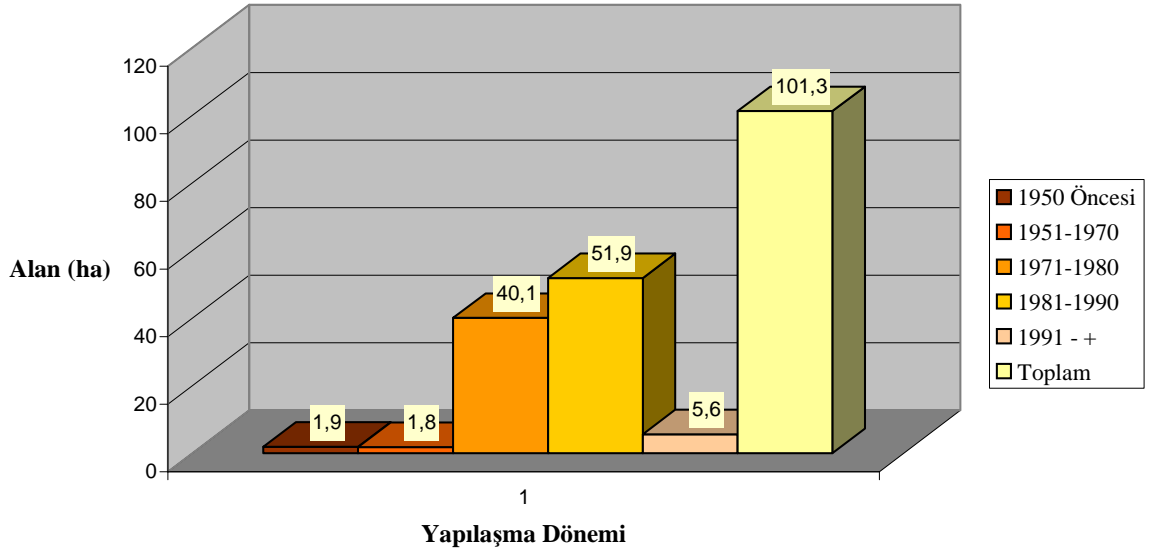
İlçe 1950 öncesinde ve 1981-1990 arasında diğer yıllara oranla daha büyük bir alanda yapılaşmıştır.

Çizelge 121. Güzelbahçe İlçesi'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha)

Yapılaşma Dönemi Toprak Sınıfı	1950 Öncesi	%	1951-1970	%	1971-1980	%	1981-1990	%	1991+	%	TOP.	%
I	-	0	-	0	33,1	82	24,4	47	5,6	100	63,1	62
II	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
III	1,9	100	1,8	100	5,2	13	27,5	53	-	0	36,4	36
IV	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
V	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
VI	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
II	-	0	-	0	1,8	5	-	0	-	0	1,8	2
VIII	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
TOPLAM	1,9	100	1,8	100	40,1	100	51,9	100	5,6	100	101,3	100

Güzelbahçe İlçesi'nin yıllar arasında yapılaşma durum ve hızları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 18. Güzelbahçe İlçesi Yıllara Göre Yapılaşma Durumu

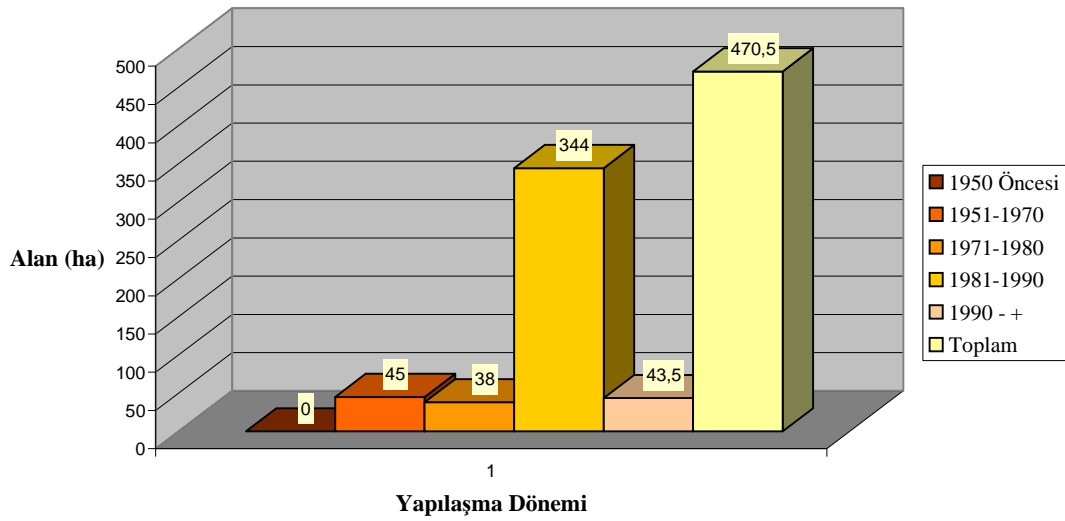
İlçe 1971–1990 yılları arasında büyük oranda ve düzenli bir alansal büyüme göstermiştir.

Çizelge 122. Karşıyaka İlçesi'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha)

Yapılaşma Dönemi Toprak Sınıfı	1950 Öncesi	%	1951-1970	%	1971-1980	%	1981-1990	%	1991+	%	TOP.	%
I	-	0	15	33	7,5	20	85	25	-	0	107,5	23
II	-	0	-	0	-	0	142	41	-	0	142	30
III	-	0	-	0	3,5	9	-	0	6,5	15	10	2
IV	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
V	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
VI	-	0	15	33	27	71	37	11	30	69	109	23
VII	-	0	15	33	-	0	80	23	7	16	102	22
VIII	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
TOPLAM	-	0	45	100	38	100	344	100	43,5	100	470,5	100

Karşıyaka İlçesi'nin yıllar arasında yapılaşma durum ve hızları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 19. Karşıyaka İlçesi Yıllara Göre Yapılaşma Durumu

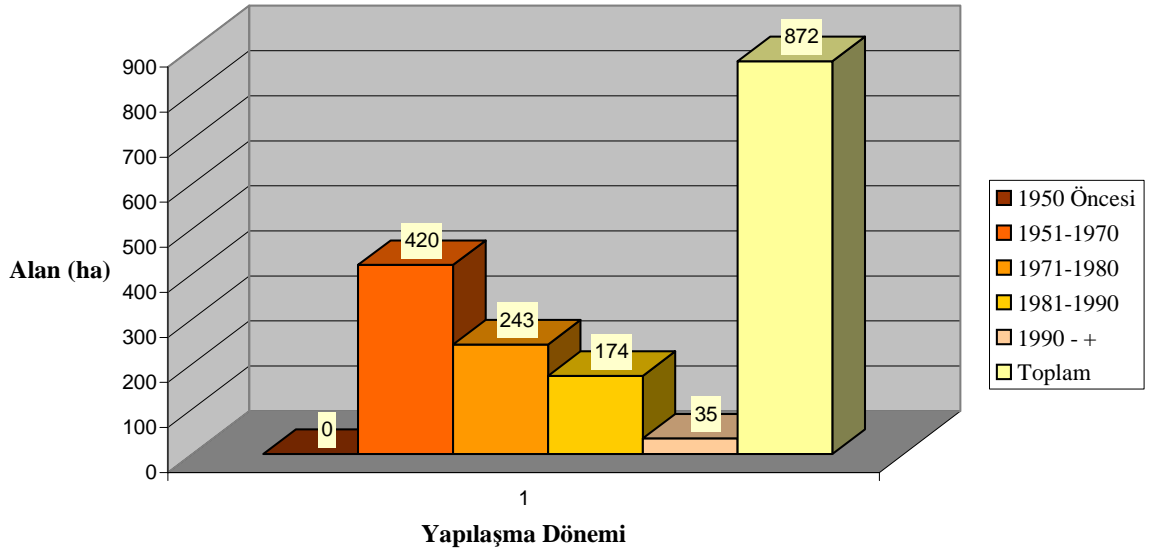
İlçe 1981-1990 yılları arasında önemli bir büyüme kaydetmiştir.

Çizelge 123. Konak İlçesi'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha)

Yapılaşma Dönemi Toprak Sınıfı	1950 Öncesi	%	1951- 1970	%	1971- 1980	%	1981- 1990	%	1991+	%	TOP.	%
I	-	0	-	0	24	10	-	0	-	0	24	3
II	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
III	-	0	370	88	44,5	18	13	7	-	0	427,5	49
IV	-	0	-	0	6	2	35	20	-	0	41	5
V	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
VI	-	0	29	7	86,5	36	45	26	15	43	175,5	20
VII	-	0	21	5	82	34	81	47	20	57	204	23
VIII	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
TOPLAM	-	0	420	100	243	100	174	100	35	100	872	100

Konak İlçesi'nin yıllar arasında yapılaşma durum ve hızları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 20. Konak İlçesi Yıllara Göre Yapılaşma Durumu

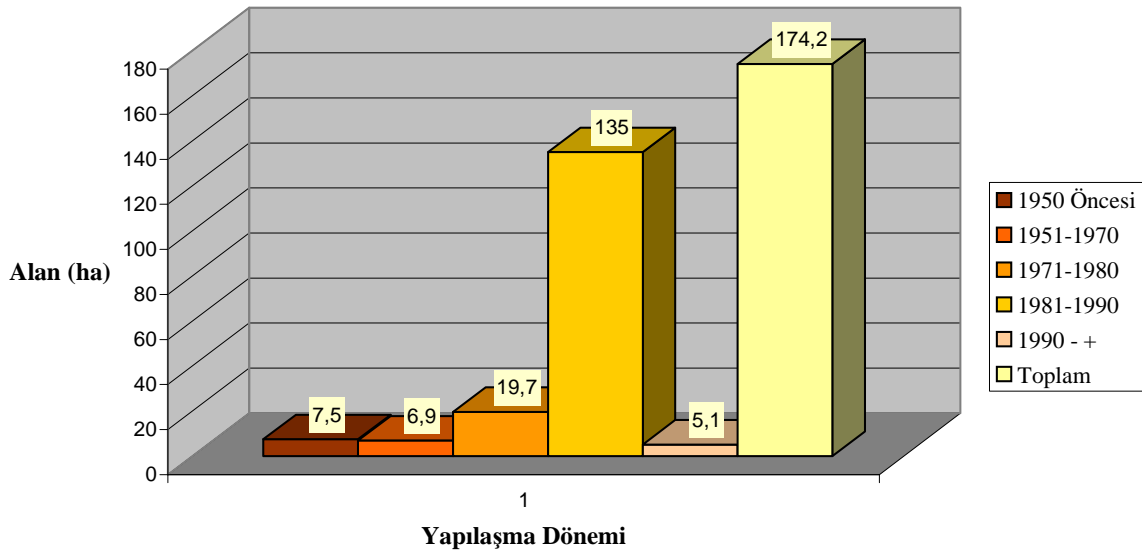
Hızlı yapılaşma sürecini 1951-1970 yılları arasında tamamlayan ilçe eski bir yerleşim örüntüsüne sahiptir.

Çizelge 124. Narlıdere İlçesi'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha)

Yapılaşma Dönemi Toprak Sınıfı	1950 Öncesi	%	1951-1970	%	1971-1980	%	1981-1990	%	1991+	%	TOP.	%
I	7,5	100	2,5	36	19,7	100	33,1	25	1,3	25	64,1	37
II	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
III	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
IV	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
V	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
VI	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
VII	-	0	4,4	64	-	0	101,9	75	3,8	75	110,1	63
VIII	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
TOPLAM	7,5	100	6,9	100	19,7	100	135	100	5,1	100	174,2	100

Narlıdere İlçesi'nin yıllar arasında yapılaşma durum ve hızları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

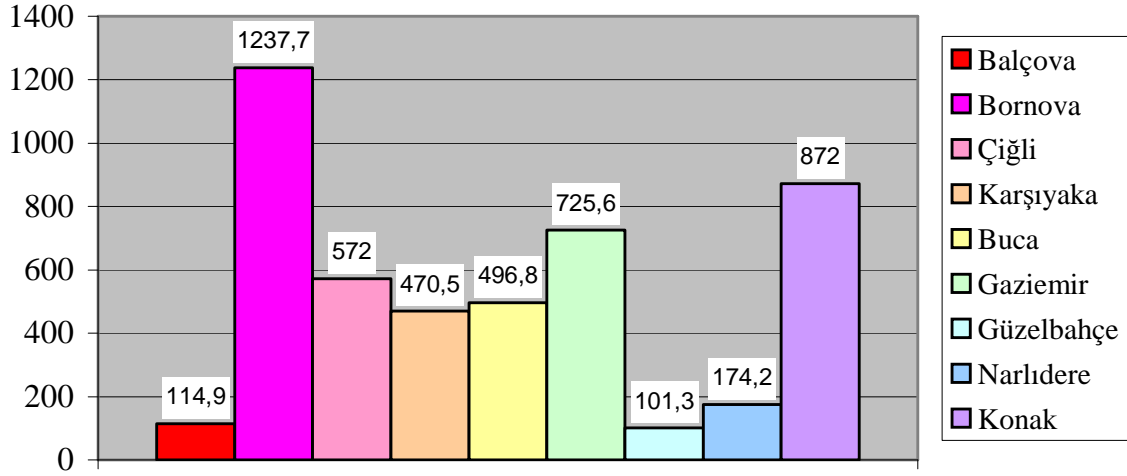
Grafik 21. Narlıdere İlçesi Yıllara Göre Yapılaşma Durumu

1981-1990 yılları arasında hızlı bir büyüme gösteren ilçe bugün ekilebilir tarım alanlarının varlığı nedeniyle, mekanda genişleyememektedir.

Bu duruma göre, ilçelerin tarım arazileri üzerinde yapılaşma durumları / hangi ilçenin ne kadar çok tarım alanını yok ettiği aşağıdaki grafikte belirtilmektedir.

Grafik 22. İlçelerin Tarım Arazileri Üzerinde Yapılaşma Durumu

1

Görüldüğü gibi, 1950'den günümüze tarım arazileri üzerinde en çok yapılaşan ilçe Bornova'dır. Son yıllarda yapılaşan Balçova, Güzelbahçe ve Narlıdere İlçeleri ise sıralamada sona yer almaktadır.

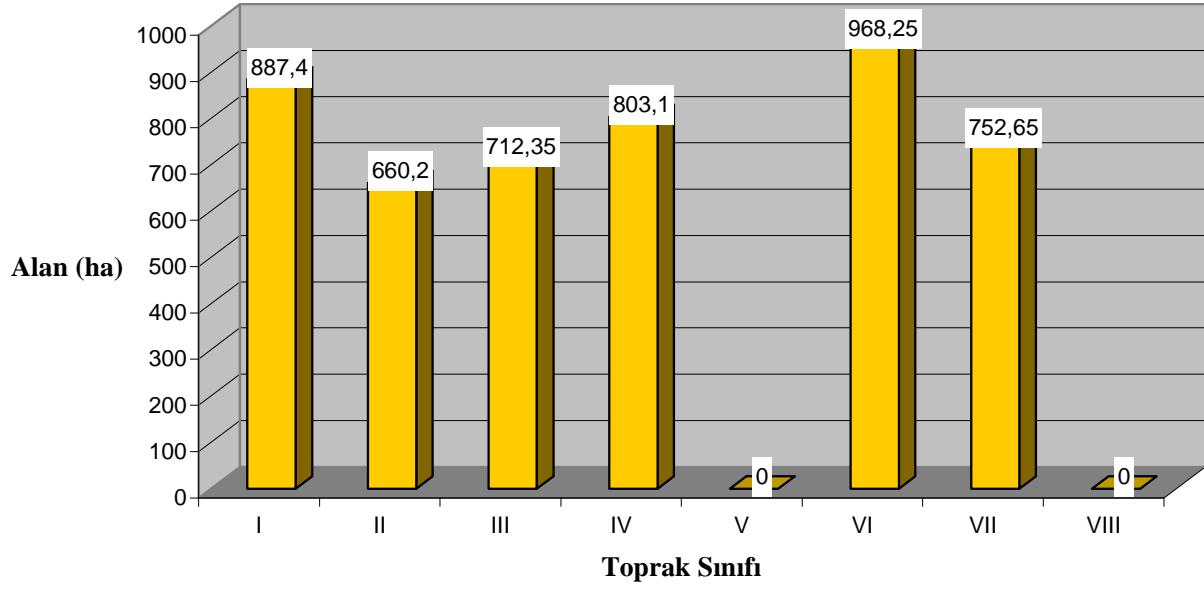
Bu sonuçlara göre, İzmir İli'nin Yıllar İtibari ile toprak sınıfları üzerinde yapılaşma durumu ise aşağıda verilmektedir.

Çizelge 125. İzmir İli'nin Toprak Sınıfları Üzerinde Yapılaşma Durumu (ha)

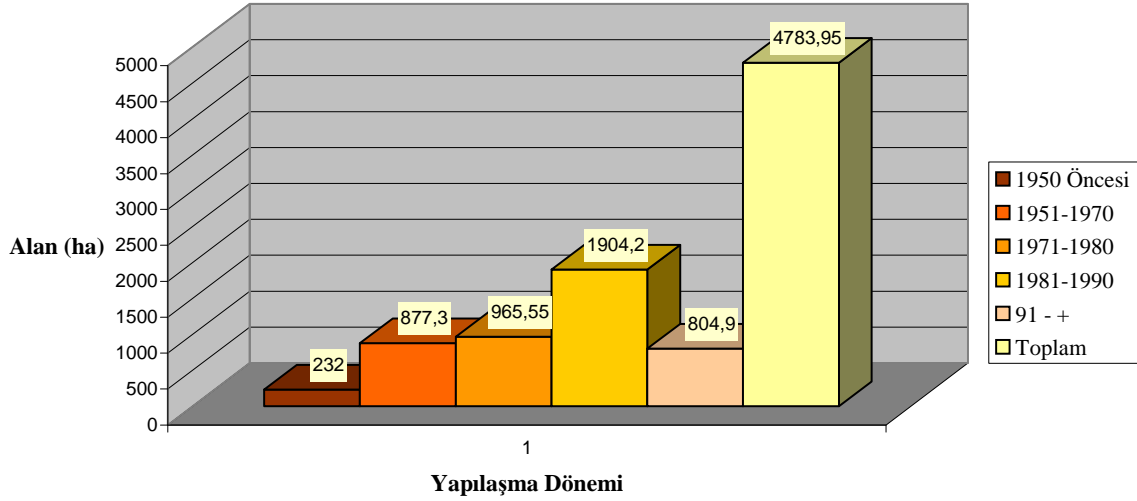
Yapılaşma Dönemi	1950 Öncesi	%	1951-1970	%	1971-1980	%	1981-1990	%	1991+	%	TOP.	%
I	18,9	8	39,5	4	336,3	35	383,2	20	109,5	14	887,4	18
II	133,9	58	44,8	5	38,5	4	369,5	19	73,5	9	660,2	14
III	9,4	4	394,8	45	79,95	8	161,5	8	66,7	8	712,35	15
IV	63,8	28	205	23	74	7	206,1	12	254,2	32	803,1	17
V	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
VI	-	0	66	8	326,7	34	399,5	21	176	22	968,25	20
VII	6	2	127,2	15	110,1	12	384,4	20	125	15	752,65	16
VIII	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
TOPLAM	232	100	877,3	100	965,6	100	1904,2	100	804,9	100	4783,9	100

Toplam yapılaşmanın arazi kabiliyet sınıflarına göre dağılımı aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Grafik 23. Toplam Yapılaşmanın Tarım Arazileri Üzerine Dağılımı

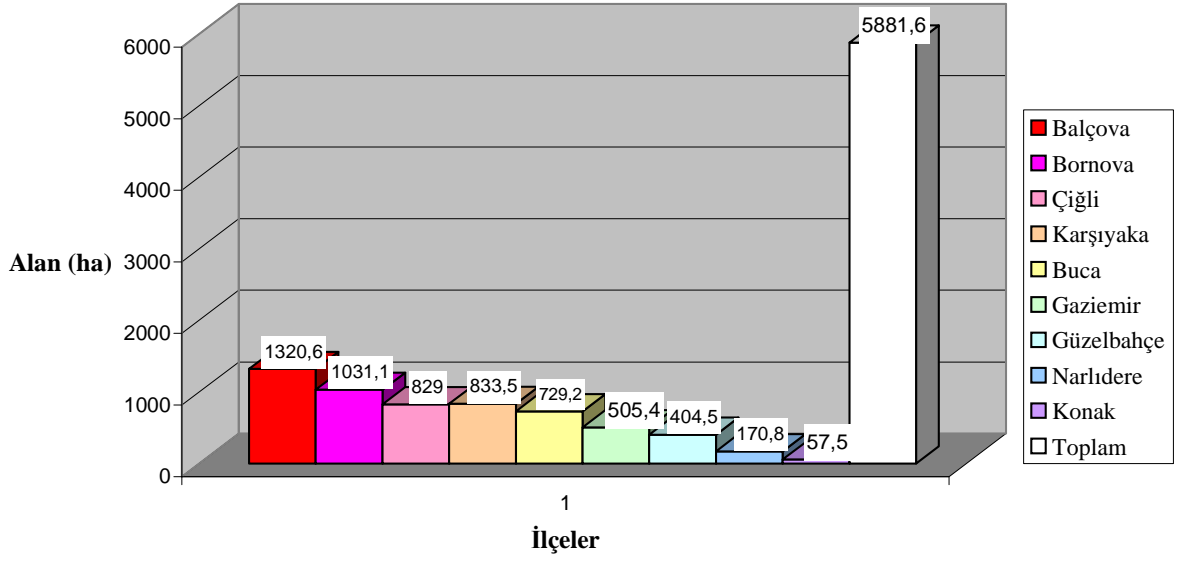
Grafik 24. İzmir İli'nin Yıllar İtibari ile Yapılaşma Durumu

Not: Ölçümler 1/25 000 ölçekli pafta üzerinden yapılmıştır.

Tüm bu yapılaşmalar sonucunda, ilçelerin yapılaşmadan önceki tarım arazilerinden bugüne kalan tarım arazisi miktarları aşağıdaki grafikte verilmektedir.

Grafik 25. İlçelerin Yapılaşması Sonrası Bugüne Kalan Tarım Arazisi Miktarı

Not: Ölçümler 1/25 000 ölçekli pafta üzerinden yapılmıştır.

Yukarıda her bir ilçe için toprak kabiliyet sınıflarına dağılımı verilen yapılaşmanın sektörel açılımları aşağıdaki Çizelgelerde verilmiştir.

Çizelge 126. Balçova İlçesine Göre Sektörel Durumun Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (ha)

Sektörler	Toprak Kabiliyeti								Toplam
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Konut	38	-	-	42,5	-	-	32,9	-	151,4
Eğitim	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sanayi	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tarım	119,5	-	-	-	-	-	-	-	119,5
Ticaret	1,5	-	-	-	-	-	-	-	1,5
Turizm	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	159	-	-	42,5	-	-	32,9	-	272,4

Çizelge 127. Bornova İlçesine Göre Sektörel Durumun Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (ha)

Sektörler	Toprak Kabiliyeti								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Toplam
Konut	356	13	11,7	342	-	235,5	131,5	-	1089,7
Eğitim	14	7	-	38	-	-	-	-	59
Sağlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sanayi	24	-	-	54	-	2	-	-	80
Tarım	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ticaret	9	-	-	-	-	-	-	-	9
Turizm	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	403	20	11,7	434	-	237,5	131,5	-	1237,7

Çizelge 128. Buca İlçesine Göre Sektörel Durumun Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (ha)

Sektörler	Toprak Kabiliyeti								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Toplam
Konut	130,5	50	150	137,3	-	-	15	-	482,8
Eğitim	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sanayi	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Tarım	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ticaret	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Turizm	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	130,5	51	150	137,3	-	-	15	-	483,8

Çizelge 129. Çiğli İlçesine Göre Sektörel Durumun Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (ha)

Sektörler	Toprak Kabiliyeti								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Toplam
Konut	5,7	3	-	-	-	170	153,8	-	332,5
Eğitim	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sanayi	-	-	-	-	-	220	-	-	220
Tarım	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ticaret	-	-	16,5	-	-	3	-	-	19,5
Turizm	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	5,7	3	16,5	-	-	393	153,8	-	572

Çizelge 130. Gaziemir İlçesine Göre Sektörel Durumun Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (ha)

Sektörler	Toprak Kabiliyeti								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Toplam
Konut	47	235	52,25	15	-	53,25	1,5	-	404
Eğitim	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sanayi	-	73,3	-	-	-	-	-	-	73,3
Tarım	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ticaret	-	-	-	60	-	-	-	-	60
Turizm	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	47	308,3	52,25	75	-	53,25	1,5	-	537,3

Çizelge 131. Güzelbahçe İlçesine Göre Sektörel Durumun Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (ha)

Sektörler	Toprak Kabiliyeti								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Toplam
Konut	63,1	-	36,4	-	-	-	1,8	-	101,3
Eğitim	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sanayi	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tarım	252	-	-	-	-	-	-	-	252
Ticaret	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Turizm	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	315,1	-	36,4	-	-	-	1,8	-	353,3

Çizelge 132. Karşıyaka İlçesine Göre Sektörel Durumun Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (ha)

Sektörler	Toprak Kabiliyeti								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Toplam
Konut	104,5	142	10	-	-	104	44	-	404,5
Eğitim	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sanayi	3	-	-	-	-	-	-	-	3
Tarım	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ticaret	-	-	-	-	-	-	3	-	3
Turizm	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	107,5	142	10	-	-	104	-	-	410,5

Çizelge 133. Konak İlçesine Göre Sektörel Durumun Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (ha)

Sektörler	Toprak Kabiliyeti								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Toplam
Konut	-	427,5	-	41	-	175,5	159	-	803
Eğitim	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sanayi	17	-	-	-	-	-	-	-	17
Tarım	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ticaret	7	-	-	-	-	-	-	-	7
Turizm	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	24	427,5	-	41	-	175,5	159	-	827

Çizelge 134. Narlıdere İlçesine Göre Sektörel Durumun Toprak Kabiliyet Sınıflamasına Dağılımı (ha)

Sektörler	Toprak Kabiliyeti								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Toplam
Konut	64,1	-	-	-	-	-	55,1	-	119,2
Eğitim	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sanayi	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tarım	82	-	-	-	-	-	-	-	82
Ticaret	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Turizm	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	146,1	-	-	-	-	-	55,1	-	201,2

3.3.3. İzmir İli Kent Nüfusunun Gelişimi ve Yapısı

1980 ve 1985 Yıllarında Bornova ve Karşıyaka İlçeleri dışındaki günümüz metropol ilçeleri, merkez ilçe olarak bilinen ve merkez ilçeye bağlı olan şube müdürlükleriydi. Ayrıca, İzmir Kent Bütünü içerisinde yer alan ilçeler, bugünkü sınırlarına tam olarak 1980 öncesinde ulaşmıştır. Dolayısıyla nüfus incelemesi 1980 ve sonrası için yapılmış olup aşağıdaki Çizelgede verilmiştir.

Çizelge 135. İzmir Kent Bütünü İlçelerinin Yıllara Göre Şehir Nüfusu Dağılımları

İlçeler	Yıllara Göre Şehir Nüfusu			
	1980	1985	1990	2000
Balçova	-	-	59 825	66 877
Bornova	60 397	200 603	274 226	391 128
Buca	-	-	199 130	308 661
Çiğli	-	-	73 364	106 740
Gaziemir	-	-	39 905	70 035
Güzelbahçe	-	-	11 624	14 924
Merkez İlçe	530 064	946 225	-	-
Narlidere	-	-	345 360	438 430
Karşıyaka	227 790	342 944	720 502	781 363
Konak	-	-	34 844	54 107

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayım Sonuçları (Ayrıntı için Bkz. Kaynaklar)

İzmir Kent Bütünü göç nüfusu hesabı için Devlet İstatistik Enstitüsü'nden (DİE), 1990 ve 2000 yılı nüfus sayım sonuçları, her bir metropol ilçe için yaş piramidi itibarıyla alınmıştır. Ancak, 1990 Yılı için İzmir metropol ilçeleri 4 tane (Bornova, Buca, Karşıyaka, Konak) olup, 2000 yılına gelindiğinde bu sayının 9'a (Balçova, Bornova, Buca, Çiğli, Gaziemir, Güzelbahçe, Karşıyaka, Konak ve Narlıdere) çıkmış olduğu görülmüştür. İdari sınırlardaki bu değişim, her ilçe için nüfusun ne kadar değiştiğine ilişkin bilgi oluşumunu engellemiştir. Dolayısıyla, hesaplama ancak, Buca ve Karşıyaka ilçeleri için yapılabilmektedir.

Yalnızca bu ilçelerin hesaplanabilmesinin nedeni;

- Buca ilçesinin sınırının değişmemesi, Karşıyaka İlçesi'nin 2000 yılında Karşıyaka ve Çiğli olarak bölümlenmesi ve nüfus artışları karşılaştırıldığında Çiğli ilçesi için 1990 yılı nüfusunun hesaplanarak Karşıyaka İlçe nüfusunun 1990 yılı nüfusunun tam olarak bulunabilmesi,
- Diğer ilçeler için Karşıyaka ve Çiğli'de görünen durumun sağlanamamasıdır (sınır değişiklikleri ile nüfuslar birbirini tutmamaktadır).

Çiğli İlçesi'nin 1990 yılı nüfusunun saptanabilir olmasına karşın, 1990 yılında ilçenin adı ve sınırları belli olmadığından göç nüfusu hesaplanmamıştır.

Göç nüfusu, doğal artış nüfusunu en iyi ölçtüğü varsayılan (Doğurganlık hızı, ölüm ve göçü kapsadığından) FIVSIN programı ile hesaplanmıştır. Bu hesaplamalarda, gerekli olan verilerden kaç yaşına kadar yaşanıldığı süresi erkekler için 66,5, kadınlar için 71,7; doğurganlık hızı ise 2,4 olarak kabul edilmiştir.

Bu değerler baz alınarak bulunan göç nüfusu aşağıdaki Çizelgede verilmiştir.

Çizelge 136. İlçelere Göre 2000 Yılı Göç Nüfusları

İlçeler	Göç Nüfusları	
	Kadın	Erkek
Buca	40289	36553
Karşıyaka	31641	39458

3.4. DEĞERLENDİRME

3.4.1. Metindeki Çizelgelerin Değerlendirilmesi

1973 ve 1989 yılı Nazım İmar Planları karşılaştırıldığında, konut ve turizm sektörleri için Balçova ve Güzelbahçe ilçelerinde alansal olarak genişleme hedefleri güdüldüğü görülmektedir. Bununla birlikte, 1989 yılı nazım imar planı 1973 yılı nazım imar planına göre, Çiğli, Gaziemir ve Konak ilçelerinde konut gelişimini durdurmuş ve Karşıyaka (% -84,5) ile Buca (% -82,1) ilçelerinde de önemli oranlarda azaltmıştır.

Mevcut konut alanları açısından sırasıyla Güzelbahçe (%491,3), Narlıdere (%476), Gaziemir (%407,1) ve Bornova (%222,6) ilçeleri diğer ilçelere kıyasla önemli oranda artış göstermektedir. Eğitim sektörü yalnızca Bornova (%35470), Buca (%7500) ve Konak (%630) ilçelerinde ve büyük oranlarda artırılmak istenmiştir. Sanayi sektörü, yalnızca Çiğli (%96800) ve Bornova (%119,7) ilçelerinde artırılmış, Gaziemir (% -69,1) ve Konak (% -59,3) ilçelerindeki azaltılma kararı dışında, diğer ilçelerde değişikliğe ilişkin bir karar alınmamıştır (bkz. Çizelge 97).

1973 yılında Bornova ilçesinde plan kararı olarak görünen 84 ha'lık tarım alanı için yapılaşma kararı verilirken 1989 yılında 50 ha'lık I. sınıf tarım arazisi önerilmiştir. Toplamda 635,6 ha olarak görünen tarım alanınının 155,9 ha'ı (% 25) VI. ve VII. sınıf tarım arazisidir (Bkz. Çizelge 80, Çizelge 89).

Balçova ilçesinde 1989 yılı nazım imar planı 1973 yılı nazım imar planına göre I. sınıf tarım arazisinde 356 ha'lık (% 69) bir artış kararı almıştır (bkz. Çizelge 79, Çizelge 88).

Güzelbahçe ilçesinde 1989 yılı nazım imar planı, 1973 yılı nazım imar planının gösterdiği 165,6 ha'lık III. sınıf tarım arazisinde ve ilk plana göre I. sınıf tarım arazisininin 63 ha'lık bölümünde tarım dışı kullanım kararı almıştır (bkz.. Çizelge 84, Çizelge 93).

Toplam sektörel değişim durumunun toprak kabiliyet sınıflamasına dağılımları ilçeler bazında incelendiğinde ilk plana göre Konak (% 172,2), Bornova (% 121,6) ve Çiğli (% 111,3) ilçelerinin I. sınıf tarım arazisi üzerinde yapılaşma kararlarının diğer ilçelere göre çok daha büyük olduğu, bunun yanı sıra Gaziemir (% -55,2) ve Buca (% -11,3) ilçelerinde tersi bir eğilimin olduğu görülmektedir. Özellikle Çiğli İlçesinde II. (% 238,7) ve III. (% 13430) sınıf tarım arazileri üzerinde yapılaşma kararı diğer ilçelere göre dikkat çekmektedir. Gaziemir ve Buca ilçeleri dışında diğer ilçelerin tümünde I. sınıf tarım arazileri üzerinde amaç dışı kullanım görülmektedir. Sırasıyla Güzelbahçe, Balçova, Konak ve Çiğli ilçelerinde VI. ve VII. sınıf tarım arazileri üzerinde tarım dışı amaçlı kullanım kararları daha fazladır. Bu durum ilk 4 sınıf tarım arazilerine yönelik baskıyı azaltması açısından şehir planlama uzmanlık alanında gerçekleştirilmeye çalışılan önemli bir durumdur. (Detaylar için bkz. Çizelge 98).

İzmir İli'nde 1985-1996 yılları arasında arazilerin tarım dışı amaçla kullanımına izin talebiyle Köy Hizmetleri 16. Bölge Müdürlüğü'ne yapılan başvurular incelendiğinde sırasıyla 1994, 1985, 1996 ve 1990 yıllarında alansal olarak tarım dışı kullanım taleplerinin daha fazla olduğu görülmektedir. İlk 4 sınıf tarım arazisi olarak incelendiğinde, 1992, 1985, 1995 ve 1994 yılları, dönüşüm talebinin daha fazla olduğu yıllar olarak öne çıkmaktadır. Dolayısıyla Tarım Arazilerininin Tarım Dışı Amaçla kullanımına olanak tanıyan yasa, değinilen yıllarda en büyük artışlara işaret ediyor olsa da, 1985-1996 yıllarında her bir arazi sınıfında önemli

talepler olmuştur (bkz. Çizelge 100). Bu talepler sözde kalmamış, fiziksel mekana da yansımıştır.

İzmir Metropolitan İlçeleri kapsamında bakıldığında Bornova ilçesinde 1985 yılında 7270 da. olan yerleşim alanı % 541 artarak 46 600 da. ve Merkez ilçesinde ise 51050 da. olan yerleşim alanı % 230 artarak 168 300 da. olmuştur (bkz. Çizelge 101).

1985-1996 yılları arasında tarım dışı kullanımına izin verilmesi istenen araziler İzmir Metropolitan ilçeleri açısından incelendiğinde, Bornova ilçesinde 2796 da. olan tarım dışı kullanım talebinin % 40'ı (1675 da) ilk 4 sınıf tarım arazisi üzerinde gerçekleşmiş olup bu oranın en büyük payını 1. sınıf tarım arazisi almaktadır. Durum Merkez ilçe açısından incelendiğinde, toplam 15 080 da'lık talebin % 76'sının (3594 da) ilk 4 sınıf tarım arazisi üzerinde olduğu ve ağırlığın ise 3. ve 4. sınıf tarım arazilerine kaydığı görülmektedir. İl genelinde baktığımızda, alansal artışın % 57'sinin ilk 4 sınıf tarım arazileri üzerinde talep edildiği görülmektedir (bkz.. Çizelge 102).

Bununla birlikte İzmir İli il merkezinde 1982-1996 yılları arasında yerleşim alanlarındaki toplam artışın tarım arazilerinin kullanım türüne göre karşılaştırması yapıldığında; kuru tarım, sulu tarım, zeytincilik, bağ, bahçe, mera, funda ve orman kullanımlarından oluşan 11 725 ha'lık artışın ilk 4 sınıf tarım arazisine düşen oranı % 47 (6117 ha)'dir. Bunun önemli bölümünü kuru tarım, sulu tarım ve zeytin kullanımları oluşturmaktadır (Çizelge 103).

1982 yılı etütlerine göre arazi varlıklarının kullanım yetenek sınıflarına dağılımı metropoliten ilçeler kapsamında incelendiğinde Bornova ilçesinde toplamda 21 883 ha olan tarım arazisinin % 68'ini (6958 ha) ilk 4 sınıf tarım arazisinin oluşturduğu görülürken, bu oranın ikinci büyük kısmı 1. sınıf tarım arazisinden meydana gelmektedir. Aynı kapsamda merkez ilçe incelendiğinde, 145 830 ha olarak saptanan tarım arazisinin ise Bornova ilçesine yakın bir değerle % 70'inin (43 122 ha) ilk 4 sınıf tarım arazisinden oluştuğu ve bu oranda ise 2. ve 3. sınıf tarım arazilerinin daha büyük bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Tarım İl Müdürlüğü kaynaklı, İzmir Büyükşehir Kent Bütününde 1995, 1998 ve 2001 yılları için tarım arazisi varlığı incelendiğinde 1995 yılında 15 000 ha olan değer 1998 yılında % 16 azalarak 12 545 ha'a düştüğü ve kullanımların değişmesine karşın 2001 yılında da toplam değer 12 545 ha'da kaldığı görülmektedir.

Topamlar karşılaştırıldığında 1995, 1998 ve 2001 yıllarında en çok tarım arazisine Buca, Bornova, Güzelbahçe ve Çiğli ilçelerinin sahip olduğu görülmektedir. Narlıdere ilçesinde tarım arazisi varlığı toplamı 1995 yılında 552 ha olup 1998 yılında % 29 azalarak 388 ha'a düşmüş ve 2001 yılında da aynı toplam değerinde kalmıştır. Diğer ilçelerde kullanımlar açısından önemli değişiklikler görülmemekle birlikte, Gazimur ilçesinde 1995 yılında 160 ha olan tarla alanı % 43 (70 ha) azalırken, aynı yıllarda zeytinlik alanı da % 68 (62 ha) artmıştır. Bununla birlikte 1995 yılından 1991 yılına gelinceye kadar tarla ve sebze alanları toplamında azalmalar görülmekte ve arazisi varlığının % 16'sını oluşturmaktadır (bkz. Çizelge 105-107, Grafik 9).

İzmir il bütününde tarıma uygun arazi toplamı 358 581 ha olup (bkz Çizelge 108), 2001 yılı itibarıyla 9 metropoliten ilçe bu toplamın % 3'üne (12 545 ha) sahiptir (bkz. Çizelge 107).

İl bütününde ilçelere göre arazi kullanım durumu incelendiğinde 1 201 801 ha'lık alanın %1,1'ini (14 232 ha) yapılaşmış alanlar oluşturmaktadır. Metropolitan ilçeler kapsamında ise arazi varlığının % 1,9'unu (23 126 ha) Bornova, Karşıyaka ve Merkez ilçelerin yapılaşmış alanları oluşturmaktadır (bkz. Çizelge 109).

Tarım yapıldığı düşünülen tarım arazileri, nadassız kuru tarım, sulu tarım, yetersiz sulu tarım, kuru ve sulu bağ alanlarından oluşan 21 918 ha'lık arazinin il genelinde % 47'si (10 375 ha) Merkez ilçede, % 8'i (1713 ha) Bornova'da ve % 16'sı (3507 ha) Karşıyaka İlçesinde bulunmaktadır (bkz Çizelge 109).

İl genelinde arazi varlığı tarımsal potansiyel açısından incelendiğinde 1 201 891 ha olan toplam alanın il genelinde ilk 3 sınıf potansiyel arazi varlığı 364 986 ha olup toplamın % 30'unu oluşturmaktadır. Merkez, Bornova ve Karşıyaka ilçeleri ilk 3 sınıf arazi potansiyeli bu toplamın % 11'ini (38 590) oluşturmaktadır (bkz. Çizelge 110; bu 3 ilçenin detaylı durumu için Bkz. Çizelge 112-114).

Balçova ilçesinde sektörlerin toplam alansal büyüklükleri incelendiğinde konut % 55 (151,4 ha) ve tarım % 44 (119,5 ha) sektörlerinin ağırlıklı ve ilk 4 sınıf tarım arazisinde daha fazla olduğu görülmektedir (bkz. Çizelge 126).

Bornova ilçesinde 1237,7 ha olan sektörlerin toplam alansal büyüklükleri sırasıyla konut % 88 (1089,7 ha), sanayi % 6 (80 ha), eğitim % 5 (59 ha) ve ticaret % 1 (9 ha) olarak dağılmakta olup, başta konut olmak üzere bu dağılımların ağırlığı yine ilk 4 sınıf tarım arazisinde kendisini göstermektedir (bkz. Çizelge 127).

Buca ilçesi için durum değerlendirildiğinde, alansal büyüklük toplamı olan 483,8 ha - konut % 99 (482,8 ha) ve sanayi % 1 (1 ha) sektörleri - ilk 4 sınıf tarım arazisi üzerinde yapılaşmış olup, % 3'lük (15 ha) bir konut alanı da yine VII. sınıf tarım arazisi üzerindedir. (bkz. Çizelge 128).

Çiğli ilçesine gelindiğinde durum, konut ve sanayi sektörleri açısından değişmektedir. Toplamda 572 ha olan konut, sanayi ve ticaret sektörlerinden konut alanının % 57'si (323,8 ha) VI. ve VII. sınıf tarım arazilerinde, % 1'lik (8,7 ha) kısmı ise I. ve II. sınıf tarım arazilerinde yapılaşmıştır. Sanayi sektörünün 220 ha olan tamamı (%38) VI.sınıf, ticaretin % 3'lük kısmı (16,5 ha) III. sınıf, % 0,5'lik kısmı (3 ha) VI. sınıf tarım arazisi üzerinde yer almıştır. (bkz. Çizelge 129).

Gaziemir ilçesinde de durum Balçova, Bornova ve Buca ilçelerine benzemektedir ve ağırlık yine ilk 4 sınıf tarım arazisi üzerindedir. Sanayinin tamamı (73,3 ha) II. sınıf, ticaretin tamamı (60 ha) IV. sınıf tarım arazisinde görülürken, konutun toplama oranının % 65'i (349,25 ha) ilk 4 sınıf, % 10'u (54,25 ha) ise VI. ve VII. sınıf tarım arazisinde yapılaşmıştır (bkz. Çizelge 130).

Güzelbahçe'de de benzer durum devam etmektedir. Tarım açısından olumlu bir değer olarak, toplam 252 ha olan tarım alanının tamamı I. sınıf tarım arazisidir. Bununla birlikte konut % 28'lik (99,5 ha) bir oran ile ilk 3 sınıf tarım arazisinde ve % 0,5'lik (1,8 ha) bir oranda da VII. sınıf tarım arazisinde yapılaşmıştır (bkz. Çizelge 131).

Karşıyaka ilçesinde de sanayinin tamamı (3 ha) I. sınıf tarım arazisinde, ticaretin tamamı (3 ha) VII. sınıf tarım arazisinde yapılaşırken, konut alanının % 63'ü (256,5 ha) ilk 3 sınıf ve % 37'si (148 ha) ise VI. ve VII. sınıf tarım arazilerine dağılmıştır (bkz. Çizelge 132).

Konak ilçesinde toplamda 17 ha olan sanayi alanı ile toplamda 7 ha olan ticaret alanlarının tamamı I. sınıf tarım arazisinde görülmektedir. Konut alanının ise toplama oranının % 57 olan kısmı II. ve IV. sınıf tarım arazisi ve % 40 olan kısmı VI. ve VII. sınıf tarım arazisi üzerinde yapılaşmıştır (bkz. Çizelge 133).

Narlidere ilçesinde tarım arazilerinin tamamı (82 ha) I. sınıf tarım arazisidir. Konut alanının ise toplama oranının % 32 (64,1) olan kısmı I. sınıf ve % 27 (55,1) olan kısmı ise VII. sınıf tarım arazisi üzerinde yapılaşmıştır (bkz. Çizelge 134).

Yakın bir tarih için, İzmir göç nüfusu hesaplanmaya çalışılmış, ancak Buca ve Karşıyaka İlçeleri dışında sağlıklı sonuca ulaşılamamıştır. Erkek ve kadın toplamına bakıldığında, bu ilçe nüfuslarına azımsanmayacak bir göç nüfusu eklenmiştir. Her ne kadar Buca'da bulunan üniversite nedeniyle eklenen öğrenci sayısı olsa da, bu durum diğer ilçelere göre, göçle eklenen nüfus ağırlığının Buca'da biraz daha fazla hissedilmesi anlamındadır.

İş kayıtları belli olmayan ve büyükkente göç eden bu nüfus için kentsel tarım önemli bir etkinlik alanı olabilir.

3.4.2. Kentsel Tarımın Kent Planlamayla Bütünleştirilmesi Çalışmalarının Değerlendirilmesi

Kentsel Tarım'ı fiziksel planlama ile aynı bağlamda ele alan çalışmaların kaynağını, IDRC, TUAN, FAO ve ASC'nin katkılarıyla hazırlanan, araştırma metni oluşturmaktadır (bkz. Bölüm: "222.Yurt Dışı"). Metinde kentsel tarım ile ilgili dünyada yapılan çalışmalar bir araya toplanmıştır. "Kentsel Tarımın Şehir Planlamaya Entegrasyonu – Mevcut Durumların ve Sıkıntılarının Analizi" başlıklı bölüm, Drescher (2003) (Freiburg Üniversitesi- Almanya) tarafından hazırlanmıştır.

Drescher (2003), kent ve kent çevresi tarımını sürdürülebilir kent gelişimine ve Yerel Gündem 21 çalışmalarına dayandırarak desteklemektedir ve kentsel tarımın kent planlamaya nasıl entegre olacağına ilişkin araçlar sunmaktadır. Çalışmasında kentsel tarımın özellikle, gelişmekte olan ülkeler açısından önemi, "gecekondu yerleşmeleri ve yoksulluk" durumları temel alınarak vurgulanmaktadır.

Bu çalışmada, arazi kullanım planlaması konu başlığı altında makale, bildiri, kitap, rapor türü yayınlardan oluşan toplam 125 adet çalışma özetlenmektedir. Çalışmalar incelendiğinde en eski tarihli çalışmanın 1979 yılına ait olduğu görülmektedir. 1979 ile 1995 yılları arasında yapılan çalışmalar toplam 26 adet, 1996 ile 2002 yılları arasında yapılan çalışmalar toplam 99 adettir. Bu tarih aralığında ağırlığın 2000, 2001 yıllarında toplandığı görülmektedir. Genel olarak bakıldığında kentsel tarım – kent planlama bağlamında en eskisi 1979 yılına uzanan çalışma listesi, bizlere konunun son 20 – 25 yıllık bir süreçte ele alındığını dolayısıyla konunun planlama gündemine yeni yerleşmekte olduğunu göstermektedir. Yapılan çalışmaları kuramsal (29 adet çalışma) ve alansal (96 adet çalışma) olmak üzere iki ana başlık altında toplamamız mümkündür. Alansal çalışmaların yaklaşık %35-40'ı gelişmiş ülkelerde

(çoğunlukla Fransa, İngiltere, Hollanda, Amerika), yaklaşık %60-65'i de geliştirmekte olan ülkelerde (çoğunlukla Afrika ülkeleri, Latin Amerika, Hindistan) yapılmıştır.

Çalışmaların çoğu (105 adedi) hem kentsel tarımı hem de kent planlamayı birlikte ele almaktadır. Bununla birlikte kentsel tarım ile direkt ilişkisi olmayan ancak, kentsel tarımın sunduğu olanaklarla ilintisi kurulabilen bazı çalışmalar da (toplam çalışmaların %16'sı - 20 adet) anılan literatürde sıralanmaktadır.

Drescher'in metninde değerlendirilen çalışmaların kentsel tarım – kent planlama ilişkisindeki sunduğu altyapı, şu başlıklar altında toplanabilir:

ekonomi: kentsel yoksulluk, politik ekonomi, toplumsal gelişimler,

çevre koruma: sürdürülebilir gelişim (*paradigma*), açık mekanların korunması, tarım alanlarının, korunması ve yönetimi, doğal kaynak yönetimi, altyapı yetersizlikleri, sürdürülebilir tarım,

planlama: sürdürülebilir kentsel gelişim ve tasarım, araziye erişim, arazi tahsisatı, arazi kazanma alternatifleri, kentsel yayılmanın önlenmesi, boş arazilerin değerlendirilmesi, geliştirmekte olan ülkelerde kentsel arazi politikalarının yeniden düzenlenmesi, coğrafi bilgi sistemlerinin kullanılması, arazi kullanım düzenleme süreçlerinin etkinleştirilmesi, çok fonksiyonlu kentsel ve kırsal peyzajlar, gelişim stratejileri, kırsal – kentsel bağlantısı,

yönetimsel: kent planlama ve kent yönetim, kentsel arazi yönetim sistemi, hükümet politikaları,

yasal: arazi sahiplik hakları, arazi kullanım hakları, yoksulluk hakları, kentsel değişim ve yasalar,

örgütlenme: kooperatifçilik,

etik: kent etiği,

Arazi kullanım planlaması genel başlığı altında yer alan ve kentsel tarım – kent planlama ilişkisinin kurulduğu 105 çalışmayı, “kentsel tarımın hangi bağlamda ele alındığı” ve “kentsel tarımın kent planlamayla ilişkisi” olmak üzere iki ana çerçevede soyutlayarak değerlendirmemiz mümkündür.

1. Kentsel Tarımın Ele Alındığı Bağlam

Ağırlık sıralamalarına göre şu şekilde gruplandırmak mümkündür:

kentsel tarımın niteliği: topluluk bahçeleri, ev bahçeciliği

kentsel tarımın yararları: sürdürülebilir gelişim, yoksulluğun azaltılması, istihdam ve gelir güvenliği, gıda güvenliği ve beslenme, toplumsal gelişim, açık alanların değerlendirilmesi, boş arazilerin kazanılması, ekolojiye katkısı, atık suyun geri kullanımı, boş zaman aktivitesi, rekreasyon, kentsel yeşillenme, yeşil kuşak, kentsel peyzaja katkısı, halk sağlığı, çok kültürlü toplum, eğitim, cinsiyet,

kentsel tarım örgütlenmesi

yapılması gerekenler: çiftçilerin etkileşimi, çiftçilik sistemleri, toplum dernekleri, tarımsal kooperatifler,

diğer: kentsel tarım çok fonksiyonlu nitelik taşıyor, atık yönetimi sağlanmalıdır, sosyal kontrol süreci sağlanmalıdır,

2. Kentsel Tarımın Kent Planlamayla İlişkilendirilmesi

Değerlendirilen özetler, kentsel tarımın kent planlamayla ilişkilendirilmesi konusunda yapılan farklı çalışmaları bize sunmaktadır. Bu çalışmaları, konu ile ilgili mevcut durumun analizi, kentsel tarımın planlamaya katkıları, kentsel tarımın planlamaya entegrasyonu ve araçları şeklinde olmak üzere üç ana başlık altında toplamak mümkündür.

mevcut durumun analizi

- mevcut planlama süreçleri ve stratejilerinin incelenmesi
- kent çevresi tarımının kentleşme sürecine etkisinin değerlendirilmesi
- kentsel planlama ile ilişkisinin araştırılması
- hızlı kentleşme ve çiftçilik nüfusu ilişkisinin kurulması
- kentsel ekonomideki arazi piyasaları
- arazi gelişimi ve yönetiminin politik yönleri
- kentsel planlama problemleri, kentleşme ve tarım arasında yaşanan çatışmalar
- planlamanın kentsel tarımın yayılmasındaki rolünün incelenmesi
- küçük bahçeler için arazi elde edilmesindeki zorluklar
- bölgeleme kanunlarının uygulanmasının sağlanması
- idari politikalar
- arazi kullanımında tarih içinde meydana gelen değişimlerin incelenmesi
- kentsel büyümenin tarım alanları üzerindeki etkisinin incelenmesi
- kentsel tarım ve diğer aktiviteler arasındaki mekan rekabeti
- ilgili yasaların tanıtılması
- geleneksel planlamanın insanların gıdalarını nasıl sağlayacakları ile ilgili görüşünün değerlendirilmesi
- kırsal – kentsel bağlantılar
- yüksek gelir gruplarının tarım bölgelerini işgali
- plancı perspektifi
- sürdürülebilir kent programları altındaki yeni girişimler
- banliyö gelişimindeki kentsel tarım planlama dokümanlarının ve planlarının sınanması
- kentlerdeki çiftçiliğe yönelen önemli fiziksel bariyerler

kentsel tarımın planlamaya katkıları

- sürdürülebilir kentsel gelişim
- çok fonksiyonlu arazi kullanımı
- sürdürülebilir kentsel gelişim
- kentsel yeşillenmenin sağlanması
- gecekondulaşmanın önlenmesi
- kentin büyümesini engellemesi
- çevresel bozulmanın önlenmesi
- döngüsel kent metabolizmasının oluşturulması
- doğal kaynak yönetimi
- çevre ve kaynak yönetimi
- mimaride yenilebilir yapılaşma kavramı
- kent planlama kentsel gıda sistemi ilişkisi

kentsel tarımın planlamaya entegrasyonu ve araçları

- arazi kullanım planlama politikaları mekanizma ve araçlarının üretilmesi
- kentsel politikaların geliştirilmesi
- coğrafi bilgi sistemlerinin kullanılması (GIS)
- belediyelere ait kentsel tarım politikalarının geliştirilmesi
- arazi kullanım politikalarının geliştirilmesi
- arazi sahiplik hakkı
- kentsel tarımın kurumsallaştırılması
- bölgesel planlama
- arazi yönetimi
- araziye erişim
- ilgili yetkililerin kentsel tarımın planlamada daha sistematik olarak ele alınması konusunda uyarılması
- şehir planlamada çevresel planlama ve yönetim yaklaşımı
- tarımsal aktivitelerin tarımsal alt bölgeler ve planlı yeniden parsellenmiş alanlar olarak gruplandırılması
- önemli tarımsal alanlar için özel planlama
- hane halkları, toplum ve planlama otoriteleri arasındaki konu ile ilgili farkındalığın artırılması
- kent planlamaya kentsel tarımın entegrasyonunu belirleyen faktörlerin sıralanması
- kent planlamada kentsel tarım entegrasyonunun nasıl artacağı
- kentsel planlama ve politika gelişimi
- farklı kentsel dokuların kentsel tarım ve yaşayanlarını nasıl etkileyeceği sorusunun araştırılması
- kentsel tarım ile bağlantılı kentsel desen tipolojisinin geliştirilmesi

Genel bir değerlendirme yapıldığında “sürdürülebilir gelişim” yaklaşımının, kentsel tarım için temel dayanak oluşturduğu görülmektedir. Kentsel tarımın kent planlamaya entegrasyonu konusunda GIS’in kullanımı, arazi tahsisatı ve arazi sahiplik hakları sunulan temel araçlardır. Özet açıklamalar, yapılan alansal ve kuramsal çalışmaların ağırlık noktalarının gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere göre nerelerde yoğunlaştığının anlaşılmasına net olarak olanak tanımamaktadır. Bununla birlikte kentsel tarımın, gelişmekte olan ülkelerde kentsel yoksulluk, istihdam ve gelir güvenliği gibi konular bağlamında ele alındığına yönelik genel bir sonuç çıkarmak mümkündür.

3.4.3. Genel Değerlendirme

Dünyada kentsel tarım kapsamındaki hareketlilik incelendiğinde, konunun öncelikle kentsel sürdürülebilirlik ve kent yoksulluğu bağlamında ele alındığı görülmektedir. Yerel Gündem 21 çalışmalarıyla öne çıkarılan bu konular, aynı zamanda yerel yönetimlerin bu bağlamdaki önemlerini ve birbirlerini tamamlar görev ve özelliklerinin de ayrıntılı saptanmasını gerektirmektedir; yerel yönetimler ile merkezi kurumların olası bağlantı alanlarında eşgüdüm içinde çalışması sağlanmalıdır. Örneğin, il özel idarelerinin saptadığı tarım alanları, büyükşehir belediye meclisi tarafından kentsel sınırlar içerisinde plan, program ve bütçeye dahil edilebilir. Diğer taraftan, İl Özel İdarelerine ait yapı ve tesisleri yapmak veya yaptırmak görevi kapsamında Bayındırlık İl Müdürlüğü (kentsel tarım kapsamında yapılması düşünülenler) ilde işlerlik kazanabilir. Buna ek olarak, iller bankasının yerel yönetimlere kredi sağlaması, kentsel tarım için merkezi ve yerel yönetim ortaklıklarının pekişmesine yardımcı olacaktır.

Görüldüğü gibi, ülkemizde yerel yönetimler kapsamında çok fazla yeni yapılanmaya gidilmesine gerek olmaksızın kentsel tarımın uygulanabilmesi açısından olumlu bir durum söz konusudur.

Kentsel Tarımın şehir planlama eylem alanına dahil edilebilmesi için öncelikle bu ekonomik etkinliğin, şehir kapsamında bir “arazi kullanım türü” olarak kabul edilmesi ve planlamanın onama prosedürüne alınması gerekmektedir. Bu sorunu çözmek üzere kurgulanan bir yüksek lisans tezinde, Mevcut Temel Arazi Kullanış ve Sahiplik Sınıflaması Kodları, kentsel tarımı da içerecek biçimde geliştirilmiştir.

Kentsel tarım ve kent çevresi tarımını içeren temel arazi kullanım ve sahiplik sınıflaması kodları’na yasallık kazandırılmalıdır.

Şehir planlamada, yer kullanma bağlamında bazı etkinlikler bir araya getirilerek mekanda organize edilir. Böylece kentsel alt yapı hizmetlerinin daha düzenli ve yeterli sunulması da sağlanmış olur. Şehir planlama etkin bir biçimde “organize sanayi bölgesi” anlayışını yerleştirmiştir. “Organize turizm bölgeleri” tanımını da literatürüne almıştır.

Yine, bireysel/özel girişimcilerin baskısı ve alanı bilirkşi olarak kullanmaları üzerinden kente yakın kırsal alanlarda “organize sera bölgeleri” tanımını araştırmalarında kullanmaktadır.

Her ne kadar, kuramsal olarak şehir planlama kurumu tarımı kentsel bir etkinlik olarak kabul etmese de, tarımın şehir içinde de sürdürülen ekonomik bir etkinlik olduğu fiili gerçekliğini yadsımak mümkün değildir. Bu çalışma ile ortaya konduğu biçimiyle, zaten sürmekte olan gerçekliği dünya kabul etmiştir ve on yıllardır sistemli bir biçimde şehir planlama çalışmalarıyla bütünleştirmenin metodolojisini oluşturmak için çalışmaktadır. Az da olsa Türkiye’de de bu çabalara katılım başlamıştır.

Bu bağlamda, kent ve kent çevresi tarımını da, yine ekonomik etkinliğin yer ve doğal kaynak kullanma özellikleri ve gerekli girdi ve alt yapı desteğinin yeterli ve düzenli olarak sağlanmasını garanti altına almak açısından, “organize” anlayışı çerçevesinde ele almak doğru olacaktır.

Yasal anlamda fiziki planların onama aşamasında arazi kullanım türü olarak kabul edilecek bir kentsel tarım etkinliğinin, şehir planlamada nazım ve uygulama imar planları aşamasında “organize tarım bölgesi” olarak yer alması ve yerel yönetimler ile merkezi yönetimin ildeki temsilcileriyle eşgüdümlü çalışmaları sonucunda, fiili bir gerçeklik durumu kazanacak olan kent ve kent çevresi tarımı, uygulanabilir ekonomik etkinlik olarak sadece yarar sağlayacaktır

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, 1980 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri 35 İzmir, Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, (1983), Ss:92.

Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, 1985 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri 35 İzmir, Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, (1988), Ss:136.

Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, 1990 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri 35 İzmir, Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, (1993), Ss:176.

Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, 2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri 35 İzmir, Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, (2002), Ss:245.

Devlet Su İşleri II. Bölge Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Tanıtım Kitapçığı, İzmir, (Tarihsiz). Ss:10.

DRESHER, A., The integration of Urban Agriculture into Urban Planning – An Analysis of the Current Status and Constraints, Annotated Bibliography on Urban Agriculture, ed: Bruinsma W., Hertog W., ETC Urban Agriculture Programme, Leusden, Netherlands, (2003). Pp:554-616.

DURAN, A., İzmir İlinde Tarım Dışı Bırakılan Toprakların Arazi Kullanım Yetenek Sınıflarının Saptanması Üzerine Bir Araştırma, (Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (1998).

EFE, M., Kentsel Tarım ve Şehir Planlamaya Entegrasyonu, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (2003).

ERYILMAZ, B., Kamu Yönetimi, Erkam Matbaası, İstanbul, (2001). Ss: 335.

KALELİOĞLU, N, ÖZKAN, N., Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslararası Sözleşmeler, İzmir Barosu Yayınları, İzmir, (2000).Ss: 404.

İstatistik Birimi Verileri, İzmir İli Tarım İl Müdürlüğü, İzmir, (2002).

PALABIYIK, H, ATAK, Ş., 21. Yüzyıla Girerken Mahalle Yönetimi, İzmir, (2000). Ss: 140.

TOPRAK, Z., Yerel Yönetimler, İzmir, (2001). Ss: 163.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. TARIM EKONOMİSİ GRUBU ÇALIŞMALARININ SONUÇLARI

İlgili bölümde de açıklandığı üzere, bu çalışma iki temel veri kaynağına dayanmaktadır. Bunlardan birincisi yazılı kaynaklar ikincisi de özgün alansal verilerdir. Bu nedenle, sonuçlar da kaynak bilgilere dayalı sonuçlar ve alansal verilere dayalı sonuçlar olmak üzere iki grup altında toplanmıştır.

4.1. 1. Kaynak Bilgilere Dayalı Sonuçlar

- 1) Ülkemizde KKÇT, araştırmacıların ilgisini yeterince çekememiştir. Örneğin, bu konuda ülkemizde tamamı makale ve bildiri düzeyinde olmak üzere yalnızca 9 adet çalışma bulunmasına karşılık, dünyada binlerce çalışma bulunmaktadır.
- 2) Özellikle yurt dışında üzerinde çok sayıda çalışmalar yapılmış olmasına karşın, KKÇT'nin tanımı konusunda yazarlar arasında henüz tam bir birlik görülmemektedir. Çeşitli durumlara ve çeşitli bakış açılarına göre farklı görüş ve anlayışlar bulunmaktadır.
- 3) KKÇT'nin amaçları ile bilinen geleneksel kırsal tarımın amaçları birbirleriyle önemli oranda örtüşmektedir. Örneğin, kent tarımının temel amaçları gıda güvenliğine katkı, düşük gelirli aileler için ek gelir, sağlıklı ürün üretimi, istihdama katkı ve ruh sağlığına hizmet olarak görülmekte ve yapılan tahminlere göre, kent tarımı bütün dünyada ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde hızlı bir biçimde gelişmekte olup 2005 yılında dünya besin üretimindeki payı %30'lara ve kentsel besin tüketimindeki payı da %50'lere ulaşacaktır.
- 4) KKÇT her ne kadar gelişmiş ülkelerde de oldukça yaygın bir biçimde görülmekte ise de bu konuda gelişmemiş ya da az gelişmiş ülkeler daha çok öne çıkmaktadır. Ayrıca, gelişmiş ülkelerle gelişmemiş ülkelerin KKÇT'si de birbirlerinden oldukça farklı özellikler taşımaktadır. Örneğin, birincilerde rekreasyon amacı ve ikincilerde de gıda ve gelir temin amacı daha önemli olmaktadır.
- 5) KKÇT'nin en sıkıntılı sorunlarından birisi arazi teminidir. Bu sorunun aşılması için gösterilen çabalar bu gün için yetersiz kalmış gözükmemektedir.
- 6) Kent tarımı en çok sebzeçilik ve hayvancılık dallarında yoğunlaşmakta, teraslar dahil her türlü kentsel boşluktan yararlanmakta ve %30'lar düzeyinde pazara dönük olmakla birlikte üretimin büyük çoğunluğu öz tüketimde kullanılmaktadır.
- 7) Kent tarımına özellikle çevre kaygılı çeşitli eleştirilerde bulunulmakta birlikte, kentlerde de tarım yapılabileceği ve bunun kent planlaması ile ters düşmeyeceği görüşü pek çok yazarca paylaşılmakta ve yasallaştırılmış pek çok uygulamalar da örnek gösterilmektedir.
- 8) KKÇT araştırma yöntemleri oldukça çeşitlilik göstermektedir. Sıkça kullanılan yöntemler sosyal araştırma yöntemleri, ekolojik araştırma yöntemleri, ekonomik araştırma yöntemleri ve biyofizik araştırma yöntemleridir.
- 9) Kent tarımının yasal düzenlemeler, örgütsüzlük, girdi temini ve pahalılığı, alan yetersizliği vb nedenlerden kaynaklanan önemli sorunları bulunmaktadır. Karşılaşılan bu sorunları çözmek ve kent tarımını geliştirmek için çok sayıda yerel, ülkesel ve uluslar arası kuruluş bulunmaktadır.

4.1.2. Alan Çalışmalarından Elde Edilen Sonuçlar

İzmir ilinde üretici ve üretici olmayan kentlilerle yapılan anketlerden elde edilen bulgu ve bilgilerden şu sonuçlara ulaşılmıştır :

- 1) Kent tarımcıları ile aynı semtlerde yaşayan ve fakat tarım yapmayan kentliler arasında sosyolojik açıdan büyük bir benzerlik olduğu ve bir ayrışma bulunmadığı anlaşılmaktadır.
- 2) Kent tarımcılarının büyük çoğunluğunun bağımsız evlerde oturduğu, apartmanlarda oturanların ise daha çok alt katları seçtikleri ve konut mülkiyetlerinin ise çoğunlukla kendilerine ait olduğu görülmüştür. Buradan, kent tarımcılarının konut tercihlerinin daha çok bağımsızlık arayışı yönünde olduğu ya da tarımsal üretim faaliyetlerinin daha çok bağımsızlık gerektirdiği sonucuna varılmıştır.
- 3) İkinci işi olmayan ve yalnızca tarımla uğraşan üreticilerin oranı %59.8 ve emekli tarımcıların oranı da %10.4'tür. Yani kent tarımcıları diğer kentsel uğraşılı olmayan insanlardır. Bir başka türlü anlatımla kent tarımcılığı kentliler için bir istihdam alanıdır.
- 4) Kent tarımı üretim alanlarının yalnızca %11.8'i kiralıktır. İzmir kent tarımcılarının, çok büyük oranda, kendi mülkiyetlerinde bulunan arazilerde üretim yaptıkları anlaşılmaktadır.
- 5) Üreticilerin toplam gelirleri içerisinde tarımın payı ortalama %63.3'tür. Toplam gelirin %80'inden daha fazlasını tarımdan sağlayan üreticilerin oranı da %43.9'dur. Görüldüğü gibi, İzmir'de kent tarımı düşük gelirli aileler için önemli bir gelir kaynağı özelliğini taşımaktadır.
- 6) İzmir'deki kent tarımı da, diğer ülkelerde olduğu gibi daha çok sebzeçilik, tavukçuluk ve süt sığırcılığı alanlarında yoğunlaşmıştır. Üretim ise hem öz tüketim için önem taşımakta ve hem de büyük oranda ticarileşmiş bir görünüm sergilemektedir.
- 7) Bu çalışmada İzmir kent ve kent çevresi tarımının yıllık toplam üretim hacminin çok büyük bir değere ulaştığı anlaşılmış olmakla birlikte bunu net bir biçimde ortaya koymak mümkün olamamıştır. Çünkü, İzmir kent içi ve çevresinde çok yaygın bir tarımsal faaliyet vardır. Teraslardan apartman bahçelerine kadar bulunabilen en küçük boşluk değerlendirilmekte ve bölgenin çok geniş olan bitki çeşitlerinin neredeyse tamamı üretim deseninde yer almaktadır. Bu nedenle, kent planlarındaki boşlukları dikkate alarak yapılacak bir tahmin de gerçek üretimden çok daha düşük olacaktır.
- 8) İzmir kent ve kent çevresi tarımının üretim sistemleri çok çeşitlilik göstermekte ve bu durum verim, masraf ve maliyetler gibi ekonomik hesaplara da yansımaktadır.
- 9) Üreticiler kendi aralarında örgütsüzdür. Ayrıca, bunları destekleyecek kuruluşlar da yoktur.
- 10) Kent içi ve kent çevresinde bir tarımsal faaliyette bulunulmasını üreticiler 30 puan üzerinden 19.89 düzeyinde olumlu bulurken tarımsal üretimde bulunmayan kentliler 11.37 düzeyinde olumlu bulmaktadırlar. Yani tarımsal üretimde bulunmayan kentliler kentte tarım yapılmasını yeterince benimsemiş görünmemektedirler.

4.2. ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA GRUBU ÇALIŞMALARININ SONUÇLARI

Bu grubun, temelde kaynak ve kayıtsal verilere dayalı olarak yapılan çalışmalarından şu sonuçlara ulaşılmıştır :

- 1) KKÇT'nin çağdaş kent yapısı ile bütünleştirilmesi konusu bir çok kent ve bölge planlamacısı tarafından savunulmakta ve bunun yerinde ve doğru bir yaklaşım olduğu ileri sürülmektedir. Bu konudaki çalışmalar yalnızca gelişmemiş ya da az gelişmiş ülkelerle sınırlı olmayıp yaklaşık %35-40 oranında gelişmiş ülkeleri de kapsamaktadır.
- 2) KKÇT'nin çağdaş kent yapısı ile bütünleştirilmesi düşüncesi salt bir sav düzeyinde kalmamış olup bu işin nasıl yapılabileceği, hangi yolların izlenmesi gerektiği ve ne gibi planlama araçlarının kullanılabilceği konusunda da çok sayıda veri kaynağı oluşmuş durumdadır.
- 3) KKÇT'nin kent planlamasına katkıları sürdürülebilir kentsel gelişim, çok işlevli arazi kullanımı, kentsel yeşillenmenin sağlanması, gecekondulaşmanın önlenmesi , kentin büyümesinin engellenmesi, çevresel bozulmanın önlenmesi, döngüsel kent metabolizmasının oluşturulması, doğal kaynak yönetimi, çevre ve kaynak yönetimi, mimaride yenilebilir yapılaşma kavramı ve kent planlama-kentsel gıda sistemi ilişkisinin iyileştirilmesidir.
- 4) KKÇT'nin kent planlaması ile bütünleştirilmesinin araçları da arazi kullanım planlama politikaları mekanizma ve araçlarının üretilmesi, kentsel politikaların geliştirilmesi, coğrafi bilgi sistemlerinin kullanılması (GIS), belediyelere ait kentsel tarım politikalarının geliştirilmesi, arazi kullanım politikalarının geliştirilmesi, arazi sahiplik hakkı, kent tarımın kurumsallaştırılması, bölgesel planlama, arazi yönetimi, araziye erişim, ilgili yetkililerin bilgilendirilmesi, şehir planlamada çevresel planlama ve yönetim yaklaşımı, tarımsal aktivitelerin tarımsal alt bölgeler ve planlı yeniden parsellenmiş alanlar olarak gruplandırılmasıdır.
- 5) KKÇT'nin ülkemiz kent planlama sürecine eklenmesi, çok büyük değişiklik gerektirmeksizin, var olan yasal düzenlemelerin geliştirilmesi ile mümkün olabilecektir.
- 6) İzmir ili nazım imar planlarında, kent genişlemesi sürecinde tarım topraklarının (I-IV. sınıf) korunması yönünde bir çaba ve bir duyarlılık görülmemektedir. Örneğin, 1973 Nazım İmar Planında tarım topraklarının payı %56 iken 1989 Nazım İmar Planında bu oran %61'e yükselmiştir.
- 7) Diğer yandan, tarım topraklarının amaç dışı kullanımı konusunda imar planlarında görülen duyarsızlık uygulamalarda daha da artmaktadır.

4.3. ÖNERİLER

1. Tarımı köylülükle özdeşleştiren anlayış artık terk edilmelidir. Tümü olmasa bile, çok geniş bir yelpaze oluşturan tarımsal faaliyetlerin yine çok geniş bir yelpaze oluşturan bir bölümü kentsel faaliyetler diye sınıflandırılan ve kabul gören faaliyetlerden, kente uyum ve uygunluk açısından, farklı özellikte değildir. Dolayısıyla, bu özellikteki tarımsal faaliyetler, yalnızca adında tarım sözcüğü var diye dışlanmamalı ve çağdaş kent dokusu içerisine yerleştirilerek onunla bütünleştirilmelidir. Kentsel mekanı, kentsel uğraşları ve kısacası kentsel yaşamı planlamak durumunda olan kent planlamacılarının kentlere uygun düşen faaliyetleri adlarına ve bu konudaki bilinen geçmiş özelliklerine göre değil, bu faaliyetlerin günümüzde kazandıkları yeni özelliklerine göre değerlendirmeleri ve bu özellikleri dikkate alarak kentsel faaliyetleri yeniden tanımlamaları gerekir. Çünkü, bugün artık bazı tarımsal faaliyetler, kent planlamacılarının kent yaşamına uygun gördükleri bir çok faaliyetlerden daha uygun hale gelmiştir. Örneğin, topraksız tarım diye bir kavram gelişmiştir. Yalnızca su ortamında ve küçük havuzlarda bir çok yiyeceklerimiz, çevreye hiçbir olumsuz etkiye bulunmaksızın, üretilebilmektedir. Yine örneğin, çatılarda ve küçük alanlarda bile, çevreye güzellik de katarak, topraklı ya da topraksız milyonlarca ve milyarlarca süs bitkileri üretmek olasıdır. Örnekler çoğaltılabilir. Bu örnekler bize kent yaşamı içerisinde ve kentsel mekanlarda, bugün kabul edilen faaliyetlerden daha masum bir çok tarımsal faaliyetlerin yapılabileceğini göstermektedir. Bu nedenle, kent planlamacıları, özelliklerini ve gerek gördükleri sınırlandırmaları belirtmek kaydı ile, tarımsal faaliyetlerin de kentsel yaşamda yer alabileceğini kabul etmeli ve bunları da kent planlaması kapsamına almalıdırlar.
2. Bu çalışmada, kentsel faaliyetlerden sayılabilecek olan tarımsal faaliyetlerin neler olabileceği konusunda oldukça geniş bulgu ve bilgiler vardır. Ancak bunlar yeterli değildir. Bu konuda, disiplinler arası daha ileri teknik araştırma çalışmalarının yapılması gerekmektedir.
3. Günümüzde bir çok kentsel faaliyetler, kent içinde gelişigüzel bir dağılım yerine, sınıflandırmalara tabi tutularak bir araya toplanmış ve bunlar için özel bölgeler oluşturulmuştur. Kent yapısı ile bütünleşecek olan kent tarımı da bu bağlamdaki faaliyetler gibi planlanmalıdır. Bu çalışmada ele alınan İzmir örneğinde olduğu gibi kentin bütün dokularına yayılmış bir kent tarımı düşünülmemelidir. Daha da ilerisi, kentte yapılabilecek tarımsal faaliyetleri de kendi aralarında sınıflandırmak ve kentin hangi yöresinde hangi tür bir kent tarımı yapılacağını planlarda göstermek gerekir.
4. Tarım topraklarının kentsel genişlemelerle işgal edilmesini önlemek ve kent tarımının kente sağlayacağı olanaklardan yararlanmak için kent içi ve çevresinde organize sanayi bölgeleri gibi Organize Tarım Bölgeleri kurulmalıdır. Tarım Bakanlığı ile kent planlama ve yönetimi konusundaki kuruluşlar böyle bir çalışmaya derhal başlamalıdırlar.
5. İzmir örneğinde de görüldüğü gibi, bütün dünyada olduğu kadar ülkemiz için de her yönü ile büyük bir iş ve üretim hacmine sahip olan kent tarımı olgusu ile artık Tarım Bakanlığı da ilgilenmeli ve bu konuda politika geliştirmeli ve eylemlerde bulunmalıdır. Bakanlık bünyesinde şimdilik hangi düzeyde olursa olsun ama mutlaka bir (Kent ve Kent Çevresi Tarımı Birimi) oluşturulmalıdır.

6. Yine dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de kent ve kent çevresi tarımcıları kendi aralarında örgütlenmeli, bu konudaki uluslar arası benzer örgütlerle ilişkiler kurmalı ve yardımlaşmada bulunmalıdırlar.

EKLER

EK 1. ÜRETİCİ ANKET FORMU

PROJE ADI : KENT VE KENT ÇEVRESİ TARIMININ EKONOMİSİ VE ÇAĞDAŞ KENT YAPISI İLE
BÜTÜNLEŞTİRİLMESİ

PROJE NO : TUBİTAK TOG TAG 3014

Açıklama: Bu form kent tarımı yapan üreticilerin ve tarım yapılan yerin genel özellikleri ile yetiştirilen ürünler, kullanılan girdiler ve bu ürünlerin değerlendirme şekli hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla hazırlanmıştır. Elde edilen bilgiler sadece bu çalışmaya veri oluşturmak için kullanılacak ve veriler kişiselleştirilmeyecektir.

Proje Yöneticisi
Prof. Dr. Osman

GÖKÇE

Anket No:.....

Anketör:.....

Anket Tarihi:.....

Anketin Yapıldığı Yer:.....

1. Yaşı :.....
2. Cinsiyeti :.....
3. Eğitimi :.....
4. En son bitirdiği okul :.....
5. Doğum Yeri : Kent Kasaba Köy
6. Medeni Hali : Hiç evlenmemiş Evli Eşi ölmüş Boşanmış
7. Şimdiki işi :.....
8. Geçmişte yaptığı işler :.....
9. Emekli ise emekli olduğu kurum ve kaç yıldır emekli olduğu.....
10. Aile bireyleri ile ilgili aşağıdaki çizelgeyi doldurunuz

Sıfatı	Cinsiyeti	Yaşı	Eğitimi	Medeni hali*	İşi	İkamet yeri

* medeni hal: (1)hiç evlenmemiş, (2)evli, (3)eşi ölmüş, (4)boşanmış

11. Kaç yıldır bu adreste oturuyorsunuz?.....

12. Kaç yıldır kent tarımı ile uğraşıyorsunuz?.....

13. Oturduğunuz ev Kendisinin Kiralık Ailesinin

14. Oturduğunuz konutun türü nedir? :.....

15. Oturduğunuz konut kaç katlıdır? :.....

16. Siz kaçınca katta oturuyorsunuz? :.....

17. Yetiştirilen bitkisel ürünler ile ilgili olarak aşağıdaki çizelgeyi doldurunuz.

Türü	Üretim Yeri	Üretim Alanı (m ²)	Yıllık Üretim Miktarı ve Birimi	Üretim Dönemi

18. Yetiştirilen hayvansal ürünler ile ilgili olarak aşağıdaki çizelgeyi doldurunuz.

Hayvan Türü	Sayısı	Barındığı Yer	Barınağın Alanı (m ²)	Üretilen Ürün	Yıllık Üretim Miktarı ve Birimi

19. Ürünü değerlendirme şekliniz ile ilgili olarak aşağıdaki çizelgeyi doldurunuz.

Ürün	Üretim Miktarı	Öztüketim Miktarı	Satılan Miktar	Satış Fiyatı	Satış Şekli		
					Toptan	Perakende	Pazarda

20. Ürününüzü aşağıda belirtilen çeşitli açılardan diğer ürünlerle karşılaştırınız.

1- Satış fiyatı

Daha pahalı Aynı Daha ucuz

2- Maliyet

Daha pahalı Aynı Daha ucuz

3- Verim

Daha çok Aynı Daha az

4- Kullanılan ilaç, gübre vs.

Daha çok Aynı Daha az

5- Tazelik

Daha taze Aynı Daha az taze

6- Sağlığa uygunluk

Daha uygun Aynı Daha az uygun

7- Girdi temini

Daha kolay Aynı Daha az kolay

8- Çevre sağlığı açısından

Daha uygun Aynı Daha az uygun

9- Ürünün satışı

Daha kolay Aynı Daha az kolay

10- Elde edilen gelir

Daha fazla Aynı Daha az

21. Kent tarımından elde edilen gelir toplam aile geliri içerisinde ne kadar oran tutuyor?

%.....

22. Yaptığınız işi olumsuz etkileyen faktörler nelerdir?

1-.....

2-.....

.....

23. Üretim yapılan yerin/alanın mülkiyeti kime aittir?

Kendime Aileme Kiralık

Kiralık ise kira bedeli TL

29. Kent tarımı konusunda aşağıda verilen çizelgedeki cümleler hakkındaki görüşlerinizi bildiriniz. (28. soruya olumlu yanıt verenlerin kararsızlığı (+), olumsuz yanıt verenlerin kararsızlığı (-) işareti altına konacaktır.)

CÜMLELER	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım (+)	Bilmiyorum (0)	Kararsızım (-)	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
Oturduğum çevrede tarım yapılabilir.							
Kent içi yeşil alan miktarını arttırmaktadır.							
Taze ve ucuz gıda sağlamaktadır.							
İş imkanları oluşturmaktadır.							
Tarım arazilerinin korunmasına yardımcı olmaktadır.							
Çevre sağlığını tehdit etmektedir.							
Kentin su, elektrik vs. gibi kaynaklarına ortak olmaktadır.							
Koku kirliliği yaratmaktadır.							
Gürültü yaratmaktadır.							
Görüntü kirliliği yaratmaktadır.							

30. Oturduğunuz evin yakın çevresindeki çeşitli faaliyetlerden duyduğunuz rahatsızlık düzeyini aşağıdaki çizelgeye uygun olarak değerlendiriniz?

Faaliyetler	Eve Uzaklığı (m)	Rahatsızlık Düzeyi												
		En az En çok												
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Bakkal														
Kahvehane														
Lokanta														
Seyyar satıcı														
Tarım														
Fabrika														
Tamirhane														
Kasap														

31. Kent tarımı yaparken karşılaştığınız en önemli sorunlarınız ve size göre bunların çözüm önerileri nelerdir?

SORUNLAR	ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

EK 2. KENTLİ ANKET FORMU

PROJE ADI : KENT VE KENT ÇEVRESİ TARIMININ EKONOMİSİ VE ÇAĞDAŞ KENT YAPISI İLE
BÜTÜNLEŞTİRİLMESİ

PROJE NO : TUBİTAK TOG TAG 3014

Açıklama: Bu form kentli insanların, kent tarımı yapan üreticilere bakış açısı hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla hazırlanmıştır. Elde edilen bilgiler sadece bu çalışmaya veri oluşturmak için kullanılacak ve veriler kişiselleştirilmeyecektir.

Proje Yöneticisi
Prof.Dr.Osman GÖKÇE

Anket No:.....

Anketör:.....

Anket Tarihi:.....

Anketin Yapıldığı Yer:.....

18. Yaşı :.....

19. Cinsiyeti :.....

20. Eğitimi :.....

21. Mesleği-İşi :.....

22. Doğum Yeri : Kent Kasaba Köy

23. Yaşamını nerede geçirdiği (yıl)

Kent..... Kasaba..... Köy.....

24. Hane halkı sayısı :.....

25. Kaç yıldır bu adreste oturuyorsunuz?.....

26. Oturduğunuz ev Kendisinin Kiralık Ailesinin

27. Oturduğunuz evin yakınında ne tür faaliyetler yapılmaktadır?

1).....

2).....

.....

(Yukarıda sayılan faaliyetler içerisinde tarımsal faaliyetler varsa 11,12,13,14 ve 15 nolu sorulara geçiniz.)

28. Oturduğunuz evin kent tarımı yapılan yere uzaklığı nedir?.....

29. Kent tarımı yapan kişiyi daha önceden tanıyor musunuz?.....

30. Kent tarımı yapan komşunuzun ürününden satın alıyor musunuz?.....

31. Evet ise satın aldığınız ürünler nelerdir?

1).....

2).....

.....

32. Bu ürünleri niçin tercih ediyorsunuz?

1).....

2).....

33. Kent tarımı konusunda genel olarak nasıl düşünüyorsunuz?

Olumlu

Olumsuz

34. Kent tarımı konusunda aşağıda verilen çizelgedeki cümleler hakkındaki görüşlerinizi bildiriniz. (16. soruya olumlu yanıt verenlerin kararsızlığı (+), olumsuz yanıt verenlerin kararsızlığı (-) işareti altına konacaktır.)

CÜMLELER	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım (+)	Bilmiyorum (0)	Kararsızım (-)	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
Oturduğum çevrede tarım yapılabilir.							
Kent içi yeşil alan miktarını arttırmaktadır.							
Taze ve ucuz gıda sağlamaktadır.							
İş imkanları oluşturmaktadır.							
Tarım arazilerinin korunmasına yardımcı olmaktadır.							
Çevre sağlığını tehdit etmektedir.							
Kentin su, elektrik vs. gibi kaynaklarına ortak olmaktadır.							
Koku kirliliği yaratmaktadır.							
Gürültü yaratmaktadır.							
Görüntü kirliliği yaratmaktadır.							

35. Oturduğunuz evin yakın çevresindeki çeşitli faaliyetlerden duyduğunuz rahatsızlık düzeyini aşağıdaki çizelgeye uygun olarak değerlendiriniz?

Faaliyetler	Eve Uzaklığı (m)	Rahatsızlık Düzeyi										
		En az En çok										
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Bakkal												
Kahvehane												
Lokanta												
Seyyar satıcı												
Tarım												
Fabrika												
Tamirhane												
Kasap												

36. İmkanınız olsaydı siz de kent tarımı yapmayı ister miydiniz?

Evet

Hayır

PROJE ÖZET BİLGİ FORMU

Proje Kodu: TOGTAG-3014
Proje Başlığı: Kent ve Kent Çevresi Tarımının Ekonomisi ve Çağdaş Kent Yapısı ile Bütünleştirilmesi-İzmir Örneği
Proje Yürütücüsü ve Yardımcı Araştırmacılar: Yürütücü : Prof. Dr. Osman GÖKÇE. Yardımcılar : Prof. Dr. Şenel ERGİN, Zir. Yük. Müh. Dilek YÜCEL ENGİNDENİZ, Arş. Gör. Mercan Efe, Arş. Gör. M. Burcu SILAYDIN, Arş. Gör. Duygu ÇUKUR.
Projenin Yürütüldüğü Kuruluş ve Adresi: E. Ü. Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü-Bornova/İzmir.
Destekleyen Kuruluş(ların) Adı ve Adresi: 1) D. E. Ü. Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, 2) TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi.
Projenin Başlangıç ve Bitiş Tarihleri: Eylül 2002-Eylül 2004
Öz (en çok 70 kelime) Kent tarımına bütün dünyada çok ilgi duyulmaktadır. Türkiye’de ise bunun tersi bir durum vardır. Oysa, Türkiye’de de kent tarımı uygulamaları çok yaygındır. İzmir bunun tipik örneklerinden birisidir. Bu nedenle, İzmir kentinden elde edilen özgün verilere dayalı olarak, kent tarımının çağdaş kent yaşamı ile ilişkileri ve sorunları araştırılmış ve öneriler geliştirilmiştir. En temel öneri, tarımın da kentlerde bir arazi kullanım türü olarak benimsenmesi ve bunun organize sanayi bölgeleri gibi organize tarım bölgeleri biçiminde planlanmasıdır.
Anahtar Kelimeler: Kent tarımı, amaç dışı arazi kullanımı, besin güvenliği, kent planlaması.
Projeden Kaynaklanan Yayınlar:
Bilim Dalı: 1) Tarım Ekonomisi, 2) Şehir ve Bölge Planlama Doçentlik B. Dalı Kodu: 1) 1208, 2) 801